

واه ز ما اسلامه!

وا اسلاما!

احمد علی باکثیر

اجمل ہوادمل

د کتاب اصلي عنوان: وا اسلاماه!

ليکوال: علي احمد باکثير

ژباړن: اجمل هېوادمل

چاپ گڼه: اول ډيجيټل

د خپريدو نيټه: ۰۴/۱۲/۰۱ هـ ش

د اړيکو شماره: +93776593562

سرچينه : قلم کتابتون www.qalamlib.com

فهرست

6	د ژباړن سرريزه:
7	د ليكوال سرريزه:
7	لومړی څپرکی:
13	دویم څپرکی:
26	درېیم فصل:
67	پنځم فصل:
76	شپږم فصل:
85	اووم فصل:
98	اتم څپرکی:
115	نهم څپرکی:
123	لسم فصل:
142	یوولسم څپرکی:
165	دولسم فصل:
170	دیارلسم فصل:
190	څوارلسم څپرکی:
207	پنځلسم څپرکی:
209	شپاړسم څپرکی:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

« قُلْ إِنْ كَانَ ءَابَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِينُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرٍ ^{قَلْب} وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ »

[اي پيغمبره (ص)!] ووايه: «كه ستاسي پلرونه، ستاسي زامن، ستاسي ورونه، ستاسي ميرمني، ستاسي خپل خپلوان، ستاسي هغه مالونه چي گتلي مو دي، ستاسي هغه تجارت چي د هغه په وړانډو اندېښمن كيږي او ستاسي د خوبني كورونه؛ تاسي ته له الله او د هغه له پيغمبر او د هغه په لار كښي له جهاد څخه گران وي، نو انتظار وباسئ تر دي پوري چي الله خپله فېصله ستاسي مخي ته راولي. او الله فاسقانو ته لارښوونه نه كوي.»

[سُورَةُ التَّوْبَةِ : 24]

د ژباړن سریزه:

وا اسلامه: د ننگ او غیرت داستانه:

کله چې د تاتاریانو سپلاډ د اسلامي نړۍ بنارونه یو په بل پسې لاندې کول او د عباسي خلافت برم په وینو کې رنگ و، د تاریخ له تیارو څخه یو غږ پورته شو: «وا اسلامه!»؟.

دا ناول د هغو اتلانو کیسه کوي چې له مریتوب څخه تر پاچاهۍ او له ماتې څخه تر ستړې بریا پورې ورسېدل. په دې کتاب کې تاسو د محمود (سیف الدین قطز) او جهاد (گلنار) د پاکې مینې، هجرت او سربښندنې داسې صحنې گورئ چې د هر مسلمان احساسات راپاروي.

ولي دا ناول باید ولولو؟

* تاریخي حقیقت: د عین جالوت د هغې تاریخي جگړې انځورگري چې د نړۍ برخلیک یې بدل کړ.

* جذبه او ایمان: دا کتاب درته ښيي چې کله ایمان له تورې سره یو ځای شي، نو هیڅ ځواک یې مخه نشي نیولی.

* ادبي خوند: د لیکوال (علي احمد باکثیر) جادويي قلم داسې صحنې انځور کړي چې لوستونکی ځان د پېښو په منځ کې احساسوي.

دا د هغو کسانو لپاره یو الهام ښونکی سفر دی چې غواړي د خپلو اسلافو په مېرانه او د اسلام په رښتیني عظمت ځان پوه کړي.

اجمل هېوادل

پکتیا - گردیز - ابراهیم خیل

د ليکوال سرېزه:

دا کيسه د «مصر» د تاريخ يوه له خلبدونکو پانو څخه ده، چې د دغې خاورې تر ټولو د پېښو ډکې، عبرتناکې او حاصلخېزې دورې پورې اړه لري. لوستونکي به په دې کيسه کې مسلمانان وويني چې د بريدگرو د تورو د کرنکا له امله (له ختيځ څخه د مغوليانو او له لويديځ څخه د صليبيانو) له خپل اوږده خوب څخه راوينږي او د خپلو ډېرو قيمتي ديني او دنيوي ميراثونو دفاع ته متې رابږوي.

د خداي پاک اراده داسې وه چې «مصر» به د دغه ستر جهاد بيرغوال وي. مصر د اسلام ستر ميراث په دوو برخليک ټاکونکو جگړو کې خوندي کړ: يوه په «فارسکور» کې له صليبيانو سره جگړه او بله په «عين جالوت» کې له مغوليانو سره جگړه. د دغو جگړو اتل، مظفر الدين قطنز، په خپلې پاکۍ، عدالت، مېړانې، زغم، صبر، وفادارۍ، سربښندنې، ارادې، هوډ، کارپوهنې او اخلاص سره د يو اصلاح غوښتونکي حاکم او کامل انسان غوره بېلگه ده.

دا برياوې د دې څرگند ثبوت دی چې په دغه مهربان ملت کې، چې د نيل سيند پر غاړو ژوند کوي، داسې يو پټ ځواک شتون لري چې که څوک وکولای شي هغه په ښه توگه راويني او په سمه توگه يې وکاروي، نو حيرانوونکې کارنامې او معجزې رامنځته کولای شي.

باکثير

لومړۍ څپرکۍ:

يوه شپه، سلطان جلال الدين له خپل د تره زوی او اوښي، شهزاده ممدود سره د «غزني» په ماڼۍ کې په شطرنج لوبه بوخت و، ده وويل: «خداي دې زما پلار وښيي او رحم دې پرې وکړي! نه پوهېږم ولې يې وحشي مغل قبایل په خپل حال پرېښودل چې هماغسې د «چين» په غرونو او درو کې سرگردانه پاتې شوي وای او زموږ او د هغوی ترمنځ په کيلو مترو واټن وای.»

ممدود ورته يو نظر وکتل او پوه شو چې جلال الدين غواړي د شطرنج مېرې ټولي

کړي، نو ويې ويل: «هو زما سروره! زما تره د مغل قبایلو له پارولو څخه کومه پایله ترلاسه نه کړه؛ خو مور باید هغه تر حده زیات ملامت نه کړو، ځکه هغه —رحمه الله— د خپل وخت تر ټولو ستر او ځواکمن پاچا وه او تر ټولو پراخ هېواد خاوند و. هغه اړ و چې خپله هېوادنی خاوره پراخه کړي ترڅو د سرتېرو او لښکرو گڼ شمېر یې بېکاره پاتې نشي، نو غوره یې وگڼله چې دا پراختیا په داسې سیمه کې وي چې تر اوسه اسلام هلته نه دی رسیدلی، ترڅو له دې لارې هم خپلې دنیا ته خدمت وکړي او هېواد پراخ کړي او هم خپل دین، او اسلام د نړۍ تر ټولو لیرې پرتو سیمو پورې خپور کړي.»

جلال الدین، چې یوې ځپونکې غم او اندېښنې یې څېره نیولې وه، ممدود ته مخ وړ واره او ویې ويل: «وگوره، تره له دې کاره یې څه پایله ترلاسه کړه؟ هغه په دې کار سره د خپل قلمرو لویه برخه له لاسه ورکړه او د اسلام خاوره یې د مشرکو مغلو د طوفاني بریدونو نښه وگرځوله.»

«دا وحشیان هر ښار ته چې ننوځي، هغه وړانوي او وچ او لاندې (هر څه) یوځای سوځوي؛ هر ملت ته چې ورسیري، سړي یې وژني، ماشومان یې حلالوي، د امیندواره ښځو خپټې څیري کوي او پر نجونو او ښځو تېری کوي.»

دلته ژړا جلال الدین ته مهلت ورنکړ چې خپلو خبرو ته دوام ورکړي. ممدود پوه شو چې د هغه په ذهن کې څه تېرېږي، هغه هم له جلال الدین سره یوځای شو او دواړو په گډه وژړل. هغوی د کومې کوچنۍ خبرې لپاره نه ژړل؛ هغوی د خوارزمشاه د کورنۍ د ښځو په یاد کې ژړل، چې د خوارزمشاه مور او خویندې هم پکې وې. کله چې خوارزمشاه پوه شو چې ماته یې یقیني ده، هغوی یې له خپلو مالونو او خزانو سره له «ري» څخه «غزني» ته ولېږلو ترڅو له جلال الدین سره یوځای شي، خو مغل پر دې موضوع خبر شول، تعقیب یې کړل او په لاره کې یې ونیولو له مالونو او خزانو سره یې سمرقند ته، چې د چنگیز خان مرکز و، ولېږل.

جلال الدین خپلې اوبښکې د لاس په ورغوي پاکې کړي، له زړه نه یې یو سوړ اسویلی وایست او ویې ويل: «په دنیا کې زموږ له مصیبت څخه بل ستر مصیبت نشته؛ دا څنگه کېدای شي چې د خوارزمشاه مور او خویندې چې د عزت او پاکلمنۍ نښې وې، د مغلو

طاغوتي دربار ته بوتل شي؟ هره غميزه د زغم وړ ده، خو دا غميزه د زغم نده! د ترکان خاتون (د سلطان مور) له نشتوالي وروسته ژوند نور په څه درد خوري؟ خدایه، هغوی به اوس څه کوي؟ د هغو وحشیانو په منځ کې به څنگه ژوند کوي؟ کاشکې زما پلار هغوی په خپلو لاسونو وژلې وای، یا یې ژوندی په خاورو منډلې وای او یا یې سمندر ته اچولې وای، ترڅو د مغلو په اسارت کې نه وای لوېدلې او داسې نه وای ذلېلې شوې. زه فکر کوم پلار مې د هغوی له غمه په "آبسکون" ټاپو کې مړ شو.»

«ای ممدوده! ایا دا ممکنه ده؟ ایا وروسته له هغې چې هغوی ټول خراسان (اوسنی افغانستان) ونيو، "رې" ته ننوتل، "همدان" یې لاندې کړ، "زنجان" او "قزوین" یې تالا کړل او "سمرقند" یې د خپلې قوماندې د مرکز په توګه وټاکه او له هغه ځایه خپل لښکر او سرتېري هر لوري ته استوي، ته بیا هم هیله لرې چې مور به په خپلو تورو پر هغوی بریالي شو او له خپلې خاورې به یې وباسو؟ زما پلار په "بخارا" کې شل زره سپاره سرتېري لرل، پنځوس زره په "سمرقند" کې او څو چنده نور ورسره وو، خو هیڅ یې ونشو کړای. زما پلار په هغه مېراني، زرورتیا، نفوذ او ځواک سره (مات شو)! ایا ته گومان کوي چې زه، چې له هر پلوه له خپل پلار څخه ټیټ یم، څه کولی شم؟ سربېره پر دې، مغل ورځ تر بلې پیاوړي کيږي او بنارونه یو په بل پسې نیسي.»

ممدود د جلال الدین د روحيې پیاوړي کولو په خاطر وویل: «ته د خوارزمشاه زوی یې، ته د تاج او تخت وارث او د هغه ځای ناستی یې؛ ته باید د دښمنانو په ماتولو او د خپل ملت له خاورې د هغوی په شړلو کې ناهیلی نشي. د جګړې بریا او ماتې ستا د پلار او هغوی ترمنځ لاس په لاس کېدله؛ یو ځل به ستا پلار هغوی ته ماتې ورکوله او بل ځل به هغوی دی مغلوب کاوه، تر دې چې مرګ ورته راغی او د خدای رضا دا وه چې په یوې لیرې پرته ټاپو کې شهید شي؛ خو د هغه موخې نه دي مړې شوې، ځکه ته یې تعقیبوي. څوک پوهیږي، بنایي خدای ستا په وسیله اسلام او مسلمانانو ته بریا ورکړي او دښمنان ستا په لاس له منځه یوسي.»

جلال الدین وویل «خلیفه، پاچاهان او د مسلمانانو امیران په بغداد، مصر او شام کې پوهیږي چې مغلو زموږ پر خاوره څه حال راوړی دی. زما پلار په وار وار له هغوی

څخه د مرستي غوښتنه وکړه، خو هغوی يې مرستي ته رانغلل او خبرو ته يې غوږ ونه نيوه؛ نو پرېږده چې هغوی هم هغه تريخ خوند وڅکي چې مور له مغلو څخه وڅکلو. زه يوازي له هغو ښارونو څخه د مغلو شر دفع کوم چې له پلاره راپاتي دي او اجازه نه ورکوم چې ويې نيسي.»

ممدود ورته وويل «په مصر او شام کې د مسلمانانو پاچاهان او اميران د صليبيانو د بريدونو په ځوابولو بوخت دي. د هغوی خطر د اسلامي ځمکو لپاره د مغلو له خطر څخه کم نه دی؛ هغوی د مغلو په څېر وحشي او بې رحمه دي او سربېره پر دې، هغوی له ويجاړونکي ديني تعصب څخه برخمن دي. بل خوا هغوی يوازي د اسلامي خاوري پر پولو بريدونه نه کوي، بلکې د اسلامي نړۍ پر زړه (مرکز) باندې تالا گډوي.»

— جلال الدين ورته وويل: «هغه څه چې تا وويل، د صلاح الدين ايوبي او د هغه د استاد نورالدين دورې ته اړوند دي؛ هغه پاچاهان چې تر دوی دواړو وروسته يې په مصر او شام کې واک په لاس کې اخيستی، د يو بل پر وړاندې په جگړو او دسيسو بوخت دي او هيڅ يو يې پروا نه لري چې د خپل مسلمان سيال پر وړاندې له صليبيانو څخه مرسته وغواړي. په خدای قسم! که مغل نه وای، ما به پر دې خاينانو سلاطينو بريد کړی وای، سرونه به مې ترې غوڅ کړي وای، د مسلمانانو خاوره به مې د هغوی له ناپاکه شتون څخه پاکه کړې وای او د خپل پلار غچ به مې ترې اخيستی وای — زما هغه پلار چې له هغوی يې مرسته وغوښته خو هغوی يې مرستي ته را ونه دانگل.»

— ممدود ورته وويل «ته له هغوی سره څه کار لري؟ د هغوی حساب خدای ته وسپاره؛ ښايي خدای د اسلامي نړۍ په ختيځ کې ستا او ستا له شهيد پلار څخه داسې کسان جوړ کړي لکه نورالدين او صلاح الدين چې د اسلامي نړۍ په لويديځ کې وو. نو پاڅېره چې مخکې له دې چې هغوی (مغل) مور ته راورسيږي، مور پرې بريد وکړو.»

— جلال الدين وويل «ما درته وويل چې زه د خپل هېواد د پولو ساتنه کوم او نه پرېږدم چې هغوی ورته نږدې شي، له دې لارې به هغوی اړ کړم چې زما هېواد پرېږدي او لويديځ ته مخه کړي؛ يعنې هماغه ځای ته چې د اسلام ویده پاچاهان پکې پراته دي.»

— ممدود ځواب ورکړ «که هغوی ستا پر هېواد بريد وکړي، ته يې هيڅکله ساتنه نشي

کولی؛ ته باید د هغوی په لور ورشي او په سلگونو واټنه ليري ورسره مخامخ شي. که خدای پر هغوی بريالی کړي، نو ډېره بڼه ده، او که داسې ونشول، نو هېواد دې شته چې ورته راوگرځي او بيا اړين چمتووالی ونيسي. سربېره پر دې، چنگيز خان به هيڅکله د لويديځ لوري ته لار نشي او عراق او شام ته به پام ونه کړي، ترڅو چې د ختيځ کار يې يوې خواته کړی نه وي او د خوارزمشاه ټول هېوادونه يې نيولي نه وي.»

جلال الدين يوه تريخه چوپتيا غوره کړه؛ هغه پرله پسې خپله تندۍ په لاس مېنه، ته به وايي په مغزو کې يې خپله رايه او د خپل تره د زوی رايه تلله او راتلله. بيا يې سر راپورته کړ او ويي ويل: «خدای دې ما ستا له سمې رايې (مشورې) څخه نه بې برخې کوي؛ دومره دې راسره بحث وکړ چې قانع دې کړم. اوس زه ستا نظر تاييدوم او هغه په کار اچوم (اجرا کوم يې). زما لپاره همدا بس ده چې ته په دې مهم کار کې زما بڼی لاس يې.»

ممدود ځواب ورکړ «گران د تره زويه! زه به ستا په لاس کې د گوتي په څېر ستا په واک کې يم او ستا په دفاع کې وژل کېدل ماته ستر وياړ دی.»

— (جلال الدين وويل): «تا ماته له دې خلکو سره له جگړې پرته بله لاره پاتې نه کړه، خدای دې زما پر پلار رحم وکړي! داسې يو هېواد يې راته په ميراث پرېښود چې هيڅ حسادت پرې نه کېږي (يعنې په ډېر بد حالت کې دی).»

نور نو شپه نيمه شوی وه، ممدود پوه شو چې وخت رارسېدلی چې خپلې مانۍ ته لار شي ترڅو جلال الدين استراحت وکړي. هغه د شطرنج مهرې په هغه زرین صندوق کې چې په جواهراتو سينگار شوی و، کېښودې او هغه يې بيا په بل صندوق کې چې له ابنوس لرگي څخه جوړ شوی و او د فيل غابڼونه پکې کارول شوي وو، کېښود. له خپل ځای څخه پاڅېد، د جلال الدين تندۍ يې ښکل کړ او د تلو اجازه يې وغوښته. جلال الدين غوښتل چې خپل ملگری د باغ تر پايه بدرگه کړي؛ هغه باغ چې د ده د مانۍ او هغې مانۍ ترمنځ و چې ممدود او کورنۍ يې پکې اوسېدلو.

ممدود وغوښتل چې هغه له دې کاره وگرځوي، نو ورته يې وويل: «گران د تره زويه! ته خوب ته اړتيا لري ترڅو سبا په پوره ځواک سره خپل کار پيل کړي.»

جلال الدين په خواب كې ورته وويل: «پرېرېده چې لږ په باغ كې در سره وگرځم، پاكه هوا يې تنفس كړم او په دې رڼه سپوږمۍ كې د باغ له ښكلا څخه خوند واخلم؛ څوك پوهېږي، بنايي د سپوږمۍ پوره كړۍ (بدرۍ) بيا په دې باغ كې پر ما ونه ځلېږي؟» ممدود د جلال الدين لاس ونيو او په داسې حال كې چې ورسره له مرمرينو زينو (پوړيو) څخه كښته كېده، وېي ويل: «زما سروره! خداى دې ستا ماڼۍ ستا په شتون سره تل زرغونه او ودانه لري.»

كله چې دالان ته ورسېدل، ساتونكي يې په دندو بوخت وليدل، جلال الدين هغوى ته اشاره وكړه چې په خپلو ځايونو كې پاتې شي او له ممدود سره باغ ته ننوت. هغوى په هغو لارو روان شول چې په ژېړو شكو فرش شوي وې او د ونو له منځه تېرېدې. جلال الدين له څو ورځو راهيسې خپله خور، جهان خاتون، نه وه ليدلې، نو له خاوند (ممدود) څخه يې د هغې احوال وپوښت. ممدود په خواب كې وويل: «هغه د خداى د فضل او ستا د لورينې په سيوري كې روغه جوړه ده، يوازې د اميندواړۍ د بار دروندوالي (تكليف) ستاسو حضور ته د هغې د راتلو مخه نيولې ده.»

— «هو... خداى پر هغې او زما پر مېرمن عايشه خاتون باندې لورينه كړې ده، دواړه د اميندواړۍ په نهمه مياشت كې دي. زما سلام ورته ورسوه، شايد سبا وكولى شم تاسو ووينم — ان شاء الله.»

— «زما سروره! ستاسو د هركلي سعادت به تر لاسه كړم.»

— «ښه، نو نور ستا ماڼۍ ته ورسېدو.»

— «زه نشم كولى تا يوازې پرېږدم چې خپلې ماڼۍ ته بېرته لاړ شي، لكه څنگه چې تا زه تر خپلې ماڼۍ راوستلم، زه هم بايد تا تر خپلې ماڼۍ بدرگه كړم.»

جلال الدين له هغه مننه وكړه او دى يې له دې كاره معاف كړ، خو ممدود ونه منله او له هماغې لارې چې راغلي وو بېرته وگرځېدل، ترڅو د ماڼۍ دالان ته ورسېدل چې ساتونكي يې خبردار ولاړ وو. جلال الدين په مسكا سره وويل: «ممدوده! ايا كولى شم (بيا) تا تر خپلې ماڼۍ بدرگه كړم؟»

ممدود وخنډل او وېي ويل: «په دې صورت كې به ټوله شپه په باغ كې په تلو ار راتلو

سبا کرو.»

بيا ممدود له هغه سره خداى پاماني وکړه او خپلې ماني ته ستون شو.

دويم څپرکي:

جلال الدين له هغې شپې راهيسې چې له ځان سره يې تړون وکړ چې د مغلو سره د جگړې لپاره اړين چمتووالی ونيسي، هوساينه او ارامتيا يې په بشپړ ډول پر ځان حرامه کړه. هغه نږدې يوه مياشت د پوځي ځواکونو په سمبالولو، د جنگي وسايلو په چمتو کولو، د بنارونو د دېوالونو او برجونو په پياوړي کولو او د مغلو د تگ په لاره کې د کلاگانو او سنگرونو په جوړولو بوخت و. د هغه اوبنې ممدود هم په دې برخه کې د هغه نه ستړی کېدونکی ملگری او همکار و؛ او کله چې له هر پلوه ډاډه شو، نو د جگړې لپاره يې ټاکلې ورځ مشخصه کړه.

جلال الدين هم د خپل وخت د ډېری پاچاهانو په څېر له ستورپوهنې (نجوم) سره مينه لرله او هرکله به يې چې د کوم مهم کار پرېکړه کوله، د دربار له نجوميانو سره به يې مشوره کوله. کله يې چې وغوښتل د مغلو په لور حرکت وکړي، خپل ځانگړی نجوم يې راوغوښت او ورته ويې ويل چې د ده طالع وگوري. نجوم ورته وويل: «زما سروره! ته به مغلو ته ماتې ورکړې او هغوی به تاته ماتې درکړي؛ او ډېر ژر به ستاسو په کورنۍ کې يو هلک وزېږي چې په راتلونکي کې به د سترو هېوادونو واکمن شي او مغل به وځپي او ماتې به ورکړي.»

جلال الدين وويل: «دا څه وايي؟ مغل ماته ماتې راکوي او بيا زه هغوی مغلوبوم؟» نجومی شېبه چوپ پاتې شو، ته به وايي له خپلو خبرو وپېرېږي، او په پای کې يې ورته وويل: «زما سروره! بلکې (داسې ده چې) ته به هغوی ته ماتې ورکړې او هغوی به تاته ماتې درکړي.»

امير ممدود هم په دې منځ کې ناست و، هغه پوه شو چې د نجومی خبرو جلال الدين اندېښمن کړی دی او ووېرېد چې هسې نه هغه له خپلې پرېکړې واوړي؛ نو نجومی ته يې مخ کړ او ويې ويل: «ای سړيه! له خدايه پرته هيڅوک د غيب له اسرارو خبر نه

دي، مور ته يوازي د دې لپاره راوستلی يې چې پاچا ته زېري ورکړي، نه دا چې ويې دار کړي؛ سربېره پر دې، پاچا هم داسې څوک نه دی چې ستا له وړاندوينو ووېرېږي.»

امير ممدود د نجومې وړاندوينو ته په پاملرنه کې له جلال الدين څخه کم نه و؛ خو ده له بدگوماني او د هغه په خبرو د نه باور له زاويې ورته کتل. هغه لا هم نه و بريالی شوی چې هغه وسوسي له خپل زړه وباسي چې پرې ولکه يې کړې وه. دې عجيبه فکر شپه او ورځ بوخت ساتلی و، تر دې چې په تنگ شو او نور يې ونشو کړای چې ځان کنټرول کړي او دا خبره پټه وساتي؛ نو خپله مېرمن جهان خاتون ته يې کيسه وکړه او هغه يې د نجومې له وړاندوينو خبره کړه. ورته ويې ويل چې دی په خپل کور کې د زوی له پيدا کېدو او د جلال الدين د مېرمنې، عايشه خاتون، له خوا د نجلۍ له زېرېدو څخه وېره لري. جهان خاتون هم د خپل مېرې په وېره کې شريکه شوه، ځکه د خپل ورور له خوی او خصلت څخه خبره وه؛ خو په ښکاره يې ځان داسې وښود چې گواکې له دې موضوع څخه هيڅ وېره نه لري، ځکه جلال الدين له خپلې خور سره مينه لري او درناوی يې کوي، نو دا ناشوني ده چې د خپل خوريي (خورزاده) بد و غواړي.

له هغې ورځې به هغې تل له خدايه غوښتل چې هغې ته نجلۍ او ورور ته يې زوی ورکړي، خو خدای يې دا غوښتنه قبوله نه کړه. له دې پېښې لا دوه ورځې نه وې تېرې شوې چې د هغې ولادت وشو او يو هلک يې وزېراوه، او څو ورځې وروسته د جلال الدين له مېرمنې څخه نجلۍ پيدا شوه.

هغه څه چې امير ممدود ترې وېرېده، پېښ شول او هغه څه چې بايد نه وای شوي، وشول. جلال الدين د نجلۍ د پيدا کېدو په زېري سره سخت بدلون وموند، څېره يې توره او تروه شوه، خفه او غوسه شو؛ هغه دې پايلې ته ورسېد چې پاچاهي به په هر ډول چې وي، د ده د خور زوی ته لېږدول کېږي او له دې امله اندېښمن و. هغه د خپلې خور ماني ته لار ترڅو د هغې له روغتيا ډاډ ترلاسه کړي، خو کله چې يې سترگې پر هغه نوي زېرېدلي ماشوم ولگېدې چې د مور په غير کې پروت وه، ونشو کړای د خپلې څېرې بدلون له خور څخه پټ کړي؛ خور يې د هغه په سترگو کې کينه او کرکه وليده.

جهان خاتون پر بکره وکره چې په یوې مینه ناکې جملې سره د خپل ورور په سینه کې د کرکې هغه جوش کم کړي، خو هرڅومره یې چې هڅه وکړه، څه یې ونه شو ویلی؛ نو چوپه پاتې شوه او یوازې خپل ورور ته یې په یوې داسې جذابي او رنې کتنې بسنه وکړه چې د مینې او محبت ټولې ماناګانې پکې څپې وهلې. مېړه یې (ممدود) هم هلته و، نو د هغې له لوري یې خبرې پیل کړې او ویې ویل: «زما سروره! دا ستا خپل اولاد دی او تر هر چا تاته ډېر ورته دی، دی بیخي د خوارزمشاه خاندان ته تللی او ما ته هیڅ نه دی تللی.»

جلال الدین په داسې حال کې چې خپل لاس یې د ماشوم پر مخ مېنه او غوښتل یې په زور خپله خدا ثابتې کړي، ویې ویل: «دا هماغه څوک دی چې مغلو ته به ماتې ورکوي.»

ممدود سمدستي وویل: «د خپل ماما په رکاب او خدمت کې – ان شاء الله.»

جلال الدین وویل: «بلکې پاچاهي به له ما څخه په میراث وړي.»

– «خدای دې نه کړي چې ستا له زوی، امیر بدرالدین، پرته بل څوک ستا له اوږده عمر وروسته ستا د پاچاهۍ وارث شي – ان شاء الله.»

– «نجومی دا ونه ویل چې بدرالدین به هماغه څوک وي چې تر ما وروسته به پاچا کېږي او مغلو ته به ماتې ورکوي.»

«سروره! نجومی تر هغه ډېر ټیټ دی چې د غیب له اسرارو خبر وي. د هغه وړاندوینو

ته اهمیت مه ورکوه او پر بې ځایه خبرو یې باور مه کوه.»

امیر ممدود وتوانېد چې په دې طریقه خبره له خپل نوي زېږېدلي ماشوم څخه واړوي او پر نجومی بحث پیل کړي، ځکه جلال الدین له ممدود سره د هغه په اړه اختلاف درلود.

جلال الدین پوه شو چې دلیل ویل یې گټه نه لري او له دې امله چې پر یو بې گناه او

معصوم ماشوم یې شک کړی و، سربنګته او وشرمېد؛ حتی ناروغې خور یې هم هغه په

خپلو مینه ناکو او زاری لرونکو کتلو ملامتاره، چې دې کتلو پر ده د غشي له تپ څخه

ډېر اغېز وکړ.

جلال الدین یوه شېبه چوپ پاتې شو، ته به وايي ځان یې ملامتاره چې ولې یې د خپلې

خور او اوبني په حق كې، چې له زړه ورسره مينه لري، داسې بد نيت ساتلی و. بيا د خور كټ ته نږدې شو او په داسې حال كې چې د سترگو په كاسو كې يې اوبنكي ځلېدې، د خپلې خور پر سپين او روښانه تندي يې ښكل كړه؛ گواكي په دې كار سره يې له هغې څخه د هغه بد نيت له امله ښنه غوښته چې د ماشوم په اړه يې ذهن ته راغلی و، او ژمنه يې ورسره كوله چې هيڅكله به د ده له لوري ماشوم ته زيان ونه رسېږي. جهان خاتون هم پرته له هغو اوبنكو چې پر مخ يې را روانې وې، بل ځواب ورنكړ.

راغلي راپورونو ويل چې مغل د «مرو» ښار ته ننوتې، پر «نیشاپور» يې برید كړی، هلته يې عام وژنه كړې، ښار يې نيولی او د «هرات» په لور روان دي.

نو جلال الدين ته نور د انتظار وخت پاتې نشو او خپلو لښكرو ته يې د حرکت امر وكړ. هغه له شپيته زره كسانو سره د جگړې ډگر ته لاړ او هرات ته نږدې د مغلو له مخكينو لښكرو سره مخامخ شو. سمدستي يې پر هغوی برید وكړ او سخته جگړه ونښته، تر دې چې هغوی ته يې ماتې وركړه او ډېر شمېر مغل يې جهنم ته ولېږل.

جلال الدين د مغلو لښكري تيت و پرک كړې، له هرات څخه يې وويستل او تر «طالقان» پورې يې پسې وځغول؛ هغه ځای چې چنگيز خان له «سمرقند» وروسته د خپل نوي مركز په توگه غوره كړی و او له هغه ځايه يې هر لوري ته لښكري استولي.

جلال الدين مناسبه وگڼله چې په همدې برياوو بسنه وكړي او په نوي مركز كې پر هغوی برید ونه كړي، ترڅو خپل ځواكونه بېرته راټول كړي، د جگړې ستړيا د سرتېرو له تنو وباسي، نوي سرتېري پيدا كړي او په هغو ښارونو كې چې له مغلو يې بېرته نيولي وو، پياوړي ساتونكي پرېږدي. بيا په برياليتوب سره له خپلو لښكرو سره «غزني» ته راستون شو.

«غزني» ته د راستنېدو ورځ يوه تاريخي او نه هېرېدونكې ورځ وه. خلكو په پرتمينه توگه جشن ونيو. يوازینی څه چې د دې جشن ښكلا يې كمه كړې وه، د امير ممدود په كټ (دسكيره) كې راستنېدل وو، ځكه هغه د ډېرو ټپونو له امله د حرکت توان نه درلود. هغه د مغلو په جگړه كې خپله مېړانه په ښه توگه ثابته كړې وه، حماسې يې جوړې كړې وې او د تر ټولو لويو خطرونو په وړاندې درېدلی و.

جلال الدين د خپل شجاع او اتل اوبني په ټپي کېدو سخت خفه و او خپله ټوله هڅه يې د هغه په درملنه کې وکړه. د دې لپاره يې د هغه وخت تر ټولو تکړه طبيبان راوغوښتل، هغوی ته يې ډېرې ډالۍ ورکړې او د بريالۍ درملنې په صورت کې يې د لويو جايزو ژمنه ورسره وکړه. خو د ممدود ټپونه ډېر ژور او جدي وو، د طبيبانو مهارت هيڅ گټه ونکړه او ورځ تر بلې يې حال خرابېده. جلال الدين به تل د هغه پوښتنې ته ورته او سهار او ماښام به يې ترې خبر اخيست.

کله چې د امير ممدود ناروغي سخته شوه او پوه شو چې اجل يې رارسېدلی، يو څوک يې جلال الدين پسې ولېږل. کله چې جلال الدين د هغه سر ته ورسېد، ممدود خپله مېرمن او شيدې خورونکې ماشوم په غېږ کې نيولي وو او په رېږدېدلې غږ يې وويل: «گران د تره زويه! دا ستا خور جهان خاتون ده او دا ستا زوی محمود دی؛ نو د خپلې خور پر کونډتون او د خپل خوري پر يتيمتوب رحم وکړه او ما په نېکۍ ياد کړه.»

جلال الدين وژړل او خور يې هم په چيغو پيل وکړ. د ممدود ناپايه او بې سده نظر د هغوی او ماشوم ترمنځ څرخېده. کله يې چې د هغوی ژړا وليده، جلال الدين ته يې مخ کړ او وپې ويل: «جلال الدين! مه ژاره... له مغلو سره وجنگېره... د نجوميانو خبرې مه منه.»

په دې وخت کې يې ژبه بنده شوه او لږ ځنډ وروسته، په داسې حال کې چې کلمه يې تکراروله، روح يې حقيقي مالک ته وسپارله.

امير ممدود چې لا يې د عمر ډېرش پسرلي نه وو تېر کړي، د خدای په لاره کې شهيد شو او خپله مهربانه مېرمن او شيدې خورونکې ماشوم يې، چې يوازې څو ورځې يې ليدلی و، يوازې پرېښودل. د جهاد درني دندې او په دې مهم کار کې له جلال الدين سره ملگرتيا ورته اجازه نه وه ورکړې چې د خپل زړه د ټوټې له ليدو ډېر خوند واخلي. کله يې چې له نړۍ او نعمتونو سره خدای پاماني کوله، بل هيڅ ډاډ يې نه درلود، پرته له هغه پايداره نعمت او لويې خوشحالی چې خدای د هغو مجاهدينو لپاره چمتو کړي چې د هغه په لاره کې شهيدان شوي دي.

د ممدود مړينه جلال الدين ته ډېره درنه تمامه شوه، ځکه د خپل دولت يو پياوړی ستون

بي له لاسه وركړ. هو، هغه داسې يو ورور له لاسه وركړ چې وياړ يې پرې كاوه او د هغه پر اخلاص او خير غوښتنې يې پوره باور درلود. داسې يو وزير يې له لاسه وركړ چې د دښمنانو په وړاندې جگړه كې يې د هغه پر شجاعت زړه ډاډه و. د هغه په بېلتون كې يې په ډېر درد سره وژړل او د هغه نېكې او خدمتونه يې هېر نكړل. د هغه مېرمن او زوى ته يې په درناوي سره د هغه ياد وساته او هغوى يې تر خپلې سرپرستۍ لاندې ونيول. پر هغوى يې د مهر او محبت وزرونه وغوړول او محمود يې د خپل زوى په څېر گانه. مينه يې ورسره كوله، لارښوونه يې ورته كوله او د هغه ليرې والى يې نشو زغملی. كله به يې چې له مغلو سره له جگړې راستنېده، لومړى پوښتنه يې دا وه چې محمود چېرته دى؟ بيا به يې ور منډه كړه، په غېږ كې به يې ونيو او په ښكلولو به يې پيل وكړ. له هغه وروسته به يې خپلې لور، جهاد ته پاملرنه كوله، چې هغه يې هم د محمود په څېر خوښېدله او د بېلتون طاقت يې نه درلود.

محمود او جهاد، دا دواړه همزولي ماشومان په يوې كورنۍ كې يوځاى لوى شول؛ كه څه هم دوو ميندو ورته خواږه وركول او د هغوى لپاره يې بې خوبي گاللي، خو د يو پلار (جلال الدين) د مېنې او شفقت لاس د دواړو پر سر و. هغوى د مانۍ په تالارونو او سالونونو كې يوځاى لوبې او منډې كولې. كله به خادمانو هغوى سهار وختي د مانۍ باغ ته بيول او هلته به يې په چمنونو كې په لوبو پيل وكړ؛ ميندو به يې د مانۍ له پورتنيو پوړونو څخه چې پر باغ مسلط وو، د هغوى ننداره كوله، د هغوى معصومو او زړه راښكونكو سترگو ته به يې كتل او دا ننداره د هغوى د تېرې غمجنې ماضي او ناڅرگند راتلونكي لپاره د زړه تسلي وه. كله به چې يو له هغوى څخه په ارامه پر ځمكه راغورځېد، هغوى به يوه متينه خدا وكړه او بېرته به يې خپلو خبرو ته دوام وركړ. كله به چې «جهاد» راغورځېدله، «محمود» به ورنږدې كېده ترڅو ورسره مرسته وكړي چې پاڅيري؛ د دې منظري په ليدو به يوې مور په شونډو كې د مسكا او په سترگو كې د يوې نامعلومې پوښتنې سره بلې مور ته كتل... ايا پر خليك به اجازه وركړي چې دا دوه بېگناه ماشومان اوږه په اوږه په دغه ناز او نعمت كې لوى شي او بيا يو بل ته ورسيري، كه د روزگار بدلونونه او د تقدير ناڅاپي پېښې به يې خنډ شي؟

هغوی به څنگه د وخت له مکر او د هغه له غافلگیرونکو مصیبتونو څخه په امان کې پاتې شي او په شته هوساینې او د پاچاهۍ په دبدبه به زړه وتړي، په داسې حال کې چې پخپله یې د مغلو په لاس د خوارزمشاه د پراخ قلمرو د درې وړې کېدو شاهدان وو؟ د جلال الدین اوسنی بریا، په هره جگړه کې د مغلو ماتې، د جلال الدین له قلمرو څخه د هغوی پاکول او لوی طاغوت، چنگیز خان ته د داسې لیک په استولو سره چې «غواړې جگړه چېرته وي؟» د جگړې اعلان، د راتلونکي په اړه د میندو بدگوماني او اندېښنه نه شوه کمولې؛ ځکه د دې ټولو بریاوو مانا دا نه وه چې د هغوی شر دفع شوی او له بریدونو یې په امان دي. خوارزمشاه (پلار یې) له پوځي پلوه پر جلال الدین لور و، تر ده ډېر پیاوړی او باهېته و او په عمل کې یې په ډېرو جگړو کې پر هغوی بریا موندلې وه، خو په پای کې مغل د بي شمېره سرتېرو، پرله پسې مرستو او د سیلاب په څېر بریدونو له امله چې د مېړیانو او ملخانو په څېر هر ځای خپاره وو، پر هغه غالب شول؛ نو دا هیله نه کېده چې جلال الدین به داسې یو کار وکړای شي چې پلار یې له هغه ټول شوکت او عظمت سره ترې عاجز پاتې شوی و.

ډېر وخت نه وه تېر شوی چې روزگار خپله وپرونکي څېره ښکاره کړه. دربار ته رارسېدلي راپورونو د دې ښودنه کوله چې چنگیز خان د جلال الدین د جگړې له غوښتنې څخه سخت غوسه شوی او یو خورا لوی لښکر یې د خپل یو زوی په قوماندې رالېږلی او نوم یې پرې «د غچ لښکر» ایښی دی. هغوی د هغه غشي په څېر چې له لیندۍ ووځي، را روان شول او ښارونه یې لاندې کول تر دې چې د «کابل» دروازو ته ورسېدل.

جلال الدین هم له خپل ټول ځواک سره د هغوی په لور حرکت وکړ؛ کله چې دواړه لښکري سره مخامخ شوي، یوه سخته جگړه ونښته چې درې شپې او ورځې یې دوام وکړ. جلال الدین به د جگړې په جریان کې پر خپلو سرتېرو غږ کاوه:

«ای مسلمانانو! د غچ لښکر له منځه یوسی!»

په پای کې جگړه د مسلمانانو د بې ساري سربښندنو او فداکاریو په پایله کې د مغلو په ماتې سره پای ته ورسېده. مسلمانان په دې بریا کې د جلال الدین د یو قوماندان، سیف

الدين بغراق، پوروري وو؛ هماغه چي يو خورا ماهرانه تاکتيک يي پلي کړ. هغه له خپلو سرتېرو سره له لښکر څخه جلا شو او د هغه غره له شا څخه رابنکاره شو چې پر جگړه مسلط و. مغل د غره له شا څخه د مسلمانانو په سيلابي بريد سره غافلگير شول، صفونه يي مات شول او تېښتي ته يي مخه کړه.

د مغلو د لښکر د ماتې خبر چنگيز خان ته ورسېد؛ هغه له غوسې د ژوبل شوي مار په څېر ځای په ځای کې تاو شو، خپل ټول ځواکونه يي راټول کړل، پخپله يي د هغوی مشري پر غاړه واخيسته او د جلال الدين سره د جگړې لپاره را روان شو. جلال الدين د هغه په وړاندې د درېدو توان ونه موند او «غزني» ته وتښتېد او هلته يي څو ورځې په خپله کلا کې پناه واخيسته. کله چې پوه شو چې د بريدگرو د شړلو ځواک نه لري او ووېرېد چې هسې نه دی او کورنۍ يي د دښمن لاس ته ورشي؛ نو خپل سامان يي وتړل، مالونه او زيرمي يي راټولي کړي او له خپلې کورنۍ او نږدې کسانو سره د «هند» په لور روان شو. د هغه د ځانگړي گارډ اووه زره سرتېري هم ورسره ول. هغوی د خيبر له درې تېر شول، خو لا د هند دښتو ته نه وو رسېدلي چې د چنگيز مخکښه لښکرې ورپسې راوړسېدې. جلال الدين پر هغوی بريد وکړ او تر هغه يي ورسره جگړه وکړه چې خواره واره يي کړل، خو کله يي چې وليدل چې ډلې ډلې لښکرې يو په بل پسې پرې راخيژي، نو باور يي وکړ چې ماتې يي برخليک دی؛ نو له خپلو کسانو سره د سند سيند (د اباسين سيند) په لور شاته شو ترڅو پورې غاړې ته تېر شي. مگر مخکې له دې چې د خپلې حرم سراي، کورنۍ او بارونو د ليرېد لپاره کښتۍ پيدا کړي، دښمن پرې لومړيتوب ترلاسه کړ. کله چې جلال الدين وضعيت داسې وليد، خپلې کورنۍ او ښځو ته يي پام شو چې په منځ کې يي مور (چې د خوارزم له سقوط وړاندې ورسره يوځای شوې وه)، خور يي جهان خاتون او مېرمن يي عايشه خاتون شاملې وې. هغوی چې کله جلال الدين وليد، چيغې يي کړې: «مور بايد د مغلو لاس ته ور نشو... خدای ته وگوره، مور په خپلو لاسونو ووژنه او له دغه اسارت او شرم څخه مو وژغوره!»

دا خبرې کت مټ د جلال الدين له ذهن سره سمې وې، ځکه ده هم غوښتل هغوی ووژني ترڅو د دښمن په لاس اسيراني نشي؛ نو خپلو کسانو ته يي امر وکړ چې هغوی په سيند

کي ډوبي کړي.

دا هغه وخت و چې لمر په ډوبېدو و او د سيند اوبو د شفق سور رنگ اخيستی و؛ نو سيند هغوی په خپله غېږ کي تېر کړل او جلال الدين په لمدو سترگو او سوځېدلي زړه له هغوی سره خدای پاماني وکړه.

دبښمن هغه ته وخت ورنه کړ چې د خپلو عزيزانو او هغه کار لپاره چې له هغوی سره يې وکړ، افسوس وکړي؛ نو خپلو کسانو ته يې امر وکړ چې سيند ته وغورځېږي. ده پخپله په سر کي سيند ته ور توپ کړلو او نور هم ورپسې ور وغورځېدل او په لامبو يې پيل وکړ. لا له ساحل څخه ډېر ليرې شوي نه وو چې د دبښمن سرتېري راورسېدل او د سيند پر غاړه ودرېدل. نښه وپشتونکو پر هغوی د غشو باران پيل کړ؛ د جلال الدين ډېر کسان په نښه شول او که تورې شپې د ليدلو مخه نه وای نيولي، نو ټول به له منځه تللي وو. چنگيز خان په اس سپور د سيند غاړې ته راورسېد، په داسې حال کي چې شاوخوا يې مشعلونه ځلېدل، خو په سيند کي يې هيڅوک ونه ليدل.

نو ځکه چنگيز خان يوه داسې مسته قهقهه (خندا) وکړه چې په هغې پراخه دبښته کي انگازې جوړې کړې، خپل توره يې په هوا کي وبنوروله او ويې ويل: «ها! اوس مي خوارزمشاه او د هغه اولاد له منځه يووړل، ينه مي سره شوه او خپل غچ مي واخيست.» بيا يې خپلو لښکرو ته د حرکت امر وکړ او له هماغې لارې چې راغلي وو، بېرته ستانه شول.

دلته د ډاکټر مهدي حميدي يو شعر چې د جلال الدين دغه حالات يې په تصوير کښلي:

نهان می‌گشت روی روشن	به زیر دامن شب در
روز	سیاهی
در آن تاریکه شب می‌گشت	فروغ خرگه خوارزم
پنهان	شاهی
میان موج می‌رقصید	به رقص مرگ، اخگرهای

در آب انبوه
به رود سند می غلطید در ز امواج گران کوه از پی
هم کوه
خروشان، ژرف، بی پهنا، کف دل شب می درید و پیش
آلود می رفت
از این سد روان، در دیدهی ز هر موجی هزاران نیش
شاه می رفت
ز رخسارش فرو می ریخت بنای زندگی بر آب
اشکی می دید
در آن سیماب گون امواج خیال تازهای در خواب
لرزان می دید:
اگر امشب زنان و زبیم نام بد در آب
کودکان را ریزم
چو فردا جنگ بر کامم تو انم کز ره دریا
نگردد گریزم
به یاری خواهم از آن سوی سوارانی زره پوش و کمان
دریا گیر
دمار از جان این غولان کشم سخت بسوزم خانمانهاشان به
شمشیر
شبی آمد که می باید فدا به راه مملکت فرزند و
کرد زن را
به پیش دشمنان استاد و رهاند از بند اهریمن،
جنگید وطن را
پس آنکه کودکان را یک به یک نگاهی خشم آگین در هوا
خواست کرد

به آب دیده اول داشان سپس در دامن دریا رها
غسل کرد
بگیر ای موج سنگین کف زهم واکن دهان خشم،
آلود واکن!
بخور ای اژدهای زندگی دوا کن درد بی درمان، دوا
خوار کن!
زان، چون کودکان در آب چو موی خویشتن در آب
دیدند رفتند
وزان درد گران، بی گفتهی چو ماهی در دهان آب
شاه رفتند

(ادبیات فارسی، اول دبیرستان، صص (۹۷-۱۰۱) ژبارن)

لامبووهونکو د شپي يوه برخه په لامبو او د څپو په وړاندې په مبارزه کې تېره کړه؛
هغوی یو بل په نومونو یادول، په دې توگه یې یو بل پېژندل او یو بل ته یې د صبر او
زغم بلنه ورکوله. که به کله یو له هغوی څخه د ډېرې لامبو له امله ستړی شو، له خپلو
ورونو به یې مرسته غوښته؛ نو هغه کسان چې ورنږدې وو، هغه به یې له ځان سره
کش کاوه ترڅو لږ ځواک ومومي او بېرته یې ساه پر ځای شي. هر وخت به د جلال
الدین غږ له مخکې څخه اورېدل کېده چې هغوی یې هڅول او د صبر او استقامت تلقین
یې ورته کاوه. د جلال الدین غږ د هغوی د ډاډ او د زړه د قوت لامل و، مگر ناڅاپه د
هغه غږ غلی شو او بیا یې وانه وړېد. دې موضوع هغوی شکمن کړل او ځینو چیغې
کړې:

* «پاچا ډوب شو! نو تر هغه وروسته ستاسو ژوندي پاتې کېدل څه گټه لري؟»

ځینو د دې خبر په اورېدو سره ځانونه خروښانو څپو ته وسپارل او مرگ ته یې تر ژوند
ترجیح ورکړه. د پاچا یو نږدې ملگري دا خطر احساس کړ، نو ځکه یې د جلال الدین د
غږ په تقلید پیل وکړ او د هغه په څېر یې پر سر تېرو غږ کاوه ترڅو پاتې کسان ناامیده
نشي. د دې سړي دغه کار پر هغوی خورا ښه اغېز وکړ؛ هغوی روحیه واخیسته او

ببرته يي صبر او جهاد ته مخه كړه. هغه كسان چې مرگ ته يي غاړه ايښي وه، له خپلي پرېكړې واوښتل او تر هغه يي لامبو ته دوام وركړ چې مخكښ كسان د سيند غاړې ته ورسېدل. هغوی په لور غږ چېغې كړې چې: «وچې ته ورسېدو!» نو ځيني له اوبو راووتل او د ډبرې ستریا له امله پر ځمكه راپرېوتل. هغو كسانو چې لايي په ځان كې لږ ساه پاتې وه، په اوبو كې د پاتې كسانو د لاسونو يا جامو په نيولو سره د هغوی په رايستلو كې مرسته كوله. دا كار د شپې تر وروستۍ درېيمې برخې روان و، تر دې چې له ژغورل شويو كسانو څخه هيڅوك په اوبو كې پاتې نشول؛ ټولو خپل سرونه د خاورو پر بالښت كېښودل او په ژور خوب لاړل.

سپيده داغ د جلال الدين پر هغو څلور زره ملگرو راوخوت چې د بې سده جسدونو په څېر پر ځمكه پراته وو، او يوازې د لمر گرمۍ وكولاى شول هغوی راويښ كړي. هغوی په لغړو پښو او بربنډ له خوبه پاڅېدل او د ځان پټولو لپاره يي كافي جامې نه لرلې. په دې منځ كې يي د خپل پاچا پوښتنه وكړه خو هغه يي ونه موند، نو يو لوی غم پر هغوی سيوری وغوړاوه. هغه سړي چې د جلال الدين غږ تقليد يي كړی و، هغوی ته ډاډ وركړ چې له ليدو يي مه ناهيلي كېږئ؛ شايد پاچا له بلي خوا د دوی په پرتله مخكې وچې ته رسېدلی وي او نږدې كوم كلي ته يي پناه وړې وي. هغه ورته مشوره وركړه چې په همدې ځای كې پاتې شي او د ونو په پانو، مېوو او د وچې او سيند په ښكار سره ځانونه وساتي او تر هغې حركت ونه كړي چې د پاچا په اړه ورته خبر راشي.

ټولو دا وړانديز ومانه او يوه ډله يي وگمارله ترڅو په پراخه كچه د جلال الدين لټون وكړي. له درې شپو او ورځو وروسته يي هغه په يوه ليرې نقطه كې وموندل چې له خپلو درېيو ملگرو سره د سيند څپو هلته ور غورځولی و. كله چې سرتېري ورغلل، هغوی د خپل پاچا په ژغورل كېدو ډېر خوشحاله شول او په ليدو يي باور نه كاوه. جلال الدين امر وكړ چې د ونو له څانگو څخه كوټكونه جوړ كړي او ځانونه پرې وسلوال كړي. بيا له هغوی سره نږدې مېشتو سيمو ته لاړ او د ده او د هغه ځای د اوسېدونكو ترمنځ جگړې وشوې چې په پايله كې بريا د ده په برخه شوه. جلال الدين له هغوی څخه

وسلې او خواړه واخيستل او پر خپلو ملگرو يې ووېشلې؛ په دې توگه هغوی له لورې او وېرې وژغورل شول او کمزوري يې په ځواک بدله شوه. له هغه وروسته يې د «لاهور» په لور منډه کړه، لاهور يې ونيوه او له خپل پوځ سره هلته مېشت شو. د دې لپاره چې په دغو سيمو کې د دښمنانو له بریدونو په امان کې پاتې شي، د لاهور شاوخوا يې يوه پرمينه او مضبوطه کلا جوړه کړه.

کله چې هلته مېشت شو، هغه مصيبتونه او بدبختۍ يې يادې کړې چې د ده پر کورنۍ راغلې وې. د خپل پلار د جگړو او فتحو عظمت يې په ذهن کې انځور کړ؛ هغه فتحې چې د پلار قلمرو يې له «فرغانې» څخه د «هند» تر دروازو پورې پراخ کړې و او د نړۍ پاچاهانو ترې وېره لرله او د هغه د خوښۍ لپاره به يې سرونه ټيټول او د نړۍ ټوله شتمني به ده ته را روانه وه. تر دې چې د مغلو طوفان راغی؛ پلار يې د هغوی په وړاندې ودرېد او د هغوی په وړاندې يې خپل اخلاص په جهاد کې ثابت کړ. هغه د هغوی او د اسلامي نړۍ د نابودۍ ترمنځ د يو ديوال په څېر ودرېد او تل يې ورسره جگړه کوله؛ کله به دی پر هغوی برلاسی شو او کله به هغوی پر ده، تر دې چې په پای کې يې ماتې وخوړه، ځواک يې کمزوری شو، لښکر يې تیت و پرک شو او په ناچارۍ يې د قزوین (خزر) بحیرې يوې جزیرې ته پناه يووړه او له خپل کور او کلي ليرې يې په مسافرو کې له نړۍ سره خدای پاماني وکړه.

بيا يې خپلې هغه پېښې را په یاد کړې چې ډېر وخت پرې نه و اوښتې: دا چې څنگه يې پاچاهي توره تياره شوه، هېواد يې وران شو او د ده او خاندان قدرت يې له منځه لاړ. دا چې څنگه يې يوازینی زوی او وليعهد، چې لایې پوره اته کاله عمر هم نه و، ترې وتښتول شو او د مغلو د طاغوت دربار ته يې يووړ، چې هلته يې د هغه د پښو مخې ته لکه د پسه په څېر حلال کړلو. دا چې څنگه پخپله ژوندی پاتې شو ترڅو د خپلې نازنینې مور، مېرمنې، خور او د تره او خاله د لورگانو د ډوبېدو شاهد وي، هغه هم د ده په خپل امر! او دا چې څنگه يې لور جهاد او د خور زوی محمود ترې ورک شول چې هيڅ پته يې نشته؛ څه معلومه، شايد هغوی هم له حرمسرا سره يوځای څپو ته سپارل شوي وي، يا شايد له وېرې په دښته کې پرېښودل شوي وي او يا يې شايد چا پر حال زړه سوځېدلی

وي او د سيند له كبانو يې ژغورلي وي.

تقدیر داسې ورته لیکلي وو چې په دې نړۍ کې یوازې او یوازې ژوند وکړي، بې له
 بڼې او اولاد څخه؛ ته به وایې دی یوازې د دې لپاره ژوندی پاتې دی چې له هغوی
 وروسته د درد او حسرت ترڅې او مری نیوونکې پیالې په سر واړوي. دا د هند کوچنی
 ټوټه چې ده نیولې وه، ورته له یو زندان پرته بل څه نه وه، چې د خپلې پاچاهۍ، خاندان
 او نږدې کسانو له زوال وروسته ورته تبعید شوی و. له هغوی وروسته به د چا لپاره
 ژوند کوي؟ د کوم هدف لپاره د مشرۍ او امارت ستونزې او مسوولیتونه پر اوږو
 یوسي؟ ناڅاپه له سوچونو را ووتلو دپته یې پام شولو چې د ده او د ده د خاندان د ټولو
 بدبختیو اصلي عامل مغل دي؛ نو ځکه باید ژوندی پاتې شي ترڅو له هغوی خپل غچ
 واخلي. اوس چې بله هیڅ هیله نه لري، نو په ژوند کې یې همدا یوازینی ارمان پاتې دی.

درېم فصل:

جلال الدین چې په ډېر درد او سوي سره یې د خپلې کورنۍ او نږدې کسانو لپاره ژړل
 او د هغوی په غم کې یې جگر سوځېده، نه پوهېده چې د هغه دوه محبوب ماشومان،
 محمود او جهاد، به لا هم ژوندي وي. که چېرې هغه خبر وای چې هغوی ژوندي دي او
 له ده څخه ډېر لیرې هم نه دي – ځکه هغوی په نږدې یو لوی کلي کې ژوند کاوه – نو
 له خوشحالی به یې هغوی ته وزرونه غوړولي وای او دا به د هغو ټولو ماتو او ناهیلیو
 لپاره یوه لویه تسلي وای چې ده په خپل ژوند کې کاللي وي.

کیسه داسې وه چې کله عایشه خاتون او جهان خاتون پوه شوې چې ماتې یې یقیني ده او
 له مرگ یا اسارت پرته بل څه نه ور پاتې کیږي، نو نشو یې کولی لاس تر زني کښېني
 او د خپلو دوو بېگناه د زړه د ټوټو حلالول د مغلو په وحشي خنجرونو وویني او یا یې
 په سیند کې له ځان سره ډوب کړي. د هغوی مورنۍ عاطفې جوش وواهه او د خطر په
 وروستیو شېبو کې یې پرېکړه وکړه چې دا دوه ماشومان خپل یو باوري هندي خادم ته
 وسپاري. دا خادم شیخ سلامه هندي نومېده چې د خوارزمشاه له وخته یې له دې کورنۍ
 سره خدمت کاوه. میندو ترې وغوښتل چې ماشومان خپل پلرني ټاټوبي (هند) ته بوځي او

هلته ورسره ژوند وکړي. هغوی غوښتل جلال الدين هم خبر کړي، خو وخت اجازه ور نه کړه او د هغې وپروونکې شپې هيبت دا خبره يې له ياده ووتله.

شيخ سلامه هندي د هغې بدمرغي ورځې تر مازديگر لږ وړاندي له لښکرگاه څخه جلا شو. هغه لومړی د شهزادگانو قيمتي جامې وايستلې او د هند د عامو خلکو په څېر سيمه ييزې جامې يې ور واغوستلې. هغوی يې پر يوې کچرې (قاطر) سپاره کړل او د سيند پر غاړه غاړه د شمال په لور په چټکۍ روان شو. بيا د غره پېچلو لارو ته ننوت او د درو په منځ کې له سترگو پناه شو. کله چې شپې خپله توره پرده پر دې وړې قافلې وغورول، د غره په لمن کې يې يو غار ته پناه يووړه. ماشومان يې بنکته کړل، کچره يې د غار په خوله کې يوې ډبرې پورې وتړله او په غار کې يې فرش هوار کړ ترڅو هغوی پرې ويده شي. هغه ډېر وخت هغوی ته ډاډ ورکاوه ترڅو آرام شي؛ ورته ويل يې چې سبا به جلال الدين مغلو ته ماتې ورکړي او چنگيز خان به په خپلو لاسونو حلال کړي، او بيا به هغوی خپله کورنۍ وگوري. په داسې خبرو يې هغوی مصروف وساتل ترڅو خوب ورباندې غالب شو او ويده شول، پخپله هم د هغوی تر څنگ پريووت.

بله ورځ يې هغوی پر کچره سپاره کړل او د غره له لمنې څخه بنکته راغلل. کله چې لاندې ورسېدل، سلامه سويل (جنوب) لور ته وکتل خو د دښمن د پلو او سپرو سرتېرو هيڅ نښه يې ونه ليده. نو د بني لور څخه د سيند په لور روان شو او د لمر د زوال په وخت کې د سيند غاړې ته ورسېد. د يوې ونې په سيوري کې تم شو، کچره يې اوبه کړه او ماشومانو ته يې هم اوبه او ډوډۍ ورکړه. هغه تل هغوی په خپلو کيسو او توکو بوخت ساتل، هغوی به هم ورته غوږ نيوه او خنډل به يې. په عين حال کې يې کښتيو ته هم پام و چې که کومه تېرېږي، غږ ورته وکړي. د مازديگر په نږدې کې يوه لويه کښتۍ ښکاره شوه؛ بوډا ورته په لاس اشاره وکړه چې ورنږدې شي، خو کښتۍ هيڅ پام ورته ونه کړ او خپله لاره يې ونيوله. بيا يې د کب نيوونکو يوه وره کښتۍ (قايق) وليده. بوډا ورته په خپل ځادر اشاره وکړه. هغه کښتۍ چې يو کب نيوونکی، د هغه زوی او د کب نيولو جال پکې و، ورنږدې شوه.

کب نيوونکي ترې وپوښتل چې څه غواړي؟ بوډا په هندي ژبه ځواب ورکړ او هيله يې

تري وکړه چې دی او د ده دوه ماشومان د سیند ختیځې غاړې ته ورسوي او په بدل کې به ښه مزدوري ورکړي. صیاد ورسره ومنله او په وړاندیز شوي مزد ډېر خوشحاله شو، نو هغوی یې په خپل قایق کې کښول. صیاد کچرې ته وکتل او له بودا یې وپوښتل: «دا کچره څه کوي؟» بودا ځواب ورکړ: «همدلته یې پرېږدو، ځکه په قایق کې یې د وړلو امکان نشته.»

کب نیوونکي وویل: «نو هغه کچره زه د ځان لپاره اخلم.» بودا ورته وویل: «ستا دې وي، مور ورته اړتیا نه لرو.»

کب نیوونکي خپل زوی ته وویل چې له کښتۍ ښکته شي او کچره خپل کلي ته بوځي. دا باید هېر نه کړو چې هندي بودا (سلامه) دواړو ماشومانو ته سپارښتنه کړې وه چې هیڅ ونه وایي، ترڅو څوک پوه نشي چې هغوی د جلال الدین له کورنۍ څخه دي. هغه پوهولې وه چې که د کښتۍ خاوند ستاسو په اصل او نسب خبر شي، لیرې نه ده چې تاسو په مغلو وپلوري. هغوی سره له دې چې کم عمره وو، د هغه په هدف پوه شول؛ ځکه د زړه بورنونکو پېښو دوامداره لیدلو هغوی ته د وېرې او احتیاط تجربه ورکړې وه. سره له دې چې عمر ونه یې له څلورو کلونو څخه نه اوبستلو، خو د پوهې له پلوه د اوو-اتو کلونو ماشومانو په څېر ښکارېدل.

کښتۍ د سیند په منځ کې په حرکت راغله او څپو مخکې وړله. ماشومان له وېرې ډېر مظلوم او ارام ناست وو، یو بل ته یې کتل او نه پوهېدل چې چېرته ځي. سره له دې، محمود ځان زړور ښود او هڅه یې کوله چې خپله وېره له جهاد څخه پټه کړي؛ هغه خپل لاس د جهاد له ملاء څخه تاو کړی و، ته به وایي په دې کار سره یې ورته ویل: «مه وپریږه، زه درسره یم.»

بودا له کب نیوونکي سره په خبرو بوخت شو. هغه ورته په «هند» کې د خپل کلي په اړه وویل او دا چې څنگه «کابل» ته په سفر لار، هلته یې واده وکړ او دا دوه ماشومان یې وشول؛ خو په ارمان سره چې مور یې مړه شوه، نو ځکه یې پرېکړه وکړه چې بېرته خپل ټاټوبي ته ستون شي ترڅو هغوی د خپلو خپلوانو په منځ کې لوی کړي. بیا د خبرو وار کب نیوونکي ته ورسېد؛ هغه هم د کب نیولو د ژوند، د هغه د خطرونو او د هغو

پېښو په اړه چې په يوه توپاني شپه کې ورسره مخ شوی و، اوږدې خبرې وکړې او په جگړه کې يې په خپل صبر او مېړانه وياړ وکړ. بيا يې د کلي، خپلې کورنۍ، د ودونو د دودونو، خوړو، خپلې غوټې، بنځې او لوبو او زمانو په اړه ورته کيسې وکړې. د خپلې وړې کروندې، چورگورو، سويانو، شيدې ورکونکې غوا چې بنځه يې ساتنه کوي، او د خپل بڼکلي (طوطي) په اړه يې ورته وويل چې هر توري تکراروي او ماشومان يې پرې سات تېروي. محمود او جهاد هم د هغوی د خبرو له اورېدلو خوند اخيست او ورو ورو يې له زړونو وېره ورکه شوه.

بي له دې چې پوه شي وخت تېر شو او د کب نيونکي خبرو هغوی مصروف وساتل. کله چې په هوبښ راغلل، کښتۍ د سيند غاړې ته رسېدلې وه. کب نيونکي له کښتۍ بښکته شو او مرسته يې وکړه چې هندي بوډا او دواړه ماشومان هم بښکته شي. بيا يې هغه لاره ور وښودله چې تر ټولو نږدې کلي ته تللي وه او ورته ويلي: «په خير لار شئ، خدای مو مل شه.»

سلامه ورته يو دينار ورکړ؛ که څه هم د هغوی پرېکړه له يو دينار څخه په کمه بيه شوې وه. کب نيونکي ډېر خوشحاله شو، مننه يې ترې وکړه او ويلي: «نن به نور کب نيونه نه کوم، کافي کار مې وکړ، بنځه به مې له دې کاره ډېره خوشحاله شي.»

شيخ سلامه هندي «جهاد» په خپله شا کړه او په هماغه لاره روان شو چې کب نيونکي وربښودلې وه. کله به چې پوه شو محمود له پياده تگه ستړی شوی، جهاد به يې بښکته کړه او محمود به يې په شا کړ. په همدې توگه يې په نوبت سره هغوی وړل تر دې چې د لمر له ډوبېدو وروسته کلي ته ورسېدل. شپه يې په يوه کوټه کې تېره کړه، ځان او ماشومانو ته يې خواړه واخيستل او چې کله سهار شو، له هغه کلي يې يو خره واخيسته ترڅو هغوی پرې سپاره کړي. په دې توگه يې بي له ځنډه خپل سفر ته دوام ورکړ، له يوې بانډې بلې ته او له يو کلي بل کلي ته تلو تر دې چې خپل ټاټوبي ته، چې «لاهور» ته نږدې يو کلی و، ورسېدل.

ماشومانو په پوره امن او سلامتۍ کې — لکه څنگه يې چې د هغوی ارواښادو ميندو غوښتل — په هغه کلي کې آرام ژوند کاوه. بوډا سلامه هم د هغوی پوره خيال ساته او د هغوی د هوساينې او خوښۍ لپاره يې له هيڅ ډول هڅې درېغ نه کاوه. کله به چې خلکو ترې وپوښتل: «دا دوه ماشومان دې له کومه کړي؟» ده به ورته ويل: «دا دوه يتيمان دي، په لاره کې مې موندلي او د زامنو په څېر يې ساتم.» خو دې خبرې د کلي د خلکو تنده نه ماتوله؛ هغوی به د هغوی د اصل او نسب په اړه اټکلونه کول او ډول ډول کيسې به يې جوړولې.

اکثره خلک په دې باور وو چې دا ماشومان «شهزادگان» دي؛ ځکه د پاچاهانو په څېر جلال، تازه گي، په نعمتونو کې د لويېدو نښې او د نجيبتوب نښانې يې په څېر وکړې.

بېچاره شيخ سلامه په تنگسه کې و؛ نو د ماشومانو د ژوند ژغورلو په خاطر يې حقيقت خپلو هغو نږدې خپلوانو ته ووايه چې د خوارزمشاه او جلال الدين په دربار کې د ده له کاره خبر وو او د مغلو په لاس يې د خوارزمشاهانو د ماتې خبرونه اورېدلي وو. خو هغه ورته سپارښتنه وکړه چې دا راز افشا نه کړي ترڅو د ماشومانو ژوند په خطر کې نه شي. لا په کلي کې د شيخ سلامه له رارسېدو ډېر وخت نه و تېر شوی چې د جلال الدين شاه د احوال، له «غزني» څخه د هند په لور د هغه د تېښتې، د چنگيز خان له خوا د هغه د ماتې او د اسارت له وېرې د خپل حرم تر ډوبولو وروسته له خپلو سرتېرو سره سيند ته د غوڅېدو خبرونه په ټوله سيمه کې خپاره شول. دغه راز د لاهور د نيولو او د جلال الدين او د هند د خلکو ترمنځ د نويو جگړو خبرونه هم ور ورسېدل. هغوی پوه شول چې جلال الدين «لاهور» خپله پلازمېنه گرځولي او د شاوخوا ښارونو او کليو د لاندې کولو لپاره يې ډلې لېږلي دي؛ نو د سيمې د اوسېدونکو په زړونو کې وېره خپره شوه.

شيخ سلامه په دې منځ کې سخت راگير شو، ځکه خلکو ده او ماشومانو ته د شک په سترگه کتل او باور يې درلود چې دا د جلال الدين له نسل څخه دي؛ نو دی د ماشومانو ژوند ته اندېښمن و او د داسې فرصت په لټه کې و چې «لاهور» ته وتښتي.

دی لا د تبنتی د فرصت په لټه کې و چې د پاچا سرتېري پر کلي د برید لپاره راورسېدل. شیخ سلامه هغوی ته ورغی، ځان یې ور وپېژانده او د پاچا لور او د خور زوی (خوری) یې ورته وښودل. ده له هغوی هیله وکړه چې د پاچا تر امر پورې پر کلي برید ونه کړي. هغوی یې غوښتنه ومنله، یو استازی یې پاچا ته واستاوه او پخپله د کلي بهر منتظر پاتې شول. ډېر وخت نه و تېر شوی چې پاچا په اس سپور له خپلو جنگیالیو سره راورسېد او د سلام وروسته یې وویل: «شیخ سلامه چېرته دی؟»

شیخ سلامه مخکې شو، د پاچا رکاب یې ښکل کړ او ویې ویل: «ستا او ستا د پلار غلام خدمت ته حاضر دی، زما باداره!»

پاچا له اس څخه ښکته شو، هغه یې په غېږ کې ونیو او ورته ویې ویل: «محمود او جهاد چېرته دي؟» لا د پاچا خبره نه وه خلاصه شوي چې ماشومان راغلل او د هغه په غېږ کې ځانونه ور واچول. جلال الدین هغوی په خپله سینه پورې کلک ونيولو او یو بل یې ښکل کړل. جلال الدین له ډېرې خوشحالی هر څه هېر کړل، اوښکې یې پر مخ روانې شوې او ویل یې: «زما لوري جهاد... زما زویه محمود... تاسو لا ژوندي یاست... الحمدلله، زه نور په دې نړۍ کې یوازي نه يم، په رښتیا چې مور د یو بل لپاره ژوندي پاتې شوي یو.»

بیا یې ماشومان خپلو دوو سپرو سرتېرو ته ورکړل چې تر شا یې کښېښوي، پخپله هم په اس سپور شو او شیخ سلامه ته یې هم د سپرېدو امر وکړ. د عملیاتو قوماندان ته یې وویل: «د شیخ سلامه د درناوي په خاطر، له دې کلي او شاوخوا کلیو سره کار مه لرئ او ترې باج (خراج) مه اخلئ.»

شیخ سلامه ترې مننه وکړه او ورته د اوږد عمر دعا یې وکړه. دا خبر په کلي کې خپور شو؛ نارینه او ښځینه په پوره مینه او جوش راووتل ترڅو جلال الدین وگوري. د کلي سپینریري او مشران جلال الدین ته ورغلل او د هغه د دغه لوی احسان او کرامت له امله یې ترې مننه وکړه او ویې ویل: «مور ستا غلامان یو، زموږ خاوره خپله خاوره وگڼه، مور ټول ستا خدمت ته حاضر یو.»

پاچا هغوی ته سلام وکړ او ویی ویل: «مور ټول د شیخ سلامه پوروري یو، له هغه مننه وکړی، نه له ما څخه.»

خلک د شیخ په لور منډه کړه او هغه یې پر خپلو لاسونو پورته کړ؛ غوښتل یې هغه د کلي په کوڅو کې وگرځوي، خو پاچا ورته وویل: «زه همدا اوس ده ته اړتیا لرم، غواړم ما له خپلو خبرونو خبر کړي، نو که اجازه ورکوی همدا اوس یې ماته وسپاری.» ټولو په ځواب کې وویل: «سمه ده باداره!» او هغه یې له خپلو لاسونو راښکته کړ. هغه اس چې ورته چمتو شوی و، مخکې یې کړ او دی پرې سپور شو. پاچا له خپلو کسانو سره «لاهور» ته ستون شو او د کلي اوسېدونکو ورته د خوښۍ نارې او «ژوندي وي پاچا» شعارونه ورکول تر هغه چې د هغوی کاروان له سترگو پناه شو. د شاوخوا کلیو اوسېدونکو یو بل ته د جلال‌الدین د هغه اعلان زېږی ورکاوه چې پر دغو سیمو به برید نه کوي او له باج (خراج) ورکولو څخه یې معاف کړي دي. دا خبره د ټولو مجلسونو او شپږو ناستو موضوع شوه او جلال‌الدین د هغې سیمې د خلکو د زړونو محبوب وگرځېد؛ په داسې حال کې چې تر دې وړاندې د هغوی زړونه له هغه څخه په کینې او کرکې پک وو او له وېرې یې له سترگو د ارام خوب تښتیدلی وه. د هغو سیمو استازي له قبمې ډالیو سره په «لاهور» کې د جلال‌الدین دربار ته ورغلل او د هغه له دغه احسان څخه یې مننه وکړه او خپله اطاعت او فرمانبرداری یې اعلان کړه. پاچا د هغوی ډالی په ورین تندي ومنلې او هغوی ته یې جامې او انعامونه ورکړل او په درناوي یې بېرته خپلو سیمو ته ولېږل.

جلال‌الدین د خپلو زړه د ټوټو له موندلو وروسته په بشپړه توګه بدل شو؛ د تندي تریوالي ځای تازه ګی واخیست او د خپګان پر ځای یې په خوله مسکا راغله. په زړه کې یې د هیلې غوټې وټوکېدې او داسې احساس یې وکړ چې د ټول خاندان او نږدې کسانو ارواي په محمود او جهاد کې حل شوي دي. د هغوی لیدل د هغه د پرېښانه خاطر د ارامۍ لامل و. د خدای شکر یې ادا کړ چې نسل یې نه دی پرې شوی او په ده کې د خپل او خپلو پلرونو د تاج او تخت د بېرته اخیستلو او له وحشي مغلو څخه د غچ اخیستلو هیله بیا را ژوندۍ شوه، ترڅو د محمود او جهاد لپاره یو پیاوړی او تلپاتې سلطنت په میراث

پرېردي.

هغه څه چې د ده د هڅو په پايله کې يې د هغه هيله نوره هم پياوړې کوله، د هغه نجومی (ستوري پېژندونکي) خبرې وې چې د محمود په اړه يې – کله چې هغه لا د مور په نس کې و – وړاندوينه کړې وه. نجومی ويلي وو چې هغه به يو لوی پاچا او د پراخو هېوادونو خاوند شي او مغلو ته به سخته ماتې ورکړي. اوس ورته د نجومی د خبرو رېښتینولي ثابته شوي وه؛ ځکه مغلو د هغه يوازينی زوی او وليعهد، امير بدرالدين وژلی و او اوس د هغه د خور له زوی، محمود څخه بل هيڅوک د ده د ځايناستی لپاره ډېر وړ نه و. شايد خدای پاک محمود د هغې مهمې دندې لپاره چې په راتلونکي کې يې ترسره کوي، په سيند کې له ډوبېدو او د دښمن له تورو ژغورلی وي.

جلال الدين نور داسې احساس نه کاوه چې گواکې د پاچاهۍ لړۍ دې محمود (د خپل تره زوی، ممدود زوی) ته په لېږدولو سره پرديو ته لاره شي؛ بلکې محمود يې د خپل زوی په څېر گانه او شايد له خپل زوی يې هم زيات ورباندې گران و؛ ځکه امير محمود د ځانگړو صفتونو لکه د سپک روح، ځلاند ذهن، لوړ همت او زړه راکښونکي څېرې خاوند و. د هغه سپين، جالب او ښکلې مخ د ژور خپگان په يوه شفافه هاله کې پټ و چې – که چا غوښتل يا نه – هر ليدونکی به يې په لومړي نظر ځان ته جلباوه او د دې لامل کېده چې ليدونکی خپله مينه او شفقت ترې ونه سپموي.

جلال الدين حيران و چې څنگه يې په هغه وخت کې ذهن ته دا خبره تېره شوې وه چې د دغه ښکلې هلک ژوند (کله چې هغه په زانگو کې و) يوازې د دې لپاره پای ته ورسوي چې د ده د تاج او تخت وارث نشي. هغه وخت دی نه پوهېده چې يوه ورځ به همدا ماشوم، د ده د خاندان يوازينی پاتې شونی او په دې نړۍ کې د ده د زړه يوازينی ډاډگېره وي. نو د خدای شکر يې ادا کړ چې ده ته يې دا توفيق ورته کړ چې د بديو لاس ور وغځوي.

دغو دردوونکو يادونو هغه دې ته اړ کړ چې د دنيا د ژوند د سپکوالي، د دې د مال او متاع د غولونې، او د هيلو او ارمانونو د پوچوالي په اړه ژور فکر وکړي. هغه د انسان د نيتوالي، د دې فاني دنيا لپاره د بې کچې حرص، د هغه څه په اړه بخل چې د انسان

مال نه دی، او د هغه څه له منځه تلو څخه د وېرې په اړه چې شاید د ده په گټه او صلاح وي، فکر پیل کړ. ایا ده په خپلو سترگو د پلار پراخه قلمرو ونه لید چې په څو ورځو کې درې وړې شو؟ اوس هغه ټول شوکت او عظمت ده ته د یو خوب په څېر ښکاري. ایا د واک غوښتنې او په اولادونو کې د سلطنت د پاتې کېدو حرص دی تر دې ځایه ونه رساوه چې د هغه ماشوم د وژلو فکر یې وکړ چې تر هر چا زیات د ده مهر او محبت ته اړ و؟ یوازې د دې لپاره چې یو چا په بې ځایه خبره کې ویلي وو چې دا نوی زېږېدلی ماشوم به په راتلونکي کې یو لوی پاچا شي. ایا دا سلطنت د پلار د سلطنت په څېر به تالا ترغه نشي؟ ایا ده وکولای شول چې تاج او تخت د ځان لپاره (چې لا ژوندی و) بیمه کړي، چې اوس یې د خپلو اولادونو لپاره له مړینې وروسته د تضمین هڅه کوله؟ ایا ده له روزگار څخه ضمانت اخیستی و چې زوی به یې ورته ساتي ترڅو یې ځایناستی شي؟ حیرانتیا ده! انسان څومره ناپوه او بې خبره دی! د تېرو خلکو سرگذشت او پر هغوی راغلي عبرت ناک مصیبتونه لولي، خو له هغو ټولو نصیحتونو او پندونو درس نه اخلي او پر خپله گمراهۍ ټینګار کوي تر دې چې پخپله د نورو لپاره د عبرت او پند نمونه شي. دا بورنونوونکې پېښې به تل د ژوند د لوبې پر صحنه تکرارېږي او همداسې به روانې وي؛ په دې نړۍ کې به داسې پاچاهان راشي چې د مجازي واکمنۍ او فاني مال لپاره به خپل پلار، ورور، وراره یا د تره زوی وژني.

جلال‌الدین په خپل ځانگړي خونه کې، یوازې د خپل تخت گوښي ته ډډه لگولې وه او په دغو فکرونو کې ډوب و، چې په دې وخت کې د سپکو او گړندیو گامونو غږ د هغه د فکرونو لړۍ وشلوله. د پښو له غږه پوه شو چې دا محمود دی یا جهاد؛ نو ځان یې د هغوی هرکلي ته چمتو کړ، ځکه د هغوی لیدو ته تړی و او له سهاره یې نه وو لیدلي. له ځایه پاڅېد او دروازه یې خلاصه کړه. جهاد یې ولیده چې د ده په لور په منډه راځي، هغه یې په غېږ کې ونیوله او پر تخت یې د ځان تر څنګ کښېښوله. هغه حیران شو چې د جهاد په وړه مری کې د ژړا غوټه ولې ماته شوه. هغه یې په خپله سینه پورې ونیوله او په خورا مینه یې ورته وویل: «زما گرانې جهاد! لورکۍ ولې ژړې؟» هغې ژړا ته دوام ورکړ او ځواب یې ورته کړ.

* «ايا له خپل کوچني اس څخه راغورځېدلې يې؟»

هغې په سر اشاره وکړه چې «نه».

* «ايا محمود وهلي يې؟ ايا ستا کومه بڼکلي نانځکه (عروسک) يې ماته کړې؟ ايا داسې

خبره يې درته کړې چې خفه شوې يې؟»

د دغو ټولو پوښتنو ځواب «نه» و او هغې لا هم خپل سر بڼکته نيولی و. د هغې ترلې

لاس پر سترگو و، ته به وايي نشي کولی د پلار سترگو ته وگوري. جلال الدين خپل

لاسونه د هغې پر مخ کېښودل، مخ يې خپل لور ته راواړاوه او ويې ويل: «زما گرانې

لورې! نو بيا ولې خفه يې؟ ايا خپل پلار ته يې نه وايي؟»

کله چې هغې د پلار دا سپېڅلي مينه وليده، لږ ارامه شوه او پلار ته يې وويل: «حتمًا

مغلو محمود وژلی دی؛ هغه له سهاره له هغوی سره د جگړې لپاره وتلی او تر اوسه نه

دی راغلی.»

پلار ته يې له دې خبرې خدا ورغله او په مسکا سره يې ورته وويل: «ولې د تل په څېر

ورسره په اس سپره بهر نه وې وتلي؟»

جهاد وويل: «هغه نن زه له دې کاره منعه کړم؛ ځکه هغه له مغلو سره يوې لويې

جگړې ته ووت او وپړېده چې زه اسيره نشم.»

پاچا نشو کولای خپله خدا کنترول کړي، خو کله يې چې د جهاد پر مخ د خپگان نښې

وليدې، نو ځان يې کنترول کړ؛ ځکه هغې تمه نه لرله چې پلار دې يې د داسې يوې

«لويې پېښې» هرکلی په خدا وکړي. پاچا په خپله تېروتنه پوه شو، نو پرېکړه يې وکړه

چې د خپلې لور د احساساتو د درناوي او د هغې خبرو ته د ارزښت ورکولو لپاره خپله

تېروتنه سمه کړي. نو ځکه يې ناڅاپه خپله زنه ټوله کړه، تندي يې تريو کړ او په يو ارام

خو درانه غږ يې وويل:

* «د محمود له لوري ډاډه اوسه؛ هغه يو زړور جنگيالی دی او مغل هيڅکله نشي کولای

هغه ووژني.»

* «هو، هغه زړور جنگيالی دی، خو هغه يو کس دی او هغوی زرگونه کسان دي!»

- * «رښتيا دې وويل، خو لومړی ماته ووايه: ايا هغه په خپل (بورو) اس سپور نشو؟ خپل فولادي خولۍ يې پر سر نه كړه؟ خپله زغره يې وانه غوستله؟ خپله تېره توره يې تر ملا نه كړه؟ خپله اوږده نېزه يې پر اوږه نه كړه؟ خپله ليندۍ يې په شا ونه خړوله او خپل سپر يې په مت كې ونه نيوه؟»
- * «هو، هغه له خپلو ټولو وسلو سره بهر ووت.»
- * «ايا ته يقيني يې چې كوم شى ترې پاتې شوى نه دى؟»
- * «نه، ځكه ما پخپله هغه شيان ورته تيار كړل او د اغوستلو په وخت كې مې ورسره مرسته وكړه.»
- * «نو ډاډه اوسه! د هغه توره به د هغوى تورې ماتې كړي، نېزه به يې د هغوى نېزې له منځه يوسي، زغره او خولۍ به يې د هغوى له غشو او د تورو له گوزارونو وساتي، او ليندۍ به يې هغه كسان په نښه كړي چې ليرې دي. او كله چې ټول يوځاى پرې بريد وكړي، نو اس به يې له هغوى وژغوري او هيڅوك به يې دوږو ته هم ونه رسېږي.»
- * «خو هغه تر اوسه نه دى راغلى.»
- * «شايد هغه له هغوى سره جگړې ته ترجيح وركړې وي او تر هغې يې نه پرېږدي چې په بشپړه توگه يې له منځه نه وي وړي، او يا شايد هغوى ماتې خورلې وي او تېښته يې كړې وي او محمود ورپسې اخيستى وي. ايا تر وتلو وړاندې يې تاته څه ونه ويل يا يې درځخه كومه غوښتنه ونه كړه؟»
- * «امممم له ما يې هيڅ ونه غوښتل... رښتيا، له ما يې وغوښتل چې هغه بنكل كړم، خو ما دا كار ونه كړ.»
- * «زما لورې جهاد! تا غلطي وكړه چې له خپل جنگيالي څخه دې هغه كوچنۍ مچكه (بوسه) ودرېغوله چې د هغه لپاره تر هر څه ارزښتمنه وه؛ دا خو تاته كوم تكليف نه و.»
- * «ما هغه له جگړې څخه د هغه بېرته راستنېدو وخت ته پرېښوده، البته په دې شرط چې فاتح او بريالى راشي.»
- * «دا خو د بريا مچكه ده چې ته يې د خپل جنگيالي د مېراني په بدل كې اخلي، خو تر

هغي مهمه او گټوره د مخه بني (رخستولو) مچکه ده؛ چي په هغي سره ته هغه په پوره عزم، ايمان او ټينگي پرېکړي سمبالوي. دا مچکه د دښمن په وړاندي له هغو ټولو وسلو څخه ډېره اغېزناکه ده چي هغه لري. نو اوس پوه شوي چي څه غلطي دي کړي؟»
* «خپله غلطي به جبران کړم؛ کله چي هغه له جگړي په برياً سره راستون شي، دوه ځله به يي ښکل کړم.»

* «دا خو به اسراف وي! په دي سره به ستا د مچکو ارزښت د هغه په وړاندي کم شي. جهاد، ستا مچکي بايد ارزښتمني وي! کله چي هغه راغي يوازي پر يوې مچکي بسنه وکړه او بله هغي بلي ورځي ته وساته چي بيا جگړي ته ځي. ښه، اوس په هغه ښکلي خوله خپل پلار يو ځل ښکل کړه.»

جهاد خپل لاسونه د پلار له غاړي تاو کړل او هغه يي ښکل کړ، بيا يي په خدا ځان د هغه په غېږ کي واچاوه. جلال الدين خپل بل غومبري (مخ) ور واړولو او ورته يي وويل:
«يوه کوچنۍ مچکه له دي لوري هم.»

جهاد ځان د هغه له غېږي خلاص کړ، د هغه په وړاندي ودرېده او ويي ويل: «زما باداره! زما مچکه بايد ارزښتمنه وي!»

دا يي وويل او د دروازي په لور وتښتېده او پلار ته يي اشاره وکړه چي ورپسي ورشي. جلال الدين هم ورپسي شو. هغه دهليز ته ننوته او له هغه ځايه لوی تالار ته په منډه لاړه او د کړکيو د يوې اوږدې پردې تر شا پټه شوه. کله چي پلار يي تالار ته ننوت، ودرېد ترڅو پوه شي چي ښکلي لور يي چېرته پټه شوي ده، خو پوه نشو. هغه نه غوښتل چي پردې يوې خوا کړي او ويي لتوي، نو ځکه يي يو چال وچلاوه ترڅو هغي له پناه ځای څخه راوباسي. هغه د دروازي په لور وکتل او په لور غږ يي وويل: «ښه راغلاست محموده! زما زويه چېرته وي؟»

لا يي خبره نه وه خلاصه شوې چي د يوې پردې تر شا يي يو حرکت احساس کړ؛ هغي خوا ته يي ورمنډه کړه، جهاد يي له پردې راوويستله، په سينه پوري يي ونيوله او په پرله پسې ډول يي د هغي غومبري (مخ) ښکلول او ويل يي: «يوه مچکه له دي لوري هم!»

«هيڅکله دې نه خوشي کوم، تر څو چې دې بل مخ هم نه وي بڼکل کړی.» په پای کې هغې مجبوره شوه د پلار غوښتنه ومني او بل مخ يې هم ورته ونيوه؛ ده هم د هغې سر په خپلو لاسونو کې ونيوه او په خپل مخ پورې يې کلک کړ ترڅو د بڼکلولو وخت يې اوږد شي.

کله يې چې هغه پر ځمکه کېنوله، هغې سمدستي د دروازې په لور وکتل چې محمود وگوري، خو چې هيڅوک يې ونه ليدل، پلار ته يې مخ کړ او ويې ويل: «تا خو داسې وښودله چې محمود راغلی، خو هغه خو نه دی راغلی؟»

پلار يې په خندا ځواب ورکړ: «ما قصداً دا کار وکړ ترڅو ستا پټنځای پيدا کړم او دې چل مې کار ورکړ.»

ماشومه شېبه چوپه شوه، ورو ورو يې د مخ رنگ بدل شو او په داسې حال کې چې نږدې وه وژاړي، ويې ويل: «ما خو درته وويل چې هغه به بېرته رانشي، حتماً مغلو ورباندې بریا موندلې يا يې اسير کړی دی.»

جلال الدين تپت شو او خپل لاس يې د خپلې لور په ځلانديو وپښتانو کې تېر کړ او ورته ويې ويل: «گرانې! درته ومې ويل چې د محمود له لوري ډاډه اوسه؛ ځکه مغل به هيڅکله ورباندې بر لاسي نشي او شايد همدا اوس په لاره کې وي.»

جلال الدين دا ځل د لومړي ځل په څېر په پوره ډاډه خبره ونه کړه؛ په رښتيا هم د محمود نشتوالی اوږد شوی و او ورو ورو د هغه په ذهن کې هم شکونو ځاله کوله او اضطراب ورباندې غالب کېده. هغه ووېرېده چې ښار ته نږدې په چکر کې به محمود ته کومه پېښه شوي وي، نو مناسبه يې وگڼله چې له شيخ سلامه سره په دې اړه مشوره وکړي. هغه د خپلې لور لاس ونيو او ويې ويل: «يا الله جهاد! رايه چې د خپل زړور جنگيالي هرکلي ته ورشو!»

هغه په ډېرې سستۍ له پلار سره قدم په قدم روانه شوه، ته به وايي پوه شوي وه چې هرکلي ته يې نه ځي، بلکې لتون ته يې ځي.

ښکته پور ته راغلل او د خدمتگارانو او ساتونکو له مخې تېر شول. جلال الدين شيخ سلامه هندي ته غږ کړ، هغه له خپلې خونې راووت او د پاچا په لور په منډه ورغی، چې

کله ورنږدې شو، يو تعظيم يې وکړ او د امر په تمه ودرېد.

جلال الدين ترې وپوښتل: «امير محمود چېرته دی؟»

شيخ سلامه ځواب ورکړ: «زما باداره! هغه لا له گرځېدو بېرته نه دی راستون شوی.»

* «ايا بنوونکی (مربي) يې هم ورسره تللی که يوازي تللی دی؟»

* «هغه نن خپل بنوونکي ته امر وکړ چې له پينو تر سره وسله وال شي، ځکه هغه

غوښتل له مغلو سره جگړه وکړي.»

د جلال الدين پر شونډو يوه کوچنۍ مسکا راغله، خو ويې نشو کړای هغه اندېښنه او

پرېشاني پټه کړي چې پر مخ يې خپره وه، نو ويې ويل: «ايا داسې نه گنې چې نن يې له

ټاکلي وخت څخه ډېر ځنډ کړی دی؟!»

* «هو زما باداره! هغه – خدای دې وساتي – د اس سواری ډېر شوقي دی او له دې

کاره هيڅ نه ستړی کېږي. بنوونکي يې ماته شکايت وکړ چې هغه هره ورځ له تمرين

بېرته راوستلو کې له ډېرو ستونزو او زحمت سره مخ کېږي.»

پاچا خپلې لور ته وکتل او ويې ليدل چې هغه د محمود په اړه د هغوی له خبرو ډېره

مضطربه او پرېشانه شوې ده، نو د هغې د ډاډينې لپاره يې وويل: «سلامه! لاړ شه او

زما او زما د لور جهاد د اسونو د تياولو امر وکړه، ترڅو په گډه د خپل زړور جنگيالي

هرکلي ته ورشو.»

شيخ د پاچا د امر د پرځای کولو لپاره شاته په شا روان شو ترڅو د درناوي له امله يې

شا پاچا ته نشي، خو لا څو گامه ليرې شوی نه و چې له کلا بهر يې د محمود د اس غږ

واورېد. پاچا وويل: «سلامه! بېرته راگرځه، وگوره! دا محمود دی، زما په گومان بېرته

راستون شو.»

جهاد د پلار امر ته منتظره پاتې نشوه، سمدستي بهر ته ووتله او جلال الدين هم ورپسې

شو. هغوی يو کوچنی (بورو) اس وليد چې په ځغاسته را روان و خو سپور ورباندې نه

و. کله چې اس هغوی ته را ورسېد، سرعت يې کم کړ، لکۍ يې راځورنده کړه، سر يې

تيت کړ او په شهارو کولو يې پيل وکړ. جلال الدين يې لگام ونيو او د اس په څېړلو يې

پيل وکړ، په داسې حال کې چې سخته اندېښنه او اضطراب ورباندې غالب و. کله يې چې

د اس پر مخ، غاړه او اوږو وینه ولیده، سخت ووږېد او یقین یې وکړ چې هغه له کوم لور کمر راغورځېدلی دی. ته به وایې دې پېښې هغه وچ کلک کړی و او د هر ډول غیرگون ځواک یې ترې اخیستی و. د یو څه وخت لپاره یې حرکت ودرېد او نه پوهېده څه وکړي، خو جهاد د پلار لمن نیولې وه او هغه ژړا یې په خپله مری کې ډب کوله چې نږدې وه چاودنه وکړي او هغه زندی کړي. په همدې وخت کې په لاره کې یو لوی اس بنکاره شو...

چې په ارامه مخکې را روان و، یو سړی ورباندې سپور و او یو ماشوم یې مخې ته کینولی و. جلال‌الدین ته هیڅ شک پاتې نشو چې محمود ټپي شوی او بنوونکی (مربي) یې په خپل اس راوړ. نو مناسبه یې وگڼله چې خپله کوچنی لور له هغه ځایه لیرې کړي ترڅو دا صحنه ونه ویني، نو شیخ سلامه ته یې امر وکړ چې هغه د قصر دننه بوځي. کله چې سلامه هغه د پلار له جامو څخه جلا کړه، اوبنکي یې وبهږدې او په چغو او فریاد یې پیل وکړ.

جلال‌الدین یې اختیاره د اس په لور روان شو. هغه په بشپړه توګه گنګس شوی و تر دې چې په نیمه لاره کې اس ته ور ورسېد. ماشوم یې د بنوونکي له لاسونو واخیست؛ هغه بنوونکی چې له وېرې یې لاس او پښې لږزېدلې او نه پوهېده څه وایي. پاچا ورته داسې په غوسه وکتل چې نږدې و هغه سړی وسوځوي، او له هیبته یې دا هم هېر کړل چې د خپل بادار د درناوي لپاره له اسه راکښته شي. بیا له اسه راکوز شو او سخت لږزېده. پاچا ورسره خبرې ونه کړې او ټپي امیر یې په ډېرې چټکۍ او احتیاط قصر ته یووړ. ساتونکو ته یې اشاره وکړه چې سمدستي طبیب حاضر کړي او پخپله د قصر پورتنی پور ته لاړ، په داسې حال کې چې ساتونکي په وېره او اضطراب ورپسې منډې وهلې. طبیب پاچا ته ورغی او ویې لیدل چې هغه پر ټپي امیر تیت شوی او د هغه نبض گوري ترڅو ډاډه شي چې ژوندی دی، خو د اندېښنې له امله یې حواس کار نه کاوه او گومان یې کاوه چې نبض نه وهي، په داسې حال کې چې نبض یې لگېده. کله چې پاچا طبیب ولید، یوې خوا ته شو ترڅو هغه ته لاره خلاصه شي. لومړی کار چې طبیب وکړ، د هغه د جگړې جامې یې ترې وایستلې او بیا یې نبض ورته وکتلو. پاچا داسې ناست و ته

به وايي پر سکروټو ناست دی؛ د طبیب مخ ته يې کتل ترڅو د هغه د مخ له تغیراتو څخه حقیقت پوه شي. طبیب هم په ځواب کې ځنډ ونه کړ او ويي ويل: «زما باداره! امير محمود ژوندی دی او په دې اړه هيڅ اندېښنه مه کوئ، يوازي ډېرې ستړيا بېهونه کړی دی.» بيا يې له خپل بکس څخه يوه شیشه راوويستله چې سور رنگی مایع پکې و، يوه وړه پنبه يې په کې لوند کړه او د امير محمود د پوزې شاوخوا يې ور تېره کړه او لږ گلاب يې هم پر مخ ور وپاشل. بيا يې د هغه کالي يوي خوا ته کړل؛ د بدن په بېلابېلو برخو کې کوچني او سطحي ټپونه تر سترگو کېدل، يوازي د بني وريځې (ابرو) ټپ يې يو څه ژور و. طبیب يې وینه پاکه کړه، سپين پوډر يې ورباندې وپاشل، پنبه يې ورباندې کېښوده او په يوه سپينه ټوټه يې د هغه سر وتړلو.

همدا چې طبیب وزگار شو، امير يو ټکان وخور، سترگې يې وغړولې او د خوني په چت کې يې گرځولې؛ بيا يې په داسې حال کې چې هڅه يې کوله کېښې، وويل: «زما دښمنان چېرته دي؟ هغه ډارن او پست فطرته چېرته دي؟ زما له وېرې وتښتېدل!»

کله چې جلال الدين د هغه حرکت او خبرې وليدلې، نور يې زغم ونه کړای شو؛ ورنږدې شو، هغه يې په خپله سينه پورې کلک کړ او د سر په ښکلولو يې ورته پيل وکړ او ويي ويل: «الحمد لله، زما زويه محموده ته ښه يې؟ زما د زړه ټوټې محموده، ته روغ يې؟» محمود خپل لاسونه د هغه له غاړې تاو کړل او يو څه وخت يې د هغه مخ ته وکتل، ته به وايي دا سړی يې چې د يو څه وخت لپاره هېر کړی و، بېرته ور په ياد شو؛ بيا يې پر وچو او ښکلو شونډو يوه مسکا خپره شوه او ويي ويل: «گرانه اکا! ته دلته ولې راغلی يې؟ ايا له تازه دمو ځواکونو سره زما مرستې او جگړې ته راغلی يې؟» جلال الدين وويل: «هو محمود جانه! له خورا لوی ځواک سره ستا مرستې ته راغلی يم او ټول مغل به له منځه یوسو.»

محمود شاوخوا وکتل، خپل ځان ته يې وکتلو او ويي ويل: «زما توره چېرته ده؟ زما اس کومه دی؟»

جلال الدين ورته هيڅ ځواب نه درلود. طبیب هم پوه شو چې د دې ماشوم حواس لا په بشپړه توگه په ځای نه دي؛ نو راتپت شو، د هغه لاسونه يې د پاچا له غاړې خلاص

کړل، پر بستر يې وغزاوله او په نرمۍ يې ورته وويل: «اوس جگړه درېدلې ده او ته خوب او استراحت ته ډېره اړتيا لري، نو بڼه استراحت وکړه چې له هغې وروسته به له دښمنانو سره جگړه پيل کړو.»

دا يې وويل او پر امير يې برستن هواره کړه؛ لا يې سر پر بالښت سم نه و ايښی چې لېمې يې سره ورغلي او په ژور خوب لاړ.

خو په دې منځ کې د محمود بنوونکي (سيرون) شيخ سلامه ته پناه وروره او د امير ټوله کيسه يې ورته له پيله تر پايه تېره کړه او زياته يې کړه چې د هغه په ساتنه کې يې هيڅ ډول ناغېرې نه ده کړې. سيرون شيخ سلامه ته وويل: «خو امير ډېر لېونی، سخت سړی او په اس سواری مين دی. هغه په اس خُلولو نه ستړی کېږي؛ نه استراحت کوي او نه درېږي. کله چې د لوبې ميدان ته ورسېږي، اس په خپله خوبڼه خُلولي او شاوخوا ته هيڅ پام نه کوي؛ شايد له کوم لور کمر وغورځېږي او يا په ژوره کنده کې پرېوځي. کله چې ما وگوري چې د هغه د ژوند ساتلو لپاره ورپسې اس خُلولم ترڅو ورته ورسېرم، هغه پر خپل اس تازيانه وهي او نور هم تېزېږي. زه مجبور يم چې له هغه سره له سيالی لاس واخلم ترڅو د هغه سرعت لږ شي، ځکه کله کله د هغه له بېباکه خُلولو وېرېږم. کله مې چې اس ورسره په پای کې يوځای شي، د هغه د اس لگام ونيسم او هغه له زين څخه پورته کوم، خو دا کار ورباندې ډېر بد لگېږي؛ ځکه غوسه کېږي او ما په تازيانو او لغتو وهي او تر هغې نه ارامېږي چې بېرته يې پر اس کيننوم. هغه نن په وسلو پوره سمبال راووت او سهار يې ماته وويل چې نن به له مغلو سره يوې سختې او لويې جگړې ته وځي او ماته يې امر وکړ چې خپله توره له ځان سره واخم، ځکه شايد زما مرستې ته يې اړتيا پېښه شي. کله چې له ښاره ووتلو، اس يې د نږدې ځنگل په لور بوتلو، ما ترې وپوښتل: چېرته ځي؟ هغه راته وويل: دښمنان هلته دي او ماته يې امر وکړ چې ورپسې شم او خبرې ونه کړم.

ورپسې روان شوم، کله چې د ځنگل ونو ته نږدې شوو، ودرېد او ماته يې اشاره وکړه، زه هم ورسره ودرېدم. خپله ليندۍ يې راوويستله، د غشو بکس يې ماته راکړ او يو په بل پسې يې غشي اخيستلې، د ليندۍ په چله کې يې ايښودلې او د ما هرو نښه وپوښتو په

څېر يې خوشې كول؛ غشو به غږ كاوه او د ونو پانې او شاخونه به يې ماتول. كله كله به يې ماته ويل: وگوره، په دې غشي مي دوه جنگيالي وويشتل.

دا كار يې په دومره جوش او احساس سره كاوه چې زه يې هم جذب كړم او داسې مي وگڼله چې رښتيا هم په يوه جنگي ميدان كې يم، نه د يو كوچني امير په وړاندې چې لوبې كوي. كله يې چې كڅوره له غشو خالي شوه، ليندۍ يې په شا كړه، توره يې له تېكي راوويستله او ماته يې هم د همداسې كولو امر وكړ. بيا يې په داسې حال كې چې توره يې پورته كړې وه، څو گامه مخكې لاړ او كله چې ونو ته ورسېد، ماته يې وويل: وهه يې! نو هغه به د ونو ډډونه په توره وهل او ما هم د هغه په څېر كول. همداسې مو دوام وركړ ترڅو زما لاسونه ستري شول او ومې ليدل چې د هغه مخ سور او له تندي يې خولې بهېږي، خو هغه لا هم توره وهله تر دې چې زړه مې پرې وسوځېد؛ كله يې چې وليدل زه ولاړ يم، په غوسه يې راته وكتل او چيغه يې كړه: وهه يې اى سړيه!»

د هغه له كاره حيران شوم او نه پوهېدم چې څنگه يې له دې حالته وباسم، تر دې چې يو په زړه پورې چل ذهن ته راغى؛ نو ما هم له ځانه ډېره مېرانه وښودله او د ونو په ډډونو مې سخت گوزارونه پيل كړل. ومې ليدل چې هغه زما په دې كار ډېر خوشحاله شو، وينه يې نوره هم توده شوه او جذبه يې زياته شوه، نو يو په بل پسې يې پرله پسې بريدونه پيل كړل. په دې وخت كې ما په لوړ غږ چيغه كړه: «د دښمن لښكر مات شو! زما باداره وگوره، ستا له توري تښتي!»

دې چل مې كار وركړ او ښه اغېزه يې وكړه. امير چې كله دا خبره واورېده، له توره وهلو يې لاس واخيست، مخ يې وځلېد او څېره يې د گل په څېر له خوشحالي و غوړېده؛ څومره ښكلي ننداره وه! هغه له خپل اس سره او اس له هغه سره، د بريا د غرور په نشه كې د فتحې نڅا كوله. ته به وايي حيوان هم پوه شوى و چې بادار يې څومره لويه فتحه كړې ده، نو ځكه يې د هغه په وياړ كې ځان شريك كړ. داسې ښكارېده چې د شجاعت هغه ډېر غرور چې د امير عقل يې نيولى و او له احساساتو سره يې لوبې كولې، اس ته هم لېږدېدلى و او هغه يې هم په خپل دام كې راگير كړى و!

امير يو څه وخت د اس له لگام سره لوبې وكړې؛ كله به يې كڅ كړ او كله به يې خوشې

کر، اس به هم پر خپلو پښو نڅا کوله، کله به يې سینه مخکې کره او کله به يې ټيټه کره، او د نشه يې کس غوندي به بني او چپ لور ته ځنگېده. شايد په همدې وخت کې زړور جنگيالي احساس کره چې کار يې لا نه دی ختم شوی او بايد دښمن نور هم شاته وتمبوي او پسې واخلي؛ نو ځکه يې خپل اس د ځنگل منځ ته وځغلاوه. ما د خطر احساس وکړ او ووېرېدم چې له کومې ونې سره ونه لگېږي او يا په کومه کنده کې پرېنوزي، نو چيغه مې کره: «باداره! دښمنان دې خواته وتښتېدل!» هغه د ميدان په منځ کې زما په لور راوگرځېد، ما هم دور وخور او بېرته د ميدان منځ ته مې ځان ورساوه؛ ده هم اس وځغلاوه، ځان يې راته ورساوه او له ما څخه مخکې شو او په لور غږ يې وويل: «پونده يې کره! پونده يې کره! بايد دښمن ته ورسېږو.»

د هغه غږ پر اس اغېزه وکړه او له ما څخه مخکې شو، زما پر مخ او څېره يې دورې باد کړي او له ډېرې سختې وروسته هم ورته ونه رسېدم. هر څومره چې به زه ورنږدې کېدم، هغه به نور هم سرعت اخيستلو ترڅو له ما مخکې واوسي؛ دا د هغه د هرې ورځې کار و، خو نن يې داسې ځواک، نشاط او بريد وښود چې تر اوسه مې نه و ليدلی. ما خپل ځان د يو داسې اتل په وړاندې ليد چې ته به وايي د جگړې د ډگر مېړنی دی، نه د يو داسې ماشوم په وړاندې چې لا يې اووه کاله نه دي پوره شوي. قسم درته کوم، که زما پر غاړه د هغه د ساتنې او نگرانی مسؤليت نه وای، نو د هغه په څېر ځغاسته مې په ځان نه پيرزو کوله. بدن مې ستړی شو، ځواک مې ختم شو او دومره ستړی شوم چې نږدې وه مې شم، خو هغه لا هم په پوره ځواک او خوشحالی کې و؛ ته به وايي د داسې يو خوځښت سرچينه ده چې نه وچېږي. له ده څخه زما حيرانتيا کمه نه وه، خو بله خوا کوچني اس ته يې هم هک پک وم؛ اس يې ځغاسته کوله او ما هم ورسره ځغلول، ته به وايي دا پراخه دښته يوه قالينه ده چې زموږ تر پښو لاندې نغښتل کېږي؛ کله به يې مور ناڅاپه د غوندي سر ته خېژولو او کله به يې بېرته ژورې کندی ته راغورځولو!

کله چې مور په داسې حالت کې وو، ناڅاپه مې هغه ژوره کنده وليده چې د سپلاب له امله جوړه شوې وه او امير ورته نږدې کېده. زما د سر وپښتان څېره شول (وډار شوم)،

امير ته مي د خطر خبرداري ورکړ او ناره مي کړه چې د اس لگام کش کړي، خو هغه زما خبرې ته هيڅ پام ونه کړ او همداسې يې اس ځغلاوه. ته به وايي هغه ما مبارزې ته راغواړي؛ کله چې يقيني شوم چې هغه کندي ته رسېدلی، نو په پوره ځواک مي خپل اس وځغلاوه، ورنږدې شوم او د غونډۍ په غاړه مي هغه له زين څخه راپورته کړ او د اس د لگام يوه خوا مي په زور کش کړه. بېچاره اس خپل توازن له لاسه ورکړ، بل لور ته کړ شو او له مور سره يوځای پر ځمکه راولوېد. خو هغه کوچنی اس، کله چې له خطر څخه خبر شو، هڅه يې وکړه چې ځان کنټرول کړي، خو د ډېر سرعت له امله ونه درېد، نو خپل پاتې سرعت يې چپ لور ته چې ژوروالی يې کم و، واړاوه او هلته وغورځېد؛ زه پوه نشوم چې پر هغه څه وشول او هغه مي بيا ونه ليد تر هغه چې دلته ستاسو سره مي وليد. له راغورځېدو وروسته زه بېهوښه شوم او کله چې په هوښ راغلم، امير مي وليد چې لوېدلی، بدن يې سوړ شوی او رنگ يې تېنټېدلی دی؛ هغه مي پر خپل اس کېښود او دلته مي راوړ.»

کله چې د ښوونکي خبرې دلته ورسېدې، سخت سرچکر ورته پيدا شو. شيخ سلامه هغه په خپله سينه پورې ونيو او هغه بستري ته يې بوتلو چې تر شا يې وه؛ هغه په پرله پسې ډول ويل: «زه ډېر ستړی يم، تاته د خدای روی دروړم چې د پاچا په وړاندې زما سپارښتنه وکړه او زما عذر ورته ووايه، ځکه زه د هغه له سزا څخه وېرېږم.»

شيخ ورته وويل: «مه وېرېږه! زموږ بادار پاچا به هيڅکله تا ونه غندي او زه هيله لرم چې د هغه د تر ټولو گران شخص (محمود) په حق کې د دې نېکۍ له امله به تاته انعام هم درکړي.» بيا يې يو داسې څښاک (شربت) ورته راوړ چې د بېخوبي ضد وه او ورته يې وويل: «دا وڅښه، ستا لپاره ښه دی او روغتيا دې بېرته راگرځوي.» بيا يې ورباندې شری هواره کړه او يوازې يې پرېښود چې ښه خوب وکړي.

بل سهار، امير محمود روغ رمت له خوبه راويښ شو او د پروني پېښې هيڅ ښه پکې نه وه، پرته له هغې پټۍ چې پر سر يې تړلې وه. کله چې جلال الدين هغه په داسې حالت کې وليد، ډېر خوشحاله شو، هغه يې ځان ته نږدې کړ او ويې ويل:

«سهار دې په خير، ای د مغلو ماتوونکيه! زما زويه! تا هغوی ته داسې ماتې ورکړي

چي بيا به د خوځېدو توان ونه لري.»

محمود د خپل اکا د ستاينې له امله د حيا يوه مسکا وکړه او جلال الدين دوام ورکړ: «خو زما زويه! پام کوه چي بيا خپل ژوند په خطر کي وانه چوي؛ کله چي دې په ځنگل کي دبنمن ته ماتي ورکړه، بايد د هغوی په تعقيب پسي نه وای وتلی، بلکي بايد دې خپل لښکر سمبال کړی وای او د دبنمن د احتمالي (شپني برید) لپاره دې لازم چمتووالی نيولی وای.»

محمود وويل: «ما غوښتل دبنمن زموږ د هېواد له پولو دومره ليري وباسم چي بيا يې د دې سيمو خيال هم په سر کي رانشي.»

* «که د دبنمن تعقيب درته دومره مهم و، نو خپل يو قوماندان دې بايد لېرلی وای ترڅو هغوی پسي لار شي او تيت و پرک يې کړي؛ هيڅکله دا کار په خپله مه کوه، ځکه دا ستا او ستا د لښکر په زيان دی.»

* «له ما سره له سيرون پرته بل څوک نه و او هغه هم يو ډارن قوماندان دی، هيڅکله يوازې د هغوی په تعقيب پسي نه وځي.»

* «د سيرون په حق کي داسې مه وايه؛ هغه ډارن نه دی، بلکي يو با تدبيره قوماندان دی. د هغه مېرانه هغه د هغو خطرونو له ليدلو نه منع کوي چي په وړاندې يې دي، او بي تدبيره مېرانه هيڅ گټه نه لري. ايا هغه تاته ونه ويل چي له کندي سره پام کوه؟ خو تا يې خبره وانه ورېده. ته نږدې وي چي په هغې کي وغورځي، نو ستا ژوند د هغه پوروري دی او بايد ترې مننه وکړي.»

کله چي محمود دا واورېدل، غلی شو، هيڅ ځواب يې پيدا نه کړ او پر مخ يې د خپگان نښي څرگندي شوي؛ ته به وايي د داسې يو کار په خاطر چي د ده په گومان بڼه و، ملامتېدل ورباندې بد ولگېدل. جلال الدين پوه شو چي د امير په واره ذهن کي څه تېرېږي او زړه يې ورباندې وسوځېد، نو په نرمۍ يې د هغه لاس ونيو، په مينه يې په خپله سينه پوري کلک کړ او ورته ويي ويل: «زه ستا له شجاعت او مېراني سره مينه لرم، يوازې درڅخه غواړم چي له خپل شجاعت سره تدبير هم ملگري کړي ترڅو يو بشپړ قوماندان شي. زه ډېره هيله لرم چي زما پر نصيحت عمل وکړي او زما هيله پوره کړي؛ او زه به

تر هغي درخه راضي نشم ترخو چي دي په خپل شرافت راسره لوظ (پيمان) نه وي
کړی چي بيا به هيڅکله خپل ځان په خطر کي نه اچوي.»

محمود چي خپگان يې کم شوی و، وويل: «په خپل شرافت درته وعده درکوم چي بيا به
هيڅکله ځان په خطر کي نه اچوم.»

* «او دا چي خپل مخي ته به گوري.»

* «او دا چي خپل مخي ته به گورم.»

* «او دا چي کله دي په وړاندې خطر وليد، ودرېږي به.»

* «او دا چي کله مي په وړاندې خطر وليد، ودرېږم به.»

* «او دا چي خپل اس به تر وروستي بريده نه ځغوي.»

محمود يوه شېبه تم شو؛ جلال الدين پوه شو چي دا ډول لوظ پر محمود ډېر سخت
تمامېږي، نو خبره يې داسي سمه کړه:

* «مگر په هغه دښته کي چي کړلېچونه او لوړې ژورې ونه لري.»

* «او دا چي خپل اس به تر وروستي بريده نه ځغوم، مگر په هغه دښته کي چي لوړې
ژورې ونه لري.»

جلال الدين په پوره مهرباني د هغه پر مخ لاس تېر کړ او ورته ويي ويل: «اوس مي د

خپل زړور جنگيالي له لوري خاطر جمع شو، نور نو کوم خطر هغه نه گواښي.»

محمود ته خپله ملگري جهاد ور ياده شوه او له پلار (اکا) څخه يې وپوښتل چي جهاد

چېرته ده؟ ځکه له پرون راهيسي يې نه وه ليدلي. جلال الدين ځواب ورکړ چي جهاد

پرون راغلي وه، خو ته ويده وي او هغي نه غوښتل چي تا له خوبه وپښ کړي.

له هغه وخته چي شيخ سلامه جهاد خپلي (کنيزي) ته وسپارله ترخو د محمود د ټپونو

نداره هغه بېهوښه نه کړي، هغه ډېره نگرانه او بي قراره وه. هغي په پرله پسې ډول

ژړل او چيغې يې وهلي او غوښتل يې محمود وگوري – په داسي حال کي چي طبيب د

هغه په درملنه بوخت و. کله چي طبيب خپل کار پای ته ورساوه او جلال الدين د محمود

له حاله ډاډه شو، جهاد ته ورغی او هغه يې د ويده محمود سر ته راوسته او ورته ويي

ويل: «هغه د جگړې له امله ډېر ستړی شوی او بايد يوازي پرېښودل شي چي ښه خوب

او استراحت وکړي.»

جهاد یوازې د محمود مخ ته په کتلو بسنه وکړه؛ هغه پټی چې د محمود له سر څخه تاو شوی وه، هغه یې ووپړه وله. پلار ته یې د پوښتنې په ډول وکتل، پلار یې په ارامه ورته په غوږ کې وویل چې د مغلو له قوماندان سره د مبارزې پر مهال د هغه د تورې له امله یو کوچنی ټپ پرې لگېدلی، خو محمود هغه ته ماتې ورکړې او په یو گوزار یې د هغه سر دوه نیمې ټوټې کړې دی؛ طبیب هم ټپ تداوي کړی او ترلی یې دی، د اندېښنې ځای نشته او سبا به روغ شي، بیا به ته هغه ته د مغلو په وړاندې د بریا مبارکي ورکړي. هغه شپه جهاد د محمود او د هغه د تندي د ټپ په فکر کې وه. زړه یې ورباندې سوځېده، هغې ته د پلار خبرې ور یادېدې چې محمود څنگه د مغلو له قوماندان سره جگړه کړې او په یوه گوزار یې د هغه سر دوه نیم ټوټې کړې دی؛ هغه د خپل اتل ملگري د ځواک له امله ډېره حیرانه شوې وه او زړه یې غوښتل چې همدا اوس هغه وگوري او د بریا کیسې یې له خپلې ژبې واورې.

هغې د خیال مرغی والوزوله او محمود یې د جگړې په ډگر کې ولید چې له دښمنانو سره جنگېږي؛ هغه پر خپل (بورو) اس سپور و، توره یې په لاس کې ځلېدله او ښي او چپ لور ته یې بریدونه کول او جنگیالي یې پر ځمکه راغورځول. ناڅاپه د مغلو قوماندان ورته راووت، یو څه وخت یې سره مبارزه وکړه او د تورو گوزارونه تبادله شول؛ هغه په یو مناسب فرصت کې وتوانېد چې د محمود پر تندي یو گوزار وکړي خو هغه ژور نه و. محمود غوسه شو او په بې باکۍ یې ورباندې برید وکړ او د هغه پر سر یې داسې توره ور واکړه چې سر یې ورته دوه ټوټې کړ.

بیا په فکر کې لاړه چې سبا به څنگه ورسره مخ کېږي، څنگه به ورته مبارکي وایي او څه ډالی به ورکوي. بیا یې ور په یاد شول چې وعده یې ورسره کړې وه که له جگړې بریالی راغی، نو ښکل به یې کړي. پرېکړه یې وکړه چې پر خپله وعده وفا وکړي؛ نو لومړی به هغه ښکلوي او بیا به د گلانو یوه دسته ورته ډالی کوي، ځکه محمود له گلانو سره مینه لري. دا پرېکړه یې خوښه شوه او په ډېره خوښۍ یې خوب ته اجازه ورکړه چې د هغې د سترگو مېلمه شي.

سهار وختي په خوشحالی له خوبه پاڅېده، د قصر باغ ته لاره او له هر گل څخه يې څو څانگې وشکولې او خپلې کنيزې ته يې ورکړې ترڅو ترې يوه بڼکلې دسته جوړه کړي. کنيزې هغه گلان برابر کړل او جهاد ته يې سرې ورپښمېني جامې چې غاړې او ځنډې يې په سپينو زرو بڼايسته شوې وې، ور واغوستلې. وپښتان يې ورته برمنځ کړل او په ورپښمېن بند يې د هغې په شا وتړل. بيا يې يو تور هندي خولۍ چې په سرو زرو بڼايسته شوې وه پر سر ورته کېښوده چې مخې ته يې د سپورمۍ (هلال) په څېر څو مرغلي ټکوهل شوې وې.

جهاد د گلانو دسته راواخيسته او د محمود خوني ته ورغله. محمود چې کله هغه وليده، راپاڅېد. جهاد سر تپت کړ، د محمود تندي يې بڼکل کړ او بيا يې د گلانو دسته ورته ونيوله او ويې ويل: «زما دا ډالۍ ومنه، اې مېرنيه جنگياليه!»

محمود د جهاد په ليدو او د هغې په مينه ناکې ډالۍ سره خپله ټوله ستړيا هېره کړه.

محمود د گلانو دسته بوی کړه او ويې ويل: «د دې بڼکلې ډالۍ نه مو مننه.»

جلال الدين په داسې حال کې چې خندل يې، جهاد ته وويل: «نو زما ډالۍ چېرته ده،

گراني جهاد؟»

جهاد موسکۍ شوه او ويې ويل: «ته هيڅ ډالۍ نه لرې، ځکه ته د مغلو جگړې ته نه وې

تللي.»

جلال الدين وويل: «محموده! کاشکې زه هم له تا سره د مغلو جگړې ته وتلی وای، ترڅو

جهاد داسې يوه ډالۍ ماته هم راکړې وای.»

دا يې وويل او دواړه ماشومان يې په غېږ کې ونيول، په خپله سينه پورې يې کلک کړل

او ويل يې: «خداوند مو برکتې کړه ماشومانو! خدای مو بختور کړه زما اولادونو!»

څلورم څپرکی:

سلطان جلال الدين په «هند» کې په خپل کوچني هېواد کې يو ډېر غمجن ژوند تېراوه.

دراڼه يادونه تل ورسره مل وو؛ د له لاسه وتلی تاج او تخت يادونه، د خپلو هغو عزيزانو

يادونه چې په خپلو وينو کې رنگ شول، او د هغه پلار يادونه چې په پردیسي، بېکسی

او جلاوطني کې يې له فاني نړۍ سره مخه بڼه وکړه؛ هغه پلار چې د قدرت پر مهال يې

دېدې سترگې برېښولې، زړونه يې لړزول او غږ يې هر ځای انگازې کولې. د هغو ورونو يادونه چې د مغلو په لاس ووژل شول؛ هغوی چې د سلطنت زينت، د عظمت نښان او د ښکلا مثالونه وو. د هغې نيا او ترورگانو يادونه چې د مغلو اسيراني شوي او د مغلو د طاغوتي دربار په لور يوړل شوي، هغوی چې يو وخت يې قصرونو ته تازه گي بڅېښله. د هغې مهرباني مور، وفادارې مېرمنې او د هغو پيغلو خویندو يادونه چې سلطان پخپله د هغوی د ډوبولو (غرقلو) امر صادر کړ او په خپلو سترگو يې د دغه حکم د پلي کېدو ننداره وکړه (ترڅو د مغلو لاس ته ورنشي). د هغه يوازینی ډاډگيرنه د هغه دوه گران ماشومان، محمود او جهاد وو؛ جلال الدين به ډېر وخت له هغوی سره تېراوه، د هغوی کوچنی او معصومي نړۍ ته به ورننووت، لوبې به يې ورسره کولې، د هغوی په ساده خبرو او پاکو خوبونو کې به ورگډېده او په دې توگه به يې د ژوند غمونه او دردونه هېرول.

سره له دې هم، هغه د هېواد له چارو او د لښکر له پياوړي کولو غافل نه و. هغه په دوامداره توگه د «لاهور» شاوخوا سيمو له اميرانو سره په جگړه بوخت و؛ د هغوی بريدونو ته يې ځواب ورکاوه او کله نا کله به يې په خپله ورباندې يرغل کاوه. سلطان په ورته وخت کې د خپلو تېرو سيمو له خبرونو ځان خبراوه او د مغلو خوځښتونه يې تر دوو پېښو لاندې لرل، هغوی ته يې نقشې جوړولې او مناسب فرصت ته په تمه و ترڅو په خپل وخت بريد ورباندې وکړي، خپل غچ ترې واخلي او د خپل ځان او پلار هېوادونه د هغوی او د هغوی د نوکرانو او لاس پوځو څخه ازاد کړي. مغلو د تاج او تخت او حکومت کولو سره مينه نه لرله؛ هغوی به پر ښارونو بريد کاوه، هر څوک به چې مخي ته ورغلل — که سړی و، که ښځه او که ماشوم — يا به يې وژل او يا به يې اسيرول، مالونه به يې لوټل او د ابادۍ ټولې نښې به يې له منځه وړلې. بيا به له غنيمتونو او اسيرانو سره خپلو سيمو ته بېرته ستنېدل او ويجاړ شوي او لوټ شوي ښارونه به يې په خپل حال پرېښودل؛ هغوی ته دا مهمه نه وه چې له هغوی وروسته څوک واک ته رسېږي. خو له يو څه وخت وروسته به يې بيا پر همدغو ښارونو بريد کاوه او همدا لومړنی سناريو به يې بيا تکراروله. هغوی د ځينو ښارونو له اوسېدونکو سره تړون کاوه

چي هر کال به درنه جزیه ورکوي ترڅو بیا برید ورباندې ونه کړي او د هوکړې په صورت کې به یې د هغو خلکو له منځه یو واک غوښتونکی کس چې د مغلو په اشارو به نڅیده، د واکمن په توګه ټاکه.

هغه ښارونه چې جلال‌الدین ترې وتلی و، همدا حال درلود. په دغو ښارونو کې چارې د یوې ظالمې او مستبدې ډلې په لاس کې وې چې یوازینی موخه یې د مال او شتمنی ټولول وو. هغوی به په بېلابېلو ډولونو د خلکو مالونه غصبول، پر خلکو یې درنې ماليې اېښودې، د سوداګرو مالونه یې لوټل او که چا به د شکایت غږ پورته کړ، سزا یې یا مرګ و او یا سپکاوی او شکنجه.

جلال‌الدین په دغو ښارونو کې بې‌شمېره پلویان لرل چې د هغه د بېرته راستنېدو ارمان یې کاوه او په پټه به یې هغه د خلکو له حالاتو خبراوه. هغوی به د واکمنانو د ظلم، ستم، فساد او بغاوت راپورونه ور رسول، سلطان به یې بېرته راستنېدو ته هڅاوه، د بریا زیری به یې ورکاوه، د جلال‌الدین د راستنېدو په صورت کې یې د هر اړخیز پاڅون وعده ورکوله او ورته ویل به یې چې چنگیز خان په خپلو سیمو کې له ترکي قبایلو سره په اوږدو جګړو بوخت دی.

جلال‌الدین فرصت مناسب وباله او پرېکړه یې وکړه چې دا چانس له لاسه ورنه کړي. نو په ډېره چټکۍ روان شو او د خپل لوی قوماندان، «پهلوان ازبک» پرته یې بل هیڅوک د برید له پلان څخه خبر نه کړل. هغه په هند کې په خپله امارت کې د ساتنې لپاره په کافي اندازه لښکر له پهلوان ازبک سره پرېښود او پخپله له پنځه زره سرتېرو سره روان شو. هغه دا پنځه زره کسان په لسو ډلو ووېشل او د هرې ډلې لپاره یې یو امیر وټاکه او امر یې وکړ چې هره ډله دې په جلا توګه او له بېلابېلو لارو سفر پیل کړي ترڅو خلک د هغوی له حرکت څخه خبر نشي.

سلطان جلال‌الدین تر روانېدو وړاندې د خپلو دواړو ګرانو ماشومانو په اړه ډېر فکر وکړ؛ هغه د ډېر وخت لپاره په دې کې متردد و چې ایا هغوی له ځان سره بوځي او که یې په «هند» کې پرېږدي. د هغوی بېول د لارې له خطرونو، ستړیاوو او د دې ستونزمن سفر له مشقتونو سره مخ کېدل وو؛ او که چېرې هغوی روغ رمت هم

ورسپري، نو بيا به يې د خپل او د پلار د هېوادونو د بېرته گټلو په هغې خونړۍ جگړه کې ورگډوي چې يوازې خدای پاک پوهېږي پايله به يې څه وي. دا کار به يو ځل بيا له مغلو سره د مخامخ کېدو لامل شي، او چا ورته ضمانت ورکړی و چې هغه به پر داسې يو قوم برلاسی شي چې لښکر يې پای نه لري، بریدونو ته يې هيڅ خنډ نشته او له هغوی څخه د خدای له رحم پرته بل هيڅ پناه ځای نشته.

بل خوا، که يې هغوی په «هند» کې پرېښي وای، نه يې د هغوی بېلتون زغملی شو او نه هم ماشومانو د هغه ليرې والی زغملی شو. په دې نړۍ کې د ده له کورنۍ څخه يوازې همدغه دوه تنه پاتې وو او د هغوی هم له ده پرته بل څوک نه و. سلطان هغوی له ډېرې سرگردانۍ او ناهیلۍ وروسته موندلي وو؛ هغوی د ده د هیلو د بېرته راژوندي کېدو لامل شوي وو، ژوند يې پرې روښانه و، په ژوند کې يې يوازینی ډاډگيرنه وه او د ده د له لاسه وتلې پاچاهۍ او کورنۍ يوازینی ښې وي. ايا هغوی په يوې داسې پردۍ خاوره کې پرېږدي چې نه پوهېږي عاقبت به يې څه وي؟ شايد کله چې د «لاهور» شاوخوا يو هندي امير خبر شي، د لاهور د نيولو تمه ورته پيدا شي او د ده د ځای ناستي له کمزورۍ څخه په گټې اخیستنې پر لاهور برید وکړي او هغه لاندې کړي، چې په هغه صورت کې به دواړه شاهزادگان د هغوی اسيران شي او د هغوی له تورو څخه به يې د خلاصون هيڅ هيله پاتې نشي.

جلال الدين دواړه لارې وسنجولي او هغه يې غوره کړه چې دده په نظر خطر يې کم و. هغه غوره وگڼله چې هغوی له ځان سره بوځي، ځکه دا پرېکړه يې زياته خوښه وه او زړه يې ورته کېده؛ ځکه چې په دې توگه يې هغوی ليدلی شول. که يې بریا نصيب شوه خو ډېره ښه، او که خدای ناخواسته بخت ورسره ياري ونه کړه او ماتې يې وخوړه، نو بيا خو د ژوند هيڅ هيله نه پاتې کېږي او د پناه هيڅ ځای به نه وي؛ نو غوره ده چې هغوی هم له ده سره يوځای ووژل شي ترڅو د ده په څېر د ذلت او بدبختۍ سره مخ نشي.

ته به وايي جلال الدين له وړاندې د داسې ورځې په انتظار و؛ ځکه هغه له ماشومتوبه د هغوی پر اس سوارۍ او د جنګي وسلو پر کارولو ډېر ټينگار کړی و او هغوی يې د

سختی، مشقت، له خطر ونو سره د مبارزې او پر مصیبتونو د برلاسي کېدو لپاره روزلي وو.

هغوی څو څو ځله له سلطان يا هندي شيخ سلامه څخه د خپل نيکه (خوارزمشاه) کيسې، له مغلو سره د هغه د شخړو خبرونه او له هغوی سره د جلال الدين د جگړو کيسې اورېدلې وې. دې خبرونو هغوی هڅول او په جوش کې يې راوستل. جلال الدين به محمود ته د هغه د پلار (امير ممدود) د مېراني او د مغلو په وړاندې د هغه د جگړو او د هغوی له قوماندانانو سره د مبارزې کيسې ډېرې کولې. هغه ورته د «هرات» د جگړې خبرونه څو ځله تکرار کړي وو؛ هغې جگړې چې پلار يې پکې تاريخي مېرانه وښودله، دښمنان يې خوار او زليل کړل او په پای کې تپي شو او د همدغه تپ له امله د خدای په لاره کې شهيد شو. محمود به هم له حماسو ډک شو او ارمان به يې کاوه چې کاشکې يې په هغو جگړو کې گډون کړی وای او مغلو ته يې داسې درس ورکړی وای چې هيڅکله يې هېر نه کړي.

د محمود باطني احساس ورته ويل چې کله لوی شي، نو له مغلو سره به جنگېږي او د خپل پلار غچ به ترې اخلي؛ او د هغو جنايتونو غچ به هم اخلي چې هغوی يې د نيکه، اکا، مور، نيا او پاتې کورنۍ په حق کې کړي دي. دغه احساس د هغه ټول وجود نيولی و، تر دې چې په خوب او ويښه کې ورسره مل و او کله به پرې داسې غالب شو چې بې حاله به يې کړ. نو د خپل باطني غوښتنې د څرگندولو او ځان سپکولو لپاره به د خيال نړۍ ته لاړ؛ له مغلو سره به يې جگړې کولې، بريا به يې گټله، هغوی ته به يې ماتې ورکوله، اتلان به يې ور وژل، تر واټنو واټنو به ورپسې و او بيا به په برياليتوب سره ښار ته راستنېده؛ ښار به يې ورته په گلانو ښايسته کاوه، ډولونه به يې ورته وهل او گلابونه به يې ورباندې پاشل.

جهاد هم په دغو احساساتو کې له هغه سره ملگري وه او هڅاوه به يې. هغې ليدل چې دا جگړې د هغې د لوی اتل (محمود) د هيلو د پوره کېدو لامل گرځي او له مغلو څخه د کينې او غچ اخيستنې اور يې لږ مړ کوي. هغې به د محمود د جگړو، مېرانو او اتوليو کيسو ته په ډېر خوند سره غور نيوه.

حتى جلال الدين به هم محمود خپلو جنگي کارونو ته هڅاوه، د هغه په خيالونو کې به ورگډېده، د هغه حماسې به يې اورېدلې، مننه به يې ترې کوله او په ډېره مهربانۍ به يې ورته لازمي جنگي لارښوونې کولې. هغه خپلو درباريانو او خدمتگارانو ته هم امر کړی و چې د محمود د خيالونو او ادعاوو تصديق وکړي.

کله چې محمود او جهاد د جلال الدين پر هغې پرېکړې خبر شول چې غواړي د مغلو په لور د جگړې او د هېواد د بېرته گټلو لپاره روان شي، له خوشحالی په خپلو کالو کې نه ځاييدل. تر دې چې جلال الدين په حيرانتيا له ځانه وپوښتل: «ما ولې غوښتل هغوی په هند کې پرېږدم او له ځان سره يې يونسېم؟ دا کار خو د هغوی د خوښې خلاف و او ورباندې ډېر بد به لگېدلی وه! شايد ما به هيڅکله نه وای ليدلي چې هغوی دې خوښه پاتې شي، مگر دا چې په زور مې پاتې کړي وای.»

جلال الدين له خپلو قوماندانانو سره روان شو. هغوی تر «سند سيند» پورې پر آسونو لاړل او هلته له خپلو آسونو او ټولو جنگي وسايلو سره په هغو لويو کښتيو کې سپاره شول چې جلال الدين له وړاندې چمتو کړې وې او د سيند بلې غاړې ته واوښتلو. سرتېري هم ډله ډله روان شول تر دې چې د «خيبر» په دره کې سره يوځای شول. له هغه ځايه ټول په گډه د «کابل» په لور روان شول. جلال الدين په پټه خپل کسان خپلو پلويانو ته ور ولېږل او هغوی يې له خپل راتگه خبر کړل؛ هغوی د هغه په راتلو ډېر خوشحاله شول او دا خبر يې په ښار کې خپور کړ. خلکو هم د ښار د واکمن او د هغه د ډلې په وړاندې پاڅون وکړ، هغوی يې ووژل او جلال الدين پرته له کومې لويې جگړې ښار ته ننوت او واک يې په لاس کې واخيست.

دا خبر نورو ښارونو او پلازمېنو ته هم ورسېد. مغلو او د هغوی پلويانو له هغه سره جگړې ته ځانونه چمتو کړل او چنگيز خان ته يې ليک ولېږه او مرسته يې ترې وغوښته؛ خو جلال الدين د مغلو د مرستې تر رسېدو وړاندې ورباندې بريد وکړ او ښارونه يې يو په بل پسې پرته له ډېر زحمت څخه فتحه کړل. کله به چې هغه د ښارونو دروازو ته ورسېد، د ښار اوسېدونکو به پر خپلو واکمنانو پاڅون کاوه او له جلال الدين

سره به يې مرسته كوله. خاين واكمنان به هم د چنگيز خان په لور تېنټېدلې. تر دې چې جلال الدين «كرمان» ته ورسېد، بيا «اهواز» ته لاړ او هغه يې ونيو او وروسته يې «آذربايجان» تر خپلې ولكې لاندې راووست، تر هغه چې پر ټول ايران واكمن شو. محمود او جهاد تل له جلال الدين سره ملگري وو او هر چېرته به چې هغه تلو، هغوی به يې هم له ځان سره وړل. هندي شيخ سلامه او سيرون د هغوی په خدمت كې وو. محمود له خوشحالی په جامو كې نه ځاييد؛ هغه د خپل اكا په ركاب كې له يوه ښاره بل ته تلو. د هر ښار دروازي به د هغوی پر مخ پرانيستل كېدې، ډولونه به وهل كېدل، خلكو به د هغوی د ليدو او هركلي لپاره صفونه جوړول او د پاچا او د هغه د وليعهد لپاره به يې شعارونه وركول. خو له دې ټولو سره سره، د هغه زړه غوښتل چې د مغلو مخونه وگوري، نو تل به يې له اكا څخه پوښتل: «زموږ دښمنان مغل چېرته دي؟ هغوی كله زموږ سره جگړې ته راځي؟»

جلال الدين به په مسكا ورته ويل: «بېره مه كوه، هغوی به ډېر ژر زموږ سره جگړې ته راشي. ان شاء الله چې خدای پاك به موږ پر هغوی بريالي كړي.» چارې بېرته عادي حالت ته راوگرځېدې او د ټولو ښارونو په منبرونو كې د سلطان جلال الدين خوارزمشاه او د هغه د وليعهد محمود بن ممدود په نوم خطبې ولوستل شوې. د واك له ترلاسه كولو وروسته د سلطان لومړی كار دا و چې د خپل پلار ياد تازه كړي. هغه په يوې لويې ډلې كې د خپل پلار د زيارت لپاره هغې ټاپو (جزيرې) ته لاړ چې پلار يې پكې ښخ و؛ د هغه د قبر ترڅنګ يې اوبنګې تويې كړې او د بڅبنې دعا يې ورته وكړه. بيا يې د هغه د هډوكو د رالېږلو امر وكړ او د ټولو ښارونو د مشرانو او مخورو په وړاندې يې هغه د «ازدهن» په كلا كې خاورو ته وسپارلو او پر قبر يې يوه پرتمينه گونډه جوړه كړه چې د هغې په جوړولو او سينگار كې يې تر ټولو ماهرو معمارانو څخه كار واخيست او ډېره شتمني يې ورباندې مصرف كړه.

كله چې د گونډې د جوړولو كار پای ته ورسېد، خبر ورغی چې چنگيز خان د خپل يوه زوی په مشرۍ يو ستر لښکر له ده سره جگړې ته رالېږلی دی. سلطان هم جگړې ته چمتو شو او له څلوېښت زره سرتېرو سره روان شو. د هغه ځانگړی لښکر چې د

«خلاص» په نوم يادېده او له هنده يې له ځان سره راوستی و (چې شاوخوا درې زره کسان ترې پاتې وو)، د لښکر په مخکښه برخه کې و.

د «مرو» په دښته کې له مغلو سره مخامخ شول او د دواړو لښکرو ترمنځ سخته جگړه ونښته. د «خلاص» لښکر په دې جگړه کې ډېره مېړانه وښوده او مقاومت يې وکړ، خو ډېری يې ووژل شول؛ د مسلمانانو صفونه گډوډ شول او جلال الدين له برياً څخه ناهيلی شو. هغه پرېکړه وکړه چې په دې جگړه کې شهيد شي. نو محمود ته چې تر شا يې پر اس سپور و او له جوش او جذبې ډک و، مخ وړ وراوه او وېي ويل: «ای محموده! دا هم هغه مغل چې تا يې د ليدو ارمان کاوه. زه غواړم په خپله له هغوی سره وجنگېرم، ته زما تر شا زما ساتنه وکړه او پام کوه چې هغوی دې اسير نه کړي.» د محمود څېره روښانه شوه او په دې يې وويارل چې اکا يې ورباندې باور وکړ. سلطان د دې ماشوم له مېړانې او د مرگ په لور له تلوسي حيران شو، مخکې لاړ، خپل سرتېري يې وهڅول او پخپله جگړې ته ننوت. کوچني شاهزاده هم د هغه تر شا پر اس سپور توره وهله. دې نندارې مسلمانان ولرزول او په ټول وجود کې يې د مېړانې جذبه راوښه کړه، نو د پاچا په دفاع کې يې سخت جنگ وکړ. د جگړې په گرمۍ کې، په داسې حال کې چې پاچا او مسلمانانو تر وروستي ساه جنگ کاوه خو جگړه لا هم د مغلو په گټه وه، ناڅاپه د مغلو صفونه گډوډ شول او د هغوی له شا څخه غبرونه پورته شول چې ويل يې: «الله اکبر! الله اکبر! مور د خدای سرتېري يو! ای مسلمانانو! له مشرکانو سره وجنگېرئ!»

مسلمانان حيران شول او ځينو داسې گومان وکړ چې دا به پرښتې وي چې خدای پاک د مسلمانانو مرستې ته رالېږلي دي. نو پر مغلو يې بريد وکړ او چيغې يې وهلې: «الله اکبر!» ډېر وخت تېر نه و چې مغل مات شول، خو د تېښتې لاره يې نه لرله، ځکه د بخارا او سمرقند د جنگياليو د تورو خوراک شول. د بخارا او سمرقند خلک د مغلو له حرکت وروسته ورپسې روان شوي وو او د جگړې په منځ کې يې له شا څخه ورباندې شپنی بريد وکړ. په دې توگه مسلمانانو له دواړو خواوو پر مغلو بريد وکړ او يو تن يې هم ژوندی پرې نه ښود؛ دواړو ډلو مسلمانانو د مرو په دښته کې چې د مغلو له مړيو ډکه وه، سره وکتل.

د مرو په دښته کې لويه بریا تر لاسه شوه او مغل د بخارا يي او سمرقندي غازيانو په مټ تیت و پرک شول.

سلطان جلال الدين د سمرقند او بخارا له جنگياليو مننه وکړه او ورته يې وويل: «تاسو په رښتيا د خدای سر تېري ياست. تاسو هغه پرښتې ياست چې خدای له اسمانه د مسلمانانو مرستې ته رالېږلې وئ. زموږ ژوند او بریا ستاسو پورورې ده.» جلال الدين د هغوی ستاينه وکړه، خلعتونه (انعامونه) يې ورکړل او وړانديز يې ورته وکړ چې د ده په لښکر کې شامل شي، هغوی هم ومنله.

امير امر وکړ چې ټول اسيران دې ووژل شي. د چنگيز خان زوی هم په اسيرانو کې و؛ سلطان امر وکړ چې هغه راوړي ترڅو په خپل لاس يې ووژني. کله چې يې هغه راوست، محمود راپاڅېد او ويې ويل: «گرانه اکا! ته به چنگيز خان ووژني، د چنگيز زوی ستا د توري وړتيا نه لري، نو هغه زما توري ته پرېږده.» ناستو کسانو د محمود په دې خبره وخنډل او جلال الدين ورته وويل: «رښتيا وايي، هغه ووژنه خو په دې شرط چې له درېيو گوزارونو زيات پرې ونه کړي.» محمود مخکې لاړ او د مغلو شاهزاده ته نږدې شو چې په زنجيرونو تړل شوی و. بيا يې خپله توره دوه ځله په هوا کې وڅرخوله او د هغه پر غاړه يې داسې راخوشي کړه چې سر يې پر ځمکه ولوېد. حاضرينو تکبيرونه وويل او د شاهزاده د قوت ستاينه يې وکړه. محمود خپل اکا ته مخ کړ او ويې ويل: «يوازې په يو گوزار مې ووژاه!»

جلال الدين راپاڅېد، هغه يې په غېږ کې ونيو او ويې ويل: «خدای دې تاته برکت درکړي ای مېرنيه!» د دې وپروونکي ماتي او د خپل زوی د وژل کېدو خبر چنگيز خان ته ورسېد؛ هغه سخت غصه شو او پرېکړه يې وکړه چې پخپله جگړې ته ورشي او تر هغه بېرته رانښي ترڅو چې د جلال الدين وليعهد، سري، بنځي او ماشومان يې د پسونو په څېر نه وي حلال کړي. خو هغه په خپل هېواد کې د ترکي قبایلو سره په اوږدو جگړو بوخت و، نو ځکه يې له جلال الدين څخه غچ اخیستل وځنډول.

جلال الدين ډاډه و چې يوه ورځ به چنگيز خان د غچ لپاره راځي او دا غچ به ډېر لوی او وپروونکی وي؛ نو ځکه يې بايد يوازې د «مرو» په بریا زړه نه وای ښه کړی، بلکې

هغي وپروونكي ورخي ته يي بايد خان چمتو كړي واي. خو هغه په ماوراءالنهر كې د خپلو جاسوسانو او استازو له لارې پوه شو چې چنگيز خان لږترلږه تر شپږو مياشتو پورې خپلې كورنۍ جگړې نه شي پاى ته رسولې.

جلال الدين پرېكړه وكړه چې په دې موده كې لازم چمتووالى ونيسي ترڅو د چنگيز خان د لښكرو په وړاندې د ودرېدو وړتيا ولري. هغه وليدل چې هېواد يې ضعيف او كمزورى دى؛ د مغلو د پرله پسې بريدونو، لوتمارى، وژنې، وحشت، ويجاړۍ او د خاينو او ظالمو واكمنانو د واكمنۍ له امله په هېواد كې ويجاړي، فقر، قحطي او اقتصادي ركود خپور و. هغه باور درلود چې هېواد يې نه شي كولى هغه ته دومره مال، تجهيزات، اسونه او وسلې ورکړي چې د مغلو د ستر لښكر مخه پرې ونيسي.

هغه څو ورځې په دې فكر وكړ چې څنگه خپله دا كمزوري له منځه يوسي. له ډېر فكر وروسته هغي پايلې ته ورسېد چې پخوا يې پلار (خوارزمشاه) هم ورته رسېدلى و؛ يعنې په «شام» او «مصر» كې له خلافت او نورو مسلمانو پاچاهانو او اميرانو څخه د مرستې غوښتنه. ځكه هغوى په ناز او نعمت كې وو او قوي مالي سرچينې يې لرلې؛ كه هغوى د خپلې شتمنۍ يوه كوچنې برخه چې د هغوى پر حال يې هيڅ اغېز نه كاوه، ده ته ورکړي واي، نو ده كولى شول د مسلمانانو د دښمن په وړاندې ودرېږي.

جلال الدين دا هېر نه كړل چې پلار يې په دې لاره كې هيڅ پايله ترلاسه نه كړه او هيڅ يو پاچا ورسره مرسته ونه كړه؛ ځينو په ښه انداز بيننه وغوښته او ځينو خو حتى ځواب هم ور نه كړ. خو ده نه غوښتل بېره وكړي او د وتلو دا يوازېنۍ لاره پر ځان وتړي.

هغه د ځان لپاره دا پلمه كوله چې شايد هغوى د صليبيانو په جگړو او كورنيو ستونزو بوخت وو چې د ده د پلار چيغو ته يې غوږ ونه نيوه.

كه څه هم په زړه كې پوهېده چې هغوى مرسته نه ورسره كوي او ځان ته (فريب) وركوي، ځكه هغه څه يې ترې غوښتل چې پلار ته يې هم نه وو وركړي، خو بله چاره يې نه لرله!

جلال الدين په «بغداد» كې خليفه او د «مصر» او «شام» اميرانو ته ليكونه واستول. په ليكونو كې يې د ټولو اسلامي سيمو لپاره د مغلو خطر روښانه كړ او هغه جنايتونه يې

ورته بيان كړل چې هغوی د ده د خلكو په حق كې كړي وو. له هغوی يې وغوښتل چې په جگړه كې مرسته ورسره وكړي ترڅو د نورو اسلامي هېوادونو او مغلو ترمنځ خنډ شي. خو قاصدان خالي لاس بېرته راستانه شول او د ده برخه هم د پلار په څېر وه. جلال الدين سخت په غصه شو او د هغوی له دې مخ اړولو پرېشان شو. نو پرېكړه يې وكړه چې له مغلو وړاندې له همدغو (مسلمانو واکمنانو) سره وجنگيږي، هغوی تنبيه كړي او مالونه يې ضبط كړي ترڅو له مغلو سره پرې جگړه وكړي. هغه مناسبه وبلله چې له «ملك اشرف» څخه پيل وكړي، ځكه هغه ورته توند ځواب وركړی و او ويلي يې وو: «هغه دومره ناپوه نه دی چې له جلال الدين سره مرسته وكړي ترڅو سبا پر ده بريد وكړي؛ د ده لپاره جلال الدين او وحشي مغل هيڅ توپير نه لري.»

جلال الدين له غصې نږدې و چې وچوي؛ قسم يې وخوړ چې د ملك اشرف پر خاوره به داسې يرغل وكړي چې د هغه دا خبره رښتيا شي چې گواكي دی او مغل يو شان دي. جلال الدين له خپل لښكر سره د «خلاط» په لور روان شو، هلته يې بريد وكړ، خلك يې ووژل، مالونه يې لوټ كړل او كلي يې ويجاړ كړل. بيا يې پر «حران»، «رها» او نورو ښارونو يرغل وكړ او هغومره قتل او غارت يې وكړ چې بې شمېره غنيمتونه يې ترلاسه كړل. هغه داسې كارونه وكړل چې مغلو به كول.

هغه غوښتل همداسې مخكې لاړ شي او د شام ټول ښارونه ويجاړ كړي او تر مصر ځان ورسوي، خو له خپل هېواده ورته لیکونه راوړسېدل چې د چنگيز خان له خوځښته يې خبر كړ. نو په چټكۍ بېرته را روان شو ترڅو له خپل اصلي دښمن سره مخ شي. خو ته به وايي چې خدای پاک غوښتل هغه د هغو بې گناه مسلمانانو د وژلو په خاطر مجازات كړي چې هيڅ دښمني يې ورسره نه وه كړي؛ هغه يوازې د خپل هوا او هوس له امله چې سترگې يې وړ رنډې كړې وې، د مغلو په څېر جنايتونه كړي وو. كله چې بېرته خپل هېواد ته راستنېده او له «كردستان» څخه تېرېده، د خپلو زړونو د ټوټو، محمود او جهاد د ليدو تلوسه ورسره وه، خو هغوی يې ونه موندل! هغه هر چېرته پسې وگرځېد، خو ته به وايي چې ځمكې تېر كړي وي. د هغوی دواړه ساتونكي، هندي شيخ سلامه او د هغوی مربی سيرون هم ورسره لادرکه شوي وو.

سلطان او سرتېري يې په هغه ځای کې مېشته شول چېرته چې هغوی (ماشومان) ورک شوي وو. هغه خپل سرتېري د هغوی د لتون لپاره شاوخوا ټولو سيمو ته واستول، خو هېڅ درک يې ونه موندل شو. بله ورځ يې د مربي «سيرون» جسد د دوو غرونو ترمنځ په يوه تنگه لاره کې وموند؛ سینه يې د خنجرونو په گوزارونو څيرې شوې وه او ماغزه يې پر ډبرو پاشل شوې وو. داسې بنکارېدل چې مجرمانو هغه لومړی په خنجرونو وهلی او بيا يې له غره راغورځولی وي.

جلال الدين پوه شو چې شهزادگان له خپلو دوو خدمتگارانو سره تېنټول شوي او سيرون يې د مقاومت له امله وژلی دی. هغه خپلو سرتېرو ته امر وکړ چې د دواړو غرونو په شاوخوا کې لتون وکړي او پخپله هم ورسره لاړ، خو هېڅ خبر يې ترلاسه نه کړ. نږدې وه چې جلال الدين له غمه مړ شي. هغه له ډوډۍ خوړلو لاس واخيست او پرېکړه يې وکړه چې تر هغو به دا ځای نه پرېږدي چې د هغوی په اړه يې معلومات نه وي ترلاسه کړي.

له بلې خوا، د ده د ځای ناستو له خوا پرله پسې ليکونه ورته رسېدل چې چنگېزخان او لښکرې يې له سيند څخه تېرې شوي، پر «بخارا» يې بريد کړی، هغه يې وران کړ او د بخارا د خلکو د هغې اتلولۍ غچ يې په خورا بد ډول ترې اخيستی چې د «مرو» په جگړه کې يې د مغولو په لښکر له شا بريد کړی و. اوس هغوی د «سمرقند» په لور روان دي ترڅو هلته هم ورته ناورين رامنځته کړي.

خو جلال الدين د محمود او جهاد په غم کې ډوب و. کله به يې د ليکونو ځواب نه ورکاوه او کله به يې د لارې د نږدېوالي وعده ورکوله. که به کوم ملگري د ژر وتلو نصيحت ورته وکړ، هغه به ورباندې غصه شو او چغې به يې کړې: «ای خاين! پر تا افسوس ای خاينه! ايا ته ما ته وايي چې خپل اولادونه پرېږدم؟ مخکې له دې چې سر دې له تن څخه جلا کړم، زما له سترگو پناه شه!»

د جلال الدين خوی بدل شوی او ډېر تندخويه شوی و. هغه په داسې يوې سرگردانۍ او اندېښنې اخته و چې هېڅوک ورته نه شو نږدې کېدای او خلکو به په ډېر احتياط ورسره خبرې کولې. غم او غصې دومره فشار ورباندې راوړ چې شرابو ته يې مخه کړه او په

دوامداره توگه يې څښل، تر دې چې روږدی شو او تل به مست و.
هغه به شپه او ورځ چغې وهلې: «محموده! جهاده! چپرته لارلې؟ څنگه مو زه يوازې
پرېښودم؟ ما هم له ځان سره بوځئ يا بېرته راشئ... ای غلو! ستاسو زړه څنگه پر جهاد
او محمود سخت شو؟ څنگه مو اجازه ځان ته ورکړه چې هغوی له ما غلا کړی چې ان
يوه شېبه هم بې له ما ژوند نه شي کولای؟ زما سر واخلي، هغوی خو يوازې دوه بېگناه
ماشومان دي! جلال الدين بن خوارزمشاه، د هند، ايران، خراسان او ماوراءالنهر پاچا
بوځئ او هر څه چې ورسره کوی ويې کړی؛ ويې وژنی، شکنجه يې کړی، په دار يې
کړی، ويې سوځوی يا يې چنگېزخان ته لاس تړلی واستوی. که مال غواړی، هغوی
راولېږی او زه درسره د خدای لوظ کوم چې کورونه به مو له سرو زرو، سپينو زرو او
جواهراتو ډک کړم. که غواړی له پاچاهۍ تېرېږم. ای دښمنانو! ای دوستانو! هو، که زما
دوه بچيان بېرته راولېږی، زما دوستان به شی. پر ما رحم وکړی! ايا نه پوهېږی زه
څوک يم؟ زه يو بدبخته او بېچاره يم! زه يوازې او فراري يم! د پلار پاچاهي مي لاره
او هغه له غمه په جزيره کې مړ شو. مغولو مي وروڼه او کاکاگان راڅخه حلال کړل،
زما انا او عمهگاني يې وينځي کړي. هو، زما انا «ترکان خاتون» د پاچاهانو لور او د
پاچاهانو مور وه

کله به چې شپه شوه، هغه به بې کچې شراب څښلو، چيغې به يې وهلې، ناسمي او بې
مانا خبرې به يې کولې او عجيبه حرکتونه به ترې سرته رسېدل؛ تر هغه چې سر به يې
له مستۍ دروند شو، خمار به پرې غلبه وکړه او پر خپل تخت به پريووت. هغه به تر
سهاره پورې هذيان (بېسده خبرې) ويل او کسانو به يې اورېدل چې هغه له ځانه پوښتنې
کوي او پخپله ځواب ورکوي، ځان ملامتوي او بيا بښنه غواړي. هغوی واورېدل چې
يوې شپې يې ويل:

«ای بخارا يې سړيه! ای بخارا يې مسلماننه! ته داسې ښکاري لکه د خدای د کور (بيت الله)
حاجي چې يې، يوه شېبه ودرېره چې برکت درنه تر لاسه کړم.»
— «ته داسې سړی يې چې ډېر بد او ناوړه کارونه دې کړي دي، زه وېرېږم چې ستا په
وړاندي د درېدو په وخت کې د خدای (ج) له لوري راباندي عذاب نازل نه شي.»

- «بلکي زه يو درملوتی، بي چاره او مصيبت خپلی سړی يم؛ د پلار پاچاهي مي له لاسه ووته او هغه له غمه په يوه ټاپو کې مړ شو، مغلو مي وروڼه او اکاگان په تورو ووژل او زما نيا يې وينځه کړه...»
- «بس ده، اوس پوه شوم چې څه غواړي ووايي.»
- «ای نېک او صالح واکمنه! وينم چې ژاړي، څه شي وژرولي؟ آیا ته هم زما په څېر مصيبت خپلی يې؟»
- «نه، بلکي زه ستا په حال ژاړم...»
- «زما په حال؟! نو ته له ما سره مينه لري...»
- «هو، زه له ما سره مينه لرم ای جلاله!»
- «ای جلاله! زما ارواښاد پلار به تل همدا رنگه غږ راباندې کاوه. اجازه راکړه مخ دي سم وگورم. ته کټ مټ زما پلار «خوارزمشاه» ته ورته يې.»
- «زه خوارزمشاه يم ای جلاله!»
- «نو ته په خپله زما پلار يې... پلاره! پلاره!»
- «ما ته مه نږدې کېږه، هلته پر خپل ځای پاتې شه!»
- «ولي گرانه پلاره؟»
- «زه دې پلار نه يم!»
- «زما پلار نه يې؟! خو تا همدا اوس ونه ويل چې خوارزمشاه يې؟»
- «هو، زه خوارزمشاه يم، زه محمد بن تګش يم.»
- «نو بيا خو زما پلار يې؟ ايا ته له ما څخه کرکه لري؟»
- «زه د خدای په وړاندې ستا له عملونو بېزاره يم او که مي شوای کولی، له تا به مي هم بېزاري اعلانوله. آیا ته له مشرکو مغلو سره له جهاد څخه وروسته بېرته راوگرځېدي او له مسلمانانو سره دې جگړه وکړه او د هغوی ويني دي پر ځمکه تويي کړي؟»
- «زما موخه د هغو پاچاهانو ادب کول وو چې له مغلو سره په جهاد کې مي تري مرسته وغوښته خو هغوی زه ناهيلي کړم، کټ مټ لکه تا چې تري مرسته وغوښتله او هغوی ناهيلي کړي.»

— «بنه، اوس چي ته ادعا کوي، ايا هغه پاچاهان دي ونيول؟ که دي پر هغو مؤمنو رعييتونو لاس کښنود چي په خپلو هېوادونو کي په امن او ارامۍ کي اوسېدل؟ سړي دي يي ووژل، مالونه دي يي لوټ کړل، کورونه او پتي دي يي ويجاړ کړل او تر ټولو بد دا چي د خدای په وړاندې دي د هغوی بنځي وينځي او ماشومان مريان کړل... ايا ته خوښ يي چي همداسي کار ستا له بنځو او اولادونو سره وشي؟»

— «ای افسوس! همدا بلا زما پر اولادونو هم راغله... محمود او جهاد رانه وتښتول شول، ارمان پر محمود او جهاد!»

— «دا يو پوره جزا ده، بي له کوم کمي او زياتي! په ياد لره چي تا څومره ماشومان له خپلو مېندو او پلرونو جلا کړل چي هغوی ته تر خپلو اولادونو گران وو.»

— «آه پر محمود او جهاد! هغوی څه گناه کړي وه چي زما د گناهونو سزا گالي؟»

— «پر هغوی اوبنکي مه تويوه، همدا ورته غوره وه چي د خدای له لاري ستا له انحراف وروسته له تا جلا شي.»

— «خو زه له هغوی سره مينه لرم او د هغوی د ليرېوالي طاقت نه لرم.»

— «ستا مينه د هغوی په هيڅ درد نه لگېږي او له تا وروسته هغوی ته هيڅ زيان هم نه رسوي؛ نو خپل وخت د هغوی په لټون کي مه ضايع کوه، ځکه ته به هغوی بيا هيڅکله ونه مومي.»

— «زه به هغوی هيڅکله ونه وينم! نه، هيڅکله نه، زه به هغوی وينم... زه به پسي گرځم او پيدا کوم به يي... له ما ليري شه... نه، بېرته راشه، ای نېک بخارايي سړيه! بېرته راشه... حج ته لاړ شه، خپل رب ته زما لپاره دعا وکړه، شايد زما گناهونه وښيي... محموده! جهاده!»

ورځي په جلال الدين تيريدي او حال يي ورځ تر بلې خرابېده، تر دي چي ملگري يي د هغه له رغېدو ناهيلي شول او د هغه د عجيبه چلند او لېونتوب په وړاندې يي د صبر کاسه ډکه شوه. په همدې حال کي، د چنگيز خان د پرمختگ او يو په بل پسي د ښارونو د نيولو، وژلو، لوټلو او ويجاړولو تازه خبرونه ورته رسېدل، تر دي چي مغول «تبريز» ته ورسېدل. د هغوی لپاره دا ډېره سخته وه چي د داسي يو بي سده سلطان په وړاندې چي

د جورېدو هيله يې نه وه، لاس تر زني كښېني او انتظار وباسي چې مغول راشي او هغوی له خاورو سره خاورې كړي. نو ځكه، هغوی په پټه سلطان پرېښود او له خپلو بخارا يي او سمرقندي مجاهدينو ورونو سره يوځای شول؛ هغوی چې پخوا د مسلمانو ورونو په وړاندي د جلال الدين د جگړې پر مهال له هغه جلا شوي وو، يو كس يې خپل امير ټاكلی و او د تبريز او ديار بكر ترمنځ يې د مغولو له مخكښو لښكرو سره سختې مبارزې كړې وې او هغوی ته يې ماتې وركړې وه.

كله چې دا خبر خپور شو چې چنگيز خان د سختې ناروغۍ له امله او په دې وېره چې په پردۍ خاوره كې مړ نشي، خپل هېواد ته بېرته ستون شوی، د مجاهدينو د برياً هيله نوره هم زياته شوه. چنگيز خان ته د خپل ستر دښمن (جلال الدين) د بد حال خبرونه رسېدلي وو، نو ځكه يې د لښكر په مشرۍ كې خپل شتون او په پرديسۍ كې ناروغي د هغه د ماتولو لپاره اړينه ونه بلله. خو له تگ وړاندي يې كلك امر وكړ چې د برياً په صورت كې بايد جلال الدين ونه وژل شي؛ هغه امر وكړ چې هر ډول وي هغه بايد ژوندي ونيول شي ترڅو چنگيز پخپله هغه محاكمه كړي او خپل غچ ترې واخلي.

ډېر وخت تېر نه و چې مغول ډله ډله د يو ويجاړونكي سپلاډ په څېر په حركت راغلل او هر لوري ته خپاره شول. مسلمانان پوه شول چې د هغوی د مخنيوي ځواك نه لري، خو څرنگه چې يې د حق په لاره كې د مړينې تړون كړی و، د دښمن په وړاندي د يو كلك دېوال په څېر ودرېدل، تر دې چې دښمن د هغو اتلو مجاهدينو د ټوټه ټوټه جسدونو له پاسه تېرېدو پرته يو گام هم مخكې نه شو اخيستی.

كله چې دا كلك سد مات شو، د مغولو د بريد توپان هرې خواته خپور شو، تر دې چې د هغوی او د جلال الدين د اوسېدو ځای ترمنځ يوازې څو ميله فاصله پاتې وه. هغوی د باد په څېر چټك هلته ورسېدل، ځكه هغوی په جاسوسۍ او د دښمن د احوالو په معلومولو كې بې ساري مهارت درلود.

د جلال الدين يوازې څو محدود كسان ورسره پاتې وو. په داسې حال كې د خپل ستر سلطان پرېښودل ورته گران وو، نو غوره يې وگڼله چې هر ډول وي د هغه دا حال وزغمي او تر پايه ورسره پاتې شي. كله چې مغول راورسېدل، هغوی د خپل امير د

دفاع لپاره چمتو شول، يو څه اوبه يې د هغه پر سر واچولې، هغه يې پر آس سپور کړ او په تېنټه يې وژغوره.

په دې وخت کې جلال الدين په هوش راغی او په خطر پوه شو. هغه د «آمد» ښار په لور لاړ خو هلته يې پرېښود. د دښمن يوې ډلې هغه کلابند کړ؛ که هغوی غوښتل په اسانۍ يې وژلی شو، خو موخه يې د هغه ژوندي نيول وو. سلطان دفاع وکړه او ځينې يې ووژل، د هغه ځانگړي ساتونکي هم مخکې شول او دښمن يې په ځان بوخت کړ ترڅو سلطان وتښتي.

مغولي سپرو ورپسې منډې کړې، خو هغه په اس سوارۍ کې بې ساری و او ويې شو کولی چې هغوی تر شا پرېږدي. هغه «ميفارقين» ته نږدې شو او غوښتل يې د هغه ځای له پاچا څخه پناه وغواړي. يو کلي ته ننوت، خو دښمن يې لا هم په تعقيب کې و؛ نو سترگو په رپ کې له هغه ځايه ورک شو او يو غره ته پورته شو چې هلته د کردانو يوه قبيله اوسېدله چې د لارې نيولو او غلو شهرت يې درلود. امير يوه ته پناه وروره او ورته يې وويل: «زه سلطان جلال الدين يم، ما ته پناه راکړه او زما ځای له دښمنه پټ وساته، په بدل کې به زه تاته پاچاهي درکړم.»

کرد سړي هغه خپل کور ته بوت او خپلې مېرمنې ته يې امر وکړ چې د هغه خدمت وکړي. په دې منځ کې، يو بل کرد سړی چې جلال الدين پرې ظلم کړی و، هغه يې وپېژاند او ورپسې شو. هغه پوه شو چې سلطان د کوم کور دننه دی. انتظار يې وکړ چې د کور خاوند بهر ووځي. کله چې خاوند د يو ضرورت لپاره بهر لاړ، هغه مظلوم کرد چې د غچ په لټه کې و، له نيزې سره کور ته ننوت او ويې ويل: «ولي دا خوارزمی نه وژنی؟»

د کور مېرمنې وويل: «دا ناممکنه ده، زما مېړه هغه ته پناه ورکړې ده.» کرد سړي وويل: «دې سړي ته پناه نشته! دا هغه سلطان دی چې زما ورور يې، چې تر ده ډېر غوره و، په "خلاط" کې وژلی دی.»

جلال الدين ډېر زړور و، هغه حتی يوه خبره هم ونه کړه. کله چې کرد سړي خپله خبره پای ته ورسوله، خپله نيزه يې په ټول قوت سره د سلطان په لور ورگوزار کړه. سلطان

تري خان غرونه کړ او نيزه تر شا په دېوال کې ننوته. جلال الدين په چټکۍ نيزه له دېواله راويستله او ورته يې وويل: «اوس دې ستا ورور ته لېرم!»

کرد سړی پوه شو چې وژل کېږي، نو ويې ويل: «غواړي ما هم د خپل ورور په څېر ووژني؟ ما لا وړاندې ستا د بچيانو په تېنولو سره خپل غچ درنه اخيستی دی!»

د دې خبر اورېدل د جلال الدين لپاره د نېزې له گوزارونو هم ډېر دردناک وو؛ د هغه ټول وجود وپړکېد او خپل اندول يې له لاسه ورکړ. کرد سړی د سلطان د حېرانتيا، رډو سترگو او په لاس کې يې د نېزې لړزېدو ته هکحريان پاتې شو. وېرې اخيستی و او هرې شېبې ته په تمه و چې نيزه به يې زړه ور وڅيري. خو کله چې يې د سلطان غمجن غږ واورېد چې ويل يې: «له هغوی سره دې څه وکړل؟»، نو باور يې شو چې سلطان لا هم ژوندی دی. کرد سړي، چې لږ وېره يې کمه شوې وه، وويل: «هغه دواړه زما په منگولو کې دي او تر هغه چې امان رانه کړي، هغوی تاته نه سپارم.»

جلال الدين، په داسې حال کې چې مخ يې له خوشحالي ځلېده، وويل: «ما امان درکړ.» کرد وويل: «تر څو چې دې نيزه له لاسه نه وي غورځولي، ستا پر خبره باور نه کوم.» جلال الدين د نېزې د غورځولو په وخت کې وويل: «لار شه او هغوی دواړه ماته راوړه، زه به هر وخت چې وتوانېدم، تاته انعام درکړم.»

کرد سړی د دروازي په لور لار؛ هغه هره شېبه تمه لرله چې نيزه به يې پر شا ولگېږي. کله چې له کوره بهر شو او خان يې د جلال الدين له بريد څخه خوندي وباله، په لور غږ يې وويل: «ای بې چاره! له منگولو دې وتېنېدم، ما ستا دواړه ماشومان د شام پر مريي پلورونکو (برده فروشانو) پلورلي دي، نو هغوی به هيڅکله تاته بېرته رانشي!»

کرد سړي غوښتل چې وتېنې، خو سلطان يې وليد چې د هغه چا په څېر چې څوک يې راوڅرخوي، تللی تلی کېده، تر دې چې پر اړخ راولوېد او ويې ويل: «لا حول ولا قوة إلا بالله! محمود او جهاد د مريانو په څېر وپلورل شول!»

کرد سړی بېرته راوگرځېد، نيزه يې راواخيسته او د جلال الدين په تخرگ (اړخ) کې يې ننوېسته؛ نيزه يې د پښتنيو په منځ کې بنده شوه. جلال الدين د کرد سړي په وړاندې هيڅ مقاومت ونه کړ، بلکې تسليم شو او ويې ويل: «دا غوښه دې درته مبارک وي ای کرد

سريه! ته د هغه سري سيال شولي چې چنگيز خان يې سيال نه شو! ما ووژنه او له دې ژونده مې خلاص کړه چې له محمود او جهاد وروسته پکې هيڅ خير او برکت نشته. «
کرد سري غوبنل نېزه له پښتو وباسي خو ويې نه شو کړای؛ جلال الدين ورسره مرسته وکړه او ويې ويل: «ژر کوه ما ووژنه، تبريکي درته وایم.»
کرد سري نېزه د جلال الدين په سينه کې دومره په زور بنځه کړه چې څوکه يې ځمکې ته ورسېده او ويې ويل: «اوس مې له ژونده بې غمه کړي.»
د جلال الدين له سترگو اوبنکې روانې شوې، د دروازي په لور يې وکتل، ته به وايي چې په وړاندې يې کوم سيوری ويني، تر دې چې روح يې له بدنه ووت. هغه په دوامداره توگه ويل: «ای نېک بخارايي! ای بخارايي حاجي! خپل رب ته زما لپاره دعا وکړه، شايد زما گناهونه وبيني او له خطاگانو مې تېر شي!»

پنځم فصل:

جلال الدين په داسې حال کې له نړۍ رخصت شو چې د محمود او جهاد په اړه نور په هيڅ نه پوهېدو، يوازې دا ورته معلومه وه چې هغوی تېنټول شوي او د شام پر يوه مريي پلورونکي پلورل شوي دي؛ خو دا چې څنگه و تېنټول شول او وروسته ورباندې څه تېر شول، تر ابده ورته د يوه نه سپرل کېدونکي راز په څېر پاتې شول.
د هغوی د ورکېدو کيسه داسې وه چې سلطان جلال الدين له حده زيات له بنکار سره مينه لرله. کله به داسې کېدل چې د جنگ او مبارزې لپاره د سفر په اوږدو کې به د هوسيو يا ځنگلي خرو کومه ډله له څنگ تېره شوه، نو ده به خپل لښکر پرېښود او په هغوی پسې به روان شو، تر هغو به نه راگرځېد ترڅو چې به يې يو نه و بنکار کړی. بيا به يې خپلو څو کسانو ته امر وکړ چې بنکار را واخلي. هر کله به چې د دربار نږدې کسانو نصيحت ورته کاوه او له هغو خطرونو به يې خبراوه چې ده او لښکر ته يې لرل، نو ده به وعده ورسره کوله چې بيا به دا کار نه کوي؛ خو لږ وخت به نه و تېر چې سترگې به يې پر بل بنکار ولگېدې او پسې به روان شو. خپلو نږدې کسانو ته به يې ويل چې دی نشي کولای بنکار خوشي کړي. د سلطان دې عادت ورو ورو پر خورني (خورزاده)

باندي هم اغېز وکړ، ځکه کله به چې جلال الدين په «هند» کې بنکار ته تلو، هغه به هم ورسره ملگری و او ډېر ځله به داسې کېدل چې محمود له «سپرون» سره یوځای د صحرايي سويانو بنکار ته تلو.

کله چې جلال الدين د «ملک اشرف» پر خاوره له برید څخه وزگار شو او ويې غوښتل چې په چټکۍ خپل هېواد ته ستون شي ترڅو له چنگيز خان سره مخامخ شي، د دې کار بېرې هم هغه له بنکار څخه ونه گرځاوه. د لارې په پیل کې له یوې هوسۍ سره مخ شو، په هوسۍ پسې لار او شاوخوا یو ساعت یې خپل سرتېري پر خپل حال پرېښودل. هغوی هم انتظار ورته وکړ ترڅو چې بېرته راغی.

د «خلاط» یوې ډلې خلکو ته هغه څه ډېر سخت او دردوونکي وو چې جلال الدين یې د کورنيو، ماشومانو او شتمنيو په حق کې کړي وو. نو په خپلو کې یې عهد او پیمان وکړ چې په هر ډول وي هغه به وژني، که څه هم دا کار د هغوی د ژوند په بیه تمام شي. کله چې د هغه له سفر څخه خبر شول، د سرتېرو په پل پسې روان شول او تعقیب یې کاوه. هغوی د داسې فرصت په تمه وو چې سلطان له لښکره جلا شي یا یې ساتونکي غافل شي ترڅو برید ورباندې وکړي؛ خو کله چې یې د هغه له وژلو ناامیده شول، پرېکړه یې وکړه چې دوه ماشومان یې وتښتوي. هغوی د سلطان جلال الدين ماشومان لیدلي وو چې پر آسونو سپاره دلته او هلته گرځېدل او په یو ځای کې نه پاتې کېدل، بلکې هره شېبه به د لښکر په یوه څنډه کې وو؛ کله به یې له سلطان سره خبرې کولې، کله به د لښکر پای ته تلل او ننداره به یې کوله یا به یې له ځینو سپاهیانو سره خبرې کولې. کله نا کله به له لښکره وروسته پاتې شول او چې کله به لږ لري شول، نو پر آسونو به یې یو له بل سره سیالي کوله چې کوم یو ژر لښکر ته رسېږي.

محمود طبعاً په سیالی کې له خپل ملگری (جهاد) څخه تکره و، خو د هغه زړه یې نه ماتاوه او کله کله به یې د هغه د خوشالی لپاره په قصدي ډول اجازه ورکوله چې هغه سیالی ترې وگټي او ترې مخکې شي. په هر حالت کې «شیخ سلامه هندي» او «سپرون» له هغوی سره وو، پام یې ورته کاوه او یوه شېبه یې هم یوازې نه پرېښودل. دې چارې سلطان جلال الدين له هغوی څخه ډاډه کړی و او هیڅ اندېښنه یې نه ورته لرله.

دوی د لښکر په پای کې روان وو چې سترګې یې پر یوې صحرايي سوي ولگېدې چې د غره په لمن کې په واښو کې ګرځېده. محمود د هغې د نیولو لپاره لار، جهاد هم ورپسې روان شو او دوه ساتونکي هم ورپسې لارل ترڅو هغوی بېرته راولي، تر دې چې ټول د غره په پېچومي کې ورک شول. د لښکر هیڅ غړي ورپسې ونه کتل، ځکه پوهېدل چې دوه ساتونکي له شهزادگانو سره دي او ټولو ته دا یو عادي کار ښکارېده چې شهزادگان به جلا کېږي او لږ وروسته به بېرته راګرځي.

خو هغه څه چې د لښکر هیڅ یو غړی پرې خبر نه و، دا و چې اووه تنه کزدان په لږ فاصله کې ورپسې وو او د ونو او غونډیو شاته پټ پټ روان وو. هغوی په ډېر هوښیاری داسې روان وو چې هر څه یې لیدل خو چا هغوی نه لیدل. هغوی محمود ولید چې د سوي په لټه کې د غره یوې څنډې ته لار او جهاد او دوه ساتونکي هم ورپسې شول. نو فرصت یې غنیمت وګاڼه، په غره یې دوره وواوله او له یوې ډبرینې لارې راکښته شول او ناڅاپه یې هغوی محاصره کړل. یوه یې په چټکۍ محمود را ونیو، له آس څخه یې راکښته کړ او خوله یې ور وتړله؛ دویم یې جهاد ونیوله او ورته کار یې ورسره وکړ. نورو یې شیخ سلامه او سیرون وګواښل چې که چيغې ووهي یا د تېښتې هڅه وکړي، دوی او دواړه شهزادگان به ووژني.

سیرون و غوښتل چې د مرستې لپاره چغې کړي، خو شیخ سلامه ورته اشاره وکړه چې غلی شي او هر څه چې هغوی (تښتوونکي) وايي، اطاعت یې وکړي. نو هغوی دواړه د دوو شهزادگانو د ژوند د ژغورلو لپاره په ناچارۍ تسلیم شول او دعاګانې یې کولې چې د لښکر ځینې کسان یې د پیدا کولو لپاره راشي.

خو هغو سنگدلو (تښتوونکو) دا خبره هېره نه کړه او هڅه یې وکړه چې مخکې له دې چې څوک خبر شي، له خپلو اسیرانو سره په چټکۍ وتښتي. نو دوو کسانو یې هغه دوه تنګي ځوانان تر شا پر آسونو سپاره کړل او په چټکۍ سره د ډبرینې لارې په لور روان شول. نور هم په داسې حال کې چې سري توري یې په لاس کې وې او نور دوه اسیران ورسره وو، ورپسې روان شول ترڅو د بل غره لمنې ته ورسېدل. دلته سیرون هڅه وکړه چې د هغوی له منګولو وتښتي، خو یو تن یې په چټکۍ سره په نېزه د هغه پر زړه

داسې گوزار وکړ چې په خپل ځای يې وچ کړ. هغوی هغه پورته کړ او د غره بني لور ته له يوه ژور څوړند ځايه يې لاندي و غورځاوه. له هغه وروسته يې د هغه د آس مهار واخيست او د غره په پېچومو او تنگو او خطرناکو درو کې روان شول.

په دې غره کې د بدذاته او هوبنيار کردانو يوه قبيله اوسېدله چې کار يې پر قافلو برید او غارت و. هغوی به مسافر وژل او بنځي او ماشومان به يې اسيران کول، بيا به يې پر هغو مريي پلورونکو پلورل چې د دې مريانو د اخيستلو لپاره به راتلل. مريي پلورونکو به دا مريي د عراق، مصر او شام بازارونو ته وړل.

محمود او جهاد لا يوازې څو ورځې په هغه غره کې وو چې يو مريي پلورونکی غره ته راغی. غلو هم د هغوی د نومونو له بدلولو وروسته، هغوی سوداگر ته وښودل. سوداگر دواړه شهزادگان خوښ کړل او په سل ديناره يې واخيستل. خو کله يې چې شيخ سلامه سوداگر ته وښود، تجار د هغه له اخيستلو ډډه وکړه او ويلي: «زه به دا مرژواندي بوډا څه کړم؟» شيخ سلامه د سوداگر له دې خبرې ډېر خفه شو، ځکه ده غوښتل چې د يو څه وخت لپاره نور هم له شهزادگانو سره پاتي شي، بنايي هغوی ورته اړتيا ولري، ترڅو چې د داسې سخت او ستونزمن ژوند سره عادت شي چې د هغوی له پخواني ژوند سره يې بشپړ توپير درلود. کله چې سوداگر د هغه له اخيستلو انکار وکړ، هغه ډېر ناامیده او غمجن شو؛ خو بالاخره يې خپل زړه ته داسې تسلي ورکړه چې که اوس هم ورسره وي، نو په بازار کې به خو خامخا سره جلا کېږي، نو هغوی يې خدای ته وسپارل.

خو ده و غوښتل چې هغوی ته څو نصيحتونه وکړي، شايد په دې نوي ژوند کې يې په درد وځوري. له همدې امله يې له پلورونکو هيله او زاري وکړه چې اجازه ورکړي يو څو شېبې له هغوی سره يوازې خبرې وکړي او نصيحت ورته وکړي. هغوی هم اجازه ورکړه. يو لامل چې هغوی دا غوښتنه ومنله دا و چې محمود ډېر په عذاب و او تل به يې شکايت کاوه او تښتوونکو ته به يې بد رد ويل. ده به تل ويل چې دی د سلطان جلال الدين خوري (خورزاده) دی او جهاد د سلطان لور ده، او هر څوک چې هغوی وپلوري يا يې واخلي، له سلطان سره به يې کار وي. هر غل به چې ورنږدې کېده، ده به

په لغتو او سوکانو واهه او هغوی به هم په خواب کې دی واهه ترڅو غلی شي. جهاد به هم تل ژړل، یوه شېبه یې هم اوبسکې نه وچېدې او ډوډی یې نه خوړله، تر دې چې ډېره کمزوري شوه، مخ یې ژیر شو او ژوند یې له خطر سره مخ شو. شیخ غلو ته وویل چې که لږ وخت ورسره یوازې خبرې وکړي، نصیحت به ورته وکړي چې دا تندوالی او تاوتریخوالی پرېږدي او له ژړا او نافرمانۍ لاس واخلي؛ دا کار به د شهزادگانو او سوداګر دواړو په ګټه وي. ده دا خبرې په ډېر حکمت او وقار سره وکړې، هغوی هم د ده خبرو ته غوږ ونيو او وړاندیز یې ومانه.

کله چې ورسره یوازې شو، په داسې غږ چې له نرمۍ، زړه سواندۍ او محبت څخه ډک و او په کې د غم او سختۍ نښې وې، ویې ویل: «زما ګرانو شهزادگانو! ومو لیدل چې څنگه په مصیبت کې راګیر شوو، باید د دې بلا او مصیبت په وړاندې صبر وکړو ترڅو خدای پاک یو لاره راوباسي. ان شاءالله ډېر ژر به دا ستونزه حل شي. تاسو کم عمره یاست او لا نازک یاست، خو له دې سره سره خدای پاک تاسو ته داسې هوښیاري او نکاوت درکړی چې له ډېرو مشرانو څخه مخکې یاست. تاسو د باچا اولادونه یاست، نو باید د باچاهانو په څېر صبر ولری. بې صبري او بې قراري هیڅ درد نه دوا کوي، بلکې ستاسو سختي او مشقت نور هم زیاتوي او بنایي په داسې ناروغۍ مو اخته کړي چې پایله یې مرګ وي. دا به زما د بادار سلطان جلال الدین لپاره ډېره ناګوره وي کله چې له مغولو سره له جګړې وزګار شي، ځکه هغه به تاسو پسې ګرځي او تاسو به پیدا نشي کړی.

ای زما ګرانو ماشومانو! دې سړي تښتوونکو تاسو تښتولي یاست او پر دې مریي پلورونکي یې پلورلي یاست. دا ستاسو په ګټه ده چې تر څو چې له ده سره یاست، روغ او جوړ اوسئ ترڅو تاسو په ښه بیه وپلوري. نو د هغه خبرو ته غوږ ونیسئ او اطاعت یې وکړئ ترڅو هغه هم له تاسو سره ښه چلند وکړي. هغه مه مجبوروی چې تاسو ته بد رد ووايي یا مو سپکاوی وکړي. هغه ستاسو په ارزښت پوهېږي او ستاسو له قیمتي وجود څخه هم خبر دی؛ هغه به خامخا تاسو په ډېره لوړه بیه وپلوري. تاسو به له امیرانو، بډایه خلکو هم لوړ وپلوري داسې چې له باچاهانو او خلیفه ګانو پرته بل څوک

مو وانه اخلي. تاسو به د هغوی په مانیو کې هوسا ژوند ولری ترڅو چې دا وړوکی امتحان پای ته ورسېږي. ان شاءالله زما بادار سلطان جلال الدین به پر مغولو بریالی شي او زه به ستاسو د حال په اړه هغه ته لیک ولیکم. هغه به د نړۍ په هر کونج کې ستاسو پسې کسان واستوي او تاسو به بېرته ورته ورشي او خوشاله به شي. خو د دې لپاره چې هغه تاسو په اسانۍ پیدا کړي، باید زما خبرو ته غور ونیسی: په هیڅ صورت هیچا ته مه وایی چې تاسو د سلطان جلال الدین اولادونه یاست. دا حقیقت له هر چا پټ وساتی، ځکه دا خبره به تاسو ته داسې ستونزې جوړې کړي چې تاسو ورته هیڅ اړتیا نه لری...»

«...خو که دا راز تر مناسب وخته پټ پاتې شي، تاسو به په اسانۍ وکولای شئ چې هغه (سلطان) خپل ځای ته راوغواړئ. د خدای شکر دی چې دې غلو ستاسو د نومونو په بدلولو زموږ کار اسانه کړی دی؛ نو تاسو دواړه باید دا نوي نومونه وکاروئ او له دې کاره هیڅ مه خفه کېږئ، ځکه دا نومونه یوازې د لنډ وخت لپاره دي ترڅو دا سختې ورځې تېرې شي. هغه ورځ به راشي چې د "قطز" نوم به مړ وي او د "گلنار" په نوم خدمتگاره به وجود نه لري، او یو ځل بیا به شهزاده محمود بن ممدود او شهزاده جهاد (د سلطان جلال الدین لور) په "غزني" کې د سلطان مانی ته ستانه شي، ترڅو زما د بادار سلطان جلال الدین له اوردې عمر وروسته د خوارزمشاهي کورنۍ سلطنت په میراث یوسي.

خو زما باداره، محموده! ایا د هغه ستورپوه زېږی دی په یاد دی چې تاته یې د یوې لویې پاچاهۍ بشارت درکړی و؟ هغه ویلي وو چې ته به مغولو ته سخته او بینونکې ماتې ورکوي. «شیخ یوه شېبه غلی شو، لکه د شهزاده تایید ته چې په تمه وي. محمود وویل: «هو، هغه مې په یاد دی، خو نن سبا نور پرې باور نه لرم.»

شیخ وویل: «زما باداره! داسې مه وایه، ځکه ته به بالاخره پاچا کېږي او مغولو ته به ماتې ورکوي، زما بادار (سلطان) په دې کې هیڅ شک نه لري.»

محمود وویل: «داسې نه ده او نه به داسې وشي چې یو مریي دې سلطان شي. زه نه غواړم پاچا شم، یوازې دا راته بس ده چې زه او جهاد خپل ماما ته ستانه شو او مغولو ته ماتې ورکړم.»

شيخ وويل: «د حضرت يوسف (ع) كيسه در په ياد كړه چې څنگه په ډبره ټيټه بيه د مصر پر عزيز وپلورل شو، خو ډبر وخت نه و تېر شوی چې د مصر سلطنت ته ورسېد. زما زړه وايي چې ستا برخليک به هم د يوسف په څېر وي؛ په دې توپير چې يوسف د نبوت له كورنۍ و او ته د اميرانو او پاچاهانو له كورنۍ يې. كاشكې زه ژوندی وای چې تاسو مې د دې هېواد په واکمنۍ كې ليدلي وای، خو زه يو زور سړی يم او گومان نه كوم چې عمر مې دومره وفا وكړي چې هغه د خوښۍ او خوشحالي دوران وگورم.»

جهاد د شيخ خبرو ته په پوره پام غور نيولی و او پرله پسې يې خپلې اوبسكې پاكولې. هغه د شيخ د خبرو په رښتينولۍ ډاډه شوه، كله چې د شيخ خبرې تمامې شوې، هغې ورته وويل: «ته به له مور سره يې، ته به تل زموږ په څنگ كې يې او يوه شېبه به مو هم نه پرېږدي.»

شيخ وويل: «ای زما کوچنی شهزادگی! خدای دې ستا دا خبره قبوله کړي. خو زه به همدلته پاتې شم، ځکه سوداگر زما د زړښت له امله زما په اخیستلو راضي نه شو. مگر زه به ان شاء الله ډېر ژر تاسو د سلطان جلال الدين په وړاندې وگورم او له هغه وروسته به تر مړينې ستاسو تر څنگ يم. بنيایي زما دلته پاتې کېدل زموږ په گټه وي، ځکه په دې ډول زه خپل هېواد ته نږدې يم او هغه ته به ستاسو په اړه ليک واستوم او هغه به ډاډه کړم چې تاسو ژوندي ياست.»

شيخ احساس كړه چې وخت يې پوره شوی او بايد دا دوه نوي ځوانان پرېږدي ترڅو د غلو غوسه را ونه پارېږي. نو يو ځل بيا يې خپلې ټولې خبرې په لنډيز ورته تکرار کړې چې په ذهن کې يې پاتې شي؛ ټينگار يې وکړ چې په هيڅ ډول څوک له خپل حقيقته خبر نه کړي او د خپل نوي بادار اطاعت وکړي ترڅو هغه هم ورسره ښه چلند وکړي. بيا ورنږدې شو، هغوی يې په غېږ کې ونيول او ويې ويل: «تاسو ساتونکي خدای ته سپارم، خدای پامان.» هغوی دواړو په ژړا پيل وکړ او د شيخ سر يې ښکل کړ. شيخ چې كله هغوی لږ ارام کړل، له هغوی سره يوځای هغې ډلې ته ورغی چې سوداگر ورته په تمه و ترڅو هغوی له ځان سره بوځي. بيا يې سوداگر ته مخ کړ او ويې ويل: «باداره! ما

هغوی ته نصیحت وکړ چې ستا فرمانبردار واوسي او هغوی به ستا له امره سرغړونه ونه کړي. نو ته هم پام ورته کوه، دوی لا کوچني دي او ډېره تجربه نه لري، رحم ورباندې کوه او خدای دې په دوی تا برکتې کړي.»

هغوی په حیرت کې شول چې ویې لیدل هغه نوی ځوان، چې له هغې ټولې سختی او سرکشی وروسته اوس آرام او نرم شوی او هغه هیبت او غرور یې مات شوی دی؛ او همدارنگه هغه ماشومه نجلۍ چې غم او اندوه یې لېرې شوي او زړه یې ډاډه شوی دی. هغوی پرته له کومې سرغړونې او جگړې په خپل نوي بادر پسي روان شول، خو کله چې سوداگر هغوی له خپلې قافلې سره یوځای کړل، سترگې یې له اوبسکو ډکې شوې، شیخ ته یې مخ وړ وراوه او تر هغه یې ورته لاسونه بنورول ترڅو چې ورو ورو له سترگو پناه شول.

غلو په خپلو کې اختلاف درلود چې له شیخ سره څه وکړي؛ یوه وویل: «پرېږدئ چې لار شي هر چېرته ځي، لار دي شي.» بل وویل: «غوره ده چې ویې وژنو.» درېیم وویل: «کار ترې اخلو، پرېږدئ چې لرگي راته راوري.» په پای کې یې پر دې پرېکړه سره اتفاق وکړ چې هغه له ځان سره وساتي، بنایي بل سوداگر یې واخلي. شیخ سلامه هم په هغه شېبه چې خپل زندان ته ننوت، پر ځمکه راولوېد او په ژړا یې پیل وکړ، هغه هم داسې ترڅه ژړا! چې هیلې یې ختمې شوې وې او هغه ورځې یې یادولې چې د خپل لوی بادر، سلطان خوارزمشاه او همدارنگه د سلطان جلال‌الدین په خدمت کې و. هغه هر څه چې په دې موده کې پر دوی تېر شوي وو او په پای کې دا پېښه چې پر دې درنې کورنۍ راغله، د هغه په سترگو کې ټولې هغه صحنې تیریدلې؛ چې څنگه به دا دوه شهزادگان د مریټوب او سپکاوي بار ته غاړه ږدي څنگه به د مریانو په بازارونو کې پلورل کیږي او څنگه به د مالکانو ترمنځ لاس په لاس کیږي.

هغه څه چې د ده درد او حسرت یې زیاتووه دا و، چې ده د هغوی د امین او باوري خدمتگار په توګه، پر هغوی له خپل نفوذ او د هغوی له اعتماد څخه ناوړه ګټه پورته کړې وه او هغوی یې د دې مصیبت منلو ته راضي کړي وو. ده هغوی دې ته اړ کړي وو چې له خپل هغه هیبت، ایمان او عزت څخه تېر شي او د مریانو په څېر د هغه چا

اطاعت وکړي چې هغوی یې په سل دیناره اخیستي وو. ده د هغوی له سادګۍ، خوشبینۍ او کم‌تجربګۍ څخه ګټه اخیستې وه او هغوی یې له هغه حقیقت څخه نه وو خبر کړي چې په مخ کې یې دی، بلکې هغوی یې بې‌لارې کړي وو او په درواغو یې ورته ویلي وو چې دا مصیبت به ډېر دوام ونه کړي او ژر به بېرته خپل پخواني حال ته وګرځي. هو، هغه د بادار له سپکاوي او پر هغوی له سختۍ څخه وېرېده. هغوی یې چې کومي فرمانبردارۍ ته هڅول، له خیرخواهۍ او مرستې پرته یې بل مقصد نه درلود؛

ده په خپله ژبه هغوی راضي کړل، په دې هیله چې د یو څه وخت وروسته به بېرته د سلطان جلال‌الدین غېږې ته ستانه شي. که هغوی په حقیقت پوه شي او دا بنکلی خوب یې له منځه لاړ شي، نو د هغوی حال به څه وي؟ هغوی نشي کولای د مرییتوب له منګولو وتښتي او د بندګۍ له قید څخه ازاد شي. تر ټولو بده دا چې دا دوه شهزادګان له

ماشومتوبه سره روږدي وو، یوځای لوی شوي وو، هیڅکله سره جلا شوي نه وو او د یو بل د لرېوالي توان یې نه درلود. کله چې له مریي پلورونکي سره روان شول، ګومان یې کاوه چې تل به سره یوځای او یو د بل تر څنګ وي. تصور یې نه کاوه چې بنایي د مریانو بازار به هغوی سره جلا کړي؛ یو به د ختیځ د کوم سړي لاس ته ورشي او بل د لویدیځ. له دې امله چې تل سره یوځای وو، ګومان یې کاوه چې هیڅکله به سره جلا نشي، یوځای به ژوند کوي او یوځای به مري. اصلاً یې دا فکر لا نه کولو چې دوی به سره جلا کوي، ځکه دا کار یې ناممکن بللو. هغوی نه پوهېدل چې مریي پلورونکي دې انس او الفت ته هیڅ اهمیت نه ورکوي او دې اوږدې دوستۍ او ورورولۍ ته په هیڅ ارزښت نه قایلېږي. هغوی یوازې پیسو ته اهمیت ورکوي او هر هغه لور ته ځي چې ګټه په کې وي. نو که چېرې یو کس هغوی دواړه واخلي، دا به یوه حیرانوونکې پېښه او عجیبه تصادف وي، نه دا چې د هغوی یوځای پاتې کېدل هدف یې وي.

دا ټول افکار د بودا په دردمن زړه کې یو یو تېر شولو، یو سخت درد یې وجود ونيو او له ژونده ستړی شو؛ هیله یې لرله چې مرګ ورته راشي او له دې غم او رنځ څخه یې وژغوري. څو ورځې تېرې شوې او ډوډۍ یې ونه خوره تر دې چې ډېر کمزوری او ناتوانه شو. یوه شپه یې سخته تبه شوه او ټوله شپه یې په بې سده (هذیان) خبرې کولې،

او سهار غلو وليدلو چي مر دی. هغه يي په همغو جامو کي بنځ کړ او خاورې يي ورباندې واړولې.

شيخ سلامه هندي مر شو، او کله چي مر کېده، دا فکر هم نه و کړی چي د هغه بادار او ولي، سلطان جلال الدين بن خوارزمشاه به هم څو ورځې وروسته په همدې غره کي سا ورکوي او له ده څخه لږ لري به بنځيري؛ په داسې حال کي چي د دې ځای اوسېدونکي ورسره پردي دي او په منځ کي يي هيڅ دوست نشته.

شپږم فصل:

سوداگر، قطز او گلنار «حلب» ته بوتل او هلته د خپل يوه پېژندوي په کور کي ورسره مېشت شو. سوداگر هغوی ته نوي جامې ور په غاړه کړې او په هيڅ کار يي نه مجبورول. هغوی يي په کور کي هم زنداني نه کړل، بلکې ازاد يي پرېښودل چي په خپله خوښه د محلي منځ ته لاړ شي. د لارې په اوږدو کي يي ورسره ډېره مهرباني کوله، خواره يي ورکول او پر سورلي د سپرېدو او کوزېدو پر مهال يي ورسره مرسته کوله؛ خبرې، درد دل او لوبې يي ورسره کولې او په فارسي ژبه يي په کيسو او توکو تکالو د هغوی سره سرگرمي کوله، تر دې چي هغوی ورسره مينه پيدا کړه. د هغوی اندېښنه او اضطراب کم شو او سوداگر ته يي د يوه دوست په سترگه کتل، نه د هغه مالک په سترگه چي هغوی يي په پيسو اخیستي دي.

سوداگر د هغوی په عمر يو بل مریي (غلام) هم درلود چي «ببیرس» نومېده. له هغه سره يي چلند ډېر توند او خشن و؛ واهه يي او په کور کي يي بندي کاوه او اجازه يي نه ورکوله چي د دې دواړو په څېر ازاد وگرځي. دوی په پيل کي د سوداگر له دې چلنده حيران وو چي څنگه له دوی سره دومره ښه رویه کوي او پر هغه بل هلک دومره سختي کوي؟ خو کله چي يي ببیرس او د هغه سرکشي او بد اخلاقي وليدله، نو حيرانتيا يي له منځه لاړه. هغه به تل د نافرمانۍ په لټه کي و. دوی پوه شول چي د هغوی بادار حکیمانه چلند کوي او له هر چا سره هغسې رویه کوي چي د هغه سرع ښايي. له دې سره سره، د دې دواړو زړه پر هغه بور (سره سپين) هلک سوزېده چي له آبي سترگو

يې مکر او حيله ورېدله. قطز به د بادار له سترگو پناه له هغه سره نېکي کوله او د خپلو خوړو او خوړو يوه برخه به يې هغه ته ورکوله؛ هغه هلک به سمدستي هر څه تېر کړل او له همدې لارې د هغوی ترمنځ يوه کلکه دوستي پيدا شوه. خو د گلنار که څه هم زړه پرې سوزېده، خو ترې تېنېدله؛ د هغې بڼکلو سترگو د هغه د داسې کتلو تاب نه درلود چې د تېرو غشو په څېر وو.

څو ورځې لا نه وې تېرې شوي چې د «حلب» د بازار وخت راورسېد. د هرې اونۍ د چهارشنبې په ورځ به خلک د «شام» له ټولو بڼارونو او کليو څخه حلب ته راتلل ترڅو راکړه ورکړه وکړي او گټه ترلاسه کړي. بازار په يوه پراخه ميدان کې جوړېده، لويې خيمې به يې په کې درولي وې او بازار په څو برخو وېشل شوی و. يوه برخه يې حبوباتو او غلو ته ځانگړې شوې وه، بله برخه ټوکړانو او ورين، پنبې، کتان او ورېنمين جامو ته. يوه برخه لوبنو، څراغونو او نورو د کور وسايلو ته وه؛ يوه برخه مسالو، عطرو، تېلو او تقويه کوونکو درملو ته. يوه برخه وينځو او غلامانو ته او يوه برخه اسونو او څارويو ته ځانگړې شوې وه، چې هره برخه د ځانگړي بازار په نوم يادېدله؛ لکه د غلو بازار، د مريانو بازار، د اسونو بازار او داسې نور.

د چهارشنبې په سهار سوداگر امر وکړ چې درې واړه مريان يې غسل وکړي. ده ورته نوې جامې ور په غاړه کړې، وېښتان يې ورته جوړ کړل، عطر يې ورباندې ووهل او د مريانو لوی بازار ته يې بوتلل.

بېبرس نه تلو او سوداگر يې لاس نيولی و او په زور يې کشاوه او بد رد يې ورته ويل. خو قطز او گلنار يې ازاد پرېښي وو. هغوی په دې خوشالي روان وو چې گواکې د دې لويو مراسمو نندارې ته ځي، تر دې چې د مريانو بازار ته ورسېدل. هلته لويې خيمې وې چې له سپينو، تورو او نورو رنگونو وينځو او غلامانو ډکې وې او پر هرې ډلې يو دلال ولاړ و چې د هغوی د پلورلو مسووليت يې پر غاړه درلود. دلال به خپل نظر کې نيول شوي مريي ته امر کاوه چې پر سټېج باندې ودرېږي او بيا به يې په موزونو او بڼکلو کلمو د هغه مريي د صفتونو په بيانولو پيل کاوه ترڅو پيرودونکي (مشتریان) راجلب کړي او مريي ترې واخلي. دلالانو په دې برخه کې ځانگړی مهارت درلود او

خينو به يي له شاعرانو مرسته غوښتله ترڅو د وينځو او غلامانو په صفت كې ورته
قطعي وليكي، او دوى به د پلورلو پر مهال د هر مريي په مناسبت يوه قطعه انتخابوله او
لوستله به يي. يو دلالت يو ښكلي تركي مريي پر سټيج درولى و او داسې ناره يي وهله:

واخلئ، مه كوى خنډونه

دا بنايسته، ښكلي هلكونه

بدي به هيڅ ترې ونه وينئ

چې وااخلئ، پښېمان به نه شئ

تر سرو زرو هم غوره دي

مطيع دى، حكم ته سترگې په لاره

بل دلالت يو تور پوستى «نوبي» مريي (د سوډان د نوبي سيمي اوسېدونكى) پر سټيج

ودراوه او داسې نارې يي وهلي:

داسې ښكلي خلمى وااخلئ

دا تكره غښتلئ «نوبي» وااخلئ

غابونه يي د سپينې مياشتې غوندي

رنگ يي تور د تورې شپې غوندي

هر څوك چې وي، پر ځمكه يي ولي

زور او بازو يي وگورئ، هر څه يي مني

اى وروره! له هرې گوتې يي هنر ورپري

د باوري مريي په نوم په هر ځاى پېژندل كېږي

د كورنى لپاره د اعتماد سړى دى

لكه عنبر، په بيه ډېر ارزانه سړى دى

د خيمي په بل گوت كې، يوه دلالت يوه ښكلي تركي وينځه د پلورلو لپاره وړاندې كړې وه

او داسې يي ويل:

گواكي دا د رڼا له نسله ده

د حوري او پري په خټه ده

بنايسته ده او په نېک خټه جوړه
گواکي له جنت څخه راغلي ده دلته
په توره او ترورمۍ شپه کي
دې روښانه مياشتي ته وگورئ
قد او قامت يې څومره رسا دی
وگورئ، سترگي يې څومره ښکلي دي
لکه د عنبر په څېر خوشبويه ده
لکه د «بانه» د وني ښاخ ده
رومي ده، ژر يې بوځئ له ځان سره
دا بنايسته واخلئ د نېک بخت په نيت سره
ځلپري، څومره ښکلي او رنگينه ده
وښتانه يې د سرو زرو په څېر دي
مخ يې لکه د اصلي ياقوتو په څېر
لعاب يې لکه د خوږو شرابو په څېر
ځمکنۍ ده که د اسمانونو ملکه؟
آبي يې دي سترگي، د ښکلا نښه
تازه ده لکه د سهار سپيډي
نري يې ملا دی، د ښکلا ننداري

کله چې مريي پلورونکي هغوی يو دلال ته وسپارل، دلال هغوی ښه له نږدې وکتل او
شاوخوا يې ورته وڅرخېد ترڅو يې صفتونه ښه درک کړي. بيا يې د هغوی نومونه په
خپل کتاب کي وليکل او د هر نوم لاندې يې د هغوی صفت، عمر، اصل او هغه لږ تر
لږه بيه وليکله چې مالک يې غوښتله. بيا يې هغوی د نورو مريانو ترمنځ پر يوه
ځانگړي پيزي کښېنول.

بيبرس په پوره ډاډ او اعتماد سره ناست و او هيڅ د خفگان يا اندېښني نښه په کي نه وه.
هغه په خپلو تېرو سترگو خلکو ته کتل؛ کله به يې چې کوم تور پوستی مريی، بدشکله

وينځه يا بدبويه غلام وليد، نو خندل به يې او قطز ته به يې اشاره كوله. ده د دلال تندو كتلو ته هيڅ پام نه كاوه. دلال به تندي ورته تړيو كړ ترڅو يې ووېروي، خو بيبرس به ورته ژبه راويستله او وريځې به يې ورته بنورولې.

قطز او گلنار ډېر خفه وو او نه پوهېدل چې شاوخوا يې څه تېرېږي. هغوی داسې فكر كاوه چې گواکې خوب ويني، نه دا چې وينس دي. خو بيا به يې راياد شول چې غلو هغوی وتبنتول او پر مريي پلورونکي يې وپلورل. هغوی لا هم په دې کې شک درلود چې هغه سوداگر چې دوی يې دلال ته وسپارل، همغه سړی دی چې له لومړۍ ورځې يې ورسره دومره بڼه چلند او مهرباني كوله. اوبسکې يې په سترگو کې راگرځېدې او په پټه به يې د خپلو جامو په څنډو پاكولې. كه چېرې د نورو په مخ کې د كمزورۍ بنودلو وېره نه وای او دا چې د خپل دغه شوخ او خندروي ملگري (بيبرس) په وړاندې كم را نشي، نو اوبسکې به يې پر مخونو روانې شوې وای.

وخت ډېر په ځنډ تېرېده. هغوی دواړو ليدل چې څنگه وينځې او غلامان د پلورلو لپاره وړاندې کېږي او پيرودونکي هغوی د مال او شيانو په څېر اړوي راروي؛ هر څوک چې يې خوښ شي، اخلي يې، پيسې يې ورکوي او له ځان سره يې بيايي. خو هغه څوک چې مشترې نه لري، په نااميدۍ بېرته پر پوزي کېښي. تر دې چې د دوی دواړو او بيبرس وار راورسېد.

دلال لومړی بيبرس پر سټېج ودراره. جامې يې ترې ايستلې وې او يوازي عورت يې پټ و. هغه په خپلو نړيو پښو، پلنې سينې او وتلو بازوگانو چپ او بښي لور ته كتل. دلال لاس د هغه پر نس او شا تپولو او ويل يې:

تاوان نه لري، بوځه دا ځوان

دا نوی زلمی واخله، ای مېلمنو هم به دې مدافع وي، هم ستا ياور

هم به ساتونکی وي د خپل سرور

هم زور لري او هم په ننگ پوره دی

دښمن به ستا له كوره ترې لېرې وي

جنګيالی دی، د میدان قهرمان

روښانه به یې وي تل د آیندې دوران

لکه د شېر په څېر کوي دا خیزونه

زړور دی، تېز دی، ماتوي صفونه.

یو سړی چې له بڼې او جامو یې ښکارېده چې مصری سوداگر دی، مخکې راغی او هغه یې واخیست. دلال له هغه څخه سل د سپینو زرو دیناره واخیستل. مریې پلورونکي هیله نه لرله چې هغه به تر پنځوسو دینارو لوړ وپلوري، خو کله چې دلال ولیدل چې مصري سوداگر هغه تر نظر لاندې نیولی او اخیستونکی یې دی، نو بیه یې تر سلو دینارو پورې پورته کړه. په دې ډول دلال ته نه یوازې د دلالي مزد ورسېد، بلکې د هغې اضافي پیسې نیمه برخه (پنځه ویشت دیناره) هم ورته ورسېده چې مالک ټاکلی وه. دلال له دې معاملې ډېر خوشحاله شو، نو مصري سوداگر یې وهڅاوه او ورته ویې ویل: «وا یې خله...»

خدای دې درته برکتی کړي، خو پدې خبیث هلک پام کوه چې ډېر خطرناک او نافرمانه

دی.»

بیرس په عربي نه پوهېده، یوازې څو کلمې یې پېژندلې، خو د دلال د لاس له اشارو او د غږ له غونې څخه یې د هغه په مطلب پوه شو. نو په ډېر غرور پر سټیج پورته شو، خپل زور یې وښود او په هماغه غرور بېرته راکښته شو او د خپل نوي بادار لور ته لاړ. هغه داسې گامونه اخیستل چې گواکې ځمکه شلوي. مصري سوداگر د بیرس له اخیستلو وروسته هغه ځای پرېښود، بلکې په خپل ځای کښېناست او هغو دوو نورو نوراني ماشومانو ته یې کتل؛ گواکې غوښتل یې هغوی هم واخلي یا یې لږ تر لږه بیه معلومه کړي. کله چې دلال غوښتل هغوی دواړه وړاندې کړي، د خلکو گڼه گونه زیاته شوه. په حاضرینو کې د «دمشق» یو ښکلی سړی و چې په څېره کې یې د شتمنی او سوکالی نښې څرگندې وې. د سر او ږیرې سپینو وپښتانو یې وقار او هیبت نور هم زیات کړی و. هغه سهار وختي د مریانو بازار ته راغلی و، د ټولو دلالانو کړیو ته یې سر وربکاره کړی و او مریان یې له نظره تېر کړي وو. کله به یې چې کوم هلک یا نجلی ولیدله، درېده به او ښه به یې ورته کتل، تر دې چې زمور د دلال یعنی «حافظ

واسطي» كړی ته راورسېدلو.

كله يې چې سترگې پر قطز او گلنار ولگېدې، زړه يې په توپونو شو او له ځان سره يې وويل: «بالاخره مي خپل مطلوب پيدا كړ.»

هغه لږ ځنډ وكړ او هغو دوو ماشومانو ته ځير شو. څومره به يې چې ډېر ورته كتل، هغومره يې مينه ورسره زياتېدله. بيا يو ځل د نورو دلالانو كړيو ته لاړ، گواكي غوښتل يې ځان ته ثابته كړي چې تر دوی غوره نه پيدا كيرې، يا يې غوښتل د خلكو او په ځانگړي ډول د دلال پام له ځانه بل لور ته كړي ترڅو دلال د ده په مينه پوه نشي او بيه يې ورته لوړه نه كړي. بيا بېرته هماغه ځای ته راغی او داسې ځای كښېناست چې هغوی دواړه په كې ښه ليدل كېدل. هغه په داسې ډول هغوی ته كتل چې خلك پوه نشي او په تمه و چې د هغوی د وړاندې كولو وخت راورسېږي.

ډېر وخت نه و تېر شوی چې قطز او گلنار هم د دغه سپين ږيري او ښكلي سړي كتو ته متوجه شول؛ هغه كتل چې د نورو خلكو له كتلو سره يې توپير درلود.

هغوی دواړو به كله نا كله په پټه خپلې اوښكې پاكولې، خو دا كار يې د هغه ښكلي سپين ږيري له نظره پټ نه پاتې كېده چې دوی يې تر څارنې لاندې نيولي وو. په پيل كې هغوی د هغه له كتلو اندېښمن شول او داسې يې انگېرله چې گواكي هغه ورته ځير دی ترڅو وگوري دوی څه پټوي او د هغوی ذلت وگوري؛ خو ډېر وخت نه و تېر شوی چې د هغه د څېرې له ښكې او د سترگو له پېرزوينې څخه پوه شول چې هغه ورسره مينه لري. بيا دوی هم ورسره لېوالتيا پيدا كړه او د هغه كتلو ته يې په مينه او ډاډ سره ځواب ورکړ. هغه سړی هم د هغوی په احساس پوه شو او په څېره كې يې خوښي ښکاره شوه؛ كه خلك نه وای، نو ورغلی به و او دواړه به يې په غېږ كې نيولي وو، لكه يو پلار چې خپل اولادونه له ډېرې جلاوالي وروسته په غېږ كې نيسي. د دې دواړو احساس هم د هغه په څېر و؛ داسې يې انگېرله چې هغه يې دوست دی او د هغوی د بدبختۍ له رازې خبر دی او د ژغورلو لپاره يې راغلی دی.

دواړو په يو وخت كې په خپلو سرونو كې دا فکرونه پالل، گواكي په يو ډگر كې سره سيالي كوي. دا كومه د حيرانتيا خبره نه وه، ځكه هغوی يوځای لوی شوي وو او دومره

سره روردي وو چې يو د بل په زړه پوهېدل، گواکې په يوه زړه احساس کوي. هغوی په بې صبرۍ انتظار کاوه چې وار يې ورسيرې او د پلورلو لپاره وړاندې شي؛ هغوی هيڅ شک نه درلود چې دا سپين بريری به يې اخلي او لوړې بيې ته به ارزښت ور نکړي. دوی د هغه د راز اورېدو ته تږي وو، خو له هغه وروسته چې دوی واخلي او له دغه بازاره يې وباسي چې د دوی کرامت يې ټپي کړی او سپک کړي يې وو.

د بيبړس له پلورلو وروسته، دلال وليدل چې خلک د دې دوو ماشومانو ليدو ته راټول شوي دي. خلکو گومان کاوه چې هغوی خور او ورور دي، ځکه ډېر ورته وو او وينه يې يوه وه. دلال د دوی په وړاندې ودرېد او نه پوهېده چې په کوم يوه پيل وکړي. هغه عادت درلود چې په کم ارزښته مريې پيل وکړي ترڅو خلک په حلقه کې پاتې شي او انتظار وکړي چې بل به څوک وي. دی حيران و چې کوم يو مخکې کړي، ځکه لا ډاډه نه و چې کوم يو ډېر ارزښت لري. خو قطز د هغه حيرانتيا وړ ماته کړه؛ پاڅېد او پر سټېج (سکوه) باندې ودرېد. دلال هم اعتراض ونه کړ. د قطز مخ له شرمه داسې سور شوی و چې نږدې و وينه ترې وڅڅپري. کله چې خلکو ورته کتل، دلال نارو کړه:

تر سپينو زرو هم دی ډېر غوره
دا نوی زلمی واخله، ای باده
دی پاتې د شاهانو له نسله دی
په ظاهره ښکاري، لوړ اصله دی
رښتونی دی، نېک دی او امين دی
وگورئ حيا ته يې، څومره نېک بين دی
لکه څاڅکی او بحر داسې يې وگورئ
په هوبن کې تر هر چا پورته يې وگورئ
لکه د زمړک (شېر) غوندي بې باکه دی
شجاعت يې بې ساری، نيت يې پاکه دی
هر لور ته ور اوړي دا نظرونه
د بې زويه خلکو دي پرې اميدونه

دی باعث د هر چا د افتخار دی

همپشه په فکر د ننگ او د کار دی

که نه وای اړتیا مې، دا «ایاز» به مې نه پلوره

دا داسې جوهر دی، چې په زرو به مې نه پلوره

لا دلال خپلې خبرې نه وې تمامی کړې چې مینه والو ورباندې هجوم ور وړ او هر یو یې د ترلاسه کولو هڅه کوله. هغوی د بیې په لوړولو کې سره سیالي پیل کړه تر دې چې بیه دوه سوه او اويا ته ورسېده. دمشقي شیخ پوره درې سوه دیناره وویل او بل چا جرئت ونه کړ چې بیه تر دې لوړه کړي. دلال هم هغه دمشقي شیخ ته وسپاره او مبارکي یې ورکړه. هلک په خوښۍ سره د خپل نوي بادر لور ته لاړ، د هغه تر څنګ ودرېد او د خدای شکر یې ادا کړ چې بل چا ترې ونه کړای شول هغه واخلي.

سپین بریري د هغه د زړه ترلاسه کولو لپاره څو ښې خبرې ورته وکړې. قطز پوه نه شو چې هغه څه وایي، خو دا یې درک کړه چې مینه ورسره کوي. ده هیله لرله چې په عربي پوهېدلی ترڅو یې ځواب ورکړی وای، نو یوازې په یوې موسکا یې بسنه وکړه. دلال هغوی ته ډېر وخت ورنه کړ، د گلنار لاس یې ونيو او سټېج ته یې پورته کړه. د ټولو پام هغې ته واوښت. د گلنار مخونه لکه د سور گل په څېر شوي وو او قطز او د هغه بادر ته یې کتل؛ ګواکې له هغه یې غوښتل چې دا هم واخلي او بل چا ته اجازه ورنه کړي چې ویې نیسي. د خلکو لېوالتیا دلال ته څرګنده وه، په ځانګړي ډول د دمشقي شیخ پام. ده کولای شول هغه سمدستي پر شیخ وپلوري او نارې ونه وهي، خو ویې نه غوښتل خپل عادت بدل کړي او نه یې شواي کولای د دې ښکلې نجلۍ د صفتونو له بیانولو تېر شي، نو غږ یې کړ:

که ووايي چې گل ده، نو دا صفت لږ دی

دا د سهار په څېر د شبنم یو څاڅکی دی

ګواکې جوړه له پاکو بلورونو ده

د شپې میاشت ده، له نوره جوړه ده

تر هر څه ډېره با ارزښته او نایابه ده

تر سپينو او سرو زرو ډېره بنكلي ده
تر ورېنمو نرمه او نازکه ده
بنايسته ده، بي نظيره او ملکه ده
شیرينه ده، خوړژبي او د ننگ لور ده
دی د پاچاهانو او د ننګيالو لور ده
تاوان به هيڅ ونه کړي په دې سودا کي
که وزن يې په سرو زرو کړي په بازار کي
هر څوک به پرې کوي ډېر افتخارونه
گتيايي به وي چې پرې وکړي لگښتونه.

خلکو يې په اخیستلو کي بېره کوله، خو دمشقي سړي بيه لوروله تر دې چې درې سوو
دینارو ته ورسېده. ده هود کړی و چې تر دې پورته نه ځي او نږدې و چې هغې خپل
سیال ته پرېږدي (چې لس دیناره يې بيه لوره کړې وه)، خو کله يې چې قظر ته وکتل،
ويي ليدل چې تندي يې تريو شوی، شونډې يې وچې شوي او له سختې اندېښنې رپېږي؛ د
هغه د سترگو اوبسکو ترې هيله کوله چې بيه لوره کړي ترڅو له خپلې ملگري جلا نشي.
د شيخ زړه ورباندې وسوځېد او مهرباني ورباندې غالبه شوه؛ يو دم يې څلوېښت دیناره
بیه لوره کړه ترڅو د خپل سیال لاره بنده کړي. سیال يې چې وليد نه شي کولای ورسره
سیالي وکړي، بيه يې نور پورته نه کړه. کله چې دلال اعلان وکړ چې گلنار پر دمشقي
شيخ وپلورل شوه، هلک ډېر خوشحاله شو. دمشقي شيخ د گلنار لپاره درې سوه او
پنځوس دیناره دلال ته ورکړل او دواړه يې له ځان سره بوتلل. هغوی له خوښۍ باور نه
کولو چې د جلاوالي له خطرې وژغورل شول.

اووم فصل:

دوی په «دمشق» کي، د قصابین په محله کي د خپل نوي بادر شيخ غانم مقدسي سره
مېشت شول. د هغه په لويه ماني کي چې د انگورو، انځر، منو او زيتونو له ونو ډک بن
يې چاپېره و. شيخ غانم مقدسي د دمشق له گوتو په شمېر مخورو او پېژندل شويو څېرو

څخه و. هغه له خپلو پلرونو څخه لوی جايدادونه او پراخي ځمکې په ميراث وړې وې. هغه يو نېک سړی و، صدقه يې خوښوله او د علم په مجلسونو کې يې گډون کاوه. دی زور شوی و او له يوه زوی «موسی» پرته يې بل اولاد نه درلود؛ د هغه پر روزنه او ادب يې ډېرې پيسې لگولې وې ترڅو يو صالح شخص شي، د ده نوم ژوندی وساتي او په کورنۍ کې د ده ځای پکې کړي، خو موسی د پلار د غوښتنې پر خلاف يو فاسد، شرابخور او جوارگر هلک شو چې د بدو او ليونیو دوستانو ملگری و. پلار يې ډېره هڅه وکړه چې هغه له دې لارې وگرځوي، خو ويې نه شول کړای. موسی ورځ تر بلې سرکښه کېده او پلار يې د هغه له اصلاح څخه ناهیلی شو. نو هغه يې ازاد پرېښود چې هر څه کوي، ويې کړي او داسې فرض يې کړه چې گواکې زوی نه لري؛ که د هغه د مور شفاعت او زارۍ نه وای، نو دی به يې له کوره شړلی و ترڅو ځان يې له شرمه خلاص کړی وای.

له خپل زوی څخه ناهیلی هغه دې ته اړ کړ چې يو روغ رمت او فرمانبردار هلک واخلي، بنايي هغه د زوی په څېر وگڼي، اعتماد ورباندې وکړي، زړه ورسره وتړي او په هغه کې داسې نېکي او رښتینولي وگوري چې په خپل زوی کې يې نه وه ليدلې. ده تر ډېره وخته د مريانو په بازارونو کې د داسې هلک په لټه کې و ترڅو خپل ورک شوی هدف يې په قطز کې وموند او سمدستي يې واخيست، ځکه په څېره کې يې نېکي او ځوانمردي وليده. کله چې يې گلنار وليده، نو مناسبه يې وگڼله چې هغه هم واخلي ترڅو د لور په څېر ورسره وي او دی او زړه مېرمن يې ورسره زړونه خوشاله کړي. د خدای په خوښه، د دغه سپين ږيري پوهه (فراست) د دې دوو ماشومانو په اړه سم وختلو. لا څو ورځې نه وې تېرې شوې چې هغه د هغوی په اخلاص او له ده سره په ژورې مينې پوه شو. ده هم مينه ورسره کوله، قدر يې يې کاوه او د هغوی په پالنه او څارنه کې يې ډېر کوښښ کاوه. يو کس يې وگماره ترڅو هغوی ته عربي ژبه وښيي او هغوی د خپل ذکاوت او هوښياری له امله په ډېر لږ وخت کې عربي زده کړه او مهارت يې په کې پيدا کړ.

په دې وخت کې په هر ځای کې د خونړي چنگيز خان د مړينې خبر خپور شو؛ دا چې د

هغه قوم له سلطان جلال الدين سره په جگړه بوخت وو، كله يې چې د خپل مشر د مړينې خبر واورېد، له مسلمانانو سره يې جگړه پرېښوده او بېرته وگرځېدل. خلک له دې خبره ډېر خوشحاله شول، وېره يې له منځه لاړه او د خدای شکر يې ادا کړ چې هغوی يې د دغو وحشي جنگياليو له شره وژغورل، چې يوازې هلاکت، تباھي او عذاب يې له ځان سره راوړل. همدارنگه هغوی ته د کردانو په غرونو کې د سلطان جلال الدين د وژل کېدو خبر هم ورسېد. ځينې يې په مړينه خوشحاله شول، ځکه هغه د ملک اشرف په خاوره کې ځينې ناسم کارونه کړي وو، او ځينې نور پرې خفه شول ځکه هغه او پلار يې له مغولو سره جنگېدلي وو او اسلامي خاورې ته يې د هغوی د بريدونو مخه نيولې وه.

دا خبرونه په دمشق کې خپاره شول او د خلکو د مجلسونو او بنډارونو توده موضوع وگرځېده. خلکو به د جلال الدين، خوارزمشاه او مغولو ترمنځ د پېښو کيسې کولې او هغه بدبختی يې يادولې چې د هغوی پر کورنيو راغلې وې، تر دې چې پاچاهي يې له منځه لاړه او قدرت يې وپاتل شو او د هغوی له کورنيو هيڅوک پاتې نه شول. خو هيڅوک نه پوهېدل چې د جلال الدين لور او خورزه د هغوی د ښار په يوې لويې ماني کې د يوه مخور سړي په کور کې ژوند کوي. قطز او گلنار د جلال الدين په مړينه ډېر غمجن شول. هغوی هيله لرله چې يو وخت به سره يوځای کيږي خو اوس يې هيلې پرې شوې او ډاډه شول چې تر پايه به د مرييتوب په بند کې پاتې شي. هغه څه چې د هغوی زړونه يې ډاډه کول او غم يې ور کماوه، د هغوی د بادار نېکي او احسان و، چې له امله يې هغوی ډېر ژر خپل غمونه هېر کړل.

کلونه په چټکۍ تېر شول، پېښې يوې بلې پسې راغلې او د شيخ غانم مقدسي په کور کې د هغوی د پاتې کېدو څخه تر لسو ډېر کلونه تېر شول. په دې کلونو کې هغوی رالوی شول؛ قطز يو مړنی ځوان او گلنار يوه پېغله شوه. د دوی ترمنځ مينه او الفت هم ورسره رالوی شو او له يوې مرحلې بلې ته واوښت تر دې چې په پاکی مينې بدل شو. هغوی داسې يو بختور ژوند درلود چې تر دې وړاندې يې کله هم نه و تجربه کړی؛ داسې چې د پاچاهي نعمتونه او له هغه وروسته سختی يې ټولې ترې هېرې کړې. نړۍ ورته يو ښ،

سیند، گل، غوتی او د نور وړانګې وګرځېده، چې ټولې ورځې یې بڼکلي او ټولې شپې یې د سهار په څېر رنې وې!

د هغوی نوي بادر، شیخ او مېرمنې یې د دې پاکې او بی‌داغه مېنې خبر وو او د دې لپاره یې هڅه کوله چې دا اړیکه نوره هم پیاوړې کړي. هغوی دا دواړه د خپلې مینې تر سیوري لاندې نیولي وو او ژمنه یې ورسره کړې وه چې کله هم مناسبه موقع برابره شي او د شیخ د فلج ناروغي (چې په کې اخته شوی و) لږه کمه شي، هغوی به د یو بل په نکاح کړي. کله چې د شیخ ناروغي اوږده شوه، هغه پرېکړه وکړه چې د هغوی راتلونکې تضمین کړي؛ نو وصیت یې وکړ چې د ده د جایداد او مال یوه برخه دې هغوی ته ورکړل شي او که چېرې دی د هغوی له واده کولو مخکې مړ شي، نو هغوی ازاد دي.

په هغه جنت کې چې دې دوو مینو ژوند پکې کاوه، یو شیطان هم و چې د هغوی صفایې یې خرابوله او زهر یې شیندل ترڅو هغوی له هغه ځایه وباسي. کله چې فاسد او پست موسی ولیدلو چې قطز د ده د پلار اعتماد ترلاسه کړی او پلار یې د خزاني کلې او د مال او املاکو اداره هغه ته سپارلې ده، نو غیرت او کینه یې راوپارېده. قطز به د شیخ صدقات او نفقې په خپلوانو او نږدې خلکو وپشلي، د مانی سودا به یې کوله او د خدمتګارانو او مریانو معاشونه به یې ورکول؛ ټول درهم او دینار د هغه په لاس کې وو. دا خبره پر موسی ډېره درنه تېرېده او خفه و چې ولې خپله جیبې خرڅ د خپل پلار له مریې څخه اخلې. له همدې امله یې له قطز سره کینه زیاته شوه؛ ځکه موسی به ډېر کله د خپلو بی‌ځایه لګښتونو او فساد لپاره پیسو ته اړتیا لرله او له قطز څخه به یې غوښتلې چې د پلار له خبرتیا پرته ورته له ټاکلي اندازې زیاتې پیسې ورکړي، خو قطز دا خبره نه منله او ورته ویل به یې: «دا زما د بادر مال دی. زه یوازې یو امانتدار یم او په امانت کې خیانت نه کوم. له خپل پلار څخه اجازه واخلم، که هغه اجازه راکړه، هر څومره چې غواړې در به یې کړم.»

هغه به قطز گواښه (تهدیدواوه)، خو قطز ورته هیڅ ارزښت نه ورکاوه. گلنار هم د هغه له ځورونې او اذیت څخه په امن کې پاتې نه شوه. هغه به په مختلفو

لاړو ورته مزاحمت کاوه او داسې خبرې به یې ورته کولې چې له شرمه به یې تندي خولې شو او غوړونه به یې سره شول. کله چې د هغه مزاحمتونه زیات شول، هغې خپلې مالیکې (د موسی مور) ته شکایت وکړ. مور یې موسی ډېر ملامته او توبيخ کړ او ورته ویې ویل چې گلنار د قطز مېرمن ده او په هیڅ صورت هغې ته نشي رسېدلې. مور یې وگواښه چې که بیا یې مزاحمت وکړ، نو مقرري به یې بنده کړي او له کوره به یې وشړي. دې خبرې د قطز په وړاندې د موسی کینه او غیرت نور هم زیات کړل. قطز به له دغه فاسد ځوان سره نېکي کوله، زړه یې ورباندې سوزېده او د هغه ځورونې به یې زغملې؛ پلار ته یې یې شکایت نه کاوه ترڅو هغه خفه نشي او ناروغي یې زیاته نشي. قطز به تل موسی ته نصیحت کاوه چې شراب او فساد پرېږدي یا یې لږ کړي او وعده یې ورسره کوله چې له پلار سره به یې خبرې وکړي ترڅو ترې راضي شي او جیبي خرڅ یې ور زیات کړي. خو په مقابل کې د موسی کینه ورسره زیاتېدله او نور هم سپین سترگی او سرکشه کېده.

د شیخ غانم ناروغي نوره هم سخته شوه او په مانۍ کې ټول خلک د هغه په حال اندېښمن شول، خو له زوی (موسی) پرته. هغه له دې حاله خوشحاله و او ویل به یې چې د پلار له مړینې وروسته به دی هر څه شي او په جایداد او مال به یې هر څه چې زړه یې وي، ترسره کړي؛ له قطز څخه به غچ واخلي او ذلیل به یې کړي، گلنار به ترې واخلي او هغه به مجبوره کړي چې د ده هر امر ومني. کله چې ډاډه شو چې د پلار مرگ یې نږدې دی، نو له حده یې پښې واړولې او له خپلو همپياله ملگرو سره به یې په مانۍ کې شراب څښل او بد مستی به یې کولې. تر دې چې یوه شپه یې مور ترې پوزې ته راغله او امر یې ورته وکړ چې له کوره ووځي. هغه خبره وانه وربډه او مور ته یې کنځلې وکړې؛ کله یې چې مور تینگار وکړ، نو پر هغې یې برید وکړ ترڅو ویې وهي، خو په دې وخت کې قطز راوړسېد، هغه یې لېږي کړ او پر ده او د ده پر مستو ملگرو یې دروازه وتړله. موسی نه پوهېده چې څه ووايي؛ کله به یې مور ته بد ویل، کله به یې پر پلار لعنت وایه او کله به یې قطز ته بنکنځلې کولې. ټوله شپه همدا حال و تر دې چې شرابو دی او ملگري یې له پښو وغورځول.

شیخ غانم مقدسی د یو اوږد عمر وروسته چې په نېکو کارونو، تقوا، له فقیرانو او مسکینانو سره په مرسته او پر یتیمانو او کونډو په لگښت کې یې تېر کړی و، سا ورکړه. خلکو ورته وژرل او په نشتوالي یې ډېر خفه شول. کله به چې یې د هغه زوی موسی را یاد شو، نو ډېر به ورته سختېدل چې له داسې یو نېک سړي څخه داسې فاسد زوی پاتې شوی.

قطز او گلنار یو مهربان او زړه سواندی پلار له لاسه ورکړ. هغوی ډېرې اوبنکې تویې کړې او په پوره اخلاص یې د هغه له زړې مېرمنې سره غمشریکي وکړه او خدمت ته یې ودرېدل. هغوی د هغې په خاطر د موسی وهل او ټکول هم زغمل؛ ځکه د شیخ غانم له مړینې وروسته موسی د هغوی خورولو او شکنجه کولو ته مخه کړه. هغه به په لاس او ژبه پر قطز برید کاوه، خو هغوی د خپل وفات شوي بادر او د هغه د غمجنې مېرمنې د درناوي په خاطر په صبر او چوپتیا خواب ورکاوه. هغوی په تمه وو چې د غمرازی ورځې تېرې شي او د واده لپاره مانی پرېږدي او بل ځای ته لاړ شي ترڅو خپل ارام او نېکمرغه ژوند پیل کړي؛ ځکه بادر یې د هغوی لپاره د هر څه غم خوړلی و.

هغوی نه پوهېدل چې موسی ورته دام ایښی او د یو شمېر بدذاته فقهاوو (د دربار ملایانو) سره یې اړیکه نیولې ده؛ هغوی د ده د پلار هغه وصیت باطل کړی و چې په کې د قطز او گلنار د ازادۍ او هغوی ته د جایداد د ورکړې یادونه شوې وه. موسی د وصیتنامې د باطلېدو او د هغوی د مرییتوب د دوام خبر راوړ. هغوی ته دا ډېره درنه وه چې په یوه شبېه کې یې ټولې هیلې په سیند لاهو شوې؛ نه دا چې یوازې د خپل نېک بادر تر سرپرستۍ لاندې پاتې شول (ځکه دا خو ورته د زغم وړ وه)، بلکې اوس د یوه فاسق او ظالم شخص ملکیت شول چې غوښتل یې هغوی وخوروي او غچ ترې واخلي. کله چې بودی مېرمن پوه شوه چې زوی یې له هغوی سره څه کړي، نو ډېره غوسه شوه، پر هغه یې لعنت ووايه او هغوی ته یې ډاډ ورکړ چې ملاتړ یې کوي او اجازه نه ورکوي موسی ورته زیان ورسوي. هغې وعده ورسره وکړه چې د میراث د وېش پر مهال به هڅه وکړي چې دا دواړه د دې په برخه کې راشي، ترڅو بیا یې ازاد کړي، واده یې وکړي او د ژوند لپاره یو څه پیسې هم ورکړي.

موسی د مور له ارادې خبر شو، نو د میراث وېش یې وځنډاوه ترڅو د هغې مخه ونیسي. په دې موده کې به یې گلنار خپلې غوښتنې ته رابلله او ورته ویل به یې: «ته اوس زما مال یې او نشي کولای له ما سرغړونه وکړي.» خو گلنار به ترې تښتېده او خپلې مالیکې (د موسی مور) ته به یې پناه ورله.

کله به چې په نرمۍ ورته راغی، نو ورته ویل به یې: «زه تا د خپلې مېرمنې په توګه انتخابوم او د دې مانۍ مالیکه به شي. د دې ځای واک به ستا په لاس کې وي او قطز به ستا مری (غلام) وي.» خو د گلنار ځواب یوازې چوپتیا او مخ اړول وو.

کله چې دا کیسه اوږده شوه او موسی د هغې له خوښۍ ناهیلی شو، د غوسې اور پرې بل شو او قسم یې وخوړ چې هغه به له قطز څخه جلا کوي او غچ به ترې اخلي. هغه د خپل پلار وصي (هغه څوک چې د میراث واک ورسره وي) ته ورغی او ادعا یې وکړه چې گلنار د ده او د مور ترمنځ د جنجال لامل ده؛ ده وویل که دا «خبرکشه» وینځه وپلورل شي، نو دی ژمنه کوي چې له مور سره به ښه چلند کوي. هغه د گلنارې پر پلورلو ډېر ټینګار وکړ او یو دلال یې هم له ځان سره راوستی و ترڅو ورته پیرودونکی پیدا کړي (دلال ته یې هم د دې کار لپاره پیسې ورکړې وې). وصي هم وینځه دلال ته وپلورله او دلال هغه پر یوه مصري سړي وپلورله.

د موسی مور د گلنارې له پلورلو چې د هغې له خبرتیا پرته شوي وو، ډېره حیرانه او خفه شوه. وصي یې ملامته کړ او ټینګار یې وکړ چې معامله فسخه کړي، خو هغه بیننه و غوښته او ویې ویل چې دا کار اوس د ده له وسه وتلی، مګر دا چې هغه مصري سړی راضي شي. بودی ورته امر وکړ چې مصري ته لوړه بیه وړاندیز کړي ترڅو گلناره بېرته ورکړي؛ خو موسی له مصري سره شرط ایښی و چې په هیڅ صورت به یې بېرته نه ورکوي. مصري هم وړاندیز ونه مانه او پر خپلې وینځې یې ټینګار وکړ. وصي هم مجبور شو چې گلناره ور وسپاري. کله چې گلناره پوه شوه چې ژر به خپل نوي بادار ته وسپارل شي، ډېر یې وژړل او د خپلې مالیکې جامو ته یې لاس واچاوه: «زما مالیکې! ما ووژنه خو هغوی ته مې مه سپاره!» بودی مېرمن هغه په سینه پورې ونيوله او په داسې حال کې چې اوبښکې یې روانې وې، ویې ویل: «گلنارې! ته پوهېږې چې زما له

وسه څه نه دي پوره. په خدای قسم، ته مي تر خپلي لور ډېره خوښېدي او ډېره هڅه مي وکړه چې ودي ساتم؛ خو څه وکړم، هغوی زما له خبرتيا پرته پلورلي يي. خدای دې زما پر زوی لعنت واوروي، څومره مي ځوروي! کاشکي شنډه وای او دا مي نه وای زېږولی! ای موسی! زه ستا په وړاندې يوازي خدای لرم!»

قطز ولاړ و، ورته کتل يي او ژړل يي. کله يي چې وليدل موسی له دلال او خپلو کسانو سره را روان دی، اوبنکي يي پاکي کړې او د ډبريني مجسمې په څېر کلک ودرېد. کله چې گلنارې هغوی وليدل او پوه شوه چې بله چاره نشته، د خپلي ماليکي جامې يي پرېښودې او د خپل محبوب «قطز» لور ته ورغله. دواړو يو بل په غېږ کې ونيول؛ يو اوږد وخت يي يو بل د وداع (مخې ښې) په غېږ کې نيولي وو او د خپلو مچيو له لارې يي د زړه اور او د جلاوالي حسرت يو بل ته لېږدوه.

د هغوی ساه گانې او اوبنکي سره گډې شوې وې او شاوخوا هر څه ترې هېر وو. ناڅاپه د موسی غږ هغوی له خپل عالم څخه راويستل چې په ډېرې کينې يي چيغه کړه: «له يو بل جلا شئ ای خاينانو! دا پرېږده ای پست فطرته غلامه!»

قطز ورته داسې وکتل چې د موسی زړه وترهيدلو، خو موسی ځان کنترول کړ او ويي ويل: «نور يي په غېږ کې نيول گټه نه لري، ته به دا بيا هيڅکله ونه وينې!»
قطز د خپلي محبوبې لاسونه له خپلي غاړې لېرې کړل او ورته ويي ويل: «گلنارې! ته مي په خدای وسپارلي. خدای به په خپل قدرت سره مور بيا سره يوځای کړي.»

گلنار په داسې حال کې چې ترې لېرې کېده، ورته ويل يي: «ته مي په خدای وسپارلي ای محموده! ته مي په خدای وسپارلي ای زما محبوبه!» بيا د خپلي ماليکي لور ته ورغله او په ژړا کې يي د هغې د سر ښکلول پيل کړل او د هغې سر يي په خپلو اوبنکو لوند کړ. بوډۍ مېرمنې له ډېر غمه خپلي گوتې په غابونو کې نيولي وې او ژړل يي. دلته قطز مخکې راغی، د هغې لاس يي ونيو او ويي ويل: «بس کړه گلنارې! پر خدای توکل وکړه او خلک مه منتظر کوه؛ ډاډه اوسه چې خدای شته او هر وخت چې وغواړي، کولای شي مور بېرته سره يوځای کړي.»

موسی دلال ته اشاره وکړه او ويي ويل: «دا بوځه سړيه! مه پرېږده چې دلته مو وخت

بي خايه ضايعه كړي.»

دلال د هغې لاس ونيو او له خان سره يې بوتله؛ د گلنار سترگو به كله خپلې ماليكې او كله خپلې محبوبې ته كتل، تر دې چې له سترگو پناه شوه.

قطز د يوې بېساره مجسمې په څېر هماغه شان ولاړ و. ده خپلې ماليكې ته كتل او هغې ده ته، تر دې چې موسى هم د دلال او دهغه د كسانو په پل پسې لاړ. دلته نو قطز ژړا كنټرول نشوى كړى، خپلې ماليكې ته نږدې شو، د هغې د سر او لاسونو بنكول يې پيل كړل او ويل يې: «ستا مننه كوم زما ماليكې! اى نېككاره مېرمنې! تا خپله ټوله هڅه وكړه او دا چې څه پېښ شول، ستا هيڅ گناه په كې نشته.»

بودى ورته وويل: «خداى دې درته نېكي دركړي زما زويه! ته زما د زوى په څېر يې. كه غواړې زه به دې ازاد كړم ترڅو هر چېرته چې دې زړه وي، ولاړ شي.»

قطز وويل: «زما ماليكې! ستا خدمت زما لپاره بس دى، خو زه وپېرېم چې موسى به مې وځوروي او اوس چې زما د صبر كاسه ډكه شوې، هسې نه چې ورته زيان ورسوم او دا كار ستا د خپگان سبب شي.»

بودى وويل: «اعوذبالله چې زه دې د موسى په خاطر خفه شم! كه هغه ووژني، ما به يې له شره خلاصه كړي.»

قطز وويل: «دا مناسبه نه ده چې زه د خپل هغه بادار زوى ته زيان ورسوم چې زما عزت يې كړى او راسره نېكي يې كړي.»

قطز له بيگم (ماليكې) څخه اجازه واخيسته او د خپل نږدې ملگري حاج علي فراش لور ته ورغى. هغه يو صالح سپينريرى و او د دمشق د يو شتمن او مشهور سړي ابن زعيم په خدمت كې و. هغه د شيخ غانم مقدسي د مانې نږدې په يوه بل قصر كې اوسېده. قطز به ډېر وخت هغه ته ورتلو؛ هغوى به د يوې لويې چوټرې پر سر چې د ونو بناخونو

پوښلي وه او د ابن زعيم د بن په دروازه كې وه، كښېناستل. قطز به ورسره د زړه خواله كوله، د خپلو دردونو كيسې به يې ورته كولي او په خپلو كارونو كې به يې مشوره

ورسره كوله. هغوى به د هرې موضوع په اړه خبرې كولي. حاج علي له قطز سره ډېره مينه لرله. هغه په خپل قوي بصيرت او رښتيني اټكل سره درك كړى وه چې دا مريى،

له دې بڼکلي څپرې او ځوانمردانه چلند سره، يو داسې راز لري چې له ټولو خلکو يې پټ ساتي. ده ډېره هڅه کړې وه چې د خپل ځوان ملگري له رازه پرده پورته کړي، خو بريالی شوی نه و؛ مگر د وخت په تېرېدو يې گومان نور هم پياوړی شو. هغه خبرې چې ده به د بنډارونو پر مهال په هنر سره د هغه له ژبې ايستلې وې، سره يوځای کړې او د دغه ځوان د اصل او نسب په اړه يې يو نادود انځور په خپل ذهن کې جوړ کړی و.

هغه قطز ته بڼه راغلاست ووايه او لکه د تل په څېر يې پر چوتره فرش وغوراوه؛ د هغه د بادار پر مړينه يې ورته تسليت ووايه او د هغه د بڼو صفتونو يادونه يې وکړه. قطز ورته د پلار له مړينې وروسته د موسی له ځورونو او د خپلې محبوبې گلنار له جلاوالي شکايت وکړ او ويې ويل چې نور له ژونده ستړی شوی دی. حاج علي ورته ډاډگېر نه او هيله ورکړه.

په دې وخت کې موسی په لاس کې د قمچينې (شلاق) سره له دروازي رانوت. کله چې دوی ته نږدې شو، قطز ته يې په غوسه وکتل او ويې ويل: «دلته څه کوي سړيه؟ لار شه ماني ته او خپل کارونه کوه.»

قطز ځواب ورته کړ او مخ يې ترې واړاوه. د موسی غوسه وپارېده او شلاق يې پورته کړ چې ويې وهي، خو قطز هغه په هوا کې ونيولو. موسی ونه شوای کړای شلاق د هغه له لاسه وباسي. دلته قطز ورته وويل: «که وغواړم په همدې شلاق دې وهم. ستا په څېر يو شرابخور مست نشي کولای زما غونډې يو څوک ووهي. زه يوازې ستا د پلار د درناوي له امله له وهلو دي تېرېرم.»

موسی قطز ته پر تندې يوه څپيره ور کړه؛ د قطز مخ سور شو او په داسې سترگو يې ورته وکتل چې گواکې اور ترې ورېږي. د موسی زړه له وېرې ټک شو او په داسې حال کې چې د قطز پلار او نيکه ته يې کنځلي کولې، له هغه ځايه لاړ. قطز په خپل ځای ناست و، د موسی شلاق يې په لاس کې و او تر هغه يې ورپسې کتل چې موسی ورک شو. يو څه وخت په همدې حال پاتې شو، بيا يې خپل مخ په لاسونو کې ونيو، ځان يې پر ځمکه وغورځاوه او په ژړا شو. د حاج علي زړه ورباندې وسوځېد، پر شا يې لاس ورته واهه او ورته ويل يې: «قطزه! دومره يې مه سختوه، ولې ژاړې؟ ايا د يو بې غيرته او

کمزوري سري د يوي سپکي څپيري په خاطر ژاري؟»

قطز په داسي حال کي چي اوبسکي يي وچي شوې وي، سر راپورته کړ او ويي ويل:

«خدای دي وبننه، ايا ته داسي انگېري چي زه د هغي څپيري له امله ژارم؟ زه د دي

لپاره ژارم چي هغه زما پلار او نيکه ته کنځلي وکړي، په داسي حال کي چي زما پلار

او نيکه د هغه تر پلار او نيکه زر ځله غوره وه.»

حاج علي وويل: «ای قطزه! غوسه دي داسي څه ويلو ته اړ نه باسي چي حقيقت نه لري.

په خدای قسم چي ته په خپله تر هغه زر ځله غوره يي، خو ستا پلار او نيکه د هغه له

مسلمان پلار او نيکه غوره نه دي، ځکه د اسلام شرف تر هر څه لوړ دی.»

قطز وويل: «ايا ته گومان کوي چي زما پلار او نيکه کافران وو؟ په خدای قسم چي

هغوی پښت په پښت مسلمانان وو!»

حاج علي د داسي چا په څېر چي پر خبره يي شک لري، حيرانتيا وښودله. پر قطز دا

خبره درنه تمامه شوه چي ملگري يي پري د درواغو گومان کوي، نو ويي ويل: «حاج

علي! ايا تا د جلال الدين خوارزمشاه نوم نه دی اورېدلی چي له مغولو سره يي جهاد

کاوه؟»

- «هو، په نړۍ کي به څوک وي چي د هغه نوم يي نه وي اورېدلی.»

- «زه د جلال الدين د خور، جهان خاتون زوی يم او پلار مي د هغه د تره زوی، شهزاده

ممدود دی. زما نوم محمود دی؛ هغو غلو چي زه يي تښتولی وم، قطز نوم راباندې

کېښود او زه يي وپلورلم - خدای دي ورته خپله سزا ورکړي.»

د حاج علي څېره روښانه شوه او ويي ويل: «اوس مي نو بصيرت رښتيا شو او گومان

مي ستا په اړه سم وخت. په هغه خدای قسم چي له هغه پرته بل معبود نشته، په لومړۍ

ورځ چي مي ته وليدي، زړه مي راته وويل چي ته د ماوراءالنهر د کليو کوم عادي

مريی نه يي؛ ته د يوي لويې کورنۍ او نسب خاوند يي. کله چي مي و ازمويلي او ناسته

ولاره مي درسره وکړه، پوه شوم چي ته له خلکو يو راز پتوي. نو اټکل مي وکړ چي ته

د کوم پاچا يا امير زوی يي چي زماني راغورځولی او د مريانو د پلورونکو لاس ته

ورغلی يي. له هغي ورځي راهيسي هڅه کوم ستا په راز پوه شم. ډېر ځله مي ستا د

اصل په اړه وپوښتل، خو تا به تل ويل چې په دې اړه په څه نه پوهېږي. خو په پای کې مې دا پایله ترلاسه کړه چې ته د جلال الدين بن خوارزمشاه له اولادونو څخه يې. «
قطز په حيرانتيا ورته وکتل او ويې ويل: «ايا مخکې له دې چې زه درته ووايم، ته پرې پوه شوي وي؟»

- «هو، په خدای قسم چې ډېر پخوا پرې پوه شوی وم.»
- «په خدای چې ډېره عجيبه ده! حاج علي څنگه پوه شوي؟»
- «کله چې دې پایلې ته ورسېدم چې ته د پاچاهانو يا اميرانو اولاد يې، نو د پاچاهانو د کيسو په کولو مې پيل وکړ او ستا د مخ بدلون ته مې کتل چې د هر پاچا يا امير د نوم په اخیستو به څنگه کېده. کله به مې چې د جلال الدين او له مغولو سره د هغه د کيسو يادونه کوله، ستا په څېره او شونډو کې به مې يو ډول بدلون لیده. دا ازموینه مې څو ځله تکرار کړه او يقيني شوم چې ته له جلال الدين سره تړاو لري او شايد د هغه له اولادونو يې.»
قطز موسک شو او د حاج علي پر هوشيارۍ يې حيرانتيا وښوده او ويې ويل: «اوس پوه شوم چې ولې ته د پاچاهانو او سلاطينو له خبرو سره دومره مينه لري او تل دې راته کيسې کولې.» قطز لږه شېبه چوپ شو، بيا بېرته په غم کې ډوب شو او په ژرغوني غږ يې وويل: «ته راته رښتيا! ووايه چې له دې مصيبت او ناخوالو سره څه وکړم؟ تر کومه چې زه پوهېږم، ته د نظر او مشورې خاوند يې. موسی زما او زما د محبوبې گلنار د ازادۍ وصيت باطل کړ، په دې يې بسنه ونه کړه او زموږ ترمنځ يې جلاوالی راوست او هغه يې پر يو مصري سوداگر وپلورله. په خدای چې زه او زما د ماما لور گلناره يې سره جلا کړو. مور له کوچنيوالي سره يوځای رالوی شوي وو او تر ننه کله هم نه وو جلا شوي. ماته ووايه، زه څنگه هغې مانۍ ته لار شم چې نه په کې هغه څوک شته چې زما عزت يې کاوه او زه يې د زوی په څېر منلی وم، او نه په کې گلناره شته چې زما د ژوند آرام او د غمونو مرهم وه؟ څنگه د هغه پست او ذليل سړي خدمت وکړم چې زما ازادي او خوشحالي يې راڅخه واخيسته او سپکاوی يې راته وکړ؟ هغه مانۍ ماته اوس لکه دوزخ داسې ده، د ليدو وس يې نه لرم. نو څنگه په کې پاتې شم؟ ولې دا خلک ما مری کوي په داسې حال کې چې مور زه ازاد زېږولی يم؟ ايا په ځمکه کې داسې عدالت

نشته چې زما حق له دې ظالمه واخلي؟ حاج علي ولي چوپ يې؟ خبرې وکړه، ووايه څه وکړم؟»

دلته نو ژړا نوره اجازه ورنه کړه چې خبرې وکړي. حاج علي يو څه وخت چوپ پاتي شو، گواکې د خپل ملگري لپاره د يوې حل لارې يا فغايت بڼونکي ځواب په لټه کې و؛ بيا يې ورته وويل: «خو ستا مالیکه (بيگم) په هغه ماني کې ده، هغه تا غواړي، عزت دې کوي او هيڅکله نه غواړي چې د موسی له خوا تاته کوم زيان ورسېږي.»

قطز وويل: «هو، هغه راسره مينه لري، زما قدر پېژني، ما خپل زوی گڼي او وعده يې راسره کړې چې د ميراث د وېش پر مهال به ما په خپله برخه کې راولي او بيا به مې ازاد کړي، خو هغه کمزوري ده، واک او قدرت نه لري. هر څه د هغې د زوی په لاس کې دي او هغه يې د غوښتنو مخه نشي نيولی. زه وپېرېم چې موسی زما مالک شي، غچ به رانه واخلي او زما په سپکاوي او عذابولو کې به له حده تېرې وکړي. حاج علي، ما وژغوره! ما خلاص کړه!»

- «خدای دې خلاص کړه زما زويه! پر ځان يې اسانه کړه ای قطزه! خدای به له دې سختی څخه درته کومه لاره وباسي.»

- «ته په دې خبرو يوازې راسره خواخوږي کوي او ډاډ راکوي. خو يوازې خواخوږي زما درد نه دوا کوي. د هغه عذاب څخه د خلاصون لپاره چې زه په کې يم، د يوه لاره چاره ولټوه»

- «ستا د خلاصون لپاره مې يو فکر کړی دی، خو بايد دوه يا درې ورځې صبر وکړي ترڅو لاره پيدا کړم.»

- «تر دې زيات هم صبر کوم، خو تاته په خدای قسم درکوم! ووايه چې په سر کې دې څه پلان دی؟»

- «ستا کيسه ابن زعيم ته کوم. کله چې هغه پوه شي چې ته د سلطان جلال الدين له اولادونو څخه يې، ستا ليدو ته به ډېر لېواله شي. هغه او شيخ ابن عبدالسلام له مغولو سره په جگړه کې جلال الدين ته د مرستو لېرلو ته ډېر ارزښت ورکاوه. کله چې دې ورسره وليدل، د شيخ غانم له زوی (موسی) سره خپلې ځينې ستونزې ورته بيان کړه. زه به ستا

خبرې تاييد كړم او هغه څه به ورته ووايم چې نن يې زما د سترگو وړاندې درسره وکړل. شک نه لرم چې زړه به يې درباندي وسوځي او مينه به درسره وکړي. زه به ترې وغواړم چې تا له هغوی څخه واخلي، او گومان نه کوم چې هغه په دې کار کې ځنډ وکړي. پوه شه چې زما د بادار ابن زعيم په خدمت کې به نېکمرغه شي؛ هغه به تاته د ارواښاد شيخ غانم په څېر يا تر هغه هم غوره وي.»

- «زما گرانه ملگريه! يوازي دا چې ستا تر څنگ ژوند وکړم، زما لپاره بس دی. خو زه وپېرم چې موسی کله پوه شي چې زه هلته خوشحاله کېرم، نو حاضر به نشي چې ما ستا پر بادار وپلوري.»

- «مور نه پرېږدو چې موسی په دې اړه په څه پوه شي. زما بادار به په خپله ستا غوښتنه له وصي (د ميراث له ساتونکي) څخه وکړي او وصي به د هغه د غوښتنې په منلو کې زړه نازړه نشي. نو ډاډه اوسه او له هيڅ شي مه وپېرېه، ځکه زه هر څه په پوره دقت درته چمتو کوم.»

- «حاج علي، خدای دې درته برکت درکړي! تا زما ستونزه حل کړه، خدای دې ستا ستونزي د قيامت په ورځ حل کړي.»

قطز له خپل ځای څخه پاڅېد او ويې ويل: «اجازه راکړه چې ماڼۍ ته لاړ شم او په خپلو کارونو بوخت شم، بنايي ماليکه مې اړتيا راته ولري. ډېر ناوخته مې کړ، سبا به دې بيا وگورم - ان شاءالله.»

اتم څپرکی:

لا درې ورځې نه وې تېرې شوې چې «حاج علي فراش» هغه نقشه چې د خپل ملگري د ازادولو لپاره يې جوړه کړې وه، په پوره برياً سره پلې کړه. قطز د «ابن زعيم» ملکيت ته انتقال شو او پدې توگه د «موسى» له لاسه، او د هغه له ځورونو، اذيتونو او سپکاويو څخه وژغورل شو او د ژوند يوه پاڼه يې واوښته. هغه دا پاڼه په اوبنکو او حسرت سره وتړله؛ ځکه سره له ټولو سختيو، دا د هغه د ژوند تر ټولو بڼکلي او نېکمرغه ورځې وې. په همدې شپو ورځو کې د مينې رڼا د هغه په

زړه کې وځلېده او هغه يې له نوره ډک کړ؛ د زړه د تورو کونجونو غم، اندوه او نهيلې يې د نشاط، مسکا او هيلې په رڼا بدلې کړې. په دې دوران کې هغه او گلنار په ارامۍ او سلامتۍ کې د يوه مهربانه بادار او د هغه د نېکې مېرمنې تر سرپرستۍ لاندې ژوند کاوه. دوی په دې موده کې د امنيت، ډاډ او ثبات خوند وڅکلو چې په ماشومتوب کې يې نه و ليدلی. ځکه تر دې وړاندې دوی په يوه داسې ډک له اضطراب چاپيريال کې اوسېدل چې اندېښنې او بې قرارۍ ورباندې حاکمې وې، جنګونو او بریدونو ګواښل او سهار او ماښام يې له ناوړو او مصيبت بارو پېښو ډک و. تر دې چې د «شيخ غانم» په کور کې مېشت شول او د هغه مهربانۍ او نېکۍ، د يتيمۍ ترخوالۍ، د مړيتوب ذلت او د غربت او بې وطنۍ درد ورڅخه هېر کړل. هلته يې يو رضایت‌بينونکی، ارام او هوسا ژوند درلود او تر ټولو لوی نعمت چې په دې موده کې ورته نصیب شو، د مينې نعمت و.

قطز که هر څه هېر کړي، هغه ورځ نه هېروي چې له خپل بادار سره د «نابلس» له سفر څخه راوگرځېد. کله چې ماني ته داخل شو او مېرمنې (خاتون) ته يې سلام وکړ، گلنار يې هلته ونه لیده. د هغې ليدو ته ډېر تېری و، نو خونې ته يې ورغی؛ گلنار لکه همدا اوس چې له حمامه راوتلې وې، د آينې مخې ته ناسته وه او خپل اوږده او زرین وېښتان يې پر اوږو راخواره کړي وو، برمنځ کوله. هرکله چې يې د قطز تصوير په آينه کې وليد، يوه تبسم يې وکړ، خو ورته يې ونه کتل او هماغسې په خپلو وېښتانو بوخته پاتې شوه.

قطز په پټه خوله کرار کرار خونې ته ورغلی و ترڅو هغه له شا څخه حيرانه (غافلگیره) کړي او د تل په څېر يو بل په غېږ کې ونيسي. سره له دې چې هغه خپل انځور په آينه کې وليد او پوه شو چې گلنار هم وليد، خو هغه له چوکۍ پورته نه شوه او مخ يې قطز ته راوگرځاوه، يوازې يې مسکا وکړه. قطز ورته حيران شو، يوه شېبه غلی ودرېد، گویا غوښتل يې د دې عجيب بدلون په راز پوه شي. بيا يې د تل پر خلاف چې په خونې او شور به يې غږ ورباندې کاوه، په تيب غږ ورته وويل: «گلنارې! زه له نابلس څخه راغلم.»

د هغه حيرانتيا هغه وخت زياته شوه کله چې يې وليدل هغې په ډېرې ارامۍ او وقار سره

مخ راوگرخاوه او په داسې غږ يې چې گویا له کومې بلې لورې سرچینې څخه راوځي، نه د هغې له بې حرکتې او خوبجنو شونډو، وویل: «شکر دی چې په سلامتې راغلي.»

قطز د هغې خمارو سترگو ته وکتل، داسې عجیبه معناگانې یې پکې ولیدې چې تر اوسه یې د هغې په سترگو کې نه وې لوستلې؛ گویا هم هغه ځان ته رابولي او هم یې له ځانه لیرې کوي؛ هم ورسره انس اخلي او هم ترې پردی کېږي؛ هم پرې باور کوي او هم ورباندې شک کوي؛ هم ورته تسلیمېږي او هم ترې نافرمانې کوي. بیا ډېر وخت تېر نه شو چې مخ یې بېرته آینی ته کړ او د وېبستانو په رمنځولو بوخته شوه، لکه هیڅ چې نه وي شوي.

قطز په حیرانتیا د هغې تر شا ولاړ و، نه پوهېده څه ووایي او څه وکړي. داسې احساس یې درلود لکه یو څوک چې بې اجازې داسې کور ته ننوځي چې هلته هیڅ حق نه لري. هغه تر دې دمه له هغې څخه داسې چلند نه و لیدلی. د دوی خونو یو له بل سره توپیر نه درلود او په دې برخه کې یې هیڅ ستونزه نه لرله. نو دا کوم عجیب او غریب خنډ و چې د دوی ترمنځ حایل شوی و؟ هغه خنډ چې په سترگو نه لیدل کېده خو تر پوخ او پلن دیوال هم کلک و. دلته و چې قطز د شرم او وېرې احساس وکړ، چې هسې نه په دې حال کې یې څوک وگوري. هغه هره شېبه تمه لرله چې د مایې کوم غږی راداخل شي او ملامت یې کړي چې «دلته ولې ولاړ یې؟».

هغې ته یې چې وکتل، نور یې هغه کوچنی گلناره، د خپل تره لور (د جلال الدین لور) ونه لیده چې یوځای ورسره لوی شوی و او د لاهور په خاورو کې یې لوبې کولې او پر کوچنیو اسونو به سپاره وو... بلکې په ځای یې یوه پوره او بالغه بسنه ولیده چې ترمنځ یې هیڅ نږدېوالی نه وه. د هغه نظر د هغې له اوږدې غاړې څخه چې د سپین زرین لمر په څېر وه، اوږو او نري ملا ته لاړ او د پینو تر سپینوالي پورې ورسېد. وېرې واخیست، نور یې د درېدو وس نه درلود، په شا شا د دروازي لور ته لاړ او لکه څنگه چې راغلی و، په آرامۍ سره بېرته ووتلو.

دا د دې دوو مریو شویو شهزادگانو په ژوند کې د جلاوالي ورځ وه؛ په دې ورځ یوه

دوره پای ته ورسېده او بله دوره پیل شوه. د وخت په تېرېدو سره، هغه لا هم دا ورځ په بشپړ وضاحت سره په یاد لري، گویا همدا پرون وه.

لا د قطز د نوي بادار په پناه کې د اوسېدو او د موسی له ځورونو څخه د خلاصون څو ورځې نه وې تېرې شوي، چې د گلنار فراق (بېلتون) ور یاد شو. د هغه ساه د خپلې له لاسه وتلې محبوبې په حسرت کې وسوځېده؛ رنگ یې ژېړ، بدن یې ډنګر او بارڅوگان یې د ډېرې ژړا او بې خبرۍ له امله وپرسېدل. داسې ښکارېدل لکه د موسی مصیبت چې د بېلتون درد ورڅخه هېر کړی و؛ کله چې هغه ستونزه ختمه شوه او د نوي بادار په کور کې یې د هوساینې ساه واخیسته، نو خپل لوی مصیبت یعنی د گلنار بېلتون ته وزگار شو. هو، کله چې انسان په دوو مصیبتونو اخته شي، نو کوچنی مصیبت ورباندې فشار راوړي او د لوی مصیبت د هېرولو لامل ګرځي، تر دې چې گمان کېږي هغه لوی غم هېر کړی دی؛ خو د کوچني مصیبت له منځه تلو وروسته، لوی غم بېرته راګرځي او زړه بوختوي.

د ابن زعیم زړه په خپل خوارزمي مري وسوځېد، نو ډېره نېکي یې ورسره وکړه او هڅه یې وکړه هغه له غمه وباسي. هغه به یې ځان ته نږدې کاوه او ورته ویل به یې: «زما زویه! نور د خپلې ښکلې گلنار لپاره غم او غصه بس کړه، که ته وغواړې زه به د هغې په څېر یا تر هغې هم ښکلې وینځه تاته په نکاح کړم.»

خو قطز به په پوره ادب او درنښت ځواب ورکاوه: «نه زما باداره! زه نه غواړم له هغې پرته له بل چا سره واده وکړم، که څه هم تر هغې ښکلې وي. هغه زما د تره لور ده، مور یوځای لوی شوي یو او له ماشومتوبه تر اوسه له یو بل نه یو جلا شوي.»

بادار به ورته ویل: «قطز! حق جانب یې، ځکه مور نشو کولای تاته د جلال الدین د لور په څېر یوه شهزادګۍ په نکاح کړو، خو زه درته نصیحت کوم چې پر خپل ځان رحم وکړه او د خپلې روغتیا او ځوانۍ د ساتلو لپاره هڅه وکړه هغه هېره کړه، ښایي خدای پاک بیا تاسو سره یوځای کړي.»

ابن زعیم خپل خدمتګار حاج علي فراش ته سپارښتنه وکړه چې د قطز پاملرنې او د هغه د غم هېرولو لپاره له هېڅ ډول هڅې درېغ ونه کړي. حاج علي د خپل نږدې ملګري په

اره د بادار سپارښتنو ته اړتيا نه لرله؛ هغه د قطز د ارامولو او ورسره د خواخوږۍ لپاره له هرې لارې کار واخيست. حاج علي ډېر خوږ ژبی او نېک چلنده سړی و، هغه د زړه د ناروغيو طبيب او معالجه کوونکی و. هغه به تل له خپل غمجن ملگري سره بوخت و، ډاډگېر نه به يې ورکوله، کيسې به يې ورته کولې او د چکر لپاره به يې د ښار بېلابېلو سيمو او د «الغوطه» باغونو ته بيوه. هغه به يې د بازارونو گڼې گونې او په جوماتونو کې د علم مجلسونو ته بيوه، تر دې چې ويې شواي کولای د هغه د زړه د غم او اندوه ديوال مات کړي او نور يې وخت ته وسپارلو ترڅو يې برخليک معلوم کړي. له دې مرحلې وروسته، ځوان مريي يو ډول الهي جذبه او ميلان پيدا کړ او زړه يې له عبادت او پرهېزگاري سره وتړل شو. هغه به فرض لمونځونه په خپل وخت ادا کول او نفلونه يې هم کول؛ ډېر تلاوت به يې کاوه او د جامع جومات د علم په مجلسونو کې به يې گډون کاوه، په ځانگړې توگه د شيخ عز بن عبدالسلام په درسونو کې. هغه د شيخ د درسونو دومره مينه وال و چې يو درس يې هم نه له لاسه ورکاوه. هغه يوازې د هغه يا نورو علماوو په حضور کې په لوستلو بسنه نه کوله، بلکې په مجلسونو کې يې حضور او غوږ نيولو ته پاملرنه کوله. بادار يې ابن زعيم هم هغه هڅاوه او هيڅکله به يې داسې کار ورته نه سپاره چې هغه د درس له مجلس څخه راگرځوي.

ښاغلی ابن زعيم د ابن عبدالسلام له تر ټولو لويو ملاتړو او نږدې ملگرو څخه و. پر هغه يې پوره باور درلود، نېکي يې ورسره کوله، اړتياوې يې ور پوره کولې او په خپل مال او ځان يې د هغه د دعوت ننگه کوله. ډېر ځله داسې شوي وو چې د شيخ په خاطر د چارواکو تر غضب او د زورواکو تر ظلم لاندې راغلی و. شيخ هم د همدې استقامت، اخلاص، ديني غيرت او اصلاح سره د مينې له امله هغه ډېر خوښاوه؛ سره له دې چې شيخ په خپله ډېر عفيف او زاهد و، خو د ابن زعيم ډالۍ يې منلې، په داسې حال کې چې له نورو شتمنو څخه يې هيڅ نه قبلول. ابن زعيم د هغه پلوي کوله او د خلکو زړونه يې هغه ته مايل کول او پدې لاره کې يې خپل مال مصرفاوه؛ د شيخ ابن عبدالسلام ډېر نفوذ د ابن زعيم د هڅو پايله وه.

ښاغلی ابن زعيم د يوه نېک او شکرگزار شتمن بېلگه وه چې په خپل مال کې يې د خدای

پاک حق نه و هېر کړی. هغه به پر فقيرانو، مسکينانو، کونډو او يتيمانو اتفاق کاوه او عقیده يې لرله چې دين او وطن ورباندې حق لري او تر څو چې دا حقونه ادا نه کړي، رښتيني ازادي نه شي موندلی. له همدې امله که به په دين کې کومه بدعت ښکاره شو، هغه به ډېر غوسه کېده او د له منځه وړلو هڅه يې کوله. که به پر وطن کوم مصيبت راغی، د هغه د کمولو لپاره يې هڅه کوله او که به کوم خطر وطن وگواښه، دفاع ته به يې ودانگل؛ په داسې حال کې چې د «دمشق» ډېرو شتمنو د گېډې ډکولو او د خوندونو او شهوتونو له پوره کولو پرته بل غم نه درلود.

هغه شيخ ابن عبدالسلام د يوه داسې عالم بېلگه گڼله چې پر خپل علم عمل کوي او د دين او وطن خيرخواه دی؛ داسې څوک چې باور يې درلود عالمان په حقيقت کې د خلکو د لارښوونې لپاره د پيغمبرانو وارثان دي. هغه په نېکۍ امر او له بدۍ منع کوله او د خدای په لاره کې يې د هيڅ ملامتونکي له ملامتۍ وېره نه لرله. په خپل دين يې تجارت نه کاوه او خپل علم يې د دنيا د لاسته راوړلو وسيله نه گرځوله. هغه د امت او وطن په گټو کې سستي نه کوله او الهي اياتونه يې د دنيا په ناخيزو متاعگانو نه پلورل. له همدې امله ابن زعيم هغه ډېر خوبناوه او په خپل مقام او شتمنۍ يې د هغه ملاتړ کاوه؛ په نېکۍ او تقوا کې يې ورسره همکاري کوله، په داسې حال کې چې په هغه زمانه کې ډېرو علماوو د مال له ټولولو، د عامو خلکو له بې لارې کولو او د ظالمو حکامو له ملاتړ پرته بل کار نه درلود.

يوه ورځ شيخ د ابن زعيم ليدو ته د هغه کور ته راغی. ابن زعيم د هغه ډېر درناوی وکړ او د هغه په راتگ يې خپله خوبني څرگنده کړه. کله چې د دوی مجلس گرم شو، قطز هغوی ته د گلابو شربت راوړ. کله چې شيخ هغه وليد، د کور خاوند ته يې وويل: «دا ځوان څوک دی؟ زما گمان دی چې څو ځله مي د درس په مجلس کې ليدلی دی.» ابن زعيم ځواب ورکړ: «دا زما د گاونډي شيخ غانم مریی و، په دې وروستيو کې مي اخیستی دی؛ هغه له تا سره مينه لري، ستا د درس په مجلسونو کې گډون کوي او ستاسو ارشاداتو ته غور ږدي.»

شيخ په داسې حال کې چې په ځېرکتيا يې د قطز مخ ته کتل، وويل: «دی يو صالح او سم

خوان دی.»

ابن زعیم وویل: «هو، هغه نېک دی او له یوې ډېرې معتبرې کورنۍ څخه دی...» کله چې شیخ خپله څښاک پای ته ورساوه، پیاله یې بېرته قطز ته ورکړه. قطز د شیخ د ستاینې له امله شرمنده (خجالت) شوی و. ابن زعیم لا هم خپل دغه ستر میلمه ته د خپل مریي په اړه خبرې کولې چې: «دا د سلطان جلال الدین بن خوارزمشاه له کورنۍ څخه دی، کله چې دوی کوچني وو، غلو هغه او د سلطان لور وتبنتول او د حلب په بازار کې یې وپلورل او شیخ غانم مقدسي دواړه وپېرل...» تر پایه یې کیسه ورته تېره کړه.

شیخ د دې خبرو په اورېدو حیران شو او دا مبارک ایت یې تلاوت کړ:

< (قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكِ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَتُعْزُّ مَنْ تَشَاءُ وَتُنْزِلُ مَنْ تَشَاءُ بِيَدِكَ الْخَيْرُ إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) [آل عمران: ۲۶]

< «وايه (ای رسوله!): ای الله! د ملک (پادشاهی) خاونده! هر چا ته چې وغواړي پادشاهي ورکوي او له هر چا چې وغواړي پادشاهي اخلي، او هر چا ته چې وغواړي عزت ورکوي او هر څوک چې وغواړي ذلیل کوي، ټول خیر ستا په لاس کې دی، بېشکه چې ته پر هر څه قادر یې.»

< هغه یوه شبېه غلی شو او بیا یې وویل: «بېچاره جلال الدین! مسلمانو پاچاهانو هغه یوازې پرېښود او ناهیلی یې کړ. هغه په یوازې ځان له مغولو سره جگړه وکړه تر دې چې بالاخره یې له منځه یووړ. خدای دې هغه بدی ویني چې ده په دې خاوره کې د مسلمانانو په حق کې کړې وي؛ که دا لغزش تری نه وای شوی، نو هغه به له نېکو مجاهدینو څخه و.»

ابن زعیم وویل: «ما هغه پدې نیت اخیستی چې ازاد یې کړم، او که له ده سره زما مینه او د ده د راتلونکي ژوند په اړه زما اندېښنه نه وای، تر اوسه به مې ازاد کړی وای.» شیخ وویل: «ای ابن زعیمه! خدای دې تاته خیر درکړي. ښه کار دې کړی دی، جلال الدین د دې مستحق دی چې د اولاد یې ساتنه وشي. ایا هغه نه راغواړي چې تر تګ وړاندې یې یو ځل بیا وگورم؟»

ابن زعيم پورته شو او له قطز سره بېرته راغی او هغه يې شيخ ته راوستلو. شيخ په ډېره ورين تندي ورسره چلند وکړ او د هغه زړه يې لاس ته راوړ، هغه يې ځان ته نږدې کېناوه او ورته يې وويل: «مور ټولو له جلال الدين سره مينه لرله؛ هغه له مغولو سره جنگېده او د اسلامي خاوري دفاع يې کوله. ته د هغه خورځی (خوري) يې او زموږ په وړاندي ځانگړی درناوی او ځای لري. خدای پر تا احسان کړی چې د دغه بناغلي په لاس کې يې ورکړي؛ هغه له نېکو مجاهدينو څخه دی، د مسلمان لپاره د هغه په خدمت کې هيڅ عيب نشته، هغه ته ازاد کړی يې او نوره نېکي به هم درسره وکړي.»

قطز د شيخ لاسونه بڼکل کړل او په داسې غږ چې د شيخ د خبرو د اغېز له امله ژړا ورسره گډه وه، وپي وويل: «زه د خپل بادار ابن زعيم د احسان مريی او بنده يم. نه غواړم چې ما ازاد کړي او نه غواړم چې د هغه د خدمت له شرفه بې برخي شم.»

ابن زعيم وويل: «قطز! ته زما زوی يې، مور ټول د دين او د ابن عبدالسلام خدمتگاران يو.»

پدې توگه شيخ ابن عبدالسلام قطز وپېژانده او هرکله به چې قطز د هغه درس ته ورغی، شيخ به هغه ځان ته نږدې کېناوه او پاملرنه به يې ورته کوله. شيخ به تل د هغه د بادار ابن زعيم حال ترې پوښتلو او سلامونه به يې ورته لېږل؛ کله به يې ورسره پيغامونه هم لېږل. ډېر وخت تېر نه شو چې د قطز د هوښياری، غوره نظر، مېړانې او د مهمو چارو د سمبالښت له امله، هغوی ورباندې پوره باور وکړ او هغه يې د خپلو رازونو امين وگرځاوه.

نه يوازې په دمشق کې، بلکې په نورو شامي سيمو او اسلامي خاورو کې د سياسي او اصلاحي حرکتونو په اړه هغوی له قطز پرته پر بل چا اعتماد نه درلود. له همدې امله، قطز په هغه لنډه موده کې چې د ابن زعيم په خدمت کې و، د پاچاهانو او اميرانو له حالاتو، د واک پر سر له سياليو او د صليبيانو په وړاندي د هغوی له دريځونو څخه خبر شو. هغه د شيخ او د هغه د ملگرو په سياست او اهدافو پوه شو، چې هدف يې د اسلامي خاورو يووالی، د قوي مشري رامنځته کول او له شامه د صليبيانو ايستل او د ختيځ له لوري د مغولو د بريدونو مخنيوی و.

د دې سياست غوښتنه دا وه چې د دې لوی ماموریت لپاره یوازې د هغو ځواکمنو او وړو مسلمانو پاچاهانو ملاتړ وشي چې له صلیبیانو سره یې د دوستۍ لاس نه وي غځولی، او د هغو امیرانو د واکمنۍ ختمولو لپاره هڅه وشي چې له دښمن سره متحد یا د هغوی تر اغېز لاندې دي. د لومړۍ ډلې (صالحانو) په سر کې د مصر امیر، ملک صالح نجم الدین ایوب و، او د دویمې ډلې (خاینانو) په سر کې د هغه تره او د دمشق امیر، ملک صالح عمادالدین اسماعیل و. د دواړو ترمنځ سختې دښمنۍ او د واک پر سر سیالي وه. نو د حیرانتیا ځای نه و چې دوی د مصر له پاچا سره مینه کوله او دعا یې ورته کوله، خو د دمشق له پاچا سره یې دښمنۍ کوله او هغه یې د اسلام خاین گانه.

شیخ ابن عبدالسلام له ملک صالح ایوب سره په اړیکه کې و او هغه یې هڅاوه چې د خپل نیکه، ستر مجاهد صلاح الدین ایوبي په څېر شام له صلیبیانو پاک کړي. شیخ ورته د شام د ولس د ملاتړ ډاډ ورکاوه. ملک صالح ایوب به هم په ځواب کې ورته ویل چې کله مناسب فرصت او پوره چمتووالی برابر شي، دا کار به وکړي.

بل لور ته، صالح اسماعیل (د دمشق امیر) د شیخ له حرکتونو خبر شو او ویې غوښتل هغه ونیسي، خو د ولس له پاڅون او د شیخ د پلویانو له غبرگون څخه وپرېده، نو دا کار یې وځنډاوه. کله چې صالح ایوب د شام لور ته د راتگ اراده وکړه، صالح اسماعیل سخت ووپرېد او پریکړه یې وکړه چې مخکې تر دې چې د مصر پاچا برید وکړي، دی باید پرې حمله وکړي. نو هغه د «حمص» او «حلب» له امیرانو مرسته وغوښته او له صلیبیانو (فرنگیانو) سره یې هم لیکلې هوکړه وکړه چې د مصر د سلطان په وړاندې به د ده ملاتړ کوي. د دې خیانت په بدل کې، هغه صلیبیانو ته د صفد او سقیف کلاگانې، د هغوی سیمې، صیدا، طبریه او نورې ساحلي سیمې وروښلې. هغه پدې هم بسنه ونه کړه، بلکې صلیبیانو ته یې اجازه ورکړه چې دمشق ته ننوځي او له دمشقیانو څخه وسلې او جنګي لوازم واخلي.

دې ناوړې پېښې شیخ ابن عبدالسلام ته د هغه خطر جدیت وښود چې اسلامي خاوره یې گواښله. شیخ سمدستي ملک صالح ایوب ته یو جدي لیک ولیکه او هغه یې سمدستي جهاد ته وهڅاوه. شیخ ورته خبرداری ورکړ چې که سستي وکړي او دښمن خپل هدف ته

ورسپري، نو د خدای له غضب او عذاب سره به مخ شي. هغه ورته وويل چې که په خپلو ديني دندو کې لنډون وکړي، د ټولو بدو پايلو مسووليت به د ده پر غاړه وي او خپله پاچاهي، دنيا او اخرت به وبايللي. له هغې وروسته شيخ له خپلو مريدانو سره ناستي زياتي کړې او په هغوی کې يې د هيواد د دفاع لپاره د جهاد جذبه راپاروله. دا ټول کارونه په پټه کډل تر دې چې د جمعي ورځ راغله او جومات له خلکو ډک شو. شيخ ابن عبدالسلام د خطيب له ځانگړي دروازي داخل شو او منبر ته پورته شو. ټولي سترگې ورته راوگرځېدې او داسې چوپتيا خپره شوه چې گویا د خلکو پر سرونو مرغی ناستي دي. شيخ د خدای حمد او ثنا وويله، پر پيغمبر (ص) يې درود وويلو او بيا يې د جهاد د فضيلتونو په اړه خبرې پيل کړې. هغه بيان کړلو چې څنگه پيغمبر (ص) او اصحابو يې له مشرکانو سره مبارزه وکړه ترڅو د الله کلمه پورته کړي او اسلام په ختيځ او لويديځ کې خپور کړي. هغه وويل چې خدای مسلمانان د ځمکې وارثان وگرځول تر هغه چې هغوی په دين ولاړ وو. خو کله چې دوی خپله لاره بدله کړه، خدای هم د هغوی حال بدل کړ او دښمنان يې ورباندې مسلط کړل، هغوی يې خاوره ټوټه ټوټه کړه، نعمتونه يې ترې واخيستل او مسلمانان يې ذليل او شکنجه کړل. دا هر څه د خدای له لوري دي ترڅو ريښتيني او دروغجن سره جلا شي؛ او د دې امت د وروستيو کسانو اصلاح به هم په هغه څه کېږي چې د پيل کسانو اصلاح پرې شوي وه، او هغه يوازې د خدای په لاره کې جهاد دی.

بيا يې له حاکمانو (اولی الامر) څخه د اطاعت وچوب بيان کړ ترڅو د دنيا او اخرت چارې يې سمې شي، خو ورسره يې د حاکم دندې هم په گوته کړې: د دين خيرخواهي، د هيواد ساتنه، او د خلکو د دين، ناموس، ځان او مال دفاع. هغه په ډاگه کړه: «هر سلطان، پاچا يا امير چې د مسلمانانو د خاورې په ساتنه کې سستي وکړي او هغه د کافرانو منگولو ته وغورځوي، نو د خدای او مسلمانانو ذمه له هغه څخه پاکه ده؛ هغه په خپله خپل اطاعت لغوه کړی او پر ځان يې ظلم کړی دی. له داسې ظالم سره مرسته دا ده چې د هغه لاس ونيول شي، ترڅو خاوره ضايع نه کړي، د مسلمانانو شوکت مات نه

کري او دبنمان پياوړي نه کري.»

بيا يې دا مبارک ايت تلاوت کړ: ...

< (وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَّا اسْتَنْطَعْتُمْ مِّن قُوَّةٍ وَمِن رِّبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخَرِينَ
مِن دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ ۗ وَمَا تُنْفِقُوا مِن شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا
تُظْلَمُونَ) [الانفال: ٦٠]

< «او د هغوی (مشرکانو او دبنمانو) مقابلي لپاره چې څومره قوت او روزل شوي
اسونه برابرولی شئ، تيار يې کړئ؛ چې په هغو سره د الله دبنمان، خپل دبنمان او نور
هغه دبنمان ووېروي چې تاسو يې نه پيژنئ خو الله يې پيژني. او د الله په لاره کې چې
هر څه مصرف کړئ، (بدله به يې) تاسو ته پوره درکول شي او پر تاسو به هيڅ ظلم نه
کېږي.»

< بيا يې د وسلو او جنگي لوازمو د برابرولو، په اسونو د جهاد، د سمندري بېړيو د
جوړولو او د ځواک د نورو وسايلو د برابرولو فرضيت بيان کړ، ترڅو مسلمانان پر
خلکو شاهدان اوسي او د پالونکي د دې وينا مصداق وگرځي چې فرمايي:

< (وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ) [المنافقون: ٨]

< «او عزت يوازي د الله، د هغه د رسول او مؤمنانو لپاره دی.»

< بيا دې پايلې ته ورسېد چې پر دبنمن د وسلو پلورل په مطلق ډول حرام دي او پدې
کې هيڅ رخصت او استثناء نشته.

هغه يو شمېر هغه پلورل شوي (خودفروخته) علماء چې خلکو ته يې ناسمي او باطلې
فتواوې ورکولې، د خدای کلام يې په مناسب ځای کې نه کاراوه، الهي ايتونه يې په ټيټه
بيه پلورل، د حق خبرې له بنکاره کولو يې ډډه کوله او له پاچاهانو څخه وېرېدل—په
داسې حال کې چې د پاچاهانو له پاچا (الله) څخه يې هيڅ وېره نه لرله—سخت وغندل او
ويې ويل: «هر هغه مسلمان چې پر دبنمن وسله وپلوري، يا يې په پلورلو کې لاس ولري
او مرسته ورسره وکړي، هغه له خدای، رسول او مسلمانانو سره خيانت کړی دی.» او
دا ايت يې تلاوت کړ:

< (وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ) [المائدة: ٥١]

< «او له تاسو څخه چې څوک له هغوی (کفارو) سره دوستي وکړي، نو هغه له هغوی څخه دی.»

< دا ایت یې درې ځله تکرار کړ او بیا کښاست.

په دویمه خطبه کې یې لومړی د اسلام او مسلمانانو د عزت او د هغو کسانو د بریا لپاره دعا وکړه چې شتون یې د مسلمانانو په گټه وي. د شیخ عادت دا و چې په پای کې به یې د صالح اسماعیل (د دمشق حاکم) لپاره دعا کوله، خو په دې خطبه کې یې هغه دعا قطع کړه او یوازې د هغو کسانو په دعا یې بسنه وکړه چې د اسلام او د خدای د دین نصرت کوي.

شیخ خپله خطبه پای ته ورسوله او لمونځ ودرېد. خلکو په هغو خبرو باور نه کاوه چې شیخ په خپله خطبه کې وکړي. هغه په صالح اسماعیل باندې سخت برید وکړ او په پوره صراحت او وضاحت یې د هغه کړنې وغندلې. که خلکو د سورت فاتحې د تلاوت پر مهال د شیخ غږ پرته له کومې لړزې او اضطراب څخه اورېدلو—گویا ده په منبر هیڅ خطرناکه خبره نه ده کړې—دوی گمان کاوه چې سر به یې له تن جلا کړي. د هغې حیرانوونکې خطبې له اورېدو وروسته چې د لوی جومات په گوټ گوټ کې د تندر په څېر وغږېده، یوازې خدای پوهېده چې د لمونځ کونکو په زړونو کې څه تېرېدل او زړونه یې له کوم ډول اضطراب او پرېشانی سره مخ وو.

خلک په داسې حال کې له جامع جوماته ووتل چې یوازینی خبره یې د شیخ ابن عبدالسلام خطبه وه. چا چې خطبه اورېدلې وه، پر هغو یې ویاړ کاوه چې نه یې وه اورېدلې؛ او چا چې نه وه اورېدلې، هیله یې کوله چې کاشکې د خپل عمر یوه برخه یې ورکړې وای خو دا خطبه یې اورېدلې وای. ټول اورېدونکي د خطبې پر حیران والي متفق وو، خو د حیرانتیا په لاملونو کې یې اختلاف درلود؛ ځینې د شیخ بلاغت او فصاحت هک پک کړي وو، ځینې د هغه د دلیل او برهان ځواک، ځینې د هغه روانو خبرو او یوې ډلې بیا د هغه مېړانې او زړورتیا ته گوته په غاښ وو.

له بلې خوا، ټول خلک د دې وینا د عواقبو په اړه اندېښمن وو، خو د هغې جزا په اړه یې نظرونه بېل وو چې صالح اسماعیل (د دمشق حاکم) به یې شیخ ته ورکړي. ځینو ویل

چي هغه به ووژني، ځينو ويل زنداني به يې کړي، يوې ډلې ويل تبعيد به يې کړي او شتمني به يې ضبط کړي؛ او ځينو بيا گمان کاوه چي يوازي له خطابت څخه به يې عزل کړي. خو ټول پر دې خفه وو چي له دې وروسته به د شيخ غږ له منبره وانه ورپدل شي.

په هغه ورځ صالح اسماعيل په دمشق کې نه و. کله چي ورته د شيخ د خطبې خبر ورسېد، نو امر يې وکړ چي هغه له دندې گوښه، ونيول او زنداني شي ترڅو چي دې په خپله دمشق ته راشي او پرېکړه وکړي. د شيخ ملگرو ورته مشوره ورکړه چي له هېواده ووځي او د تيننتي ټول وسايل يې ورته برابر کړل، خو هغه ونه منله. هر څومره يې چي پرې ټينگار وکړ، شيخ ورسره ونه منله. هغوی د پټېدو وړانديز وکړ، خو شيخ دا حل هم مخالفت وکړ او ويې ويل: «په خدای قسم نه تنستم او نه پټېرم؛ دا د جهاد پيل دی او مور لا تر اوسه هيڅ نه دي کړي. ما خپل ځان هر ډول پېښو ته چمتو کړی او خدای د صابرانو عمل نه ضايع کوي.»

شيخ ونيول شو او زنداني شو، چي دا پر خلکو ډېره سخته تېره شوه. د هغه پلويانو پاڅون وکړ او د هغه د ازادۍ غوښتنه يې وکړه. هغوی پرېکړه وکړه چي د شيخ په هغي وصيت عمل وکړي چي ويلي يې وو: «تاسو هغه څه بدل کړئ چي ما په خپله ژبه بدل نه کړای شول؛ د کافر دښمن ته د وسلو پلورلو دا ناپاکه لړۍ بنده کړئ او هر څوک چي ستاسو بازار ته د وسلو اخیستلو لپاره راځي، وې شړئ.»

له هغي وروسته داسې ورځ نه تېرېدله چي څو تنه فرنگيان (صليبيان) چي د وسلو اخیستلو لپاره دمشق ته راغلي وو، د شيخ د پلويانو لخوا ونه وژل شي. دا لړۍ تر عامو خلکو پورې ورسېده او هغوی دومره زړور شول چي د ورځې په رڼا کې به يې فرنگيان ترور کول. فرنگيان له دې حاله په تنگ شول او صالح اسماعيل ته يې شکايت وکړ او هغه يې له خپلو متحدينو سره په چل ول تورن کړ. د هر وژل شوي فرنگي تاوان (دیت) به صالح اسماعيل ورکاوه، چي دا پر هغه ډېر دروند بار و. هغه ووېرېد چي هسي نه متحدین يې ورسره ژمنه ماته کړي او دې د مصر د پاچا په وړاندې يوازي پرې نږدي. هغه هڅه وکړه چي دا پاڅون مړ کړي خو بريالی نه شو، نو اړ شو چي شيخ ازاد کړي؛

خو پر هغه يې شرط کېښود چې له کوره به نه وځي، فتوا به نه ورکوي او له خلکو سره به نه گوري.

د شيخ او د هغه د مريدانو ترمنځ دا واټن پر هغوی ډېر تريخ و. دلته و چې ابن زعيم خپل مريي قطز ته امر وکړ چې د سر جوړولو (سلمانې) کسب زده کړي. قطز دا کسب په ډېر مهارت زده کړ او په لباس او حرکاتو کې پوره د سلمانيانو په څېر شو. خلک د ابن زعيم په دې هوښيارانه چل ډېر خوشحاله شول او قطز يې د شيخ کور ته واستاوه. ساتونکو هيڅ شک ونه کړ چې دا د شيخ د سر جوړولو لپاره راغلی سلمان دی. کله چې قطز کور ته ننووت، شيخ قطز د هغه له غږ څخه وپېژانده او په ليدو يې ډېر خوشحاله شو. قطز هغه ته د ابن زعيم او نورو ملگرو خبرونه، د صالح اسماعيل نقشي او د فرنگيانو د ترور په اړه راپورونه ورکړل. شيخ ورته وويل: «ورته ووايه چې خپل کار ته دوام ورکړي او زما په خاطر د باطل د دفع کولو الهي فريضه پرې نږدي.» سلمان قطز به تل د شيخ کور ته تللو او د هغه او ملگرو ترمنځ يې د رابط رول لوباوه؛ هغه به شيخ د هېواد له حالاتو خبراوه او د هغه لارښوونې به يې ملگرو ته رسولي، چې هغوی به د زندان او شکنجې له وېرې پرته عملي کولي.

کله به چې د سياست خبرې ختمې شوې، شيخ به له قطز سره په نورو موضوعگانو خبرې کولي. کله به د سلطان جلال الدين او خوارزمشاه په اړه خبرې کېدې او کله به شيخ د قطز هغو کيسو ته غوږ نيوه چې د هند، خراسان او د خپل تره د جگړو په اړه يې کولي. په دې ترڅ کې، قطز د هغه ستورپوه (نجومی) کيسه ورته وکړه چې ورته ويلي يې وو: «ته به د يوې لويې خاورې پادشاه شي او مغولو ته به تاريخي ماتې ورکړي.» قطز د شيخ نظر وپوښت. شيخ ورته ځواب ورکړ: «دا يوازې اټکلونه دي چې کله سم او کله ناسم خېژي؛ زموږ شريعت د ستورپوهنې (نجومی) څخه منع کړې ده، ځکه دا د غيب خبرې دي او له خدای پرته بل څوک په غيب نه پوهېږي...»

پدې وخت کې شيخ د قطز په څېره کې بدلون وليد، لکه يو څوک چې له کومې لويې مسلي ناهيلی شوی وي. نو شيخ خپله خبره بشپړه کړه او ويلي: «زما زويه! دا د شرعي حکم دی. پيغمبر (ص) له خپل هوا او هوس څخه خبرې نه کوي، د هغه وينا

الهي وحی ده. د هېڅ چا ایمان نه بشپړېږي ترڅو چې په پوره ډول شرعي ته تسلیم نه شي او د حکمونو په منلو کې په خپل زړه کې هېڅ تنگسه احساس نه کړي. زه نه غواړم ستا هیلې په اوبو لاهو کړم؛ لکه څنگه چې مې مخکې وویل، دا اټکلونه دي چې کله سم او کله ناسم خېژي... ته څه پوهېږي، بنایي ستا په حق کې دا خبره سمه ثابته شي؟ نو خوشحاله اوسه زویه!»

قطز وویل: «دا یوازې یوه دروني جذبې وه، خو زه پر شریعت ایمان لرم او احکامو ته یې تسلیم یم.»

شیخ ورته مبارکي ورکړه او د هغه د خیر او بریا لپاره یې دعا وکړه.

یوه ورځ قطز په داسې حال کې شیخ ته راغی چې څېره یې خُلبله، پوره ډاډه و او د حمام نښې پرې ښکارېدې؛ له سر او جامو یې د خوشبو بوی راتلو. شیخ په مهرباني ترې وپوښتل: «څه پېښه ده؟ ایا تېره شپه دې واده کړی دی؟»

ځوان مسکې شو او ویې ویل: «نه زما شیخ او باداره! ما قسم خوړلی و چې له خپلې تره لور گلنار پرته له بل چا سره واده نه کوم. خو تېره شپه مې په خوب کې نبي کریم (ص) ولید. خپل بادار مې پرې خبر کړ او هغه راته وویل: حمام وکړه او ځان خوشبو کړه؛ نو ځکه داسې درغلم لکه څنگه چې مې ویني.»

شیخ وویل: «ډېر ښه دې کړي او بادار دې هم ښه مشوره درکړي ده. اوس خپل خوب راته تیر کړه.»

د ځوان زړه په درزا شو او یو ډول لږزه ورباندې راغله، گویا شیخ ته د خوب په کیسه کولو کې یې یو ډول وېره لرله، خو د شیخ ورین تندي او پاملرنې هغه خبرو ته وهڅاوه او ویې ویل: «تېره شپه مې خوب وتښتېد او یو ډول دروند فشار مې احساس کړ؛ نو پاڅېدم، اودس مې وکړ، نفل او وتر لمونځونه مې وکړل او خدای ته مې دعا وکړه، بیا بېرته خپل ځای ته لاړم او ویده شوم. په خوب کې مې ولیدل چې په یوه بې اوبو او بې وښو دښته کې مې لاره ورکه کړې ده. پر یوه تیره کېناستم او په ژړا مې پیل وکړ. په همدې حال کې وم چې یو ډله سپاره راغلل؛ په سر کې یې یو سپین پوستی، ښکلي څېره لرونکی سړی و چې ډېر وینستان یې درلودل او تر غوړونو یې رسېدل. کله یې چې زه

وليدم، خپلو ملگرو ته يې اشاره وکړه او هغوی ودرېدل. له اسه رابنکته شو، ماته رانږدې شو، زه يې په قوت سره پورته کړم، پر سينه يې لاس راکېنود او ويې ويل: پاڅېره اي محموده! له دې لارې لار شه چې مصر ته تللي، ته به پاچا شي او مغولو ته به ماتي ورکړي.»

«زه حيران شوم چې هغه زما (اصلي) نوم څنگه پېژني؛ ومي غوښتل ترې وپوښتم چې ته څوک يې؟ خو هغه د پوښتنې فرصت رانکړ، پر خپل اس سپور شو او لار. ما په لور غږ چغه کړه: ته څوک يې؟»

يو ملگري يې چې ورپسې روان و، ماته مخ راواړاوه او ويې ويل: افسوس پر تا! دا محمد (ص) دی.»

«زه ناڅاپه له خوبه راويښ شوم، په داسې حال کې چې زما پر سينه مي د هغه د گوتو يخنی احساسوله. له ډېرې خوبۍ خپل بادار ته ورغلم، خو هغه په اوداسه بوخت و، صبر مي ونه کړ چې اودس يې خلاص شي. حاج علي فراش ته ورغلم، هغه ویده و، راويښ مي کړ او ورته ومي ويل: يو لوی خوب مي ليدلی، د خدای رسول (ص) مي ليدلی. هغه له بستري راپاڅېد او په خوبۍ مي لور ته راغی چې کيسه ورته وکړم. ورته ومي ويل: لومړی خپل بادار ته کيسه کوم.»

هغه راته وويل: «نو رايه چې دواړه ورشو او يوځای يې واوړو.»

مور دواړه ورغلو، بادار مي وليدل چې له اودسخاني راووت، زمور په يوځای راتگ حيران شو. حاج علي ورته وويل: «ده په خوب کې رسول الله (ص) ليدلی او غواړي کيسه يې درته وکړي.»

بادار مي مسکی شو، ماته راغی او ما هر ټوله کيسه ورته تيره کړله. هغه ډېر خوشحاله شو، ماته يې زيری راکړ او ويې ويل چې غسل وکړم. غسل مي وکړ او هغه په خپلو عطرو زه خوشبو کړم او راته ويې ويل: «که زمور شيخ (ابن عبدالسلام) ته ورغلي، دا خوب ورته تير کړه او وگوره چې تعبير يې څه دی.»

شيخ يوه شېبه په حيرانتيا کې ډوب شو او بيا يې وويل: «اي قطره! ته لا هم د پاچاهۍ او مغولو ته د ماتي ورکولو په فکر کې يې! تر دې چې نبي کریم (ص) درته راغی او دا

زیري يې درکړ. لکه څنگه چې دې وویل، دا یو ډېر لوی خوب دی؛ که دا رښتیا وي، ته به د مصر پاچا شي او مغولو ته به ماتې ورکړې، ځکه پیغمبر (ص) فرمایي: چا چې زه په خوب کې ولیدم، په حقیقت کې یې زه لیدلی يم، ځکه شیطان زما په بڼه ځان نه شي بنکاره کولی.»

شیخ په توکو کې ورته وویل: «که ستا دا خوب رښتیا شو او د مصر پاچا شوي، نو ماته به څه (زیري) راکوي؟»

قطز په داسې حال کې چې مسکا یې پر شونډو خوره وه، یوه شېبه غلی شو، گویا شیخ ته ځواب تیاروي. بیا یې په داسې حال کې چې سترگې یې ځلېدلې، وویل: «باداره! که تاسو له دنیا سره مینه لرلی، نو سره او سپین زر به مې درکړي وای؛ خو زه به د خپلې پاچاهۍ په ټولو چارو کې ستاسو مشورې ته راگرځم، شریعت به قائموم، عدالت به په هر ځای کې خپروم او د جهاد هغه سنت چې خلکو له منځه وړي، بېرته به یې راژوندی کوم؛ دا زما لخوا تاته زیري ده.»

شیخ د هغه په نېک ځواب ډېر خوشحاله شو، مخ یې د سپورمې غونډې روښانه شو او وېي ویل: «په رښتیا چې ته رښتونی او نېک سړی یې ای قطزه او پر مسلمانانو د پاچاهۍ وړتیا لري.» بیا یې لاسونه اسمان ته لپه کړل او وېي ویل: «ای پالونکيه! د خپل بنده قطز خوب رښتیا کړه، لکه څنگه چې دې د خپل نبي يوسف (ع) خوب رښتیا کړی و.»

لا د شیخ دعا نه وه بشپړه شوي چې د قطز له سترگو اوبنکې روانې شوي. شیخ لومړی فکر وکړ چې دا د خوښۍ اوبنکې دي، خو ډېر ژر د هغه ژړا دومره زیاته شوه چې د سلگیو غږ یې پورته شو. شیخ ورنږدې شو او د ژړا لامل یې ترې وپوښت. ځوان په ډک زړه ځواب ورکړ: «باداره! زه یقین لرم چې خدای ستا دعا قبلوي؛ نو خپله محبوبه گلنار مې رایاده شوه. پر ما ډېره سخته ده چې هغه بیا ونه گورم. غواړم دعا راته وکړي چې هغه هم وگورم او واده ورسره وکړم.»

د شیخ زړه په قطز وسوځېد او یوه وړه مسکا یې پر شونډو خپره شوه. هغه څه ونه ویل او بیا یې خپل لاسونه اسمان ته لپه کړل او وېي ویل: «خدایه! د دې نېک بنده په سینه

کې داسې زړه دی چې — ستا له نافرمانۍ پرته — د خپلې همدې لور ته الوتل غواړي. نو خپل نعمت پر ده بشپړ کړه او د خپل پیغمبر محمد (ص) په سنتو یې له خپلې محبوبې سره یوځای کړه.»

لا د شیخ دعا نه وه خلاصه شوې چې د ځوان اوبنګې وچې شوې، د زړه براس یې ووت او په ارامه یې دا جملې په خپله ژبه زمزمه کړې: «الحمد لله، هغه به وینم او واده به ورسره کوم.» شیخ ورته وویل: «ان شاء الله.»

نهم څپرکی:

د شیخ ابن عبدالسلام پلویانو د باطل د دفع کولو په پار د هغه امر ته غاړه کېښوده؛ هغوی تر هغه ځایه چې وس یې وه، هغه فرنگیان (صلیبیان) ترور کول چې د وسلو اخیستلو لپاره دمشق ته راتلل. بالاخره صالح اسماعیل له دې حاله پوزې ته راغی. هرکله به چې یې یوه ډله ونيوله، بله ډله به راپورته کېدله. کله چې د هغوی په وړاندې عاجز شو، شیخ ته یې کسان وروولپرل او وگواښه چې که د خپلې ډلې فعالیتونه بند نه کړي، به یې وژني. شیخ یې پروا ونه کړه او یوازې دومره یې وویل: «هغه چا ته چې تاسو یې رالېږلي یئ، وواياست: ایا تاسو داسې یو تن وژنئ چې وایي زما پالونکی الله دی؟»

صالح اسماعیل د شیخ له وژلو ووبرېدلو او غوره یې وگڼله چې هغه له خپلې خاورې وشړي ترڅو له شره یې خلاص شي؛ نو شیخ یې جلاوطن (تبعید) کړ. ورپسې یې ابن زعیم ونيوه، لویه جریمه یې پرې کېښوده او د شتمنۍ یوه برخه یې ترې ضبط کړه، خو وروسته یې د هغه د نږدې کسانو د نفوذ له امله ازاد کړ. اسماعیل هر هغه څوک چې د شیخ مینه ورسره ثابته شوي وه، وپې نیول؛ ځینې یې زنداني کړل، ځینې یې تبعید کړل او د ځینو شتمنۍ یې ضبط کړې.

د دمشق له ښاره د شیخ او د هغه د کورنۍ د وتلو ورځ یوه عجیبه ورځ وه. د دمشق خلکو په ژړا او اوبنګو هغه رخصت کړ. د هغه منزل مصر و، خو په لاره کې «کرک» ته لاړ او هلته یې د هغه ځای له واکمن، ملک ناصر داوود سره څو ورځې

تبرې كړې. په دې موده كې يې هغه قانع كړ چې د ده له پلانونو ملاتړ وكړي. كله چې شيخ ابن عبدالسلام مصر ته ننوت، ملك صالح ايوب د هغه ډېر درناوی وكړ، د «جامع عمرو» خطابت او د مصر د قضاوت چارې يې وروسپارلې. شيخ هلته د كار لپاره ډگر پراخ وليد او صالح ايوب يې وهڅاوه چې هر څومره ژر چې كيږي د صالح اسماعيل او د هغه د صليبي متحدينو په وړاندې جگړه پيل كړي.

په دمشق كې صالح اسماعيل خبر شو چې د شيخ په هڅو د ملك صالح ايوب او ناصر داوود ترمنځ تړون شوی، نو سخت پښېمانه شو چې ولې يې شيخ ونه وژلو يا يې په زندان كې ونه ساتلو. د شيخ له وتلو او د هغه د پلويانو له خپرېدو وروسته، اسماعيل په دې گمان ارام شوی و چې گواكي په دمشق كې د ايمان هغه لمبه چې شيخ بله كړي وه، مړه شوې او يوازې ايرې ترې پاتې دي. هغه نه پوهېده چې تر ايرې لاندې سرې سكروتي پرته دي او يوازې يو باد ته انتظار دي چې بېرته بلې شي. خو دا ارامي يې ډېره ونه غځېده او د مصر او كرك د واكمنانو د يووالي خبر دا ارامي ورته په زهرو بدله كړه.

ابن زعيم د خپل ملگري او استاد شيخ په جلاوالي ډېر خفه و، كه د هغه د كورنۍ او گټو مسله نه وای، هغه به هم مصر ته تللی وای. خو كله چې خبر شو شيخ بريالی شوی او هلته يې تود هركلی شوی، نو زړه يې ډاډه شو. بلخوا په دمشق كې پاتې كېدل ورته دا فرصت وركاوه چې د شيخ د فكر او مبارزې لپاره كار وكړي.

قطز هم د خپل بادار په څېر د شيخ په فراق څخه ډېر غمجن و. هغه د هغو خوږو ورځو ارمان كاوه چې كله شيخ په زندان كې و او ده د سلمان په جامه كې هغه ته پيغامونه رسول. په هغو ورځو كې قطز له شيخ سره ډېرې پټې ناستې كړې وې او د شيخ له پوهې او معنويت څخه يې ډېره گټه اخيستي وه. شيخ په ده كې د خپل روح ساه پو كړې وه او هغه يې د حكمت، يقين او بصيرت خاوند كړی و؛ قطز اوس د خدای په لاره كې د جهاد تېری و.

كه قطز له شيخ څخه هيڅ هم نه وای اخيستي، د شيخ هغه دوي لويې دعاگانې ورته كافي وې. لومړۍ دا: «پالونكيه! د خپل بنده قطز خوب ربښتيا كړه، لكه څنگه چې دې د

يوسف صديق (ع) خوب رښتيا كړې و. « او دويمه دا: «خدايه! د دې نېك بنده په سينه كې داسې زړه دى چې له گناه پرته له خپلې محبوبې سره يوځاى كېدل غواړي، نو دا نعمت پرې بشپړ كړه. » قطز دا دواړه دعاگانې يادې كړې وې، په لمانځه كې به يې تکرارولې، خو له دويمې دعا څخه به يې د ځان لپاره د «صالح» (نېك) كلمه د عاجزۍ له امله لرې كوله. هغه ته پوره يقين و چې د شيخ دعا قبوله شوې ده. كله به يې چې د شيخ اخلاص او اسمان ته لپه شوي لاسونه ياد شول، نو ايمان به يې نور هم پوخ شو. هغه داسې احساس كاوه چې د شيخ دعا د اوو اسمانونو پردي څيرلې دي او د عرش په فضا كې يې انگازې خپرې شوي دي.

قطز له شيخ څخه زده كړي وو چې نعمت يوازې په شكر سره پاتې كېږي. كه د شته نعمتونو حال داسې وي، نو د هغه نعمت په اړه به يې گمان څه وي چې لا د سبا په غېږ كې دى؟ نو دى بايد د هغو نعمتونو شكر ادا كړي چې اوس پكې ژوند كوي، ترڅو خداى ورته هغه نعمت (پاچاهي او گلنار) هم وركړي چې تمه يې لري. د شكر اساس تقوا ده او د تقوا معيار د خداى په لاره كې جهاد دى: د نفس جهاد چې له گناهونو او غوښتنو يې وژغوري، او د دښمن جهاد چې له اسلامي خاورو يې وشړي.

اوس نو د جهاد ډگر د ده پر وړاندې پرانيستې و؛ ځكه د دمشق پاچا له كافرانو سره په يووالي او هغوى ته د مسلمانانو د خاورې په سپارلو سره له خداى او رسول سره خيانت كړى و. هغه د كافرانو او بدكارو خلكو لښكر راټول كړى و ترڅو پر پاكو خاورو بريد وكړي؛ نو قطز ولي لاس تر زني كښيني؟ د قيامت په ورځ به څه عذر وړاندې كوي؟ قطز د خپل بادار (ابن زعيم) حضور ته ورغى ترڅو خپله پرېكړه ورته ووايي: «زما باداره! اې زما تر ټولو گرانه! ته زما خدمت ته اړتيا نه لري، او زه دې يوازې زما د خپل خير لپاره تر اوسه ساتلى يم. ما ليدلي چې كله ستا د گټې او د مسلمانانو د گټې خبره راشي، ته د مسلمانانو گټه پر خپلې هغې غوره گڼي. غواړم اجازه راكړې چې د مصر له لښكر سره د جهاد لپاره يوځاى شم. هيله لرم چې بڼه ازموينه وركړم، ځكه زه په توره، نېزه، اس سوارۍ او نښه وپشتلو كې پوره مهارت لرم؛ زما تره له ماشومتوبه ماتي د جگړې ټول فنونه بنودلي دي.»

ابن زعيم چي د خپل مريي له مېراني او جذبې په جوش کي راغلي و، ويې ويل: «آفرين پر تا اي قطزه! اي د خوارزمشاه لمسيه! په خدای قسم دا د جهاد وينه ده چي ستا په رگونو کي جوش وهي او زه يې بايد مړه نه کړم. خو زما نظر دا دی چي داسي کار وکړي چي گټه يې مؤمنانو ته او زيان يې دبنمنانو ته تر دي ډېر وي چي يوازي د مصر له لښکر سره يو تن زيات شي. پيغمبر (ص) مور ته بنودلي چي جگړه چل او نيرنگ دی؛ نو که په رښتيا د خدای د رضا او دين لپاره د ځان قربانولو اراده لري، زما خبرو ته غور شه: ته د صالح اسماعيل لښکر ته ورگډ شه، لکه چي د هغوی يو سرتېری يې. کله چي دواړه لښکري مخامخ شوي، په لور غږ د هغوی په منځ کي چغه کړه چي: د مصر لښکر له کافرو صليبيانو سره جنگېري، خو د صالح اسماعيل لښکر د مسلمانانو پر ضد له کفارو سره يوځای شوی دی! بيا له مسلمانو سرتېرو وغواړه چي له خپلو ورونيو (مصريانو) سره يوځای شي. بيا له هغې ډلې سره چي زه يې درسره لېرم، د مصر لښکر ته ور وتښته. نور به هم ستاسو په ليدو درسره يوځای شي او ان شاء الله دا خاين پاچا او صليبي ملگري به يې ماتي وخوري.»

قطز د خپل بادار پر پوهه قانع شو او ويې ويل: «ستا نظر پر ځای دی باداره! زه ستا امر منم.»

بادار يې ورته وويل: «ته زما د زوی په څېر يې، خو پام کوه چي له دي راز څوک خبر نه شي؛ ځکه صالح اسماعيل په هر ځای کي جاسوسان لري.»

قطز ډاډ ورکړ: «ډاډه اوسه، چا ته به څه ونه وایم.»

ابن زعيم د راز ساتلو د اهميت لپاره ورته وويل: «ستا د ملگري حاج علي فراش په اړه ستا نظر څه دی؟ ايا هغه امين دی؟»

مخکي تر دي چي قطز ځواب ورکړي، ابن زعيم زياته کړه: «حتی له هغه يې هم پټ وساته؛ پوه شه چي دبنمن دي راز نه افشا کوي، بلکي ملگري يې افشا کوي. پوه شوي اي قطزه؟»

قطز وويل: «هو باداره! له تا سره عهد کوم او خدای شاهد نيسم چي که ژبه مي هم غوڅه شي، دا راز به حتی حاج علي ته هم ونه وایم.»

د صالح اسماعيل لښکر بشپړ شو او له «حمص» او «حلب» څخه هم سر تېري ورغلل. صليبيانو هم د تياري خبر ورکړ. لښکر له دمشقه ووت او د «عوجا» سيند غاړې ته ورسېدو. خبر ورسېد چې ناصر داوود له مخکې «بلقا» ته تللی ترڅو د دمشق لښکر ته لاره بنده کړي چې تر هغه پورې د مصر لښکر راورسېږي. صالح اسماعيل پر ناصر داوود بريد وکړ او د هغوی د کم شمېر له امله يې ماتې ورکړه. ناصر «کرک» ته پناه يووړه او صالح اسماعيل په لوړ روحیه بېرته «عوجا» ته راغی. قطز او د هغه ملگري په دغه لښکر کې وو، خو هيڅ چا يې په نيت شک نه کاوه. هغوی يوازي د مصر لښکر او د صليبيانو راتلو ته انتظار وو.

صالح اسماعيل مخکې لار تر دې چې «تل العجول» ته ورسېد. هلته ورسره صليبي متحدین هم يوځای شول. د مصر د لښکر مخکښان رابنکاره شول. صالح خپل لښکر داسې ترتيب کړ: صليبيان يې په بني اړخ کې، د حمص او حلب لښکر يې په چپ اړخ کې او د دمشق لښکر يې په منځ (قلب) کې ځای پر ځای کړ. د مصر د لښکر د کم شمېر په ليدو، هغوی ډاډه وو چې بريالي کېږي. د مصر قوماندانانو چې وليدل ناصر داوود ماتې خوړلې او دوی ناوخته رسېدلې، د بريا هيله يې کمه شوه خو پرېکړه يې وکړه چې مقاومت وکړي ترڅو له مصره نور کومکي ځواکونه راورسېږي. جگړه پيل شوه او نږدې وه چې مصريان ماتې وخورې، چې ناڅاپه د شامي لښکر له منځه يو غږ پورته شو:

«ای د شام خلکو! د بريا لور ته! د شرف لور ته!»

شامي سر تېرو شک نه درلود چې دا غږ هغوی له مصريانو سره جگړې ته هڅوي، نو جذبه يې نوره هم زياته شوه، خو يو ځل بيا يې هماغه غږ واورېد چې ويل يې: «ای د شام خلکو! له خدايه ووېرېږئ او ځانونه د هغه له غضب سره مه مخ کوئ. مصريان راغلي چې ستاسو له صليبي دښمنانو سره وجنگېږي، خو تاسو له خپلو مسلمانو ورونيو سره جنگېږئ! ټول په گډه د خدای له دښمنانو او د شام او مصر له دښمنانو سره وجنگېږئ. له صليبيانو سره وجنگېږئ!»

لا يې خبرې نه وې بشپړې شوي چې د شاميانو له صفونو راووت او خپله ډله يې هم

ورپسي كره او د مصر له لښكر سره يوځای شو. ډېر وخت نه و تېر شوی چې د شامي لښكر له منځ او چپ اړخ څخه نور سرتېري هم د مصر لښكر ته ورغلل او د صالح اسماعيل سره يوازي لږ شمېر كسان پاتې شول.

مصريانو په لومړي سر كې گمان وكړ چې دا به كوم چل وي ترڅو دوی محاصره كړي، نو لږ شاتگ يې وكړ چې حقيقت ورته روښانه شي. خو قطنز پوه شو چې مصريان شكمن شوي، نو په خپله يې اقدام وكړ او په خپل اس يې پر صليبيانو بريد وكړ او خپلو ملگرو ته يې هم اشاره وكړه؛ هغوی ورپسي شول او له فرنگيانو سره يې په جگړه پيل وكړ. دلته مصريان پوه شول چې كوم مكر نشته، نو خپل صفونه يې ترتيب كړل او د خپلو شامي ورونو په څنگ كې يې پر فرنگيانو بريد وكړ. ډېر شمېر صليبيان يې ووژل او د صالح اسماعيل لښكر ته يې سخته ماتې وركړه؛ څوك چې ژوندي پاتې شول، دمشق ته وتښتېدل.

مصريان په بريا سره خپل وطن ته راستانه شول او فرنگي اسيران يې هم له ځانه سره يووړل. شامي وروڼه يې هم خپاره شول؛ ځيني له هغوی سره مصر ته لاړل، ځيني «غزي» ته لاړل چې د مصر له توابعو څخه وه، او ځيني يې هم د ناصر داوود لور ته «كرک» ته لاړل.

له جگړې وروسته مصريانو قطنز لټاوه ترڅو له ځان سره يې بوځي او د نورو شاميانو په څېر د هغه قرداني وكړي، خو هغه يې ونه موند. هغوی داسې اټكل وكړ چې بنايي په جگړه كې شهيد شوی وي؛ په مړو كې يې هم ولټاوه خو نښه يې پيدا نه شوه. له نورو شاميانو يې پوښتنه وكړه، خو هيچا هغه نه پېژانده. حتی هغې ډلې چې په لومړي سر كې ورسره يوځای شوې وه، ويل چې مور يې نه پېژنو. هغوی ربښتيا ويل، ځكه كله چې ابن زعيم هغوی لېږل، ورته ويلي يې وو: «تاسو به زموږ د يو مخلص ملگري غږ واورئ چې چغې وهي او تاسو د مصريانو يووالي ته رابولي، كله چې هغه ورغی، تاسو هم ورپسي لاړ شئ»، خو د هغه نوم يې ورته نه و اخيستی.

هر چا د هغه په اړه خپل نظر درلود او دا خبره مشهوره شوه چې هغه د لومړنيو مجاهدينو له ارواوو (روحونو) څخه وه چې د مسلمانانو د يووالي لپاره راغلي وه؛ ځينو

ویل دا د صلاح الدین ایوبی روح و. یوازي هغو کسانو چي ابن زعیم لېرلي وو، باور درلود چي هغه روح نه بلکي یو ژوندی انسان و، خو هغوی یې په نوم نه پوهېدلو. هغوی هم له ابن زعیم سره خپله ژمنه پټه وساتله ترڅو صالح اسماعیل پري خبر نه شي او د هغوی بادار ته زیان ونه رسوي؛ نو خلک یې په خپلو گمانونو کې پرېښودل. حتی هغوی هم نه پوهېدل چي د دوی نامعلوم قوماندان چېرته لار؛ ځکه د صلیبیانو له ماتې وروسته قطز په پټه له هغوی جلا شو، په خپل اس یې مړوند تاو کړ او د هغه غشي په څېر چي له لیندۍ ووځي، د ختیځ په لور وتښتېد ترڅو له میدانې لري شي. بیا «کرک» ته لار او ملک ناصر داوود ته یې د صالح اسماعیل او صلیبیانو د ماتې زیری ورکړ. ناصر د هغه ډېر درناوی وکړ او خلعت یې ورکړ. ناصر هغه نه پېژانده، یوازي دومره پوهېده چي دا یو شامی دی چي له مصریانو سره یوځای شوی و او هغوی د زېري لپاره رالېرلي دی.

کله چي له ناصر څخه رخصت شو او د بنار له دروازي ووت، یوه شېبه په شک کې پاتې شو چي کومې خوا ته لار شي. د «مصر» لیدلو ته یې تنده زیاته شوې وه او مینه یې په زړه کې راټوکېدلې وه؛ داسې یې احساس کوله چي مصر یې غوره شوی وطن دی. غوښتل یې هر څومره ژر چي کیري مصر ته لار شي، خو خپل بادار ابن زعیم یې رایاد شو. ویې نه شوای کولی د هغه له اجازې پرته لار شي؛ فکر یې کاوه که داسې وکړي نو د یو نافرمانه مریې په څېر به وي. که څه هم د خپل بادار په محبت پوهېده او دا یې هم منله چي هغه د ده گټه پر خپلي هغې غوره گڼي، خو بیا یې هم دا مناسبه وگڼله چي له اجازې پرته داسې لوی گام وانخلي؛ نو د خپل اس واگي یې د دمشق په لور وگرځولي.

ابن زعیم له دې امله چي مریې یې روغ رمت بېرته راستون شوی و، ډېر خوښ شو او هغه یې د خپل ماموریت په پوره مېړانه ترسره کولو وستایه. قطز د هغه مننه وکړه او ویې ویل: «د دې کار کریدیت زما بادار ته رسېري چي زه یې ښه روزلی يم او په ما کې یې د نېکو کارونو مینه کرلي ده.» بیا یې له هغه سره خپله هیله شریکه کړه چي

غواري مصر ته لار شي ترڅو هلته د ملك صالح ايوب خدمت ته داخل شي؛ بنيابي هلته د خپل شيخ (ابن عبدالسلام) تر لارښوونې لاندې داسې كار وكړي چې خدای ترې راضي شي او اسلام ته خدمت وكړي.

بادار يې ورته وويل: كه څه هم ستا بېلتون پر ما سخت تمامېږي، خو بله چاره نشته مگر دا چې اجازه دركړم. ابن زعيم ورته وړاندېز وكړ چې د ازادۍ سند (خط) به ورته وليكي.

خو قطز ترې هيله وكړه چې داسې ونه كړي او ورته وويل چې يو څوك ورسره ولېږي ترڅو هغه د مصر پر سلطان وپلوري، چې په دې توگه د سلطان د مماليكو (جنگياليو مريانو) په ډله كې شامل شي.

ابن زعيم د هغه په مطلب پوه شو؛ ځكه هغه خبر و چې د خپل ځوان مريي په ذهن كې څه گرځي او هغه په مصر كې د لوړو رتبو د ترلاسه كولو په خوبونو كې ډوب دی. هغه ته لا هم د قطز هغه لوی خوب ياد و؛ هغه خوب چې په ده كې يې د پاچاهۍ هيله راپيدا كړې وه ترڅو له دې لارې يو صالح حكومت جوړ كړي. د شيخ ابن عبدالسلام دعا يې هم نه وه هېره چې له خدايه يې غوښتي وو چې د ده لويه هيله او محبوبې ته د رسېدو غوښتنه قبوله كړي. ابن زعيم ته هم دا بعیده نه ښكارېده چې دا زړور او امين ځوان خپلو هیلو ته ورسېږي، ځكه هغه داسې خصلتونه لرل چې هرې موخې ته يې رسولی شو.

له څو ورځو وروسته قطز سفر ته چمتو شو. بادار يې په تودو او ښكو رخصت كړ، دواړو يو بل په غېږ كې ونيول او د زړه خبرې يې سره وكړې؛ د مينې، محبت او قدردانۍ احساسات سره گډ شول. ابن زعيم خپل امين خادم، حاج علي فراش ورسره ولېږه ترڅو په لاره كې ورسره ملگري وي او په مصر كې يې يوازې پر ملك صالح ايوب وپلوري، نه پر بل چا. هغه ورته وصيت وكړ چې د قطز بيه (پيسې) دې خپل ملگري شيخ عزالدين بن عبدالسلام ته وركړي چې څنگه يې خوښه وي، هماغسې يې مصرف كړي.

مخكې له دې چې دا دوه ملگري د دمشق له «قصاعين» محلي ووزي، قطز يو نظر د

خپل بادار ابن زعيم قصر ته او بل نظر هغه بل قصر (د پخواني بادار قصر) ته واچاوه چې اوس پکې يوازې توب او چوپتيا واکمنه وه او هلته يې په هره گوښه کې د خپلې محبوبې گلنار يادونه ول. کله چې هغوی د بنار له دروازو ووتل او د «غوږه» شنه باغونه يې شاته پرېښودل، قطز همدا جمله تکراروله: «ای دمشقه، څومره له مور لري يې او ای مصره، څومره مور ته نږدې يې!»

لسم فصل:

هغه شان چې قطز غوښتل، پر ملک صالح ايوب وپلورل شو، خو د هغه سره ډېر کم وخت پاتې شو؛ ځکه ملک صالح هغه د مملوکو يو غوره امير عزالدين ايبيک صالح ته وبخښه. قطز په پيل کې خفه شو او گمان يې وکړ چې بدبختي ورته مخه کړې چې د ځان په څېر يو مريي (مملوک) ته وبخښل شو، خو ډېر وخت تېر نه شو چې د دغه امير باور يې ترلاسه کړ او د هغه له نږدې کسانو څخه شو. د دې ترڅنگ، د پاچا (سلطان) په وړاندې د ايبيک ډېر نفوذ د دې لامل شو چې د قطز زړه ډاډه شي، نو له امله يې ورسره مينه او اخلاص نور هم زيات شو.

عزالدين ايبيک د قطز د مېراني، امانتدارۍ او رېښتونولۍ له ازمويلو وروسته، هغه غوره کړ او پوره باور يې پرې وکړ. عزالدين ايبيک د نورو مملوکي اميرانو په څېر، امين سړي روزل او مخلص پيروان يې ځان ته راټولول ترڅو د خپلو سيالانو په وړاندې يې ځواک او د خپل بادار (سلطان) په وړاندې يې مقام لوړ شي. هغوی په دې کار کې د خپل استاد، ملک صالح ايوب پيروي کوله؛ هغه ډېر مريان وپېرل او په دې برخه کې يې له ټولو ايوبي پاچاهانو څخه مخکېوالی وکړ، تر دې چې په «روضه» جزيره کې يې ورته ډېرې ماڼۍ جوړې کړې، په نعمتونو کې يې ډوب کړل او حکومتي منصبونه يې ورته وسپارل، ترڅو د خپلو هغو ورونيو يا تربرونو په وړاندې چې د پاچاهۍ دعوه کوي، د دوی په واسطه ودريزي. مملوکي اميرانو هم په دې لاره کې د هغه پل پښه کېښوده؛ هغوی هم د مملوکو په ټولولو او د ملاتړو په روزلو پيل وکړ ترڅو پياوړي شي او له نورو اميرانو څخه لوړ شي. هغوی به د يوه مالک يا استاد مريان او پيروانو ته په

هغه وخت کي «خُشداشيه» ويل. هر يو به د خپل بل ملگري «خُشداش» (همقطار) و، يعنې د هغه ملگري او همکار؛ او دا تړون د خپلوی او نسب د تړون خای نيولی و، خُکه هغوی له يو بل سره هيڅ رگ او وینه نه لرله او له بېلابېلو هيوادونو او قومونو څخه راوړل شوي وو.

قطز مصر ته له ننوتلو سره سم د خپلي محبوبې گلنار په لټه کي و. ډېر يې فکر وکړ چې د هغې د موندلو لپاره يوه لاره ومومي. يو وخت به يې خلکو ته کتل، شايد د خپل پخواني بدار شيخ غانم مقدسي کوم پيژندگلوۍ وويني چې هغه او گلنار يې د شيخ په کور کي ليدلي وي او له هغه وپوښتي چې ايا گلنار يې ليدلې که نه؟ خو هيڅوک يې پيدا نه کړل. بيا يې فکر وکړ چې د قاهرې د مريانو پلورلو بازار (بردي فروشي) ته سر وړنکاره کړي، شايد کوم سوداگر ومومي چې د هغې په اړه خبر ولري. هرکله به چې ورته موقع په لاس ورغله، بازار ته به تښتدو او له سوداگرو به يې د «گلنار» په نوم د يوې وينځي پوښتنه کوله، خو چا نه پيژندله.

يوه ورځ چې په بازار کي و، ناڅاپه يو سپين ږيري سړی چې لا يې هم خواک او نشاط له لاسه نه و ورکړی، له څنگ نه تېر شو. له هغه سره يو شمير ماشومان او مريان وو چې د پلورلو لپاره يې راوستي وو. قطز هک پک شو، خُکه سپين ږيري چې هغه وليد، په خای ودرېد، ورته ويې کتل او په خپل ذهن کي يې د هغه څېره وسپړله؛ بيا ورنږدې شو او هغه يې په نوم ياد کړ. قطز حيران شو او ورته خُير شو. سپين ږيري ورته وويل: «آيا زه دې هېر کړم اې قطزه؟»

قطز وويل: «ما ته دې څېره ياد ته نه راځي، ته څوک يې؟»
سپين ږيري اسوبلی وويست او ويې ويل: «هو، ته ما نه پيژني، خُکه زماني مي څېره بدله کړې ده. آيا د کردانو غرونه او د حلب د مريانو بازار دې په ياد دي؟»
دلته قطز هغه د مريانو سوداگر را په ياد کړ چې هغوی يې په غرونو کي له غلو څخه اخيستي وو او په حلب کي يې پلورلي وو. قطز په ډېره تودوخه ورسره روغېر وکړ او د هغو پېښو په اړه يې خبرې پيل کړې چې له بېلېدو وروسته ورسره شوي وې. سوداگر ترې وپوښتل چې اوس د کوم امير په خدمت کي يې؟

قطز ورته وويل چي د امير عزالدين ايک صالحی سره یم. سوداگر یې د حال پوښتنه وکړه، قطز وويل چي نږدې ورته دی او خوشحاله دی. سوداگر په ویاړ سره وويل: «زما لاس برکتی دی؛ هر څوک چي ما پلورلی، وروسته لوړ مقام ته رسېدلی دی.» او د هغو امیرانو نومونه یې واخیستل چي د ده په لاس پلورل شوي وو او اوس د دولت ستنې دي. بیا یې وويل: «آیا خپل هغه قباقي ملگری بیبرس دی په یاد دی؟ هغه شریر او سرکینه هلک؟»

د هغه شین سترگی هلک په یادولو سره چي په بازار کې ورسره یوځای پلورل شوی و، د قطز زړه په توپونو شو. ویې ويل: «بیبرس؟ هو، په یاد می دی. هغه اوس چیرته دی؟»

سوداگر په خندا شو او ویې ويل: «ایا ورسره لیدلی دی نه دي؟ هغه اوس ستا د استاد همقطار (خُشداش) دی او پنځوس جنگیالی تر لاس لاندې لري!» قطز څه وخت غلی شو او فکر کې یوب شو. سوداگر گمان وکړ چي شاید قطز ورسره کینه کوي، نو ویې ويل: «هغه له تا مخکې شوی دی! خو ناامیده کېږه مه، ته به هم د هغه په څېر او تر هغه غوره شي.»

قطز وويل: «موضوع دا نه ده، خو ما دا سړی د خپل استاد په ملگرو کې نه دی لیدلی.» سپین ږيري وويل: «شاید لیدلی دی وي خو پیژندلی دی نه وي، هغه اوس یو لوړ قدی ځوان شوی دی. له خپل استاد څخه د رکن الدین بیبرس بندقداری په اړه وپوښته.» بیا یې خدای پاماني وکړه او ویې ويل: «که غوښتل دي ما وويني، په عطارانو بازار کې د موسی بن شاکر عطار پته وکړه.»

کله چي هغه روانېدو، قطز ودر واوه او ویې ويل: «بخښنه غواړم، د بیبرس په اړه دي وويل، خو زما د بلې ملگري گلنار په اړه څه خبر لري؟»

سوداگر وويل: «زه هغه له کومه وپیژنم؟ زه یوازي هغه هلکان پیژنم چي پلورلي می دي، مانی زما او د نجونو ترمنځ خنډ دي! ایا هغه له تا سره د هغه دمشقي مشهور سړي په کور کې نه وه؟»

قطز وويل: «وه، خو د هغه له مړینې وروسته یې پر یو مصري وپلورله.»

سوداگر وويل: «مصر ډېر لوی دی زويه! د هغې موندل اسان کار نه دی.»
کله چې قطز کور ته ستون شو، له خپل استاد څخه يې د رکن الدين بيبرس بندقداری په اړه وپوښتل. استاد يې ورته وويل: «هغه پرېږده، هغه د فارس الدين اقطای جمدار له ډلې څخه دی.»

قطز پوهېده چې د عز الدين ايبيک او فارس الدين اقطای ترمنځ دبنمني او سيالي ده، نو نور يې پوښتنه ونه کړه. وروسته يې په خپله بيبرس ولټاوه او يو ځل يې وليد چې د اقطای له پلويانو سره ناست دی. کله چې هغه راووت، قطز ورغی، موسکا يې وکړه او د روغبر لاس يې ور اوږد کړ. بيبرس هغه ونه پيژانده او په تنده لهجه يې وويل: «ته څوک يې؟ زه خو دې نه پيژنم.»

قطز وويل: «زه دې ملگری يم بيبرس، زه قطز يم.»

بيبرس وويل: «زه د قطز په نوم کوم ملگری نه لرم. خپله مخه کوه، بنايي غلط شوی يې.»

قطز وويل: «آيا هغه هلک دې هېر کړ چې په حلب کې د مريانو د سوداگر په کور کې درسره و؟ هغه چې خپله خواره او خواره به يې تاته درکول؟»
بيبرس چيغه کړه: «قطز! ته قطز يې؟!»

بيا يې يو بل په غبر کې ونيول. بيبرس ورته وويل: «ستا هغه کوچنی خور چې له مور سره وه، هغه چيرته ده؟»

قطز وويل: «گلنار يادوي؟»

بيبرس وويل: «هو، گلنار اوس چيرته ده؟»

قطز يو سور اسوبلی وايست او ويې وويل: «هغه زما خور نه ده، خو زما يوه له خپلوانو څخه ده. په دمشق کې سره يوځای وو، بيا يې هغه پر يو مصري وپلورله.»

دلته قطز نور خپل ځان کنترول نه کړای شو او له سترگو يې اوبنکې روانې شوې.

بيبرس حيران شو او ويې وويل: «قطز، په تا څه وشول؟ آيا ته له هغې سره مينه لري؟»

قطز ځواب ورکړ: «هو، زه ورسره مينه لرم. زه له گلنار سره مينه لرم. آيا دلته دې نه

ده ليدلې يا دې نوم نه دی اورېدلی، بيبرس؟»

د بیبرس زره پر قطز وسوځېد او ورته ویي وویل: «ما دلته د گلنار نوم نه دی اورېدلی، او که مې لیدلې وای هم نه مې پیژندله، ځکه هغه باید اوس یوه ځوانه انجلۍ شوې وي.» «بیا یو څه وخت غلی شو او په خندا یې خپل ملگري ته وکتل، پر اوږو یې لاس ور واچاوه او ورته یې وویل: «ډېر سخت یې مه نیسه قطزه! ته به وگوري چې دلته بې شمېره بنکلي نجوني او وینځي شته.»

قطز وویل: «زه له گلنار پرته له بل چا سره مینه نه لرم او نه غواړم له بل چا سره اشنا شم.»

بیبرس په داسې حال کې چې خندل یې، وویل: «دا خبرې پرېږده، خوشحاله اوسه ملگریه! زه به دې له لسگونو داسې بنکلو نجونو سره اشنا کړم چې هر یوه دې زره وغواړي، انتخاب یې کړي. ما ته ووايه چې چیرته یې؟ ځکه غواړم ودې وینم، درسره کنبېم، ډېر څه درته ووايم او ډېر څه درڅخه واورم.»

قطز ورته وویل: «زه د خپل استاد امیر عزالدین ایبک په خدمت کې يم.» هغه تازه گي او خوشحالي چې د بیبرس په څېره کې وه، ناڅاپه ورکه شوه. قطز په علت پوه شو او غوښتل یې ملگري ته څه ووايي، خو بیبرس ترې مخکې شو او ویي وویل: «مور ته څه چې ستا استاد زما د ملگري فارس الدین اقطای دینمن دی؛ مور مخکې تر دې چې هغوی وپېژنو، سره ملگري وو. زه غواړم د دې متکبر احمق (اقطای) له لارې مقام ته ورسېرم، گني پرېښودلی مې و. په خدای قسم چې زه له ده کم نه يم ای قطزه! ده یوازې څو کاله ډېر د سلطان خدمت کړی دی.»

په دې ډول د دې دوو ځوانو مریانو ترمنځ د ملگریا تارونه بیا کلک شول. سره له دې چې د اخلاقو او مزاج له پلوه یې ډېر توپیر درلود، خو په گډه به ښکار ته تلل، شپې به یې سره یوځای تېرولې او تر هغه به نه بېلېدل چې د بل ځل لیدلو وخت به یې نه و ټاکلی.

عزالدین ایبک چې پر خپل لاس لاندې قطز پوره باور درلود، خپل لیکونه او ځانگړي پیغامونه به یې د ده په لاس سلطان ته لېږل. قطز به لیکونه د جبل کلا (قلعه الجبل) ته وړل او ځوابونه به یې راوړل، تر دې چې د مانۍ د ساتونکو او درباریانو ترمنځ مشهور

شو. هغه به په ازاده توگه او پرته له دې چې څوک ورپسې وي، د قصر په دهلېزونو او لارو کې تگ راتگ کاوه.

يوه ورځ چې له قصر څخه راستنېده او له هغه دهلېز څخه تېرېده چې د ملکي «شجره الدر» (د سلطان د خوبني وينځي او مېرمنې) د خونې بالکون ورته مخامخ و، ناڅاپه يې وليدل چې يو گل يې د پښو مخې ته راولوبېد. هغه يو شېبه ودرېد، گل ته يې وکتل او غوښتل يې چې پورته يې کړي، خو ووبرېد او گل يې هماغه شان پرېښود او په خپله لاره روان شو. بله ورځ چې بيا له قصره راستنېده، کله چې همدې ځای ته راورسېد، بيا يو بل گل يې د پښو مخې ته راولوبېد. هغه حيران شو او پوه شو چې دا گل په ناڅاپي ډول نه دی رالويدلی څوک دا کار د کوم هدف لپاره کوي.

په زړه کې يې وه چې بالکون ته وگوري ترڅو هغه شخص وويني چې گل راغورځوي، خو ووبرېد؛ ځکه اورېدلي يې وو چې ملک صالح پر خپلو ښځو او وينځو ډېر غيرتي دی. بلخوا، له کومه معلومه ده چې دا به يو ازمينست نه وي ترڅو د ده پر امانتدارۍ پوه شي؟ او شايد هغه څوک چې گل راغورځوي پخپله سلطان وي چې له خپلې مېرمنې شجره الدر سره هلته ولاړ وي. کله يې چې دا تصور وکړ، بدن يې په ريږدو شو، نو د گل د پورته کولو خيال يې له سره وايست او حتی له وېرې يې ورته ونه کتل او خپلې لارې ته يې دوام ورکړ.

څو شپې او ورځې قطز د هغه گل په فکر کې و او په اړه يې زرگونه خيالونه کول. پريکړه يې وکړه چې دا هېښونکي پېښه خپل کوم ملگري يا «خُشداش» ته ووايي، خو بيا ووبرېد چې هسي نه د مانۍ کوم راز افشا شي؛ نو له خپلې پريکړې پښيمان شو او دا خبره يې پټه وساتله ترڅو په خپله حل شي. هغه په ډېره بې صبرۍ هغې ورځې ته په تمه و چې بيا قصر ته واستول شي.

کله چې د تگ ورځ راغله، په داسې زړه قصر ته روان شو چې له وېرې، اندېښنې او کنجکاوي څخه ډک و. بېلابېلو افکارو يې په ذهن کې لوبې کولې او نه پوهېده څه وکړي. کله چې د دريم ځل لپاره گل د هغه د پښو مخې ته راولوبېد، د زړه درزا يې دومره تيزه شوه چې بدن يې په ريږدو شو او خپل توازن يې له لاسه ورکړ. هغه يوازې

هغه وخت آرام شو چې له هغه ځايه يې پښې سپکې کړې. هغه په داسې حال کې په منډه تړې لري شو چې نه پوهېده گل يې پورته کړی او د خپل کميس په جيب کې يې اچولی دی، ترڅو پرېشانه سترگې يې نور هغه ونه ويني. هغه په لړزېدلو گامونو د کلا له زينو راکوز شو؛ که چېرې د هغه چټک غبرگون نه وای چې خپل توازن يې پرې برابر کړ، نو پر ځمکه به لوېدلې و. له تندي يې خولې بهېدې او کالي يې په خولو لامده شوي وو؛ که په هغه حالت کې چا ليدلی وای، نو نه وه به يې پېژندلی.

کله چې په خپله کوټه کې يوازې شو او خپل کميس يې وايست ترڅو د بدن خولې وچې کړي، ويې ليدل چې گل يې په جيب کې دی. حيران شو چې څنگه يې په بې خودۍ کې پورته کړی او پوه شوی نه دی. يو څه وخت ورته ځير شو، لکه غوښتل يې وي چې ترې خبرې وباسي او راز يې وپوښتي. له ځان سره يې وويل: «شاید د قصر کومې شوخي وينځې به دا کار کړی وي چې غواړي مينه ورسره وکړي.»

په همدې فکرونو کې و چې ناڅاپه يې ذهن ته دا خيال راغی: «شاید دا زما محبوبه گلنار وي چې تقدير او برخليک دلته راوستي او د قصر له وينځو څخه يې گرځولې وي!» له ځايه راپاڅېد او د کټ په څنډه کې کېناست، پر ځمکه پراته گل ته يې سترگې بنځي کړې. هغه ته داسې خيال ورغی چې گل ورته يوه غمژنه موسکا کوي، کټ مټ لکه هغه موسکا چې تل يې په زړه کې ژوندی ده؛ هغه تبسم چې گلنار له نابلس څخه د راستنېدو په ورځ کړی و. هغه له خپل ځانه حيران و چې ولې تر اوسه داسې خيال د ده ذهن ته نه و راغلی، سره له دې چې تل يې فکر ورسره و او په خيال کې يې وه. هغه خو د قاهرې په کوڅو او واټونو کې دومره وگرځېد، د مانپو بالکونونو ته يې وکتل او په کړکيو پسې يې سترگې وغړولې ترڅو هغه په دې لوی بناړ کې ومومي؛ تر دې چې پښې يې بې سکه، سترگې يې ستړې او غاړه يې په درد شوه.

هغه راپاڅېد، گل يې پورته کړ او په لاسونو کې يې اړاوه راوړاوه، بيا يې خپلې سينې ته نږدې کړ؛ لکه هغه عاشق چې داسې کار يې کړی وي چې د محبوبې يې نه وي خوښ او هغه ترې خفه شوی وي، خو دی يې بيا هم د لږېوالي زغم نه لري. پخواني يادونه

ورته ودرېدل او تنده يې زياته شوه؛ يو ځل بيا يې د محبوبې په ملامتولو پيل وکړ. بيا يې فکر د «جبل» کلا ته لاړ او له ځان نه يې وپوښتل: «ايا دا ممکنه ده چې د دې لويې کلا د دېوالونو ترمنځ زما د ژوند دوه لويې هيلې وي: د مصر باچاهي او گلنار؟»

بيا يې خپل ځان وغانده چې په يوه تېرېدونکي و هم پسې يې زړه تړلی دی؛ گواکې يوازې د انسان خيال کول بسنه کوي چې هغه په حقيقت بدل شي. هغه فرض کړه چې دا به يې محبوبه گلنار وي، نو بيا دا ناشوني ده چې د قصر کومې شوخي وينځي به دا گل ورته راغورځولی وي. ايا دا به غوره نه وي چې صبر وکړي ترڅو حقيقت خپله له مخې پرده پورته کړي او داسې حوصله وکړي چې دا بې ژبې گل په خپله خپل خاوند رسوا کړي؟ نو بايد تحمل وکړي او په ډېر دقت او ارامۍ سره ازمايښت وکړي ترڅو هر څه روښانه شي. خو اې قطزه، پام کوه! ځکه ته د زمري په غار کې يې!

دا ځل د قطز انتظار ډېر ونه غځېد، ځکه په بله ورځ قصر ته واستول شو. پريکړه يې وکړه که دا ځل گل راولوبد – چې هيله يې لرله را وبه لوبړي – نو د سترگو له لاندې به بالکون ته وگوري چې څوک يې راغورځوي. دا هيله چې شايد د گل خاونده يې محبوبه گلنار وي، هغه ته ډاډ او ارامي بښلې وه.

څلورم گل هم راولوبد؛ نو پورته يې وکتل. هغه يې وليده او ويې پېژنده. يو بل ته مسکي شول، بيا هغه ورکه شوه او ده هم خپله لاره ونيوله او لاړ. له هغه وروسته، هر وخت چې قطز کلا ته تلو، هغه به يې لیده او په داسې خوښۍ به له کلا راستنېده چې گواکې ټوله نړۍ يې خپله کړې وي. په زړه کې يې د پخوانۍ مينې خاطرې را ژوندۍ شوې، تنده يې زياته شوه او د بریا نشې ونيوه؛ نو ويې نشول کولای چې د مينې دا لمبې، د اشتياق کشش او د خوښۍ دا هاله په خپل زړه کې پټه وساتي. په داسې ملگري پسې گرځېد چې خپل زړه ورته تش کړي او هغه په خپله خوښۍ کې شريک کړي.

خپل ملگري رکن الدين بيبرس بندقداري ته ورغی او ورته يې وويل چې خپله محبوبه گلنار يې موندلې ده او هغه يې د سلطان په قصر او د ملکي شجره الدر د خوني په بالکون کې ليدلې ده. ټوله کيسه يې ورته له پيله تر پايه وکړه. بيبرس دې خبر ته ډېر اهميت ورنه کړ، گواکې د هغه ژبې دا ويل: «دا څه مانا؟ که يوه وينځه د سلطان د قصر

له لور بالكون څخه تاته گل راغورځوي، تاته څه گټه لري كله چې ورته رسېدلی نشي؟»
بيبرس ورته نصيحت وكړ او هغه يې د قصر وينځو ته له نږدې كېدو منع كړ. ورته يې
وويل چې سلطان د خپلو بنځو او وينځو په اړه څومره ډېر غيرتي دی. ورته يې وويل:
«نورې وينځې ډېرې دي» او د يوې وينځې په اړه يې د قطز د مينې شدت ته په سپکه
وكتل. قطز وليد چې له داسې چا سره خبرې كول بې گټې دي چې د ده په احساس نه
پوهېږي او دا نشي درك كولاى چې په نړۍ كې د «مينې» په نوم يو څه شته، او دا چې
د عاشق په سترگو كې د نړۍ نورې بنكلې بنځې له محبوبې سره توپير لري.
قطز د خپل استاد عزالدين ايبيك په امر له ډېر وخت راهيسې د شيخ عزالدين بن
عبدالسلام ليدو ته نه و تللی. له هغه وخته چې د شيخ او سلطان ترمنځ لانجې پيدا شوې
وي، شيخ له قضاوت څخه استعفا كړې وه او له خلكو گوښه شوی و؛ يوازي د جمعي په
ورځ به د عمرو جامع جومات پر منبر د خطبې لپاره ليدل كېده. كيسه له هغه ځايه پيل
شوې وه چې د سلطان وزير، معين الدين، د خپل كور تر څنگ د يو جومات پر بام ځانته
يوه كوټه جوړه كړې وه چې هلته كښېني او له خپلو ملگرو سره وگوري. شيخ ابن
عبدالسلام دا كار رد كړ او ورته يې وويل چې دا ودانۍ وړانه كړه. هغه ونه منله، شيخ
سلطان ته شكايت وكړ خو سلطان ورته پام ونه كړ. شيخ د خپل دين لپاره په غوسه شو
او د سلطان په اړه يې توندي خبرې وكړې. تېر او كلنگ يې راواخيست او له خپلو
زمانو سره لاړ او هغه ودانۍ يې وړانه كړه. بيا يې اعلان وكړ چې د وزير شاهدی
(گواهي) نوره د منلو نه ده او خپله يې هم له قضاوت څخه استعفا وكړه. اعلان يې وكړ
چې د داسې سلطان قضاوت نه مني چې په چارو كې عدل نه كوي. په دې ډول، دې ستر
عالم د حق خبره په لور غږ وكړه او له سلطان سره پخوانۍ ملگرتيا د دې سبب نه شوه
چې حق پټ كړي.

هغه د «دمشق» د قدرت په وړاندې د حق خبره كړې وه، نو په «مصر» كې هم چوپ
نشو پاتې كېدای. كه هغه غوښتل چې د نورو عالمانو په څېر د دين په قيمت له پاچاهانو
سره جوړ جاري وكړي، نو له دمشق به نه شړل كېده او لويو شتمنيو او منصبونو ته به
رسېدلی وای.

يوې ډلې حاسدانو د ملك صالح ايوب په وړاندې د شيخ بدگويي وكړه او پاچا يې ورباندې وپاراوه. ورته يې وويل چې ابن عبدالسلام په خطبه كې ستا ستاينه نه كوي او يوازي په دعا بسنه كوي. سلطان هغوى ناهيلي كړل او ويې ويل: «هغه پرېږدئ، زه د هغه يوې وړې دعا ته تر نورو د اوږدو ستاينو ډېر اړمن يم. ما هغه له قضاوت نه دى ليرې كړى، هغه خپله استعفا كړې ده. كه بېرته يې ومني، زه يې بيا نيسم؛ له هغه پرته په بل كوم عالم مي سترگي نه ډكيري. نو پام كوى چې بيا د ابن عبدالسلام له صفت پرته بله خبره ونه كړئ!»

قطز د خپل شيخ ليدو ته ډېر تړى و ترڅو د خپل زړه حال ورته ووايي. په پټه ورغى، شيخ يې په ليدو خوښ شو، خو نصيحت يې ورته وكړ چې بيا ورنشي ترڅو يې استاد خبر نشي او نيت يې ورباندې بد نشي. ورسره يې ژمنه وركړه چې په خلوت كې به ورته دعا كوي او د دې ازموينې په وړاندې يې صبر ته وهڅاوه، ترڅو خداى پاك ورته د خلاصون لاره پيدا كړي او د شريعت له مخې يې خپلې محبوبې گلنار ته ورسوي. قطز په ډاډه زړه د شيخ له كوره راووت. يو څه وخت تېر شو او هغه به يوازي په اونى كې يو يا دوه ځله محبوبې ته په كتو بسنه كوله. خو خبرلوڅان خبر شول؛ د شجرة الدر ځينې وينځې د گلنار او د عزالدين ايوب د مريي له پټې اړيكې خبرې شوي او ملكي ته يې خبر وركړ.

ملكه (شجرة الدر) په كمين كې كېناسته او په خپلو سترگو يې د خبرلوڅانو د خبر رښتينولي وليده؛ نو خپله وينځه يې پر دې كار سخته ورتله او وگوايېله كه بيا داسې وكړي، نو سلطان ته به يې راپور وركړي. نجلى په اوبنكو ځواب وركړ او په جبر يې چوپتيا غوره كړه؛ هغې نشو كولاى د خپل عمه زوى او د ماشومتوب د ملگري سره د خپلې مينې دليل وړاندې كړي، او كه دليل يې راوړى هم واى، چا به منلى واى؟ ايا تر اوسه په نړى كې چا د عاشق دليل ته غور نيولى دى؟

ملكې د قطز كيسه د هغه بادار عزالدين ايوب ته ولېرله او ورته يې سپارښتنه وكړه چې د غيرتي سلطان د حرمت ساتلو او د هغه له غصې څخه د بچ كېدو په خاطر، د قطز پر ځاى بل څوك كلا ته د استازي په توگه ولېږي. عزالدين دا امر پر ځاى كړ او پر خپل

گران او غوره مریي یې سختي ونه کړه، بلکې په نرمۍ یې ورته او نصیحت یې ورته وکړ چې هغه حریم ته نږدې نشي، او له هغه وروسته ازاد دی چې د نورو ځوانانو په څېر په ساعت تېریو بوخت شي.

مظلوم مریي وژړل او ویې نشو کولای د خپلې ماملور او د ماشومتوب د ملگري سره د خپلې مینې دلیل ووايي؛ ایا چا به هغه رښتینی بللی وای؟ ایا تر اوسه چا په نړۍ کې د عاشق دلیل منلی دی؟

په دې ډول د دوو عاشقانو ترمنځ او د هغوی د پاکو او بی‌غرضه کتلو او موسکاوو ترمنځ خنډ رامنځته شو او له لیدلو بی‌برخي شول. هغوی دواړو ډېر وژړل، خو په زړونو کې یې د هیلي یوه لمبه بله وه چې زړونه یې پرې گرم وو؛ په همدې هیله یې ژوند کاوه او د خدای له لوري د خلاصون په تمه وو او هیله‌من وو چې دا ورځ به نږدې وي. قطز لا هم د خپل بادار په خدمت کې و او د هغه په وړاندې ډېر گران او د باور وړ و، خو نور یې قصر ته لیکونه نه وړل.

ملک صالح ایوب د کار او خوځښت یوه بېلگه وه؛ هغه د خپل قلمرو د پراخولو او د هیواد د ابادۍ لپاره له پرله پسې هلو ځلو نه ستړی کېده او آرام یې نه کاوه. د هغه له پخوانیو پاچاهانو څخه هیچا د ده په اندازه ودانۍ، مانی، کلاگانې، جامع جوماتونه او مدرسې نه وې جوړې کړې. تر دې چې ځواک یې له لاسه ورکړ او ناروغه شو؛ نو د ډاکټرانو په مشوره یې پریکړه وکړه چې «دمشق» ته لاړ شي ترڅو هلته له پاکې هوا څخه گټه پورته کړي او روغ شي.

ملکه شجرة الدر، درباریان او د هغې وینځې چې گلنار هم په کې وه، له هغه سره لارل. کله چې د پاچا کاروان له «مصر» څخه لرې کېده، د قطز به څه حال و؟ کاروان د قطز محبوبه هغه ښار ته وړله چې د خپل لومړي بادار «ابن زعیم» د مانی ترڅنګ یې په کې د خوشبختۍ خوند څکلی و. ایا گلنار به هغه مانی یاده شي او په اوبښلو سترگو به د خپل کجاوې له پردې هغې مانی ته وگوري؟ هغه مانی چې «موسی» پکې ځوروله، مگر هغې مانی له گلنار سره مینه او مهرباني کړې وه.

صلیبیانو د ملک صالح ایوب د بریدونو او بریاوو خطر احساس کړ، چې په «شام» کې

بي د دوی امارتونه گواښل. هغوی غوښتل د دمشق په سفر کې د سلطان له نشتوالي څخه گټه پورته کړي او له سمندر څخه پر «مصر» برید وکړي. هغوی د فرانسې له پاچا نهم لویس سره لیکونه تبادله کړل او پریکړه یې وکړه چې هغه دې له سمندري لارې ختیځ ته راشي او د لویو بېریو او گڼو لښکرو په ملتیا پخپله پر مصر د یو ستر صلیبي برید مشري وکړي.

کله چې مسلمانانو دا خبر واورېد، ووېرېدل او له دې امله اندېښمن وو چې د اسلام دغه قوي سنګر (مصر) مات نشي. شیخ ابن عبدالسلام له خپلې گوښه ناستې راووت او د خدای په لاره کې یې د جهاد د بلنې مشري په غاړه واخیسته. هغه امیران وهڅول چې د بریدګرو مقابله ته چمتو شي او هغوی له خپلو ځمکو وشړي. ده هغه دښمني چې له سلطان سره یې لرله، هېره کړه او سلطان ته یې ولیکل چې هر څومره ژر کپړي «مصر» ته بېرته راستون شي، ترڅو د مسلمانانو خاوره په داسې وخت کې اشغال نشي چې پاچا یې په خپله درملنه بوخت دی. هغه په خپل لیک کې سلطان ته لیکلي وو:

«اسلام په خطر کې دی او د سلطان روغتیا هم په خطر کې ده؛ اسلام پاتې کېدونکی دی او سلطان فاني دی، نو سلطان دې وګوري چې کوم یو ته ترجیح ورکوي.»

کله چې سلطان دا لیک ولوست، وژړل او په بیړه روان شو. د ناروغۍ د شدت له امله هغه په کت کې پروت «مصر» ته یووړل شو. هغه قاهرې ته لاړ نه شو، بلکې نېغ په نېغه د «اشمون طناح» ماڼۍ ته لاړ ترڅو د جګړې لومړۍ کړنې ته نږدې وي. هغه له دې ستړي کوونکي سفر وروسته ارام ونه کړ، بلکې «دمياط» ښار یې له وسلو او خوراکی توکو ډک کړ او دفاع ته یې چمتو کړ. خپل نایب ته یې په قاهره کې امر وکړ چې جنګي بېړۍ جوړې کړي او مصر سمبال کړي. هغه د جنګي بېړیو په جوړولو پیل وکړ او یو په بل پسې نیل سیند ته اچولې. بیا سلطان سرتېري «دمياط» ته بوتل او خپل قومندان، امیر فخرالدین بن شیخ الشیوخ یې پر هغوی وګماره.

د فرنگیانو (صلیبیانو) بېړۍ له بې شمېره سرتېرو سره د فرانسې د پاچا په مشرۍ راوړسېدې او د «شام» د ساحلونو فرنگي بېړۍ هم ورسره ملګرې شوې. هغوی په سمندر کې د مسلمانانو په وړاندې لښکر وچاوه او د فرانسې پاچا سلطان ته یو گواښونکی

ليک واستاوه.

کله چې ليک سلطان ته ولوستل شو، په سترگو کې يې اوبنکې راغلي؛ نه د فرنگيانو له بريد او گوانبونو څخه د وېرې له امله، بلکې د حسرت اوبنکې وې چې ناروغی داسې راگير کړی و چې نشو يې کولای د خپلې غوښتنې سره سم په دې مهمه پېښه کې گډون وکړي.

ډېر وخت تېر نه شو چې فرنگيانو خپل لښکر په وچه کې بنکته کړ او د خپل پاچا لپاره يې سور رنگی خيمه ودروله. د هغوی او مسلمانانو ترمنځ نښتې پيل شوې. بيا د مسلمانانو قومندان، امير فخرالدين يوه لويه تېروتنه وکړه؛ هغه د شپې له خوا سرتېري له «دمياط» څخه شاته کړل. د دمياط اوسېدونکي په وېره کې شول، خپل کورونه يې پرېښودل او په ډېرو سختيو يې خپلې بڼې او ماشومان «اشمون» ته ورسول او په ښار کې هيڅوک پاتې نه شول.

سهار فرنگيان ښار ته ننوتل، ښار يې لوت کړ او جنگي وسايل، وسلې، خوراکي زېرمې او مالونه يې پرته له کومې سختۍ ترلاسه کړل.

کله چې سلطان ته دا خبر ورسېد، ډېر سخت غوسه شو او امير فخرالدين ته يې وويل: «افسوس پر تاسو! ايا يو ساعت مو هم د فرنگيانو په وړاندې مقاومت نشو کولای؟» او سمدلاسه يې «منصوري» ته د حرکت امر وکړ. هغه په جنگي بېړۍ کې چې پر دښمن يې اور وراوه، د واړه سمندرگي په لور روان شو او منصوري په هغه ماني کې کښته شو چې پر نيل سيند ولاړه وه. سرتېرو ته يې امر وکړ چې په منصوره کې ودانۍ د اوسېدو لپاره جوړې کړي، بازارونه يې پرانيستل او هغه دېوال يې ورغاوه چې د نيل خواته و. له مصر څخه جنگي بېړۍ له جنگياليو او بشپړو تجهيزاتو سره راوړسېدې. داوطلبه مجاهدين چې د خدای او وطن په لاره کې يې د جهاد بلنې ته «لبيک» ويلی و، له هر لوري راغلل. همدارنگه د بدوي عربو ډلې هم راوړسېدې او پر فرنگيانو يې غافلگيرانه بريدونه او چريکي جگړې پيل کړې.

خو د سلطان ناروغي نوره هم شديدې شوه او د خپل مرگ نږدېوالی يې احساس کړ. خو دې حالت هغه د دين او وطن له مصلحت څخه غافل نه کړ. هغه خپلې مېرمنې شجره

الدر او هغو کسانو ته چې باور يې پرې درلود، وويل: که مړ شو، نو د مړينې خبر دي يې پټ وساتي ترڅو مسلمانان وارخطا او پرېشانه نشي او ماتې ونه خوري. هغه په لسگونو سپينو کاغذونو خپل لاسليکونه وکړل ترڅو په مکتوبونو کې ترې گټه واخيستل شي او مړينه يې پټه پاتې شي، تر هغه چې زوی او وليعهد يې، توران شاه، له «کيفا» کلا څخه را ورسپري.

ملک صالح په داسې حال کې چې د خدای ياد يې کاوه او له هغه يې غوښتل چې مسلمانو بندگانو ته يې بریا ورکړي او د دين ريښه يې وژغوري، روح حق ته وسپاره. هلته يوازي د ده مېرمن او ډاکټر حاضر وو. شجرة الدر د خپل ستر مېره او مخلص ملگري په مړينه ډېره غمژنه شوه، خو خپلې اوبنکې يې کنټرول کړې او پرې يې نه ښودل چې غم ورباندې غالب شي. هغې د خپل مېره وصيت چې د هيواد د مصلحت او يووالي لپاره يې کړی و، هېر نه کړ. هغې د سلطان جسد ډاکټر ته پرېښود ترڅو غسل ورکړي او عطر پرې ووهي. بيا يې امير فخرالدين او جمالالدين راوغوښتل، د سلطان د مړينې خبر يې ورکړ او ورته يې وويل چې د دښمن د وېرې له امله دي دا خبر پټ وساتي او د راتلونکي کار نقشه يې ورته وښودله. بيا يې هغه اميران چې په لښکرگاه کې وو، راوغوښتل او ورته يې وويل چې سلطان پريکړه کړې چې تاسو بايد د هغه او د هغه له زوی، ملک معظم توران شاه (د کيفا کلا امير) څخه چې له ده وروسته سلطان دی، د اطاعت قسم وکړئ، او امير فخرالدين د لښکر د قومندان او د هيواد د چارو سمبالوونکي په توگه ومنئ. ټولو وويل: «مور اورېدلي او منلي مو دي» او ټولو يوځای د اطاعت او وفادارۍ قسم وخور.

شجرة الدر د چارو په تدبير او د اوامرو په صادرولو پيل وکړ ترڅو هيڅ شی بدلون ونه کړي. د سلطان دربار په خپل حال پاتې و، هره ورځ به دسترخوان هوارېده او اميران به خدمت ته حاضرېدل. هغې به تل ويل: «سلطان ناروغه دی او نه غواړي څوک يې مزاحم شي.» خو د داسې يوې ستري پېښې خبر تر ډېره پټ نه شو پاتې کېدای؛ ډېر وخت تېر نه شو چې خلکو احساس کړه سلطان مړ دی، خو چا جرئت نه کاوه چې په ژبه يې راوړي.

ډېر ژر دا خبر فرنگيانو (صليبيانو) ته ورسېد او د هغوی روحیه يې پياوړې کړه. سواره او پلي ځواکونه له «دمياط» څخه را روان شول او په «فارسکور» کې کښته شول، جنگي بېړۍ يې هم د نيل په سيند کې ورسره په څنگ کې روانې وې. بيا «شرمساح» او له هغه وروسته «برمون» ته لاړل. د مسلمانانو لښکرگاه ته د هغوی په نږدې کېدو سره مصيبت نور هم سخت شو. هغوی د «منصوري» په وړاندې ځای پر ځای شول او د اشموم سيند (وړوکي سيند) د هغوی او مسلمانانو ترمنځ خنډ و. هغوی هلته مېشت شول، په شاوخوا کې يې لويه کنده (خندق) وويستله، دېوالونه يې ودان کړل او منجنيقونه يې پرې نصب کړل چې د مسلمانانو کمپ به يې ويسته.

دواړو لښکرو له سمندر او وچې جگړه پيل کړه. هره ورځ به يو شمير فرنگيان وژل کېدل يا به اسيران کېدل. عامو مسلمانانو هم د دښمن د سرتېرو په تښتولو سره پر هغوی ځمکه تنگه کړې وه؛ هغوی به د دښمن لښکرگاه ته ورتلل او کله به چې فرنگيان پرې خبر شول، مسلمانانو به ځانونه اوبو ته غورځول او په لامبو به يې ځان د مسلمانانو ساحل ته رساوه. هغوی د فرنگيانو د تښتولو لپاره عجيبه چلونه کول. تر ټولو په زړه پورې چل دا و چې يو مسلمان د هندواني منځ خالي کړ، خپل سر يې په کې ننوايست او ځان يې اوبو ته واچاوه. کله چې د فرنگيانو ساحل ته نږدې شو، هغوی گمان وکړ چې دا يوه هندواڼه ده چې اوبو روانه کړې ده؛ يو سرتېری يې اوبو ته ښکته شو چې هندواڼه واخلي، خو مسلمان هغه ونيو، له ځان سره يې کش کړ، اسير يې کړ او نورو مسلمانانو ته يې وسپاره.

دوه مياشتې په همدې ډول تېرې شوې، تر دې چې ځينو منافقانو د سيند کمي اوبه لرونکې (تندې) لارې دښمن ته وښودلې. خلکو ناڅاپه د فرنگيانو ډلې وليدلې چې د مسلمانانو په ساحل کې راټولې شوې دي. د هغوی قومندان يو مشهور اتل «کونت ډارتوا» و چې د فرانسې د پاچا له دريو ورونيو څخه و. هغه يو زړور سړی و، ساحل ته له رسېدو سره سم يې پر مسلمانانو بريد وکړ ترڅو بريا په خپل نوم کړي. د مسلمانانو عمومي قومندان، امير فخرالدين، په هغه ورځ په حمام کې و چې د مرستې چيغې يې واورېدې. په وارخطايي له حمامه راووت، پر اس سپور شو ترڅو وگوري څه خبره ده.

له څو مريانو پرته بل څوک ورسره نه وو چې د کونټ له لښکر سره مقابله وکړي. دښمن ورباندې برید وکړ، مريان يې وتښتېدل او هغه يوازي د ځان دفاع کوله؛ څو تنه يې ووژل او تپيان يې کړل، تر دې چې کلابند يې کړ او د تورو خوراک شو. کله چې فرنگيان پوه شول چې امير فخرالدين يې وژلی، نو روحیه يې لوړه شوه او د منصورې په کوڅو کې خپاره شول. د منصورې اوسېدونکو په ډبرو، خښتو او غشو د هغوی تود هرکلی وکړ. کونټ د سلطان تر قصر پورې پرمختگ وکړ. د قصر او دېوالونو ترمنځ يو پراخ ميدان و. شاهي ساتونکو هڅه وکړه چې بريدگر لري کړي، خو پوه شول چې د دې لوی شمير جنگياليو مقابله نشي کولای. نو هغوی د صالحیه مملوکو په اميرانو پسې چې کورونه يې قصر ته نږدې وو، چيغې کړې ترڅو د سلطان دفاع وکړي.

اميران لا له کورونو نه وو وتلي او د داسې ناڅاپي بريد تمه يې نه لرله. کله چې يې د مرستې چيغې او د قصر د بنځو ژړاگانې واورېدې، وسلې يې واخيستې او پر اسونو سپاره شول. عزالدين ايبيک تر نورو وړاندې مرستې ته راغلی و او له خپلو مريانو، لکه قطز او نورو شاهي ساتونکو سره يوځای د قصر د دروازي مخې ته په جگړه بوخت و. د مملوکو اميرانو غوښتل چې د قصر انگر (حصار) ته ننوځي، خو د فرنگيانو يوې ډلې د ننوتلو لاره بنده کړې وه. بيبرس پر هغوی داسې چيغه کړه چې د دښمن په زړونو کې يې وېره واچوله او له خپلې ډلې سره يې داسې کلک بريد وکړ چې هغوی يې خپاره کړل او قصر ته د ننوتلو په حال کې و. د قصر په ميدان کې قطز پر کونټ (د فرانسې د پاچا ورور) بريد وکړ؛ د هغه هدف دا و چې کونټ بوخت وساتي او له قصر څخه يې لري کړي. هغوی په تورو سره جنگېدل. کونټ ډېر غوسه و او هڅه يې کوله چې پر قطز وروستی گوزار وکړي، خو قطز به داسې ترې ځان غلا کاوه چې کونټ به نږدې له اسه راولوېد. بيا به قطز بېرته ورنږدې شو او په دې چل يې غوسه ناک کونټ د قصر له دروازي او خپلو کسانو څخه لري کړ. د کونټ هيڅ سرتېري دا جرئت نه کاوه چې له خپل مشر سره مرسته وکړي، ځکه دا د کونټ سپکاوی گڼل کېده او مانا يې دا وه چې هغه د يو ځوان جنگيالي د له منځه وړلو وس نه لري. نو هغوی يې يوازي پرېښودل او

دواړه د قصر له دروازي لري او د حصار بهرني ورو ته نږدې شول. بلخوا بيبيرس هغه ډله چې د لاري خنډ وه، تيت و پرک کړه او د ننوتلو په حال کې و چې کونټ وليد او د مسلمانانو له ننوتلو ووپرېد. هغه له دې حيله گر خوان (قطز) سره له جگړې ناهيلي شو، هغه يې پرېښود او د حصار د دروازي په لور لاړ. بيبيرس له هغو مسلمانانو سره چې ننوتل يې غوښتل او فرنگيانو چې مخه يې نيوله، په جگړه بوخت و. کونټ پر بيبيرس داسې قوي گوزار وکړ چې که بيبيرس خپله توره سپر کړي نه واي، سر به يې ترې الوتلی و. د بيبيرس توره ماته شوه او کونټ غوښتل دويم گوزار وکړي چې قطز ترې مخکې شو او په يوې کارنده ضربې سره يې د کونټ لاس له مټې پرې کړ؛ لاس له توري سره يوځای ځمکې ته راولوېد! بيا يې د هغه د خول خولۍ ته په توره داسې گوزار ورکړ چې د توري څوکه يې له ستوني راووته او کونټ مړ ځمکې ته راولوېد. قطز ناره کړه: «الله اکبر!» بيبيرس او نورو مسلمانانو هم ورسره «الله اکبر» وويل، د حصار دروازه يې په زور خلاصه کړه، د مملوکو اميران او سرتېري راننوتل او په ميدان کې يې پر فرنگيانو بريد وکړ. د کونټ په وژل کېدو سره فرنگيان سخت ووبرېدل، د قصر دروازه يې پرېښوده او خپاره شول. بيبيرس امر وکړ چې دروازي وټړي او هغو مسلمانانو ته چې لانه وو راننوتي، ويې ويل: «تاسو په خپلو ځايونو پاتې شئ، مور به په خپله د دوی کار تمام کړو.» په دې ډول يې د فرنگيانو د تېښتې لار بنده کړه او ټول يې ووژل، يو تن يې هم ژوندي پرې نه ښود او د قصر مخې ته پراخ ميدان د هغوی له مړو ډک شو.

کله چې د مملوکو اميران او سرتېري مرستې ته راورسېدل، د قصر ښځو چيغې بندي کړې. هغوی ساه گانې په سينو کې بندي کړې وې او د قصر له بالکونونو څخه يې د ميدان جگړې ته کتل. هغوی لاسونه پر سينو ايښي وو او ووبرېدل چې جگړه د دښمن په گټه تمامه نشي او دا ناپاکه دښمن ورباندي بريد ونه کړي. ملکه شجرة الدر پرته له کومي وېرې په منځ کې ولاړه وه او د اتلانو جگړې ته يې داسې کتل لکه په ميدان کې چې د اس ځغولو سيالي روانه وي. د هغې دې ډاډ د هغې په وينځو هم اغېز وکړ او د يوې شيبې لپاره يې هېر کړل چې په خطر کې دي.

په دې وخت کې يوه بڼکلي وينځه (گلنار) د ملکي تر څنگ لکه د يوي مجسمې په څېر ولاړه وه؛ هغې د نورو په څېر خوا ديخوا نه کتل، بلکې سترگې يې يوازې په هغه ځوان مريي (قطز) کې بڼخي وي چې له غوسه ناک زمري (کونټ) سره يې جگړه کوله. هرکله چې به کونټ پر هغه بريد کاوه، د دې ساه به بنده شوه او لاس به يې پر سر کېښود، او کله به چې ځوان هغه بريد دفع کړ، دې به ساه اخيسته او لاس به يې بڼکته کاوه. کله چې گلنار دا کار څو ځلي تکرار کړ، ملکه پرې پوه شوه او حيرانه شوه. غوښتل يې د دې کار راز ترې وپوښتي، خو د مصر د دولت چارو بوخته کړه. هغې ته دا لري بڼکارېده چې دا زورور جنگيالي به هماغه مريي وي چې عزالدين ايک به قصر ته استاوه او گلنار ته به يې کتل، که نه د حقيقت په پوهېدو کې يې پوښتنې ته اړتيا نه لرله.

نورو وينځو د گلنار دا حالت خوښ نه کړ او په اشارو يې يو بل ته بنودله. هغوی تر ملکي زيات باوري وي چې دا جنگيالي هماغه عاشق پيغام ورونکی دی. وينځو پر گلنار حسادت کاوه، ځکه هغه تر دوی بڼکلي او ملکي ته نږدې وه. هغوی گمان کاوه چې دا اتل د هغې محبوب دی او همدغه گمان د هغوی د دښمنۍ لپاره بس و. د قصر ميدان چې د مرو ډک و او شجره الدر او وينځي يې چې د خدای شکر يې باسلو، پرېښودلې او د «منصوري» شمال ته د جگړې ډگر ته لاړلو. د فرانسې پاچا يو ساعت وروسته له هغه چې ورور يې د تل لپاره په خوب ویده شو (ووژل شو)، ميدان ته راغی. هغه غوښتل چې د «جدليه» غونډۍ ونيسي چېرته چې د مسلمانانو منجنيقونه او ځواکونه وو. هغه هڅه کوله د سيند پر سر پل بشپړ کړي ترڅو پاتې ځواکونه ورسره يوځای شي او په دې کار کې بريالی هم شو. خو مسلمانان له خوبه راويښ شول، غفلت يې پرېښود او د اسلام غيرت يې په رگونو کې په جوش راغی. هغوی د يو کلک ډال په څېر صفونه جوړ کړل، بريد يې وکړ او د دښمن صفونه يې وشکول. د دښمن ټولې هڅې په اوبو لاهو شوي او بېرته غونډۍ ته وتښتېدل. که د شپې تياري د دواړو لښکرو ترمنځ بېلتون نه وای راوستی، نو هغې غونډۍ هم نشو کولای هغوی د مسلمانانو له تورو وژغوري.

نوی سلطان (توران شاه) له غرونو او دښتو څخه تر تېرېدو وروسته «مصر» ته راورسېد، ترڅو د خپل پلار، سلطان صالح، ځایناستی شي. خلک په دې خبره ډېر خوشحاله شول او د مسلمانانو شوکت او ددبه نوره هم پیاوړې شوه. د فرنگیانو (صلیبیانو) خوراکي توکي او مرستې د هغوی له لښکرگاه «دمیاط» څخه د نیل سیند له لارې ورسېدې؛ مسلمانانو پریکړه وکړه چې دا لاره بنده کړي او په دې توګه د دښمن کار یو طرفه کړي. هغوی نوې بېړۍ جوړې کړې او د اوبانو په واسطه یې د «محل» سیند ته یووړې او هلته یې اوبو ته واچولې. جنگیالي په دغو بېړیو سپاره شول او په هغه ځای کې چې دوه سیندونه سره یوځای کېږي، د فرنگیانو د بار وړونکو بېړیو په کمین کې کېناستل. کله چې د فرنگیانو بېړۍ راورسېدې، مسلمانان له کمین څخه راووتل، سخته جګړه ونښته او مسلمانان پرې بریالي شول. هغوی ۵۲ بېړۍ چې له خوراکي توکو ډکې وې، په غنیمت ونيولې او له زرو څخه ډېر دښمنان یې ووژل.

کله چې له «دمیاط» څخه د دښمن د اکمالاتو لاره بنده شوه، خدای پاک د هغوی په زړونو کې وېره او وحشت واچوه او په کلابندی کې راګیر شول؛ نه یې د مقاومت وس درلود او نه د تېښتې لار، نو تر پوزې راغلل. په داسې حال کې چې شتون یې د غصې په لمبو کې سوځېده، خپلو بېړیو ته یې هم اور واچوه. بیا یې خپلې خیمې او ځایونه د خپلو لاسونو او د مؤمنانو په لاسونو وچاړ کړل، لښکرگاه یې ټوله کړه او د «دمیاط» په لور وتښتېدل. د هغوی سمندري بېړۍ هم ورسره وتښتېدې او مسلمانان ورپسې شول. هغو اتلانو چې د مصر خاورې روزلي وو، د هغوی تعقیب پیل کړ. کله چې «فارسکور» ته ورسېدل، له هر لوري ورباندې راغلل، دښمن د مسلمانانو په منځ کې کلابند شول او په تورو یې ووهل، چې ډېر یې ووژل او ډېر یې اسیران کړل. ماتي خورلی پاچا (نهم لویس) «تل منیه» ته پناه یووړه او ویې ویل: «غره ته پناه وړم ترڅو له مرګه په امان شم.»

مسلمانانو وویل: «نن د خدای له امره هیڅ ژغورونکی نشته، مګر پر چا چې خدای رحم وکړي.»

هغه له مسلمانانو څخه د امان غوښتنه وکړه، هغوی ورسره ومنله او هغه اسیر کړای

شو.

او وويل شول: «اي د ننگ ميدانه! جسدونه په ځان كې ځاي كړه او اي اسمانه! نور مرگ بس دی.» د وینو فواري ارامي شوي، حكم جاري شو او د اسلام بېړۍ د برياً پر «جودي» غره لنگر واچاوه او وويل شول: «تبا دي وي ظالم قوم.»

يوولسم څپرکی:

زېری «قاهري» ته ورسېد؛ بنار يې گلفوش کړ، ډولونه وغږول شول، جشنونه جوړ شول او مصريان له دې لويې برياً څخه ډېر خوښ شول.

خو نوي سلطان، «ملک معظم توران شاه» د خدای د نعمت شکر پر ځای نه کړ او د هغه اتلانو قدر يې ونه پېژندل چې د دين حريم يې وساته، د مؤمنانو زړونه يې يخ کړل او په نړۍ کې يې د «مصر» برم او عظمت لوړ کړ. هغه د حکومت د رجالو، اميرانو، مشرانو او هوبنيارانو په ليرې کولو پيل وکړ. د خپل پلار له هغو مملوکاو (غلامانو) څخه يې مخ واړاوه چې په مهمو کارونو کې ترې گټه اخيستل کېده او هغه ډله يې ځان ته نږدې کړه چې له ځان سره يې راوستې وه او ټولې څوکۍ يې هغوی ته ځانگړې کړې. چا ته يې د ملاقات اجازه نه ورکوله او په شرابو او عيائشۍ کې ډوب شو.

هغه د خپل پلار مېرمنې «شجرة الدر» ته — چې د حکومت لاره يې ورته هواره کړې وه، په نشتوالي کې يې چارې ورته تنظيم کړې وې او د واک واگې يې هماغه ته سپارلي وې — پيغام واستاوه او د هغې ټول مالونه او جواهرات يې ترې وغوښتل او ان د مرگ گواښ يې ورته وکړ. هغه د خپل پلار او د هغه د مملوکاو ټولې نېکۍ هېرې کړې. له همدې امله هغوی هم د هغه د وژلو پرېکړه وکړه او په دې کار کې د خلکو کرکې او نفرت دوی نور هم وهڅول.

څو ورځې لا نه وې تېرې شوې چې په «فارسکور» کې په خپل بارگاه کې، د خلکو د سترگو او غوږونو په وړاندې د خپل پلار د غلامانو په لاس ووژل شو او هېچا يې مرستې ته را ونه دانگل.

شجرة الدر د «صالحيه مملوکاو» په اجماع او د حکومت د مخورو او شورا په خوښه د

قدرت پر گدی کښاسته. د هغې نوم پر سکو وو هل شو او په منبرونو کې خطبه د هغې په نوم ولوستل شوه. په جوماتونو کې به دا جملې تکرارېدې: «ای پالونکيه! د مسلمانانو ملکه، د دین او دنیا ساتونکي، ام خلیل مستعصميه، د ملک صالح مېرمن... سلطنت يي تلپاتې ولري.»

نهم لويي په تړلو لاسونو «منصوري» ته راوستل شو او د قاضي «فخرالدين ابراهيم بن لقمان» په کور کې بندي شو. «طواشي صبيح معظمي» يې د ساتنې لپاره وټاکل شو. د هغه وروڼه، چارلز او الفونس، له نورو بنديانو سره په بل ځای کې وو. کله چې ملکه شجرة الدر د هېواد له چارو وزگار شوه، د «مصر» د استازو او د فرانسې د بندي پاچا ترمنځ خبرې اترې پيل شوې. په پای کې پر دې سلا شول چې «دمياط» به بېرته مسلمانانو ته سپارل کېږي او د فرانسې پاچا به د خپلې نيمايي فديې (توان) له ورکولو وروسته ازادېږي.

د مصر بيرغ د «دمياط» پر برجونو ورپېد او يو ځل بيا له منارونو څخه د توحيد کلمه او د حق غږ پورته شولو. بندي پاچا د خپلې فديې (۴۰۰ زره ديناره) له ورکولو وروسته ازاد شو او په دمياط کې خپلې سرگردانه مېرمنې ته ورغی ترڅو د خپلې بدبختۍ زېږی ورکړي. «مارگرېټ» هغه د دې لپاره ملامت کړ چې ځان يې هلاکت ته اچولی و، خو هغه په ځواب کې ورته وويل: «چوپ شه! زه هم د هغوی عذاب وزغم او هم ستا ملامتيا؟ رايه چې ځان وژغورو او له پاتې لښکر سره خپل هېواد ته ستانه شو.» «دمياط» د اوبسکو او مسکا په منځ کې د لويي او د هغه د سرتېرو د وروستۍ بېړۍ د حرکت شاهد و. بېړيو هغوی له هغې خاورې ليرې کول چېرته چې د هغوی لسگونه زره اتلان او سرتېري د مسلمانانو په لاس وژل شوي او بنځ شوي وو. په داسې حال کې چې د مصر شاعر د ماتې خورلي پاچا په غور کې دا نارې وهلې:

< تا گمان کاوه چې خلک ضعيف او پوچ دي،

< مصر ته راغلی وي چې سلطان شي...>

< خو د تېبستي فکر درته ډېر ناوخته شو،

< ماتې دي وخوره او ورځ دي توره شوه.>

< ستا په تدبير ستا ټول جنگيالي او زړور،
< تر خاورو لاندې شول او پاک عيسى ترې خلاص شو.
< که يو ځل بيا مصر ته راغلي،
< نو اي پاچا! پوه شه چې زمور دروازي ستا پر مخ خلاصي دي:
< د ابن لقمان کور لا هم شته،
< صبيح ساتونکی لا هم خپل کار ته چمتو دی،
< او ستا لپاره زولني او زنجيرونه تيار ولاړ دي!
<

«عز الدين ايبک» په دولت کې خپل نفوذ زيات کړ. له هغې ورځې چې هغه په «منصوره» کې د شاهي ماني په دفاع کې بڼه ازموينه ورکړه، د شجرة الدر په وړاندې يې لوړ مقام وموند. هغه ورځ چې دبنمنانو پرې بريد وکړ، ده او غلامانو يې دبنمن د ماني له دروازي پر شا کړلو، ترڅو نور اميران او سرتېري مرستې ته راوړسېدل او د ماني انگرې يې د تېري کوونکو له مړيو ډک کړ. نو د حيرانتيا ځای نه و چې شجرة الدر ترې راضي وه او مملوک اميرانو هغه د لښکر مشر وټاکه. د هغه زړښت، تجربه او مېړانه د دې لامل شوه چې نور يې اطاعت وکړي، خو دا يوالی په بشپړه توگه نه و؛ ځکه په دوی کې داسې سيالان هم وو چې ځانونه يې مشري ته وړ گڼل. د هغوی په سر کې «امير فارس الدين اقطاعي جمدار» و، چې «امير رکن الدين بيبرس» يې له پلويانو و. خو هغوی په پيل کې د مخالفت او بغاوت جرات نه درلود او پرېکړه يې وکړه چې مناسب فرصت ته په تمه شي.

ملکي شجرة الدر په غوره توگه د هېواد چارې پر مخ وړلې. په دې کار کې د هغې قومندان عز الدين ايبک، نورو مملوکاو، تجربه لرونکو وزيرانو او د هغې د خاوند پخوانيو جنرالانو ورسره مرسته کوله. که څه هم په «مصر» کې حالات سم وو، خو په «شام» کې — چې د مصر تابع و — کيسه داسې نه وه. کله چې د توران شاه د وژل کېدو او د شجرة الدر د واکمنۍ خبر شام ته ورسېد، د ايوبي کورنۍ اميرانو پر دمشق او نورو سيمو د بريد فکر وکړ. د هغوی مشر د حلب پاچا «ملک ناصر» و، چې دمشق ته

راغي، هغه يې ونيو او اعلان يې وکړ چې د خپل خپلوان توران شاه غچ به له شجره الدر او قاتلو مملوکاو څخه اخلي.

کله چې دا خبرونه «قاهري» ته ورسېدل، هر لور ته اندېښنو او وارخطايي زور واخيست. ځينو اميرانو — له صالحيه مملوکاو پرته — د ملک ناصر پلوي پيل کړه او هغه يې د ايوبي کورني شرعي وارث وباله. په دې وخت کې د «شجرة الدر» موقف له خطر سره مخ شو او کله چې عباسي خليفه د هغې له سلطنت څخه خبر شو، حالات نور هم خراب شول. خليفې مصر ته يو ليک واستاوه چې په هغه کې يې د دوی دا کار رد کړی و او ورته يې ليکلي وو: «که په تاسو کې کوم ميره (نارينه) نه موندل کېږي، مور ته خبر راکړئ چې يو سړی درته واستاوه.»

ملکه هم مجبوره شوه چې د خپل لښکر د مشر او قومندان «عزالدين ايبيک» په گټه له واکه تېره شي. مملوک اميرانو هم دا انتخاب ومانه، له ايبيک سره يې بيعت وکړ او هغه ته يې د «ملک معز» لقب ورکړ. هغه يې د «جبل» کلا ته بوتلو او تر هغه چې يې د پاچاهي پر تخت کېناوه، تشريفاتي مراسم يې ورته ترسره کړل او ورسره يو ځای پر دسترخوان کېناستل.

د عزالدين ايبيک د کارونو ژر سمېدل او د مملوک اميرانو له خوا پرته له ځنډه او مخالفت څخه د هغه منل، د شجرة الدر نفوذ او تدبير ته ورگرځېدل. پر دې سربېره، مملوک اميران له دې وېرېدل چې که په مصر کې د ملک ناصر پلويان پياوړي شي، نو سلطنت به له دوی څخه لاړ شي. همدې خطر هغوی سره متحد کړل او خپلمنځي سيالي يې يوې خواته کېښودې او په بېرته يې د ملکي شجرة الدر په خوښه د عزالدين ايبيک له مشري سره موافقه وکړه.

خو د ناصر د پلويانو له ځپلو او خپرولو وروسته، کله چې خطر ليري شو او حالات بېرته عادي شول، نو بيا د دوی ترمنځ کيني او دښمني سر راپورته کړ او پخواني سيالي بيا راژوندی شوي. د دوی مشر، «فارس الدين اقطاعي»، پر عزالدين ايبيک د بریدونو مشري پر غاړه واخيسته. هغه چې پخپله يې د پاچاهي د غوښتلو جرات نه درلود، بس همدومره يې کول چې د خپل سيال کارونه يې گډوډول. هغه خلک دي ته رابلل چې د

ايوبي کورنی څخه يو داسې امير وټاکي چې ټول پرې يوه خوله وي، ترڅو په دې ډول د ناصر صلاح الدين د دعوي مخه ونيول شي چې ځان يې د ايوبي دولت وارث گانه. د دې نظر په اورېدو سره، خلکو او مملوک اميرانو هغه ومانه؛ ځکه دليل يې قوي و. نو په بنسټه يې اعلان کړ او خلکو په کوڅو کې نارې وهلي: «مور نه غواړو چې يو مملوک او مريی راباندې حکومت وکړي، مور د ايوبي کورنی پاچا غواړو.» بيا نو مملوک اميرانو په يوه ناسته کې پر دې پرېکړه وکړه چې د ايوبي کورنی يو ماشوم پر تخت کېږي، ترڅو يوازي د پاچا نوم ولري او دوی د هغه په نوم حکومت وکړي. هغوی «ملک اشرف موسی بن ملک مسعود» وټاکه چې يوازي شپږ کلن و. هغه يې پاچا او د ملک عزالدين ايبيک شريک کړ. په دې ډول چې ايبيک به د دولت چارې پر مخ وړي، خو د دواړو نومونه به پر حکمونو، فرمانونو او سکو وي او په منبرونو کې به د دواړو په نوم خطبه ويل کېږي.

دواړه پاچاهان (اشرف او معز) پر اسونو سپاره شول او د شاهي بيرغونو تر سيوري لاندې د هغو خلکو له منځه تېر شول چې نندارې ته راغلي وو. معز مخکې و او اشرف ورپسې، او اميرانو يو په بل پسې د پاچاهي چتر ورته نيولی و. فارس الدين اقطاعی وليدل چې په دې کار سره يې هم ډېر څه نه دي ترلاسه کړي، ځکه د عزالدين ايبيک قدرت او نفوذ پر خپل ځای و او هېڅ نه و کم شوي؛ ټولې چارې د هغه په لاس کې وې او ملک اشرف يوازي يو سمبولیک پاچا و. خو اقطاعی يو څه ارام شو، ځکه ايبيک نور نه شوای کولای چې د پخوا په څېر يوازي پخپله پرېکړې وکړي، بلکې اقطاعی او نورو اميرانو ته دا حق پاتې و چې د هغه پر سياستونو اعتراض وکړي او د هېواد په چارو کې مداخله وکړي. البته هغه د نورو حسابونو خلاصول او د ايبيک په گوندو کول بل وخت ته پرېښودلو.

عزالدين ايبيک پوهېده چې اقطاعی په سر کې څه لري او غواړي چې ده ته ضربه ورکړي، نو د دې لپاره چې هغه بوخت وساتي او له توطئو يې مخنيوی وکړي، د «بحري مملوکاو» قومندانې يې هغه ته وسپارله او هغه يې د دمشق د واکمن «ملک ناصر صلاح الدين» جگړې ته واستاوه، چې قاهرې سره د جگړې لپاره يې لوی لښکر

راټول کړی و. اقطای له دوه زره سپرو سره «غزی» ته لاړ، د ناصر له سرټپرو سره یې جگړه وکړه، هغوی ته یې ماتې ورکړه او په بریالیتوب سره بېرته مصر ته راستون شو. د هغه حال دا و چې عزالدین ایبک ته یې ویل: «زه تر پخوا ډېر ځواکمن درته راغلم.»

خو عزالدین ایبک د شجرة الدر په څېر د یوې قوي ملاتړې په لرلو ډاډه و چې هېڅوک یې ماتولی نه شي او هېڅ مملوک امیر، که څه هم پلویان یې ډېر او ځواکمن وي، نه شي کولای هغه له خپل ځایه بېځایه کړي. که څه هم شجرة الدر په ښکاره له پاچاهۍ لاس اخیستی و، خو لا هم د پردې تر شا واک د هغې په لاس کې و او پر ټولو امیرانو یې نفوذ درلود؛ هر څوک یې چې غوښتل لوړ رتبه یې ورکوله او یا یې رابنکته کاوه. ټول پدې هم پوهېدل چې هغه پر عزالدین ایبک پوره باور او اعتماد لري، نو د هغې له وېرې یې له ایبک سره مخالفت نه کاوه.

دوی پدې هم پوهېدل چې شجرة الدر له قدرت او واکمنۍ سره مینه لري او که مجبوره شوې نه وي، هېڅکله یې له پاچاهۍ استعفا نه ورکوله. هغې ځان د حکومت وړ باله او پوهېده چې یوازې د ښځینه توب له امله پر تخت پاتې نه شوه. نو د دې طبیعي ستونزې د حل لپاره یې خپل یو داسې ماتحت (مړی) پر تخت کېناوه چې په اخلاص یې ډاډه وه او پوهېده چې پر هغې بغاوت نه کوي او واک ترې نه اخلي؛ ځکه ایبک له ټولو امیرانو ډېر فرمانبردار و، خپل پخواني بادار (د شجرة الدر خاوند) ته وفادار و او دومره ډېر پلویان یې هم نه لرل چې پر هغې بغاوت ته یې وهڅوي.

خو شجرة الدر نه غوښتل چې یوازې پر ایبک بشپړ تکیه وکړي، نو خپله ټوله مهرباني یې یوازې هغه ته ځانگړې نه کړه، بلکې ځینو نورو ته یې هم پام کاوه ترڅو که چېرې ایبک د هغې نېکې هېره کړي او وغواړي قدرت ترې واخلي، له هغوی څخه کار واخلي. هغې نور امیران په دې خوشحاله ساتل او ورته ښودله یې چې ایبک یې د دې لپاره نه دی غوره کړی چې هغه ډېر تکړه یا ورته گران دی، بلکې د دې لپاره چې ایبک داسې سختي او استبداد نه لري چې نور امیران ترې ووېرېږي، نو په دې توگه د هغوی مقام هم خوندي پاتې کېږي.

عز الدين پر دي هر څه پوهېده، نو ځکه يې د هغې له خفه کولو ډډه کوله، تل يې د هغې د خوښۍ هڅه کوله او له هغې سره يې له مشورې پرته هېڅ کار نه کاوه. که څه هم عز الدين د هغې او خلکو په وړاندې داسې بنودله چې د خپلواک قدرت په لټه کې نه دی، خو په اصل کې يې ورسره مينه لرله او زړه يې ورته مایل و. له همدې امله يې د هغې مشري او حکمونه په ورين تندي منل او د هغې په اطاعت کې يې خوند اخيست. هغه دومره باحيا و چې په مخامخ سترگو يې ورته نه کتل او په خبرو کې يې د هغې پوره درناوی کاوه، کت مت لکه د هغې د خاوند په څېر. په زړه کې يې مينه وه، خو وېرېد چې داسې څه ورته ووايي چې د خپل بادار په ژوند کې يې هغه محال (ناممکن) وه. د شجرة الدر لپاره د عز الدين د پټې مينې کشفول گران نه وو؛ هغې دا احساسول او پخپله يې هم ورسره مينه لرله، خو له دې مينې سره يې مبارزه کوله او هغه يې شاته غورځوله، ترڅو تسليم نه شي او د قدرت او سلطنت خوند قرباني نه کړي. هغې غوښتل ازاده پاتې شي او زړه يې پر عقل غلبه ونه کړي. هو، هغه پوهېده چې يوه ورځ بايد له يو امير سره واده وکړي، ځکه لا دومره نه وه زړه شوې چې د واده هيله پرې کړي او د تل لپاره د کونډې په نوم پاتې شي. خو چا دا تضمين کاوه چې که هغه له عز الدين سره واده وکړي، نو د هغې واکمنۍ او نفوذ ته به زيان نه رسېږي؟ چا دا ضمانت کاوه چې سلطنت به د عز الدين په لاس کې پاتې شي او کوم پياوړی سيال به يې ترې وانخلي؟ د اميرانو ترمنځ سيالي لا هم په شدت روانه وه، نو هغې غوښتل لږ صبر وکړي ترڅو وگوري چې کوم يو غالب کېږي، بيا به هغه ته د مرستې لاس اوږد کړي. البته په دې ډاډه وه چې لومړی به مقابل لوری د غوښتنې لاس اوږدوي، ځکه داسې څوک نه و چې له هغې سره د واده او د هغې د مينې د خوشبختۍ هيله يې نه لرله؟

سيف الدين قطز خپل استاد «عز الدين ايبک» ته ډېر وفادار و. استاد يې هم پر هغه بشپړ باور درلود او مهم ميشنونه به يې ورته سپارل. استاد يې هم د ده په څېر دينداره او پاکمنی و؛ هغه يې د دين او عفت له امله خوښاوه او د خپل استاد د مرکز د پياوړي کولو، د پلويانو د راټولولو او د خلکو د زړونو د مايلولو لپاره يې له هېڅ ډول هڅې ډډه

نه کوله.

هغه پوهېده چې استاد يې پياوړي سيالان لري چې تل ورته په څار کې دي او د فرصت په تمه دي چې هغه را وپرخوي او پر ځای يې واکمن شي. د بېلگې په توګه: اقطاعي د ملګرو او پلويانو په ډېرښت کې تر ده مخکې و او يو زړور اتل و، چې شاوخوا يې نور مېرني جنگيالي هم راټول وو؛ که په هغوی کې يوازې «بيبرس» هم وای، نو د دوی لپاره يې بسنه کوله. قطز وليدل چې د استاد نفوذ يې يوازې په «شجرة الدر» پورې تړلی دی — چې ډېر باور پرې نه شو کېدای — ځکه نور ټول اميران هم هغې ته ځان نږدې کوي او ليرې نه ده چې يو يې د هغې زړه لاس ته راوړي او هغه له ايبيک څخه مخ واړوي، چې دا کار به د ايبيک د زوال سبب شي.

هغه دې پايلې ته ورسېد چې په واک کې د خپل استاد د پاتې کېدو يوازینی لاره دا ده چې له شجرة الدر سره واده وکړي. هغه پوهېده چې استاد يې ورسره مينه لري او عاشق يې دی. که څه هم استاد يې ورته څه نه وو ويلې، خو دی پخپله يو داسې مين و چې د بل مين راز يې په اسانۍ کشفولی شو.

هغه پرېکړه وکړه چې له شجرة الدر څخه د خواستګارۍ (مرکې) وړانديز خپل استاد ته وکړي. نو يوه ورځ ورغی او ورته يې وويل: «باداره! ته ملکه ډېره زياته وينې، خلک وايي چې ته به ورسره واده وکړي.» دغه وفادار غلام له خپل استاد څخه گيله وکړه چې ولې له هغه څه بې خبره دی چې عام خلک يې په اړه خبرې کوي؟

عز الدين هغه ته په جدي نظر وکتل، خو داسې ښکارېده چې د دې خبرو په اورېدو خوند اخلي، بيا يې ورته وويل: «د خلکو خبرې مه منه، دا خبر رښتيا نه دی.» قطز وويل: «بيا به نو تر دې هم غټې خبرې وکړي؛ داسې خبرې چې ستا غلام يې د خپل پاکلمني استاد په اړه د اورېدو توان نه لري.»

عز الدين يې په مطلب پوه شو او ويې ويل: «مور د خلکو په کارونو کې څه کار لرو؟ پرېرېده چې هر څه يې زړه غواړي، هغه ووايي.»

قطز وويل: «دا سمه ده، پرېرېده چې هر څه وايي ويې دي وايي، هغوی زموږ په کار نه دي، خو بادار مې له هغې سره مينه لري، نو ولې ترې خواستګاري نه کوي؟»

عزالدين وويل: «چا درته ويلي چي زه ورسره مينه لرم؟»

قطز خواب ورکړ: «که مری د خپل بادار په غم او خوښۍ پوه نه شي، نو بیا د بادار د باور وړ نه دی؟»

عزالدين پوه شو چې له خپل غلام څخه د حقيقت پتول گټه نه لري. هغه د ارامۍ احساس وکړ، ځکه ويې ليدل هغه څه چې د ده په زړه کې د خوب په څېر وو، اوس په داسې حقيقت بدل شوي چې خلک ورباندې خبرې کوي. نو قطز ته يې وويل: «له کومه يې معلومه کړو چې هغه به ما خوښ کړي؟»

قطز وويل: «ايا هغه به تر تا غوره بل څوک ومومي؟»

* «زه د هغې د خاوند مریې يم اي قطزه!»

* «مگر هغه پخپله يوه وينځه (کنيزه) نه وه؟ پر دې سربېره، کوم ايوبې پاچا کولای شي مملوک اميران راضي کړي چې له هغې سره واده وکړي؟ يوازي ملک اشرف پاتې دی، خو ايا هغه به له دغه ماشوم سره واده کولو ته راضي شي؟»

کله چې عزالدين دا واورېدل، وخنډل. قطز زياته کړه: «يا ته او يا اقطای له هغې سره واده کولای شئ. ما اورېدلي چې اقطای په دې اړه ورسره خبرې کړي دي.»

د عزالدين له مخه خندا ورکه شوه او تندي يې تريو کړ، په جدي توگه يې وپوښتل: «دا دې له چا اورېدلي؟»

قطز وويل: «له بيبيرس مې اورېدلي، هغه ماته نورې خبرې هم وکړې چې زما او د هغه ملگرتيا ماته اجازه نه راکوي چې هغه افشا کړم.»

عزالدين د ډېر وخت لپاره غلی پاتې شو، بيا يې وويل: «خو زه جرات نه شم کولای چې له ملکې سره په دې اړه خبره وکړم. څو ځله مې هوډ وکړ، خو حيا مې ژبه تړي.»

قطز وويل: «که بادار مې خپل زړه ماته وسپاري، زه به خپله ژبه هغه ته ورکړم.»

* «غواړې چې تا هغې ته ورواستوم؟»

* «هو، ترڅو ستا د زړه خبره هغې ته وکړم.»

* «غواړې هغې ته څه ووايي؟»

* «پرېرېده چې وگورم حالات څه غوښتنه کوي، خو پوه شه چې ژبه به مې داسې څه

ونه وايي چې ته پرې راضي نه يې.»

عزالدين ورته وخنډل او په توکله يې وويل: «زه دې پېژنم اې قطزه! ته غواړې د هغې وينځه، گلنار وگوري!»

قطز په تبسم سره وويل: «دا خبره له تا پټه نه ده، نه غواړم درواغ ووايم او نه انکار کوم غواړم چې يو ځل هغې ته وگورم. زما په خيال زما بادر به د دې خدمت په بدل کې دا يو نظر ډېر ونه گڼي. اه، ما يوازې يو ځل هغه ليدلې ده؛ کله چې ملکې د تاج اېښودو په درېيمه ورځ زه وغوښتلم او له ما څخه يې د کانت ډارتوا د وژلو په ورځ د مېراني له امله مننه وکړه. بيا يې راته وويل: ايا دا وينځه دې خوښه ده؟»

ما وکتل، گلنار مې مخې ته ولاړه وه. د حيا له امله ما ځواب نه شو ورکولی، د ملکې غږ راويښ کړم چې ويل يې: «غواړې تاسو سره واده کړم؟»

ما وويل: «د ملکې لورينه نه شم ردولی.»

هغې وويل: «غواړې کله دا کار وشي؟» ما وويل: «په نېک کار کې بېره په کار ده.»

ملکې مسکې شوه او ويې ويل: «نه، پرېږده چې د سلطان لپاره زموږ د وير (ماتم) شپې پوره شي.» خو بادره! زه نه پوهېږم چې د سلطان ماتم به کله پای ته رسېږي!

عزالدين شېبه غلې شو، هغه د خپل ځوان مريي له جذبې، حماسې او فصاحت څخه حيران پاتې و. په داسې حال کې چې موسکا يې پر شونډو وه، ورته ويې ويل: «د سلطان ماتم هغه وخت پای ته رسېږي چې ملکه واده وکړي.»

قطز وويل: «بادره! که د خپل ځان لپاره ورسره واده نه کوي، نو زما په خاطر ورسره واده وکړه او ما له دغه اوږده غمه وژغوره.»

عزالدين په خندا شو او ويې ويل: «بيا خو نو ته بايد ماته انعام راکړي.»

هغه څه چې قطز له خپل ملگري بېرس څخه اورېدلي وو، يوازې اواز نه وه؛ په حقيقت کې اقطای شجرة الدر ته ورغلی و او ورته يې د واده وړانديز کړی و. هغه ډېر زړور و، نو ځکه يې نه ژبه په حيا کې بنده شوې وه او نه د ملکې رعب د دې مانع شوی و چې خپله مينه ورته څرگنده نکړي. ملکه د دغه څرگند او جسورانه غوښتنې څخه لږه هک پک شوه، خو ځان يې کنترول کړ او په نرمۍ يې ورته وويل چې د هغه

غوښتنه نه ردوي، خو نه غواړي تر هغې د واده په اړه فکر وکړي ترڅو چې د دمشق د واکمن «ملک ناصر» کار یو طرفه نه شي او د مصر او خپل ځان په اړه یې د هغه له گواښونو زړه ډاډه نه شي. اقطای په دې ځواب قانع شو او گمان یې وکړ چې دا د منلو یوه وعده ده، نو ارام شو او خپله ټوله هڅه یې د ناصر او د هغه د لښکرو له منځه وړلو ته ځانگړې کړه.

کله چې قطز د خپل استاد له خوا شجره الدر ته ورغی، ویې نه غوښتل چې په ډاگه د خپل بادار د واده غوښتنه وکړي، بلکې په کنایه کې یې د خبرو په ترڅ کې ورته وویل: «ملکه دې ژوندی وي! زما استاد زه د دوو خبرو لپاره تاسو ته رالېږلی يم: یو دا چې له خپل مریي سره خپله وعده پوره کړي او هغه له خپلې وینځې سره واده کړي، او بل دا چې هغه پوهېږي چې ته له خپلې وینځې څخه جلا کېدل نه خوښوي او هغه هم نه شي کولای له ما جلا شي؛ نو هیله لري چې مور دواړو ته اجازه راکړي چې دواړه په گډه ستا په خدمت کې واوسو.»

ملکه شېبه غلې شوه او د قطز په خبرو کې ډوبه شوه، بیا یې په ارامه غږ تری وپوښتل: «ستا بادار له دې دوو کارونو څخه کوم یو ډېر خوښوي چې زه یې ترسره کړم؟» قطز له دې امله چې ملکه یې په کنایه پوهه شوې وه، ډېر خوښ شو او ویې غوښتل چې خپله خبره نوره هم روښانه کړي، نو ویې ویل: «دویم کار، گرانې ملکې!» ملکې وویل: «ته څنگه پوه شوې؟»

قطز وویل: «ځکه په دویم کار کې دا دواړه کارونه رانغښتل شوي دي.» د ملکې مخ له حیا د گل په څېر سور شو، لاس یې جگ کړ او په زرین جام کې یې اوبه ورته راوړې او ویې څښلې. کله چې ارامه شوه، قطز ته یې وویل: «خپل استاد ته ورشه او ورته ووايه ترڅو چې د ناصر سرتېري د مصر د دروازو مخې ته وي، زه د واده جشن نه شم نیولی.»

قطز وویل: «گرانې ملکې! په دې صورت کې زما په حق کې ظلم او له وعدې خلاف ورزي کېږي.»

شجره الدر حیرانه شوه او ویې پوښتل: «څنگه؟»

قطز وويل: «ايا استاد ته مي ووايم ترڅو چي د ناصر سرتېري د مصر په دروازو کي وي، ملکه نه شي کولای په ماني کي د واده دوه جشنونه جوړ کړي؟»

ملکي په داسي حال کي چي تندي يي تريو و خو تبسم يي کاوه، ورته ويلي: «اي مکار مرييه! هر څه دي چي زړه وي ورته ووايه او له دي ځايه لاړ شه.»

عز الدين د قطز له خبرو پوه شو چي شجرة الدر د ناصر د ماتي په شرط دا وړانديز منلی دی. مريي يي يوازي د ملکي د خبرو په رسولو بسنه ونه کړه، بلکي خپل استنباط او هغه څه چي د ملکي له مخ څخه يي لوستي وو هم بيان کړل او هر څه يي داسي تفسير کړل چي ملکه له خپل استاد سره مينه لري او په دي کي هېڅ شک نشته.

عز الدين په دي اړه خپل شک څرگند کړ، خو قطز ورته وويل: «ايا مخکي له دي چي ته ماته ووايي، زه پوه نه شوم چي ته له هغي سره مينه لري؟»

عز الدين ځواب ورکړ: «هو.»

قطز ورته وويل: «لکه څنگه چي زه ستا په مينه پوه شوم، همداسي پوه شوم چي هغه هم ستا سره مينه لري.»

ملک معز (ايبيک) پرېکړه وکړه چي پخپله د ناصر او د هغه د سرتېرو جگړي ته لاړ شي او يوازي د قومندانانو په لېرلو بسنه ونه کړي، ترڅو فارس الدين اقطاعي په يوازي سر د دغي برخليک ټاکونکي ورځي بریا په خپل نوم نه کړي.

ملک ناصر خلک د دي لپاره راټول کړي وو چي مصر له مملوکو څخه واخلي؛ په شام کي يو شمېر ايوبي پاچاهان، له هغي ډلي د دمشق پخوانی واکمن «ملک صالح اسماعيل»، د هغه تر بيرغ لاندي راټول شوي وو. عز الدين ايبيک له خپلو سرتېرو او تجهيزاتو سره د هغه په لور وخوځېد او په «رمل» کي د ناصر له لښکرو سره مخامخ شو. سخته جگړه ونښته چي په پيل کي مصري سرتېرو ماتي وخوړه او شاته شول، ان تر دي چي د جگړي په سبا چي د جمعي ورځ وه، يوه ډله قاهري ته ورسېده. خلک باوري وو چي بریا د ملک ناصر په برخه شوې او د مصر په ټولو جوماتونو کي د هغه په نوم خطبه ولوستل شوه، پرته له هغي جامع جومات څخه چي «شيخ ابن عبدالسلام» په کي خطبه ويله. خو لا جمعه نه وه تېره شوې چي د ناصر د ماتي او دمشق ته د هغه د

تېبنتي او د ملك معز د بریا زېری راورسېد. بنار د هغه د هرکلي لپاره گلفوش شو. هغه په برياليتوب سره د هغو پاچاهانو سره چې بنديان شوي وو، لکه ملك صالح اسماعيل، بنار ته داخل شو. کله چې د دوی کتار د ملك صالح ايوب له قبر څخه تېرېده، بحري مملوکاو د صالح اسماعيل گړدچاپېره راټول شول او نارې يې وهلي: «ای زموږ باداره! چېرته يې چې خپل دېنمن اسماعيل وگوري؟»

کله چې معز کلا ته داخل شو، کوچني سلطان «ملك اشرف موسى» د هغه هرکلی وکړ او مبارکي يې ورته وويل. فارس الدين اقطاعی ملك اشرف ته په خطاب کې وويل: «هر څه چې مو وکړل، ستا د سعادت او ستا د ملك د پياوړتيا لپاره وو.» په دې سره يې په اصل کې ملك معز ته اشاره کوله چې يعنې بریا زما ده (لور ته وايي چې انگور يې واورې)

قطز د ملك صالح اسماعيل قضیې ته پام وکړ چې په کلا کې بندي و؛ هغه د دغه پاچا خيانتونه ياد کړل چې کله د «دمشق» پاچا و، څنگه يې د مسلمانانو خاوره پر صليبي دېنمنانو پلورلې وه او د خدای او رسول له حکمونو څخه يې سرغړونه کړې وه، او څنگه يې شيخ ابن عبدالسلام او د هغه مجاهد پلويان ځپلي وو. نو خپل استاد معز ته يې وړاندیز وکړ چې هغه ووژني. کله چې قطز وليدل معز د هغه په وژلو کې زړه نازړه دی، نو له شيخ ابن عبدالسلام څخه يې د دغه خاين پاچا د وژلو فتوا واخيسته. معز د وژني فرمان صادر کړ او هغه يې په دار وځړاوه؛ په دې توگه هغه د خپل دين او وطن په حق کې د خيانت سزا وموندله.

فارس الدين اقطاعی هم په پرله پسې ډول له شجرة الدر څخه غوښتنه کوله چې خپله وعده پوره کړي. هغه «رکن الدين بيبرس» د خپل استازي په توگه هغې ته وړلېږه. ملکي به هم د هغه هرکلی کاوه او خبرو ته به يې په ځير غوږ نيوه. بيبرس به هغې ته د خپل بادار (اقطاعی) مېړانه، شجاعت، د پلويانو ډېرښت او ځواک بياناوه. هغه به په جگړو کې د اقطاعی د برياوو او د مصر د ساتنې په لاره کې د هغه د سرښندنو کيسې کولې. د بيبرس ژبه په دغو تشرېحاتو کې ډېره روانه او ښاماره وه؛ هغه به داسې انځورگري کوله چې د ملکي زړه به يې راښکلو او داسې احساس به يې کاوه چې گواکې د تورو

شرنگ، د نيزو غږ، د غشو ازانگه او د اسونو شيهاره پخپله اوري. هغې ته به داسې بنسكارېده چې اقطای لکه د زمري په څېر غږ مبيري، بريد کوي او د دښمن صفونه ماتوي، په داسې حال کې چې توري يې په لاس کې وي او دښمنان يې چپ او راست په ځمکه رغري.

خو بيبرس به د خپل بادار د ميني په اړه ډېرې لږې خبرې کولې. کله به چې دغه موضوع ته راغی، نو يوازي څو وچې او بي خونده جملې به يې ويلې چې نه له زړه وتلي او نه پر زړه کېناستلي. بيبرس څنگه کولی شول هغه څه بيان کړي چې پخپله يې نه پېژندل او نه يې احساسول؟ هغه ولي ځان په هغو ټکو ستړی کړی وای چې شجره الدر يې په وجد نه راوستله؟ نو ځکه به يې ډېره پاملرنه د خپل بادار جنگي مېراني ته وه.

خو قطز بيا د خپل استاد د هغو صفتونو په بيانولو ډېر وخت نه تېراوه چې ملکي ته معلوم وو، بلکې يوازي به يې د هغه دينداري، پاکمنی، رښتينولی، امانتداري او اخلاص ته اشاره کوله. بيا به يې د هغه د ميني او د زړه د حال شرحه پيل کړه. هغه به ملکي ته د خپل استاد د زړه د درزا او د هغه د روح د تپيدا غږ ورکاوه. قطز به کله کله د ملکي انځور د خپل استاد په سترگو کې داسې پاک او ښکلی بيان کړ چې د ټولو اخلاقي ارزښتونو لرونکی وي. کله چې به قطز په خبرو کې ډوب شو، نو هېرول به يې چې د خپل استاد په استازولي خبرې کوي؛ هغه به خپله محبوبه «گلنار» په نظر کې نيوله، ګواکي گلنار د شجره الدر پر ځای پر تخت ناسته ده او دی ورته د خپلي ميني كيسه، د شکايت تريخوالي او د زړه نرمي وړاندې کوي. د هغه خبرې د ملکي لپاره داسې وي لکه د يوه تېري لپاره چې يخې اوبه وي. ملکي به هم کله کله ځان نه شو کنټرولولی او په پټه به يې اسويلی (آه) ايستله، خو غرور يې اجازه نه ورکوله چې د استازي مريي په وړاندې خپله کمزوري وښيي. هغې په ډېر تکليف خپل احساسات کنټرولول، که نه نو اوبنکي به يې رواني شوي وای او په لوړ غږ به يې ژرلي وای.

ډېر وخت نه و تېر شوی چې د ملکي وينځې هم په دې پوهې شوي چې د هغې او د دغو دوو سيالو استازو ترمنځ څه روان دي. هغوی په تمه وي چې وگوري کوم يو به د ملکي

زړه د خپل بادار لور ته مایل کړي. کله به چې له دغو دواړو څخه یو راغی، وینځو به په غوږونو کې یو بل ته بس پسک کاوه او په کرار به د تالار د دروازو شا ته پټې شوي ترڅو خبرې واورې. هغوی هم په دوو ډلو وېشل شوي وي؛ یوه لویه ډله د قطز پلوي وه او بله کوچنۍ ډله د بیبرس ملاتړې وه. په دې دویمه ډله کې د گلنار کینه کښې وینځې هم وې چې نه یې غوښتل گلنار او د هغې محبوب یې وگټي؛ هغوی به د قطز او د هغه د استاد مقام ټیټاوه او د بیبرس او اقطاع په ستاینه کې به یې غلو (مبالغه) کوله.

گلنار د دوی په منځ کې غلې وه او د خپل محبوب او د هغه د سیال په اړه یې څه نه ویل. کله به چې د دروازي شا ته ولاړه وه، له وېرې به یې زړه درزا کوله او شونډې به یې رپېدې چې هسې نه بیبرس پر قطز برلاسی شي. یوه ورځ چې هغې د پردې له چاک څخه بیبرس ته وکتل — چې ډېر پخوا پوه شوي وه چې دا هماغه د «حلب» د مریانو د بازار شین سترگی قبچاقي هلک دی — تصور یې وکړ چې بیبرس پر قطز برلاسی شوی، شجره الدر له اقطاع سره واده کړی او بیا ملکې دا بیبرس ته واده کړې ده. په دې فکر سره د گلنار سر وگرځېد او نږدې وه چې بې هوښه شي. له هغې وروسته گلنار نور بیبرس ته نه کتل او یوازي به یې د خپل محبوب قطز خبرو ته غوږ نیوه، ګواکې دا د قطز د خپلې مینې خبرې دي؛ نو ځکه یې نه شوای کولی پر خپلو بارخوگانو د اوبسکو د بهېدو مخه ونیسي.

یوه ورځ هغې واورېدل چې قطز ملکې ته ویل: «ای لویې ملکې! ای له هغو ټولو ښکلې چې د نیل سیند اوبه یې څښلې دي! حیراننیزه مه که زه ونه شم کړای هغه لویه مینه چې نړۍ کې نه ځایېږي، خو د هغه چا په سینه کې ځایېږي چې زه یې تاته رالړلی يم، په سمه توګه انځور کړم. او هکه پکه مه کېږه چې زما بیان ښکلې دی؛ ځکه زما بادار خپل هغه لوی درزېدونکی زړه ماته په پور راکړی او ما خپله وړه او عاجزه ژبه هغه ته په پور ورکړې ده. ډاډه اوسه چې زما ژبه که په انځورګرۍ کې هر څومره ماهره او په بیان کې روانه وي، بیا هم نه شي کولای د هغه خیالمن زړه حال ته ورسېږي، مګر یوازې د هغې مرغۍ د مښوکې د اوبو په اندازه چې له سمندر څخه اوبه څښي.

زما ملکې! ای تر هغو ټولو ښکلې چې د نیل اوبه یې څښلې دي! که زما بادار

اورپالونکی وای، نو ته به هغه اور وې چې ده به یې عبادت کاوه؛ او که بت پرست وای، نو ته به یې هغه بت وې چې ده به ورته مخ کاوه. خو هغه یو رښتینی او باایمانه مسلمان دی، نو ته د هغه کعبه او لمونځ یې او ته خدای ته د هغه د نردې کېدو وسیله یې! زما ملکې! اې تر هغو ټولو ښکلې چې د نیل اوبه یې څښلې دي! خدای په خپل کتاب کې خلکو ته مثالونه بیان کړي ترڅو هغوی پوه شي. نو د خپل نور لپاره یې مثال داسې راوړی لکه په یو طاق کې چې څراغ وي او هغه څراغ په یوې ښیښه کې وي، داسې ځلېدونکې ښیښه لکه یو روښانه ستوری. دا څراغ د زیتون له هغې برکتې ونې بلېږي چې نه شرقی ده او نه غربی، ګواکې تېل یې به له دې چې اور ورته ورسېږي پخپله لمبه کیږي؛ نو د خدای هغه نور چې اسمانونه او ځمکه پرې روښانه دي، د دې څراغ په وړاندې به څه وي!

د مینې لپاره یې د یوه شهزاده او یوې شهزادګۍ مثال راوړی دی. دا دواړه د عمه او ماما اولادونه وو چې تقدیر هغوی د پاچاهۍ له ناز او نعمت څخه د غلو منګولو ته وغورځول، هغوی یې د مریانو په بازار کې وپلورل. هغوی دواړو د یوه صالح بادر تر سیوري لاندې ژوند کاوه؛ بادار دوی خوښول او وعده یې ورسره کړې وه چې ازاد به یې کړي او واده به یې سره وکړي، خو مخکې له دې چې وعده پوره کړي، هغه وفات شو. هر یو یې پر جلا مالک وپلورل شول او سره بېل شول، هر یو یې یوې بلې سیمې ته لاړل. هغوی ډېر وخت په ناهیلۍ کې د یو بل لیدو ته تېر کړل، تر دې چې بالاخره په یوې مانۍ کې سره یو ځای شول او له ناهیلۍ وروسته یې یو بل ولیدل او د زړه مینه یې بېرته راژوندی شوه. قسم په هغه ذات چې دانه یې پیدا کړې او نسیم یې پیدا کړی، هغه مینه چې زه یې اوس بیانوم، د هغې شهزادګۍ لپاره د دغه شهزاده تر مینې هم لویه ده! «د لویې ملکې ځواب دواړو استازو ته دا و چې د ناصر خطر لا هم پر مصر کې پاتې دی او تر څو چې دا خطر له منځه لاړ نه شي، د واده په اړه فکر نه کوي. اقطای هم د شجرة الدر د رضا تر لاسه کولو لپاره د ناصر او د هغه د پلویانو پر ضد د څو بریدونو مشري وکړه. عزالدین هم د دې لپاره چې سیال یې په یوازې سر د بریا ویاړ تر لاسه نه کړي، کله کله به پخپله جګړې ته تلو او خپل امین مری (قطز) به یې د هېواد چارو ته

پر خپل ځای پرېښود. تر دې چې د ناصر او دوی ترمنځ سوله وشوه؛ په دې شرط چې تر اردن پورې د غزي، قدس، نابلس او تولي ساحلي سيمي به د مصريانو وي او له هغه وروسته سيمي به د ناصر وي.

اوس نو شجرة الدر ته د ناصر په نوم کومه بهانه پاتې نه وه چې له واده څخه ډډه وکړي، خو هغې نه غوښتل د داسې لويې پرېکړې په اړه چې نامعلوم راتلونکي ورپورې تړلی و، په بېره پرېکړه وکړي؛ نو ځکه يې نورو بهانو ته لاس واچاوه او هغه دواړه سيالان يې لا هم په تمه پرېښودل. هغې دواړه تلل (ارزول) ترڅو وگوري چې کوم يو يې خوښيږي او راتلونکي يې خوندي کوي. هغې وليدل چې د دوو سړيو په وړاندې ولاړه ده؛ لومړی (اييک) ورسره مينه لري او تر دويم ډېر ورته تسليميږي، خو د دويم (اقتای) له مېراني او زړورتيا ډېره خوند اخلي. نو زړه يې لومړي ته مايل شو، خو ويې نه غوښتل چې د اييک منل قطعي کړي ترڅو وگوري چې کله د اقتای صبر پای ته ورسېږي، د اييک کار به چېرته رسېږي. هغې پرېکړه وکړه چې هغوی په ښکاره يو بل ته واچوي او د دښمنی اور يې بل کړي ترڅو د برخليک ټاکنو کې ورځ ژر راشي. نو د عزالدين استازي ته يې وويل: «خپل بادار ته ووايه چې زه له نيمايي پاچاهي (شريک پاچا) سره واده نه کوم؛ کله چې هغه بشپړ پاچا شو، بيا ورسره واده کوم.» عزالدين پوه شو چې ملکه هغه د کوچني پاچا (ملک اشرف) ليرې کولو او د پاچاهي خپلواکي ته هڅوي. هغه هم له پخوا په دې اړه فکر کړی و او پوهېده چې د هغه په شتون کې د ده د پاچاهي بنسټونه نه کلکيږي؛ ځکه مملوک اميرانو او په ځانگړي ډول اقتای به د دغه ماشوم حق د ده د واکمنی د مخالفت او مداخلې لپاره بهانه کاوه. کله يې چې وليدل شجرة الدر پخپله دا وړانديز کوي، نو د هغې امر ته تسليم شو او پر خدای يې توکل وکړ.

څو ورځې لا نه وې تېرې شوې چې معز (اييک) د مصر بشپړه پاچاهي په خپل لاس کې واخيسته؛ د اشرف نوم له خطبو څخه لرې شو، هغه يې ونيوه او په کلا کې يې زنداني کړ. کوچنی پاچا نه پوهېده چې ولې يې پر تخت کېناوه او ولې يې بېرته زندان ته

واچاوه؛ ځکه نه يې داسې کار کړی و چې د پاچاهۍ وړ وي او نه يې داسې جرم کړی و چې سزا يې زندان وي.

د ملک معز دا کار پر فارس الدين اقطاعی ډېر دروند تمام شو او ډاډه شو چې اوس له خپل زاړه دښمن سره د مبارزې وخت رارسېدلی دی. هغه خپل پلويان راټول کړل او برید ته سترگې په لار و، خو ويې نه غوښتل چې بېره وکړي او په رڼا ورځ برید وکړي؛ ځکه وپېرېده چې شجرة الدر احساس د خطر ونه کړي او نور مملوک اميران چې د هغې خبره مني، د ده پر ضد راجگ نه شي. هغه لا هم د شجرة الدر له لوري ناهیلی نه و او د هغې پر وعدې يې باور درلود؛ ځکه د ده استازی بيبرس لا هم مانی ته تگ راتگ کاوه او داسې زېري يې راوړل چې گواکې ملکه له هغه چا سره واده کوي چې په دې میدان کې بريالی شي.

اقطاعی پرېکړه وکړه چې د ملک معز پر ضد توطئې پيل کړي او په هېواد کې ناامني خپره کړي، ترڅو د ملک معز بې کفایتي ثابته کړي او داسې وښيي چې د اقطاعی پرته بل هېڅوک نه شي کولای په هېواد کې امنیت او آرامي بېرته راولي.

اقطاعی خپلو مريانو (بحري مملوکو) او پلويانو ته امر وکړ چې په ښار کې فساد او پر خلکو تېری پيل کړي. هغوی په زور د عامو خلکو، ښځو او ماشومانو مالونه لوټل او هېچا يې مخه نه شوای نيولی. د دوی تېری تر دې کچې ورسېد چې حمامونو ته به ننوتل او ښځې به يې په زور وړلې. کله به چې خلکو اقطاعی ته شکایت وکړ، هغه به ورته ويل: «زما وس پر هغوی نه رسېږي، له ملک معز څخه وغواړئ چې د هغوی مخه ونيسي.»

ملک معز په پيل کې هڅه وکړه چې اقطاعی راضي کړي، نو مالونه يې ورته ولېږل او د اسکندريې کلا يې هم هغه ته ورکړه ترڅو د هغه له شره په امان کې پاتې شي؛ خو اقطاعی دا کار د معز کمزوري وبلله او حرص يې نور هم زیات شو.

شجرة الدر د دغو دوو قهرمانانو ترمنځ د سيالی پایلو ته کتل؛ هغې په خپل هوښيارۍ سره درک کړه چې هغه وسله چې اقطاعی يې کاروي (فساد او ظلم)، يوه ورځ به د هغه په خپل زیان تمامه شي؛ ځکه خلک د هغه د پلويانو له فساد څخه پوزي ته راغلي وو.

شجرة الدر د ولس په حواک او د واکمنانو په برخليک کې د هغوی په اغېز پوهېده، نو خپله پرېکړه يې وکړه. هغې ملک معز ته خبر ورکړ چې واده ته چمتو ده او ويې غوښتل چې دا کار ډېر ژر ترسره شي.

خلک ناڅاپه د شجرة الدر او ملک معز د واده له جشن سره مخ شول. کلا، قاهره او د مصر نور ښارونه (تزيين) شول، ډولونه وغږول شول او له هر لوري خلک د مبارکي لپاره راغلل.

اقتای له يو نوي حالت سره مخ شو؛ هغه وليد چې هيلې يې څنگه په اوبو لاهو شوي او پوه شو چې شجرة الدر غولولی و. د هغه زړه د شجرة الدر له کيني ډک شو او پرېکړه يې وکړه چې غچ ترې واخلي، که څه هم په دې لاره کې خپل سر وبايلي. هغه خپل پلويان راټول کړل، نور مملوک يې وگواندل چې له ده سره ملگري شي او په ښکاره يې د ملک معز له حکمونو سرغړونه پيل کړه. هغه مهمې څوکي خپلو کسانو ته ورکړي او ملک معز دومره بې وسه شو چې هېچا يې خبره نه اورېده. که معز به چاته څه مقرر کړل، اقتای به ترې څو چنده زيات اخيستل. د بهرنيو واکمنانو ليکونه به هم لومړی اقتای ته ورل کېدل او د هغه له اجازې پرته هېچا د ليک خلاصولو يا حوابولو جرات نه درلود.

دا خو د ملک معز سزا وه، خو هغه غوښتل له شجرة الدر څخه هم غچ واخلي. د هغې سزا دا وه چې هغه د جبل له کلا څخه رابښکته کړي او خپله يوه مېرمن چې شهزادگی وه، هلته مېشته کړي. ډېر ژر دا خبر خپور شو چې امير فارس الدين اقتای د حماه د واکمن «ملک مظفر» له لور سره واده کوي. د ملک مظفر لور په يو لوی کتار کې دمشق ته بيول شوې وه ترڅو له هغه ځايه مصر ته راوستل شي او له هغه چا سره واده وکړي چې د مصر واک يې په لاس کې دی.

اقتای له خپلو ملگرو سره په کلا کې ملک معز ته ورغی، هغه يې له دغه واده خبر کړ او ورته يې وويل چې بايد د حماه شهزادگی ته په کلا کې د اوسېدو اجازه ورکړي. د ملک معز تندي تريو شو او ويې ويل چې په دې اړه به فکر وکړي. اقتای ورته وويل: «زه په دې کې د فکر کولو اړتيا نه وينم؛ که غواړي له شجرة الدر

سره مشوره وکړې، نو زما په خیال هغه به د خپل پخواني بادار د کورنۍ یوې شهزادګۍ ته د خای په پرېښودلو کې انکار ونه کړي.»

معز غلی پاتې شو. کله چې شجره الدر دا خبر واورېد، خطر یې احساس کړ او پوهه شوه چې خبره جدي ده. هغه پوهېده چې د اقطای هدف د هغې سپکول او د هغې د غرور ماتول دي. شجره الدر هم د اقطای له سرغړونو او ځانمنۍ څخه تنګ شوې وه او د هغه د له منځه وړلو په فکر کې وه؛ خو دا وروستی ستونزه تر ټولو لویه وه، نو باید مخکې له دې چې اقطای خپل هدف ته ورسېږي، هغه له منځه یوسي.

شجره الدر خپل خاوند (ایبک) ته مشوره ورکړه چې په ښکاره له اقطای سره مخالفت ونه کړي او د هغه غوښتنه ومني. هغې قطن ته هم دنده ورکړه چې بیبرس ته ووايي چې ملکه حاضرې ده کلا شهزادګۍ ته پرېږدي. شجره الدر دا نقشه په عملي ډول پیل کړه؛ هغه به د ورځې په کلا کې وه، خو د شپې به له خپلو وینځو او خدمتګارانو سره د کلا لاندې بلې ماڼۍ ته تلله او هلته به یې څراغونه بلول. اقطای ډاډه شو چې شجره الدر ماتې منلې او کلا یې ورته خالي کړې ده. په دې توګه اقطای نور هم مغرور شو او ویي انګېرله چې هر څه د هغه په خوښه روان دي او پاچاهي به ورته ورسېږي.

شجره الدر د خپل خاوند مریې (قطن) حضور ته ور وغوښت او ورته یې وویل: «زه غواړم خپله وعده پوره کړم او گلنار ستا نکاح ته درکړم، خو دا مې نه لورېږي چې زما د تر ټولو غوره وینځې د واده مراسم له کلا څخه بهر بل خای کې وشي. ته پخپله وینې چې مور کلا هغه چا ته خالي کړې ده چې قدرت یې تر هر چا زیات دی، ترڅو له خپلې نوې ناوې سره په کې ژوند وکړي.»

قطن سمدستي درک کړه چې ملکه هغه د فارس الدین اقطای وژلو ته هڅوي؛ هغې په کنایه کې ورته ویل چې که هغه د اقطای له شره خلاصه کړي، نو ملکه به خپله وعده پوره کړي. هغه له ځان سره فکر وکړ چې ملکې د همداسې یو خطرناک کار لپاره خپله وعده ځنډولې وه او اوس له ده څخه د اقطای سر د گلنار د مهر په توګه غواړي. که څه هم دا یو ډېر دروند مهر و، خو گلنار تر دې هم ارزښتناکه وه. له بلې خوا، د اقطای ظلم، پر خلکو تېری او په هېواد کې د هغه د پلویانو فساد د هغه وینه مباح کړې وه او د

هغه وژل خدای ته د نردي کېدو وسیله وه؛ پر دې سربېره، د ده د استاد (ایبک) واکمني تر هغې نه شوای ټینګېدلی ترڅو چې اقطای ژوندی وای.

قطز ملکې او خپل استاد ملک معز ته اعلان وکړ چې د اقطای د وژلو پیره پر غاړه اخلې. هغوی په ګډه پرېکړه وکړه چې اقطای په کلا کې له معز سره لیدنې ته را وغواړي، او کله چې هغه دهلیز ته ورسېږي، قطز به پرې برید کوي او وبه یې وژني. معز قطز ته وړاندیز وکړ چې یو شمېر باوري مملوک مریان له ځان سره واخلي ترڅو په دې خطرناکه دنده کې ورسره مرسته وکړي، خو قطز وویل: «زه په یوازې سر دا کار کولی شم.»

معز ورته وویل: «قطز! هغه ډېر قوي او بې رحمه سړی دی! پر دې سربېره مور تاته اړتیا لرو، که هغه ستا له لاسه روغ ووت، نو مور به ټول له منځه یوسي.» په پای کې معز هغه راضي کړ چې د ده له مریانو څخه دوه تنه (بهادر او سنجر غتمی) د مرستې لپاره وټاکي.

قطز او بیبرس تر هغه وخته ملګري وو؛ کله به چې یو بنکار ته تلو، بل به یې هم ورسره دعوت کاوه. یوه ورځ بیبرس پرېکړه وکړه چې بنکار ته لار شي او قطز ته یې هم بلنه ورکړه. قطز پوه شو چې بیبرس له خپلو ډېرو ملګرو او د اقطای له پلویانو سره یو ځای وځي، نو دا یې د اقطای د وژلو لپاره غوره چانس وباله. هغه لومړی د بیبرس بلنه ومنله، خو سبا سهار یې پیغام ورواستاوه او بېننه یې وغوښته چې د ناروغۍ له امله بنکار ته نه شي تلای.

کله چې قطز ډاډه شو چې بیبرس او ملګري یې له بناره وتلي دي، خپل استاد ته ورغی او ورته یې وویل چې د نقشي د پلي کولو وخت رارسېدلی دی.

ملک معز فارس الدین اقطای را وغوښت ترڅو د یوې مهمې موضوع په اړه مشوره ورسره وکړي. اقطای پر معز پوره باور درلود، ځکه له هغه یې هېڅ مخالفت نه و لیدلی او شجره الدر هم د کلا مانې خالي کړې وه. کله چې د اقطای ملګرو ورته مشوره ورکړه چې کلا ته لار نه شي، اقطای د هغوی خبره ونه منله. هغوی ورته وویل: «معز کومه نقشه لري، صبر وکړه ترڅو بیبرس، قلاوون او سنقر له بنکاره بېرته راشي.» خو

هغه په ځواب کې وويل: «زه د داسې وړې خبرې لپاره هغوی ته نه شم په تمه کېدای؛ هغوی باید زما بېرته راتگ ته په تمه شي.»

اقتای د خپلو ملگرو خبرو ته له پامه پرته روان شو. هغوی وويل: «مور دې يوازې نه پرېږدو» او ورسره ملگري شول. کله چې کلا ته داخل شو او د ستنو تالار ته ورسېد، د کلا دروازې يې پورې کړې او د هغه ملگرو ته يې د ننوتلو اجازه ورنه کړه. اقتای خطر احساس کړ او لاس يې د تورې قبضې ته کړ، خو غرور يې اجازه ورنه کړه چې بېرته وگرځي. په دهليز کې له قطز او د هغه له ملگرو سره مخ شو. اقتای په امرانه لهجه ورته وويل: «لار شئ او زما د ملگرو لپاره دروازه خلاصه کړئ!»

قطز خپلو ملگرو ته وويل: «لار شئ او دروازه ورته خلاصه کړئ.»

هغه دوه تنه له اقتای تېر شول او تر شا يې ودرېدل. قطز يو څو گامه ورسره ملگري شو او ورته يې وويل: «خپله توره ماته راکړه، ځکه دا مناسبه نه ده چې يو تبعه له پاچا سره وسله وال وگوري.»

اقتای په غوسه شو او په داسې حال کې چې د تورې قبضه يې کلکه نيولې وه، چيغه يې کړه: «اي ککر مرييه! غواړي ما بې وسلې کړي؟»

قطز په خنجر د هغه په پښتۍ کې يو گوزار وکړ او ويې ويل: «بلکې ستا ژوند اخلم او هېواد ستا له ناپاک شتون څخه پاکوم!»

اقتای وغرمېد او په داسې حال کې چې په يو لاس کې يې توره وه او په بل لاس يې خپل تپ نيولی و، پر قطز يې برید وکړ. قطز هم توره کښله او دواړه په جگړه شول. هغه دوو نورو غوښتل مرسته وکړي خو قطز ورباندې غږ وکړ: «پرېږدئ چې دا ککر مريي هغه په يوازې سر ووژني، ترڅو خلک ونه وايي چې د معز دريو مريانو هغه وواژه.»

دواړو جگړه کوله او قطز د هغه درانه گوزارونه دفع کول؛ د قطز هدف دا و چې د اقتای له تپ څخه وينه لاره شي او بې سېکه شي. اقتای چيغې وهلي: «اي ملعونه! ودرېره!»

قطز په ځواب کې ورته ويل: «اي د شهزادگۍ خاونده! مقاومت وکړه!»

له اقطای څخه ډېره وینه لاره، پښې یې سستې شوي او د اوبښ په څېر پر زنگونونو راولوېد، خو بیا یې هم چپ او راست طرف ته توره وهله.

قطز یې مخې ته ولاړ و او ورته کتل یې. اقطای په ډډ غږ وویل: «د بیبرس ملگریه! رانږدې شه... رانږدې شه.»

ملکه شجرة الدر له خپل بالکون او ملک معز له خپل دفتر څخه ورته کتل. ملکي په داسې غږ چې اقطای یې واورې وویل: «ای مغروره! ایا هغې شهزادګۍ درته ګټه وکړه؟»

کله چې اقطای د ملکي غږ واورېد، هڅه یې وکړه چې بره وګوري ترڅو هغې ته وګوري، خو په شا راولوېد او یوازې یې وویل: «ای خاینې!» او ساه یې ورکړه.

کله چې هغه مملوک مریان چې د کلا دروازي ته ولاړ وو ولیدل چې اقطای را ونه وت، نو باوري شول چې معز د دوی مشر نیولی دی. هغوی دا خبر د اقطای د ټولو پلویانو ترمنځ خپور کړ؛ خبر په ښکارګاه کې بیبرس او د هغه ملګرو ته هم ورسېد. هغوی په منډه بېرته راستانه شول او ټول سره یو ځای شول. بیبرس له اووه سوه سپرو سرتېرو سره د جبل کلا په لور وخوځېد؛ هغوی د کلا مخې ته ودرېدل او غوښتنه یې وکړه چې مشر یې ورته وسپاري. خو ناڅاپه معز د اقطای پرې شوی سر د هغوی په منځ کې وغورځاوه او ورته وپي ویل: «مخکې له دې چې تاسو هم د خپل مشر په برخلیک اخته شئ، خپل ځانونه وژ غورئ!»

هغوی په دې کار سره سخت وارخطا شول او باوري شول چې معز د داسې ورځې لپاره بشپړ تیاری نیولی دی. نو په زړونو کې یې وېره خپره شوه، خواره واره شول او په هماغه شپه یې قاهره پرېښوده. یو شمېر یې په «کرک» کې له ملک مغیث سره یو ځای شول، ځینې نور یې له بیبرس سره په «دمشق» کې ملک ناصر ته پناه یوړه او یوې بلي ډلې بیا په «غور»، «بلقا» او «قدس» کې په لارنیونو او غلاو پیل وکړ. بیبرس به له هغې ورځې وروسته تل ویل: «زما ملګري (قطز) له ما سره دا لوبه وکړه؛ په خدای قسم! هغه به یو له هغو کسانو وي چې زما په لاس به وژل کېږي.

دولسم فصل:

بله ورځ، ملک معز د «اقتای» پاتې پلویان چې د بحري مملوکونو څخه وو، ونيول؛ خطرناک مشران یې ووژل او نور یې زنداني کړل. خلک د هغوی له تېري او فساد څخه خلاص شول. تر ډېره وخته د سيفالدين قطز په لاس د اقتای د وژل کېدو کيسه د مجلسونو توده موضوع وه. خلکو د قطز مېرانه او زړورتيا خوبوله، هغه د دوی په نظر کې لوی شو او له همغه وخته د قطز مینې دا دوی زړونو کې ځای ونيوله. ملک معز هم پر خپل ځان او سلطنت باندي د خپل دغه شجاع او امین مریي احسان هېر نه کړ، نو ځان ته یې نږدې کړ، عزت یې ورزیات کړ، هغه یې ازاد کړ او د نائبالسلطنه (د سلطنت مرستیال) لوړه څوکی یې ورته ورکړه. په مقابل کې، د خپل بادار په وړاندي د قطز اخلاص او سربیندنه نوره هم زیاته شوه.

ملکي شجره‌الدر هم پر ځان د دغه شجاع مریي نېکي هېره نه کړه؛ هغې پر خپلې ژمنې وفا وکړه او گلنار یې هغه ته ورکړه. د هغوی نکاح شیخ عزالدین بن عبدالسلام وتړله. ملکي په خپله گلنار سینگار کړه او هغه یې تر نائبالسلطنه، سيفالدين قطز پوري بدرگه کړه.

د واده مراسم په «قلعه جبل» کې ترسره شول. ملک معز د نارینه پلاوو هرکلی کاوه چې د خپل وفادار مریي د واده مبارکۍ ته راغلي وو، او ملکي د بنځینه ډلو هرکلی کاوه چې د هغې د بنکلي وینځي د واده مبارکۍ ته راغلي وي.

شپه نیمه شوه، مېلمانې خواره شول، د چنگ او عود موسیقي غلې شوه، ډولونه ودرېدل، نڅاوي ارامي شوي او د څراغونو رڼا کمه شوه. خدمتگارانو دسترخوانونه ټول کړل او وینځي په داسې حال کې چې زړونه یې له خوشالی او حسرت څخه ډک وو، خپلو بسترونو ته لاړي. د بختوري خوني پردې رابنکته شوي او دوه بختور مینان سره یوازي شول.

دا یوه له خلوص او صمیمیت څخه ډکه لیدنه وه؛ د خوښۍ او بڼکي روانې شوي، دوو زړونو سره خبرې وکړي، شکایتونه خوندور شول، راز او نیاز ارام شو او د زمانې سختی مروري شوي؛ په یوه لمحې کې پر هغو ټولو د بڼني قلم رابنکته شو. شېبې د هغو

خُلبونكو امبل د دانو په څېر تېرېدې چې شيندل شوي وي. هغه سترگې چې د اوږدې جلاوطني له امله بې خوبه وي، د وصال له نعمت څخه برخمنې شوي. ارام خوب هغو سترگو ته ورغی چې په نارامۍ او پريشاني عادت وي، او د بانوگانو په غېر کې خای پر خای شو. بيا دوی دواړه ویده شول، په داسې حال کې چې مينه يې دريمگرې وه او د خدای د رحمت او خوشنودۍ تر سيوري لاندې وو. په ځمکه کې يو خوب رښتيا شو، د يو صالح سړي دعا په اسمان کې قبوله شوه او د هغو دوو بنځو روحونه ارام شول چې په «سند سيند» کې ډوبې شوي وي. کله چې دوی دواړه کوچني وو او د «غزني» په ماني کې يې لوبې کولې، ميندو يې د داسې ورځې هيله ورته لرله.

کله چې سهار شو، ناوې او زوم په وارخطايي له خوبه راويښ شول؛ دوی ووېرېدل چې گني دا به خوب وي. هغوی د سهار په رڼا کې يو بل لمس کړل او ويي ليدل چې رښتيا هم د يو بل په غېر کې دي.

دې بختوري جوړې يو څه موده په قلعه جبل کې د خپلو بادارانو تر څنگ تېره کړه، خو بدبخته زمانه تر دې کينه گره وه چې اجازه ورکړي په هغې کلا کې چې د جشنونو او غمونو شاهدې وه، دوه ميان په خوښۍ پکې پاتې شي. ډېر وخت نه وه تېر شوی چې زمانې د دې لويې ماني په کونجونو کې خپل لاسونه په حرکت راوستلو، مينه يې گډوډه کړه، تازه گي يې له منځه يوړه او ارامي ترې واخستله.

معز لا د اقطای او د هغه د ډلې له شره په بشپړه توگه خلاص شوی نه و او لايې هر څه تر کنټرول لاندې نه وو راوستي، چې د ملکي شجره‌الدر واک او نفوذ، له سلطنت سره د هغې مينه او دا ادعا چې قدرت يوازې د هغې حق دی، پر ده باندې درنه تمامه شوه. شجره‌الدر چې هر څوک غوښتل لوړول به يې او چې هر څوک يې غوښتل راغورځول به يې؛ د معز امر به د هغې په امر ماتېده، خو د هغې امر د ردولو نه و.

سربېره پر دې، معز له ډېرې مودې راهيسې له خپلې پخوانۍ مېرمنې «ام علي» سره اړيکه پرې کړې وه؛ نو بېرته هغې ته ور وگرځېد او د خپل زوی د راتلونکي او د مصر پر تخت د هغه د کښېنولو په فکر کې شو. له همدې امله شجره‌الدر ترې ووېرېده او پر خپلې بني يې (حسد) وکړ، ځکه خپله پاچاهي يې د هغې له لوري له گواښ سره مخ

ليده.

شجرة الدر هم داسې بنځه نه وه چې له پېښو غافله پاتې شي يا ورته اهميت ورنکړي، ترڅو پر خپل مېړه د زړه واک او د خپل اقتدار کنټرول له لاسه ورکړي. هغې پرېکړه وکړه چې د دغو دوو حقونو د ترلاسه کولو لپاره، که هر څومره گرانه هم ورته تمامه شي، مبارزه وکړي. نو د خپلو حقونو د دفاع لپاره يې يوه نقشه جوړه کړه: د لومړي حق په اړه يې مېړه ته امر وکړ چې له خپلې بلې مېرمنې جلا شي او اړيکه ورسره پرې کړي، او د ډاډ لپاره يې معز د هغې پر طلاقولو مجبور کړ. خو دويم حق: چې د هغې لپاره خورا اسان و. هغې يو شمېر «صالحيه مملوکونه» چې له معز سره يې نږدېوالي ته زړه نه ښه کاوه، ځان ته نږدې کړل او بېلابېلې دندې يې ورته وسپارلې. هغې د خپل مېړه کسان او پلويان وپېژندل او د چارو واکي يې د هغوی له لاسونو وباسلې. حالات همداسې روان وو تر دې چې د هغې نفوذ دومره خپور شو چې د هېواد ټولې چارې يې په لاس کې واخيستې او ملک معز يې ان په جريان کې هم نه اچاوه.

خو د شجرة الدر دا کار پر ملک معز باندې ډېر دروند تمام شو؛ هغه د خپل زوی د مور (ام علي) طلاقولو ته راضي نه شو، ځکه هڅه يې کوله چې خپل زوی پر تخت کښېښوي. له همدې امله د پاچا او ملکي ترمنځ واټن دومره زيات شو چې معز وپېرېده چې هغه به ورته کوم زيان ورسوي. نو ځکه هغه له «قلعه جبل» څخه ووت او په «مناظر اللوق» کې مېشت شو، چېرته چې د ده مېرمن ام علي اوسېدله. معز به يوازې د ورځې له خوا د سلطنت چارو ته د رسېدو لپاره کلا تللو.

د پاچا او ملکي ترمنځ د پردې تر شا جگړه لا هم روانه وه او هر يو د بل له شره د خلاصون په فکر کې و. يوه عجيبه خبره دا وه چې دواړو د يوې داسې لارې څخه کار واخيست چې فکر يې کاوه گټوره ده؛ دا لاره دوی د خپل پخواني مړ شوي دښمن، فارس الدين اقطای څخه زده کړې وه، او هغه دا وه چې: دواړو هڅه کوله د ايوبې پاچاهانو څخه د يوه په نزد خپل مقام لوړ کړي.

شجرة الدر خپل يو د راز ساتونکی له قېمتي ډاليو سره د دمشق واکمن، ملک ناصر ته واستاوه او هغه ته يې په ليک کې وړانديز وکړ چې که د مصر پاچاهي ورته وسپاري او

د ملك معز د وژلو مسؤليت پر غاړه واخلي، نو دا به ورسره واده وكړي. ملك ناصر وېرېده چې دا به كومه توطئه وي، نو خواب يې ورنكړ. له بلې خوا، ملك معز د «حماه» د امير، ملك مظفر د زوى، ملك منصور د خور د غوښتنې لپاره څوك واستاوه (هغه نجلۍ چې د اقطاي كوژدنه وه خو واده يې ورسره نه و شوى). كله چې هغې نجلۍ د خپل پخواني كوژدن له قاتل سره واده ونه مانه، معز د «موصل» امير، ملك رحيم بدرالدين لؤلؤ ته څوك واستاوه او د هغه لور يې وغوښتله. ملك رحيم دا غوښتنه ومنله او معز ته يې يو ليك وليكه چې په هغه كې يې دى له شجرةالدر څخه خبردارى كړ او د ملك ناصر سره يې د هغې د پټو اړيكو څخه خبر كړ.

شجرةالدر د موصل د امير له لور سره د معز د غوښتنې خبره واورېده، كټ مټ لكه څنگه چې معز ملك ناصر ته د شجرةالدر له وړانديزه خبر شوى وه. نو د دوى ترمنځ واټن او درز نور هم ژور شو، گواښونه پيل شول او د دوستۍ هېڅ نښه پاتې نه شوه.

شجرةالدر احتياط پيل كړ او خپلې وينځې، گلنار ته يې امر وكړ چې نوره په كلا كې خدمت ونه كړي. گلنار له خپل مېړه، نائبالسلطنه امير سيفالدين قطز سره، له كلا څخه بهر يوې بلې ماڼۍ ته لاړه.

قطز د پاچا او ملكي ترمنځ په دې ستونزمنه معامله كې حيران پاتې و. بادار يې ورسره نېكي كړې وه او شجرةالدر هم له ده او مېرمنې سره ښه كړي وو. هغه يو څه موده خپل بادار د موصل د امير د لور له غوښتنې څخه ځنډاوه او ورته ويل چې په كارونو كې صبر او دقت وكړي او په حكمت او نرمۍ مسايل حل كړي ترڅو شجرةالدر هم تسليم شي، يا كه اړتيا وي پر هغې غالب شي. خو بادار يې د خپل زوى د مور طلاقولو غوښتنه بهانه كوله او دا چې نور د هغې د ښكاره دښمنۍ او ځاني پرېكړو په وړاندې صبر نه شي كولى. قطز په دې منځ كې له چوپټيا پرته بله چاره نه لرله؛ خو كله چې د ملك ناصر سره د شجرةالدر له ليكونو خبر شو، د خپل بادار عذر ورته قوي ښكاره شو او په پټه يې د هغه ملاتړ پيل كړ، كه څه هم په ښكاره يې د ملكي دوستي د هغې د پخوانۍ نېكۍ له امله پالل.

شجرةالدر خبره شوه چې ملك معز هوډ لري هغه له قلعه جبل څخه «دارالوزارت» ته

راکبته کړي او په دې کار کې جدي دی. نو هغې پرېکړه وکړه چې په چل او فریب سره، مخکې له دې چې هر څه یې له کنټروله ووځي، پر هغه سبقت وکړي. نو هغه ته یې یو کس واستاوه چې قسم یې یاداوه چې ملکه پر خپل پخواني چلند پنبېمانه ده او له هغه سره روغې ته لېواله ده؛ او دا چې د هغه د زوی د مور د طلاق شرط یې یوازې د مېړه په وړاندې د غیرت او مینې له امله ایښی و. اوس هغه پوه شوې چې په خپلو غوښتنو کې یې زیاتې کړې او غواړي دا تېروتنه سمه کړي او مېړه بېرته ځان ته رانږدي کړي.

د ملک معز زړه پر هغې وسوځېد تر دې چې وپي ژړل او د پخوانیو ورځو مینه پرې غالبه شوه؛ هو، د ملکې مینه لا هم د هغه په زړه کې ژوندی وه. ډېر وخت نه وه تېر شوی چې هغه په دې نرمې گیلې سره خوشاله شو او کله چې یې د رضایت او روغې پیغام ورواستاوه، نور یې صبر ونشو کړ او قاصد ته یې وویل چې هغه به ورسره روغه وکړي او دا شپه به هماغلته ورسره تېره کړي.

شجره الدر خپل قاصد ته سپارښتنه کړې وه چې دا پیغام د نائب السلطنه (قطز) په وړاندې ونه وايي، خو قطز په دې موضوع خبر شو او خپل بادار یې په کلا کې له شپې تېرولو او د ملکې له مکر او فریب څخه وویراوه؛ هغه ورته ټینگار وکړ چې ملکه بد نیت لري، خو بادار یې د هغه خبرو ته پام ونه کړ.

کله چې قطز ډېر ټینگار وکړ، معز پرې غوصه شو او وپي ویل: «ماته ووايه، که ما ستا او ستا د مېرمنې گلنار د لیدني مخنیوی کړی وی، ایا تا به زما خبرې ته غور نیولی وی؟»

قطز ورته وړاندیز وکړ چې هغه هم له ځان سره کلا ته یوسي، خو معز ونه منله او وپي ویل: «زما ملگریه! داسې نه شم کولی؛ څنگه ورسره روغه وکړم په داسې حال کې چې پر هغې بدگومانه واوسم (شک پرې ولرم)؟»

قطز تندې تریو کړ او له ځان سره یې وویل: «هر څه چې د خدای رضا وي، هغه به وشي.»

تقدیر پوره شو او ملک معز د شپې له خوا په حمام کې د شجره‌الدر د یوې ډلې خدمتگارانو په لاس ووژل شو؛ هغوی اواز ه خپره کړه چې ملک معز په ناڅاپي ډول د شپې مړ شوی دی.

په کلا کې یو چا غږ وکړ او د معز د قتل خبر یې ورکړ. د معز مملوکونه مانی ته ننوتل، خادمین او بنځي یې ونيولې، له هغوی یې اعتراف واخیست او شجره‌الدر یې هم ونيوله او د کلا په یوه برج کې یې زنداني کړه. د ملک معز ایبک زوی، نورالدین علي چې یوازې ۱۵ کلن و، په قلعه جبل کې د سلطان په توگه اعلان شو او د «ملک منصور» لقب یې ورته وټاکه. امیر سیف‌الدین قطز په خپله دنده (نائب‌السلطنه) پاتې شو او د خپل واره پاچا د دولت چارې یې په لاس کې واخیستې.

کله چې حالات آرام شول، ملک منصور په لومړي گام کې امر وکړ چې شجره‌الدر د هغه د مور (ام علي) حضور ته بوځي. د هغې په امر، وینځو په خپلیو او بوتانو سره پر هغې برید وکړ او دومره یې ووهله چې ساه یې ورکړه. مری یې د کلا له دېواله لاندې خندق (کنده) ته وغورځاوه او له څو ورځو وروسته خاورو ته وسپارل شوه. په دې ډول د ستري ملکي، مجاهدي او د ملک صالح د مېرمنې، ام خلیل شجره‌الدر ژوند پای ته ورسېد.

دیار لسم فصل:

کله چې بېبرس او د هغه قهرجن ملگري «دمشق» ته ورسېدل، ملک ناصر د هغوی ډېر درناوی وکړ، ډېر مالونه یې ورکړل او د هغوی د مرتبي سره سم یې ورته خلعتونه (قیمتي جامې) ډالی کړې. وروسته له دې چې په دمشق کې مېشت شول، ناصر یې هڅاوه چې له معز سره جگړه وکړي او «مصر» ترې واخلي. ناصر به تل هغوی له دې کاره منع کول او غوښتنه یې نه منله، خو ناهيلي کول یې هم نه، تر هغه چې د ده او ملک معز ترمنځ لومړنی سوله وشوه؛ په دې شرط چې ملک ناصر به هیڅ کوم «بحري مملوک» ته پناه نه ورکوي. دلته و چې هغوی دمشق پرېښود او په «کرک» کې له ملک مغیث سره یوځای شول، هلته مېشت شول او هغه یې پر مصر باندې برید ته هڅاوه او

داد يې ورکړ چې په دې برید کې به ورسره مرسته وکړي. ملک مغیث په پیل کې زړه نازړه و، خو د ملک معز د مړینې خبر په اورېدو زړور شو او د بېبرس سره یې د ۷۰۰ سپرو سرتېرو یو لښکر واستاوه. امیر سیف الدین قطز د هغوی سره د مقابلې لپاره لښکر چمتو کړ او دواړه لښکري په «صالحیه» کې سره مخامخ شوي؛ د مغیث لښکر ماتې وخوړه او بېبرس بېرته کرک ته وتښتېد. په دې جگړه کې ماتې پر بېبرس ډېره درنه تمامه شوه؛ ځکه هغه هیله درلوده چې مصر ته ننوځي، هغه له معز څخه واخلي او د خپل مشر «اقتای» غچ له هغه او پلویانو یې، په ځانگړي توگه له خپل ملگري «قطز» څخه واخلي، چې قسم یې خوړلی و په خپلو لاسونو به یې وژني.

کله چې له ماتې وروسته په کرک کې ملک مغیث ته ورغی، هغه ورسره سره مرسته وکړه؛ ځکه مغیث په دې باور و چې بېبرس دی غولولی او پر مصر برید ته یې هڅولی دی. بېبرس مناسبه وگڼله چې بېرته ملک ناصر ته ورشي، بنایي دا ځل د معز له وژل کېدو وروسته، پر مصر د برید لپاره د هغه هوډ بدل شوی وي. نو ناصر ته یې پیغام واستاوه او ترې یې د امان او سوگند غوښتنه وکړه. ملک ناصر ورته امان ورکړ او ورته یې سوگند وخوړ. بېبرس ناصر ته ورغی او ناصر د هغه ډېر عزت او درناوی وکړ.

په داسې حالاتو کې، د مغولانو خطر د چنگیز خان د دورې په پرتله اسلامي خاورې ډېرې گواښلي؛ ځکه د یوه نوي باغي، هلاکو خان په مشرۍ یو لوی لښکر راروان و. هغوی په ایران کې پر اسماعیلیانو برید وکړ، بیا یې پر «بغداد» حمله وکړه او خلیفه یې په خورا بې رحمانه ډول وواژه. هغوی په وینو تویوولو، بې پټیو، د کورونو، جامع جوماتونو او نورو جوماتونو په وړاندو پیل وکړ. د بغداد په کتابتونونو کې چې څومره کتابونه وو، ټول یې دجله سیند ته وغورځول، تر دې چې له کتابونو یې یو داسې پل جوړ کړ چې اسونه ورباندې تېرېدل. هغوی تر ۴۰ شپو او ورځو پورې وړاندکارۍ ته دوام ورکړ. هلاکو امر وکړ چې د وژل شویو کسانو شمېر دي معلوم شي، نږدې دوه میلیونه کسان وو!

د دې دردونکې غميزې خبر چې د مسلمانانو سترې پلازمینې ته راغلو، نو هرې خواته خپور شو او ټوله اسلامي نړۍ یې ولرزوله. خدای پاک په دې وسیله د پاچاهانو او امیرانو زړونه و ازمایل ترڅو معلومه شي چې څوک پر خپل دین ولاړ دی او د دې مشرکو ظالمانو پر وړاندې جهاد ته چمتو دی، او څوک مخ اړوي، له مړینې وېرېږي او د دنیا د تېرېدونکو مالونو او زېوراتو لپاره له دې ظالمانو سره لاس یو کوي او د خپل دین، امت او وطن پر ضد له هغوی سره مرسته کوي.

د «موصل» امیر، بدرالدین لؤلؤ له مغولانو ووېرېد او په «اربل» کې یې د خپلو مجاهدو وروڼو پر ضد له هغوی سره مرسته وکړه. او د دمشق امیر ملک ناصر، چې د صلیبیانو د ماتونکي زوی و، د خپل زوی ملک عزیز په لاس هلاکو ته ډالی ولېږلې ترڅو د مصر په نیولو او له مملوکونو څخه د هغه په ایستلو کې ورسره همکاري وکړي. خو په «مصر» کې – هغه ځای چې په «فارسکور» کې یې د اسلام ساتنه کړې وه، صلیبیانو ته یې ماتې ورکړې وه او نهم لویي یې د ابن لقمان په کور کې زنداني کړی و او په سپکاوي یې بېرته خپلې خاورې ته لېږلې و – یو داسې سړی و چې گواکي د اسمان جبار (خدای) هغه د ځمکې د جبار (هلاکو) د خپلو لپاره چمتو کړی و! د مغولانو پر وړاندې له جهاد کولو څخه د گلنار له مېړه (قطز) پرته بل څوک و؟ هغه څوک چې ټول غم یې دا و چې ژوندی پاتې شي او د خپلې معززې کورنۍ غچ له هغوی واخلي – چې دا یې حق و – او د اسلام غچ هم ترې واخلي – چې دا ده د دین او ملت حق و

د «مصر» نایب السلطنه (قطز) ته چې کله په «بغداد» کې د مغولانو د بورنونو جنایتونو او د نورو اسلامي خاورو د پرځولو لپاره د هلاکو د یرغل خبر ورسېد، احساسات یې راوپارېدل. هغه ته د خپل ماما جلال الدین او نیکه خوارزمشاه یادونه تازه شول او د هغه وخت جهاد یې وریاد شو چې څنگه د تر ټولو ستر ظالم، چنگیز خان پر وړاندې ودرېدل، خو په پای کې یې سلطنت له منځه لاړ، کورنۍ یې توک توک او خوره وره شوه او داستانونه یې د خلکو په خولو کې پاتې شول. هغه یقین وکړ چې اوس د ده د هغه لوی رول لوبولو وخت رارسېدلی چې د خوارزمشاه لمسی باید د چنگیز له لمسي

څخه غچ واخلي او د رسول الله ﷺ هغه خوب رښتيا کېدونکي دي. ايا نن دی د مصر حاکم، د دولت مدبر او د چارو واکدار نه دی؟ که څه هم کوچنی سلطان (منصور) یوازې د نوم پاچا و.

د مغولانو وېره له عراق، دیار بکر او شام څخه مصر ته د راغلو کډوالو په ډېرېدو سره په خلکو کې خپره شوه. کډوالو به داسې وحشي کيسې کولې چې په اورېدو يې د انسان بدن لړزېده، احساسات به يې مړه شول، غوړونه به سره شول او زړونه به يې ولويدل. مصريانو مطمئن وه چې د دوی نوبت هم رارسېدونکی دی. په خلکو کې دا اواز ه گډه شوې وه چې مغول ماتې نه منونکي دي، هيڅ لښکر ورته نشي درېدلی او هيڅ کلا يې مخه نشي نيولی. وېره دومره خپره شوه چې ځينو خلکو پرېکړه وکړه له مصره حجاز يا يمن ته هجرت وکړي او خپل جايدادونه يې په خورا ټيټه بيه پلورلو ته وړاندې کړل. نايب السلطنه (قطز) بايد د خلکو د ډاډمنولو لپاره ډېره هڅه کړې وای؛ هغه بايد خلکو ته دا وړ فهمولې وای چې مغول هم د دوی په څېر انسانان دي، بلکې مسلمانان د هغه اسلام په برکت چې الله ورکړی، له دغو بت پرستو ډېر پياوړي دي او بايد د خدای او دين په لاره کې سرښندنه وکړي.

په دې ورځو کې امير سيف الدين قطز په پټه د شيخ الاسلام ابن عبدالسلام کور ته تگ راتگ کاوه او په مهمو مسایلو کې يې ورسره مشورې کولې. کله چې شيخ ترې د مغولانو سره د جگړې د چمتووالي پوښتنه وکړه، قطز ډېرې ستونزې بيان کړې؛ لکه د واړه پاچا شتون او د پاچا په شاوخوا کې هغه کسان او د هغه مور چې د ده او قطز ترمنځ يې اړيکې خرابولې او پاچا يې هڅاوه چې د قطز له پرېکړو سره مخالفت وکړي. ملک منصور هم بې لارې شوی و، د هېواد د چارو پر ځای به يې د جنګي چرګانو په ساتلو ځان مشغول اووه. مور يې په هر څه کې لاسوهنه کوله، حالات گډوډ شوي وو او خلک ترې پوزې ته راغلي وو. له همدې امله ابن عبدالسلام قطز و هڅاوه چې پاچا له واکه لرې کړي او په خپله سلطنت په لاس کې واخلي؛ بلکې دا کار يې پر ده واجب وګاڼه، ځکه په داسې وخت کې چې د مغولانو بريد ته چمتووالی پکار و، له قطز پرته بل هيڅوک د مسلمانانو د يووالي وړ نه و.

قطز د خپل استاد او ولي نعمت (معز) د زوی د لري کولو توان درلود، خو په دې کار کې ډېر زړه نازره و. هغه غوښتل چې د منصور په شتون کې کار مخته یوسي، خو په داسې حساس وخت کې چې چټکو پرېکړو او یووالي ته اړتیا وه، دا کار ناممکن و. هغه باید د خپل وفات شوي استاد ته د وفادارۍ او د "تلیپاتي مصر" ترمنځ یو انتخاب کړی وای. په لومړي حالت کې د مصر امنیت او سلطنت د مغولانو له خوا له خطر سره مخ کېده، او په دویم حالت کې د مصر او نورو اسلامي خاورو د ژغورنې هیله وه. نو یې هوډ وکړ چې منصور له واکه لرې کړي.

په دغو حالاتو کې، د دمشق امیر ملک ناصر کله چې له هلاکو څخه ناهیلی شو، د مصر سلطان ملک منصور ته یې دوه قاصدان واستول ترڅو د مغولانو د برید مخنیوي لپاره د مصري لښکرو مرسته وغواړي؛ ځکه هلاکو ورته لیک لېږلی و چې تسلیم شي. قطز دا فرصت غنیمت وګاڼه او د «جبل» په کلا کې یې د ملک منصور په حضور کې یوه غونډه راوبلله چې د ملک ناصر سفیر هم پکې و. هغوی د مغولانو پر خطر، د جهاد پر فرضیت او د اسلام د مثال پر ساتنې خبرې وکړې. برخه والو په ښکاره د سلطان کمزوري او د داسې سختو حالاتو لپاره د هغه ناتواني ولیده او پوه شول چې یو قوي او هوښیار سلطان ته اړتیا ده چې چارې په لاس کې واخلي ترڅو په خلکو کې اختلاف پیدا نشي.

شیخ ابن عبدالسلام هم په دې مجلس کې و. هغه بې له کومې وېرې خپله رایه څرګنده کړه او وړاندیز یې وکړ چې امیر سیف الدین قطز دې د خپل لیاقت او توان له امله واک په لاس کې واخلي ترڅو مسلمانان متحد شي. حاضرین د شیخ په زړورتیا او صراحت حیران شول؛ ملګري یې ووېرېدل چې هسې نه د سلطان یا هغو امیرانو له خوا چې د قطز مشري نه مني، شیخ ته زیان ورسېږي. مجلس ګډوډ شو؛ معزي او صالحی مملوکونو دا وړاندیز په ښکاره رد کړ او دا یې د ملک منصور پر حق تېری وباله. په دې مخالفانو کې امیر علم الدین سنجر غتمي او سیف الدین بهادر تر ټولو سخت وو. نږدې وه چې په مجلس کې نښته وشي، خو امیر قطز منځګړیتوب وکړ او خلک په داسې حال کې له مجلسه ووتل چې په خپلو کې یې د پېښې په اړه بحثونه کول. ځینې د قطز

پلوي وو چې اکثريت ولس و، او ځيني د ملک منصور پلوي وو چې ډېری يې اميران وو.

قطز ووېرېد چې اميران به شيخ ابن عبدالسلام ته زيان ورسوي، نو ځيني پياوړي کسان يې وټاکل ترڅو هغه تر کوره ورسوي او له هغه وروسته به هر ځای له هغه سره ملگري وو.

امير (قطز) د اميرانو له خوا د بنکار لپاره د وتلو فرصت غنيمت وگانه؛ منصور، د هغه ورور قاقان او د دوی مور يې ونيول او د «جبل» کلا په يو برج کې يې بنديان کړل. بيا يې ځان د «مصر» سلطان اعلان کړ، پر تخت کېناست او د «ملک مظفر» لقب يې ځان ته غوره کړ. کله چې اميران له بنکاره راستانه شول او د نايب السلطنه له دې کاره خبر شول، جبل کلا ته ورغلل او د منصور پر ليرې کولو او د قطز پر پاچاهۍ يې اعتراض وکړ. نوي سلطان د هغوی تود هرکلی وکړ، په نرمۍ يې ورسره خبرې وکړې او د مغولانو د لښکر د راخوځېدو خطر او له هغوی سره د دمشق د امير (ناصر) د يوځای کېدو وېره يې د عذر په توگه وړاندې کړه. هغه ورته وويل: «زما يوازنی هدف د مغولانو په وړاندې د جگړې لپاره يووالی دی او دا کار له يو قوي پاچا پرته ممکن نه دی. کله چې مور دا دښمن ته ماتې ورکړه، زه به ټول واک بېرته تاسو ته وسپارم چې هر څوک غواړي سلطان يې کړي. که په تاسو کې داسې څوک وي چې ځان له ما څخه د مغولانو په جگړه کې پياوړی بولي، مخته دې شي چې زما ځای ونيسي او ما له دې دروند مسؤليت څخه خلاص کړي او د خدای په وړاندې د اسلامي خاورو د ساتنې مسؤليت پر غاړه واخلي.»

ټول اميران غلي شول او يو بل ته يې کتل، بيا له هغه ځايه ووتل. مصر ته خبر ورسېد کله چې د ملک ناصر غوښتنې ته د مصر د پاچا ځواب وځنډېد، هغه بيا له مغولانو سره پر مصر د بريد لپاره خبرې پيل کړې دي. دا خبر پر ملک مظفر ډېر دروند تمام شو؛ د شام سفير يې راوغوښت او ورته يې وويل: «ايا له خپل امير څخه شرم نه کوي چې يو ځل د اسلام د دښمن پر وړاندې له مور مرسته غواړي او بيا زموږ پر ضد له هماغه دښمنه مرسته غواړي؟! که له اسلامه برخمن نه دی، نو مروت او مېړانه يې چيرته ده؟»

سفیر د ملک مظفر غوسه سره کره او ویی ویل: «بنایي د خواب د خنډېدو له امله وېرېدلې وي چې تاسو به یې پر ضد شی.»

ملک مظفر په داسې حال کې چې له غوسې سور او سپین کیدلو، ورته یې وویل: «فرض کړئ چې مور د پخوانیو اختلافاتو له امله د هغه پر ضد یو، ایا هغه د خپل ځان او دین لپاره دا خوبوي چې زموږ او د اسلام له دښمنانو سره لاس یو کړي او زموږ پر هېواد د برید او د دین د تباهی لاره برابره کړي؟ په خدای قسم! که له دې خیانته لاس وانخلي، زه به ورشم او تر مغولانو مخکې به هغه له منځه یوسم.»

په دې وخت کې ببیرس په «غزه» کې و. کله چې خبر شو چې زاړه دښمن یې ملک منصور نیولی او ځان یې د مصر پاچا اعلان کړی، نو له خپل زاړه دښمن او پخواني ملگري (قطز) سره یې د روغې جوړې فکر وکړ. هغه ته یې پیغام واستاوه، د هغه سلطنت یې په رسمیت وپېژانده او د خپلې جلاوطنۍ، ذلت، لوړې او آوارگی رنځونه یې ورته بیان کړل. هغه د پخوانی ملگري په حق ورته وویل چې له تېروتنو یې تېر شي، خدمت یې ومني او اجازه ورکړي چې مصر ته راستون شي ترڅو د مغولانو په جگړه کې د هغه ملاتړی شي.

کله چې ملک مظفر د هغه لیک ولوست، زړه یې نرم شو، ویی ژړل او ویی ویل: «د خدای شکر دی چې زما زور ملگري بېرته راغی.» هغه ورته د مینې او محبت ډک ځواب ولیږه، مصر ته یې راوباله او د نېکو چارو ژمنه یې ورسره وکړه. ببیرس غزه پرېښوده او له خپلو ملگرو سره مصر ته راستون شو. کله چې قاهرې ته نږدې شو، ملک مظفر ورته هرکلي ته ورغی، غېږ یې ورکړه او په ډېر درنښت یې «دار الوزارة» کې مېشت کړ او د «قلیوب» سیمه او اړوند ځایونه یې ورته په واک کې ورکړل. له هغه وروسته ملک مظفر ببیرس ځان ته ډېر نږدې کړ، مشورې یې ورسره کولې او د هغه د افکارو له وېرې یې د هغه په درناوي کې ډېر مبالغه کوله. ببیرس نه وه هېر کړې چې د «اقتای» تر ټولو لوی ملاتړی (ببیرس) د ده په زړه کې څومره کینه لري، نو هڅه یې کوله چې دا کینه یې له زړه وباسي ترڅو د اسلام له دښمنانو سره په جگړه کې د ببیرس له زړورتیا کار واخلي.

د ملك مظفر حينو نږدې كسانو څو ځله ورته وړاندیز وكړ چې ببېرس ونيسي ترڅو د خطر په وخت كې د شاه خوا ډاډه وي، خو قطز ورسره مخالفت وكړ او ويې ويل: «ما او زما ملگري ببېرس په خپل حال پرېږدئ، زه نشم كولى مسلمانان د هغه له زړورتيا او ځواك څخه بې برخي كړم.»

ببېرس د خپلې استوگنې په پيل كې د ملك مظفر سره اخلاص بنوده او د همكاري اعلان يې كاوه، خو ډېر وخت تېر نه شو چې د مظفر ټول احسانات يې هېر كړل. كله چې يې له «صالحې مملوكونو» سره ناستې پاستې ډېرې شوې (هغه كسان چې باور يې درلود د اقتاي له وژل كېدو وروسته واك د دوى له لاسه وتلى او معزي مملوكونه ورباندې برلاسي شوي)، هغوى ببېرس د مظفر پر ضد راوپاراوه. د هغه كينه يې ورته په زړه كې واچوله، د پخواني سلطان د حق بېرته اخيستل يې ورته بڼه وښودل او د خپل مشر «فارس الدين اقطاعى» د غچ اخيستلو خبرې يې ورته وكړې. دا خبرې د ببېرس له دننې غوښتنې سره سمې وې، خو له هغوى يې وغوښتل چې دا موضوع پټه وساتي او يو مناسب فرصت ته په تمه شي ترڅو په مكر او چل سره ملك مظفر ونيسي او ببېرس يې پر ځاى كښېني.

په هغه وخت كې، ملك مظفر (قطز) د مصري لښكر د پياوړتيا، د لښكر د پراخولو، په وسلو او جنگي وسايلو د هغوى سمبالولو او د لښكر د لگښتونو لپاره د كافي زيرمو او خوراك په برابرولو بوخت و. څرنگه چې د بيت المال شتمني د دې كار لپاره كافي نه وه، نو د هغه ذهن ته دا خبره ورغله چې د اړتيا وړ پيسو د ټولولو لپاره پر ولس او د هغوى پر جايدادونو ماليات ولگوي. هغه د عالمانو، قاضيانو، اميرانو، وزيرانو او شتمنو يوه غونډه جوړه كړه چې په سر كې يې شيخ عزالدين بن عبدالسلام و. ملك مظفر له عالمانو فتوا وغوښته چې ايا پر ولس باندې د مالياتو لگول د دې لپاره چې پر لښكر مصرف شي، روا دي كه نه؟ عالمان د فتوا وركولو څخه ووبرېدل؛ ځكه له يوې خوا يې وېره لرله چې كه اجازه وركوي، د عامو خلكو غوسه به راوپاروي او له بلې خوا وېرېدل چې كه اجازه ورنكوي، سلطان به ترې خفه او غوسه شي. هغوى په شك كې وو تر هغه چې شيخ ابن عبدالسلام خپله فتوا اعلان كړه او نورو عالمانو سكوت غوره

کر؛ په دې توگه غونډه پای ته ورسېده.

دا فتوا د امیرانو د مالونو او جایدادونو پر اخیستلو کې خورا څرگنده وه؛ تر دې بریده چې هغوی باید په جامو او د ژوند په لگښتونو کې له عامو خلکو سره یو برابر شي، او په داسې حالت کې بیا د عامو خلکو د مالونو اخیستل جایز گرځي. خو د دې کار (د امیرانو د شتمنی اخیستلو) څخه مخکې دا ډول فتوا جایز نه ده. ملک مظفر په دې کار کې حیران پاتې شو؛ ځکه که د عامو خلکو د مالونو اخیستل ورته اسانه وو، د امیرانو د مالونو اخیستل به له شخړې او گډوډۍ اسانه کار نه و، او دې کار په خپل وار سره په هېواد کې د داسې فتنې اور بلولې شو چې مړه کول یې خورا گران وو. نو یې یو تن شیخ ابن عبدالسلام ته ورواستاوه او هغه ستونزې یې ورته بیان کړې چې د امیرانو د شتمنی په اخیستلو کې پیدا کېدای شي. هغه په نرمۍ او مدارا هڅه وکړه چې له شیخ څخه د عامو خلکو د مالونو د اخیستلو جواز واخلي، خو ابن عبدالسلام راضي نه شو او ورته یې وویل: «زه د کوم پاچا یا سلطان د نظر په خاطر له خپلې فتوا نه تېرېږم.» هغه سلطان ته هغه لوظ ور په یاد کړ چې د عدالت او د مسلمانانو د مصلحت په اړه یې کړی و، او په دومره توندۍ یې ورسره خبرې وکړې چې ناست کسان ډاډه شول چې سلطان به یې اوس بندي کړي.

په دې وخت کې د ملک مظفر په سترگو کې اوبنکې راغلي، د ابن عبدالسلام خوا ته ورغی، سر یې ورته بنکل کړ او ویې ویل: «الله دې زمور او د مصر له خوا تاته نېک بدله درکړي؛ په رښتیا چې اسلام په داسې یو عالم ویاړي چې د حق کلمې په ویلو کې د هیڅ ملامتگر له ملامتیا نه وېرېږي.»

ملک مظفر یو تن امیر بېبرس ته ورواستاوه او په دې اړه یې ورسره مشوره وکړه. بېبرس په پیل کې هغه د دې کار له بدو پایلو ووېراوه او ټینگار یې وکړ چې د امیرانو له نافرمانۍ سره به مخ شي. د بېبرس هدف دا و چې ملک مظفر د ابن عبدالسلام د فتوا نقض کولو ته مجبور کړي، ترڅو شیخ د خپل دین په خاطر غوسه شي او خلک د مظفر پر ضد راوپاروي.

خو کله چې پوه شو مظفر د خپلې فتوا پر سر د شیخ له ټینگار څخه خوښ دی او د هغه

ستاینه یې کړې، نو بېرته مظفر ته ورغی او ویې ویل: «زه له خپل لومړي نظر څخه تېرېزم او اوس مې عقیده دا ده چې باید د شیخ ابن عبدالسلام پر فتوا عمل وکړي؛ زه به لومړی کس يم چې خپل جايدادونه بیت المال ته سپارم.»

بېبرس په دې کار سره غوښتل امیران د ملک مظفر پر ضد ولمسوي ترڅو هغه له واکه لرې کړي او بېبرس د هغه ځایناستی کړي. هغه له امیرانو سره په پټه وکتل، هغوی یې دې کار ته وهڅول او ورته یې وویل چې مظفر ستاسو ټول مالونه اخلي او تاسو له عامو خلکو سره یو برابر کوي، چې دا ستاسو شرافت او حقوقو ته زیان رسوي.

امیران هغې ورځې ته چمتو شول چې مظفر ورڅخه د جايدادونو د سپارلو غوښتنه وکړي. هغوی ډېر وخت په دې فکر وکړ چې د فتوا د پلي کېدو پر مهال له هغه سره څنگه مخامخ شي. هغوی باوري وو چې قطز به ورسره په سختی چلند وکړي، نو ځان یې مقابلي ته چمتو کړ، که څه هم د هغه په وژلو تمامه شي.

دا خبر د مظفر غوږونو ته ورسېد. هغه امیر بېبرس راوغوښت، ورسره یوازې شو او ویې ویل: «بېبرسه! د خپل دین او وطن په اړه له خدایه ووېرېږه. مورن په داسې حالت کې نه یو چې پر سلطنت سره سیالي وکړو؛ مورن د خپل امت او ملت په وړاندې لوی مسؤلیتونه لرو. ته گوري چې دا وحشي مغول څنگه پر شام ورغلل او اوس زمونږ په لور راروان دي. که مورن د هغوی د پرمختګ مخه ونه نیسو، زمونږ برخلیک به هم د بغداد په څېر وي. د خدای په لاره کې جهاد پر مورن فرض عین دی؛ نو راحی لاسونه سره ورکړو ترڅو تمه، هوس، بدگويي او دښمني زمونږ ترمنځ تفرقه او جلاوالی رانه ولي.

بېبرس هڅه وکړه چې ځان له دې تورونو سپین کړي، خو سلطان ورته مخکې شو او ویې ویل: «بېبرسه! په خپلو خبرو دا تورونه مه ردوه، بلکې په عمل یې ثابت کړه. پوه شه که ما غوښتل چې تا ووژنم، دا کار ماته د اوبو څښلو په څېر اسان و، خو افسوس کوم چې ستا په څېر مېره دې د خدای له لارې پرته په بل څه کې ووژل شي. غواړم ته د هغې ورځې لپاره وساتم چې له دښمن سره مخامخ کېږو، ترڅو په هغه ورځ قهرماني او بریا ستا په برخه وي.»

ببیرس په داسې حال کې چې غوسه یې په مخ کې څرگنده وه، وویل: «ای سیف الدین! ایا ما گواښې؟ په خدای قسم! زما پیروان ډېر پیاوړي او شمېر یې هم زیات دی.» سلطان وویل: «په خدای قسم! زه ستا د کسانو او پیروانو شمېر ته هیڅ اهمیت نه ورکوم؛ که دا دره (وادي) ستا له ملگرو ډکه هم وي، له خدایه غواړم چې ما پر تا برلاسی کړي او ستا شر له ما لرې کړي، که څه هم زه یوازې یم. ځکه ماته الله کافي دی، زما قوت له هغه دی او هغه غوره ضمانت کوونکی دی.»

ببیرس د څه وخت لپاره غلی شو. سلطان دوام ورکړ: «ته ماته راغلي، د خدای دې پراخي ځمکې ته وشرلي او د خپل ټول وسعت سره سره درباندي تنگ شوه. د مرستي لپاره دې لاس را اوږد کړ او ما درسره مرسته وکړه چې په خپلو پښو ودرېږي، ستا عذر مې ومنلو، ځان ته مې نږدې کړي او خپل تر ټولو نږدې ملگری مې وگرځولي چې بې ستا له مشورې هیڅ کار نه کوم؛ د دې خاورې مالونه مې درکړل چې خدمت یې وکړي، اوس ووايه چې له ما نور څه غواړي چې در یې کړم؟» ببیرس سر پورته کړ او په داسې حال کې چې غوسه یې سره شوي وه، وپي ویل: «زه ستا پدې نیک گمانی شکي یم چې زما په اړه یې لري.»

* «دا ته وي چې زما نظر دې بدل کړ، خو که ته د خپل دین او امت په وړاندې خپلې دندې ترسره کړي، زه تیار یم چې بیا در باندې نېک گمانه شم.» * «څه وکړم چې ستا بدگماني له منځه لاړه شي؟»

* «لاس راکړه او لوظ راسره وکړه چې د خپلو هغو توطیه گرو پلویانو په وړاندې به له ما سره یې، کومو چې تر خپلې وسې د امت په شتمنیو ځانونه ماږه کړل او اوس چې د امت امنیت او سلامتیا په خطر کې ده، د لږو پیسو ورکولو ته هم تیار نه دي.» * «په خپل شرافت او دین درسره لوظ کوم چې د اسلام د دښمنانو (مغولانو) په وړاندې به تر هغې ستا تر څنګ جنګیږم چې بریا در په برخه شي او یا ستا په دفاع کې ووژل شم. خو د هغو امیرانو په اړه چې تا یاد کړل، زه نه ستا سره یم او نه د هغوی سره؛ نه ستا پر ضد د هغوی مرسته کوم او نه د هغوی پر ضد ستا.»

سلطان لاس ورکړ او په داسې حال کې چې روغېر یې ورسره کاوه، وپي ویل: «همدا

چي د مغولانو په جگړه کې زما سره يې او د اميرانو په موضوع کې بې طرفه پاتې کېږي، ماته بس ده.»

بيا يې ترې وغوښتل چې قسم وځوري او بېپرس هم قسم وځوري.

ملک مظفر هغه شپه تر سهاره ویده نه شو؛ په دې فکر کې و چې څنگه اميران مجبور کړي چې خپل سره او سپينه زر (سره زر او نقره) بيت المال ته وسپاري. بل سهار يې خپل وزير يعقوب بن رفيع راوغوښت، ډېره شېبه يې ورسره مشوره وکړه او په پای کې پر يوې پرېکړې سره يوه خوله شول.

هغه د مملوک اميرانو ته بلنه ورکړه چې د کلا مجلس ته راشي. کله چې ټول راټول شول، مظفر ورغی او ټولو ته يې بڼه راغلاست ووايه. بيا يې هغه موضوع ياده کړه چې له امله يې هغوی راغوښتي وو؛ د هغه د خبرو يوه برخه داسې وه:

«اميرانو! سرتېري د دولت داسې کسان دي چې د مريانو له بازاره دلته راغلي او هيڅ يې نه لرل. د دې ملت له مال او شتمني نه شتمن شول او خزاني يې له سرو او سپينو زرو ډکې شوي؛ تر دې چې ستاسو په منځ کې داسې کسان شته چې د خپلې لور په جهېز کې يې جواهرات او مرغلي ورکړي دي او د بيت الخلا لوبني يې هم له سپينو زرو دي. ځيني نور بيا د خپلې مېرمنې بوتونه په ډول ډول قيمتي ډبرو سينگاروي. حال دا چې ملت پر دې هر څه صبر کړی او له تاسو راضي دی؛ ځکه تاسو د هغوی د خاورې دفاع کوئ او هغوی ته مو امنيت او هوساينه برابره کړې ده. مگر اوس دښمن د ملت مخي ته ولاړ دی ترڅو د هغوی دين، شرف، ناموس او شتمني لوټ کړي. د بيت المال شتمني د لښکر د سمبالولو لپاره بسنه نه کوي. مور مجبور يو چې د امت له شتمني مرسته واخلو، مگر شريعت دا کار تر هغې نه روا کوي ترڅو چې مور (اميران) هغه شتمني چې له همدې امته مو تر لاسه کړې دي، بيت المال ته ونه سپارو. مور بايد د سرو زرو، سپينو زرو او جواهراتو هغه خزاني چې زموږ له اړتيا زياتې دي، بېرته بيت المال ته ورکړو. که هغه بس نه وي، بيا به يې د عامو خلکو له مالونو واخلو. ما تاسو دلته د دې لپاره راغوښتي يئ چې لومړی پر ځان او تاسو، او بيا پر امت باندي د شريعت د حکم په پلي کولو کې راسره مرسته وکړئ، ترڅو د خدای په وړاندي له خپلو

ظلمونو خلاص شو او په داسې حال کې جهاد ته لار شو چې الله له مور راضي وي او مور له هغه، ترڅو مو پر دښمن بريالي کړي او د جگړې په ورځ مو قدمونه ثابت وساتي.»

اميران پوهېدل چې ملک مظفر (قطز) هغوی ولې غوښتي دي. هغوی ټول واک بېرس ته وسپاره چې د دوی په استازيتوب خبرې وکړي، خو بېرس د خبرو د ناتوانۍ او کمزوري استدلال پلمه وکړه او ورته يې وويل: «ملک مظفر ډېره روانه او فصیحه ژبه لري، نو په خپلو منځونو کې داسې څوک غوره کړی چې دليل يې له ما پياوړی وي او زه به ستاسو له پرېکړې مخالفت نه کوم.»

هغوی د هغه عذر ومانه او د خبرو لپاره يې بل څوک وټاکه. کله چې د ملک مظفر خبرې پای ته ورسېدې، د اميرانو په استازيتوب يو تن وويل:

* «زما باداره! ايا ته غواړي چې زموږ شتمنی او مالونه رانه واخلي؟»

سلطان ځواب ورکړ: «نه، بلکې غواړم ستاسو له اړتياوو هغه زياته شتمني واخلم چې تاسو د امت له مال څخه اخیستي ده.»

* «ايا ته غواړي ووايي چې دا زموږ مال نه دی؟»

* «هو، دا مال ستاسو نه دی، بلکې د امت دی. که داسې نه وي، نو ووايست چې له کومه مو کړی؟ ايا له پلرونو درته په ميراث پاتې دی؟ که مو په تجارت او کومه بله شرعي لاره ترلاسه کړی؟»

* «زما باداره! دا پر تا حرام دي! ايا غواړي مور له لورې مړه شو او يوازي ته د مصر سلطان پاتې شي او ميدان درته خالي شي؟»

سلطان وويل: «تاسو به هيڅکله له لورې مړه نه شئ؛ ځکه تاسو د امت سرتېري يئ او ستاسو لگښتونه د هېواد له شتمنی پوره کېږي. او دا دی ستاسو سلطان (خان ته يې اشاره وکړه) ستاسو، ستاسو د اولادونو او کورنيو د ژوند د هغو لگښتونو ذمه واري پر غاړه اخلي چې ستاسو شرافت او عزت پکې خوندي وي او دا به له بيت المال څخه ورکول کېږي. زه لومړی کس يم چې خپله سره او سپينه زر بيت المال ته وړاندې کوم. دا دی ستاسو د سلطان د کور وسايل او زيورات (هغه صندوق ته يې اشاره وکړه چې مخې ته

بي اېبني و) چي ما بيت المال ته وسپارل او زما برخه ستاسو له هيچا زياته نه ده. خو د دي خبرې په اړه چې ميدان راته خالي شي، بايد ووايم چې په خدای قسم! تاسو زما قوت او وزرونه يئ؛ يو سلطان به بي له وسايلو او خواک څنگه ژوند کوي؟»
وياند غلی شو او خواب يې نه درلود. نورو اميرانو په غوسه ورته کتل او ويل يې:
«خبرې وکړه، زر شه!»

هغه وويل: «په خدای قسم نه پوهېرم څه ورته ووايم. بېبرس زه په دي بلا کي گير کړم او خپله ترې روغ رمت ووت.»

هغوی د بېبرس پسي وگرځېدل، خو هغه په منځ کي نه و. سلطان ته يې وويل: «مور ته مهلت راکړه چې پر دي موضوع په خپلو منځونو کي مشوره وکړو.»
سلطان خواب ورکړ: «زه يوازي همدغه نن ورځ مهلت درکوم؛ نو همدا اوس مشوره وکړئ او تر هغې چې پرېکړه مو نه وي کړې، له دي ځايه نشئ وتلی.»
بېبرس تر هر چا مخکي کلا ته تللی و او له ملک مظفر سره يې هوکړه کړې وه چې هغه به د هغې دروازي تر شا کښېني چې سلطان ترې راځي، ترڅو د هغوی خبرې واورې. د سلطان يو شمېر ساتونکو د دي دروازي ساتنه کوله. اميرانو وويل: «مور بېبرس غواړو چې د هغه نظر هم معلوم کړو.»

سلطان ورته وويل: «بېبرس زما له غوښتنې سره موافق دی او پر دي يې قسم خوړلی دی. هغه همدا اوس د دي دروازي تر شا دی او ستاسو خبرې اورې.»

ټولو چيغه کړه: «بېبرس مور وپلورلو!» او د هغه د راننوتلو غوښتنه يې وکړه. سلطان هغه راوغوښت، بېبرس تالار ته راننوت. هغوی په سرو سترگو ورته کتل او ورپسي يې چيغې کړې: «بېبرسه! تا مور پر سلطان وپلورلو!»

بېبرس خواب ورکړ: «هيڅکله نه! په خدای قسم ما تاسو پر سلطان نه يئ پلورلي، زه ستاسو مسؤل نه يم. تاسو په خپلو چارو ښه پوهېرئ. ما يوازي له سلطان سره عهد کړی چې د مغولانو پر ضد به ورسره جنگېرم او دا لوظ مي ورسره کړی چې نه به ستاسو پر ضد د هغه مرسته کوم او نه د هغه پر ضد ستاسو. دا عهد يوازي پر ما پورې اړه لري. خو تاسو ازاد يئ، هر څه چې مو زړه غواړي هغه وکړئ!»

هغوی ټولو په یو غږ چیغه کړه: «مور د سلطان خبره نه منو، خپل مالونه او جایداونه هغه ته نه سپارو!» بیا یې د تالار دروازو ته وکتل چې پر مخ یې تړل شوی وي. ټول په خپلو ځایونو کښېناستل. په دې وخت کې سلطان له خپل ځای څخه پاڅېد او ورته یې وویل: «تاسو ته یو ساعت وخت درکوم چې مخکې له دې چې د خلکو مالونه په زور درڅخه واخلم، په خپله خوښه یې وسپاری!» بیا یې د خپل ملگري بېرس لاس ونيو او د سلطان له ځانگړې لارې له تالاره ووتل.

ملک مظفر له مخکې څخه د خپلو باوري او پیاوړو کسانو یوه ډله چمتو کړې وه چې د امیرانو کورونو ته ورننوځي، خزاني یې ماتې کړي او سره زر، سپین زر او جواهرات ترې راوړي. هرې ډلې ته یې یو کور وښود او امر یې ورته وکړ چې زما اشارې ته په تمه اوسئ. کله چې یو ساعت تېر شو او هغوی په خپلو منځونو کې هیڅ پرېکړې ته ونه رسېدل، سلطان خپلو سرتېرو ته اشاره وکړه او هغوی خپل ماموریت پیل کړ.

په همدې وخت کې، سلطان ناڅاپه پر امیرانو راننوت او ورته یې وویل: «خپلو کورونو ته لاړ شئ؛ الله پر تاسو خپله پرېکړه پلي کړه (یعنې مالونه مو واخیستل شول).» کله چې امیرانو د تالار یوه دروازه خلاصه ولیده، په ډېره غوسه له هغه ځایه ووتل، خو د باندي د سلطان له سرتېرو سره مخ شول چې د دروازې تر شا ولاړ وو. سرتېرو د امیرانو مشران ونيول او نور یې پر خپل حال پرېښودل. سلطان هغه مالونه حساب کړل چې د امیرانو له کورونو ترلاسه شوي وو، خو بیا هم د لښکر د بشپړ سمبالښت لپاره کافي نه وو. دلته یې امر وکړ چې د امیرانو نور جایداونه دې هم وپېژندل شي او زکات دې ترې واخیستل شي. همدارنگه یې امر وکړ چې د کرایي ځمکو او املاکو د دوو میاشتو مخکېنۍ پیسې (پیش پرداخت) دې واخیستل شي او د مصر هر هغه اوسېدونکی چې وس لري، باید یو دینار ورکړي. له دې لارې شاوخوا شپږ سوه زره دیناره په بیت المال کې راټول شول.

کله چې ملک مظفر له دې کاره فارغ شو، خپل وزیر یعقوب بن عبدالرضیع او خپل اتابک اقتای مستعرب ته یې د لښکر د سمبالولو، وسلو اخیستلو او جنګي وسایلو د برابرولو مسؤلیت وسپاره. ورته یې امر وکړ چې د پیاوړو مصري ځوانانو، عربو او د

دبنتي د اوسېدونكو (بدووانو) په جذبولو سره د سرتېرو شمېر زيات كړي او په دې لاره كې دې شتمني په سخاوت مصرف كړي. ده امر وكړ چې په ټول هېواد كې دې د وسلو، منجنيقونو او نورو جنګي الو د جوړولو لويې كارخاني جوړې شي او د لښكر لپاره دې نجيب اسونه، پياوړې كچرې او ښه اوبنان وپېرل شي.

بل خوا، هغه شيخ عزالدين بن عبدالسلام ته وړانديز وكړ چې د خداى په لاره كې د جهاد د بلنې لپاره يو مركز جوړ كړي. شيخ د جوماتونو يو شمېر خطيبان غوره كړل او هغوى ته يې لارښوونه وكړه چې خلك جهاد ته وهڅوي او د جهاد د فضيلتونو په اړه ورته خبرې وكړي. هغوى به خلكو ته په تفصيل سره هغه جنايتونه او ويجاړۍ بيانولې چې مغولانو په «بغداد» كې كړې وې؛ د بې گناه خلكو وژل، د مالونو لوټل، د ناموسونو بې حرمتي، د جوماتونو نړول، د شيدو خوړونكو ماشومانو او سپين ږيرو وژل او د اميندواره ښځو د گېډو څيرل يې ورته يادول. دې دفتر به كليو ته هم وعظ كوونكي لېږل ترڅو د خلكو په زړونو كې د خداى او وطن لپاره د مېړانې او حماسې اور بل كړي. شيخ ابن عبدالسلام د ويناوالو د انتخاب معيار د «انفال» او «توبه» سورتونو حفظول گرځولي وو. له همدې امله په ټولو منبرونو، د جمعې په جوماتونو او د كليو په مجلسونو كې د قتال (جگړې) په اړه د قران اياتونه تلاوت او تشرېح كېدل، تر دې چې گواكي ټولو نارينه وو، ښځو او ماشومانو دا اياتونه حفظ كړل.

په داسې حال كې چې د شام او مصر په زړه كې د «جزيرې» په سيمو كې د مغولانو د پرمختګ خبرونه خپرېدل، ملك مظفر په خورا مېړانه او ارامۍ خپل ټول وخت چمتوالي ته وركړى و. په دې جريان كې د مغولانو استازي مصر ته راغلل؛ دوى لس او شل تنه وو چې مشري يې پنځو تنو مشرانو كوله چې په عربي ژبه ښه پوهېدل. يو تنكى هلك هم ورسره و. په دوى كې د جاسوسۍ متخصصين هم وو ترڅو د كلاگانو د ننوتلو او وتلو لارې او د ښارونو كمزورې او قوي نقطې وپېژني. هغوى له ځان سره د هلكو ليك ملك مظفر ته راوړى و. سلطان امر وكړ چې د هغوى ښه هركلۍ او مېلمه پالنه وشي. د سرتېرو يوه ډله يې وگمارله چې د هغوى خدمت وكړي او هر ځاى ته چې غواړي، له هغوى سره لار شي.

مغولان له هغې ازادۍ چې ورته ورکړل شوي وه، ډېر حيران شول. په هماغه پيل کې ملک مظفر امر کړی و چې له هغو پنځو مشرانو څخه دې يو تن ونيول شي او د کلا په يو برج کې دې زنداني شي. نور مشران د بنار د کلاگانو، دېوالونو او دروازو د پېژندلو په نشه کې دومره ډوب وو چې د خپل ملگري پوښتنه يې هم ونه کړه. کله چې هغوی له خپل کار څخه وزگار شول، ملک مظفر امر وکړ چې هغوی هم په بل برج کې زنداني کړي. خو هغه مغولی هلک په پټه د ساتونکو له سترگو پناه د پاچا مانيو ته لاره موندلې وه. يوه ورځ يې هغه د بنځو په برخه کې ونيوه چې د ماني ونيوې ترې چاپېره وي او د هغه په بڼه او قواري حيراني وي، او هغه هم په ماته گوډه عربي ورسره خبرې کولې. هغه يې ونيوه او ملک مظفر ته يې راوستلو چې سلطان يې په يوازي سر د زنداني کولو امر وکړ.

سلطان د مغولانو د ليک د ځواب په اړه له اميرانو سره مشوره وکړه. ډېری اميرانو وړانديز وکړ چې بايد هلاکو ته په نرمۍ ځواب ورکړل شي ترڅو يې له شره په امان کې پاتې شي، ملگرتيا يې خپله کړي او ورسره پر دې هوکړه وکړي چې هر کال به جزیه ورکوي خو چې پر هېواد يې بريد ونه کړي. هغوی ويل چې د مغولانو په وړاندي مقاومت بې گټې دی او نرمي ورسره تر سختۍ غوره ده.

ملک مظفر د دې خبرو په اورېدو خورا غوسه شو؛ له ډېرې غوضې يې مخ تک سور شو، لکه وينه چې ترې فواره وکړي. هغه په برنونکۍ غږ وويل: «لوی خدای په خپل کتاب کې فرمايي: (حَتَّىٰ يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَن يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ) [التوبه: ۲۹] (ترڅو هغوی په خواری او ذلت سره په خپلو لاسونو جزیه ورکړي)، په داسې حال کې چې تاسو غواری مور دا ايت سرچپه کړو او ووايو: ترڅو مور په خواری او ذلت سره په خپلو لاسونو جزیه ورکړو؟» بيا د هغې ډلې د مشر خوا ته ورغی، توره يې ترې واخيستله، پر خپل زنگون يې ماته کړه او د خاوند مخې ته يې وغورځوله، ويې وويل: «هغه توره چې خاوند يې په هغې له وژلو وپېرې، د همدې وړ ده چې داسې ماته شي او د خاوند په مخ کې واچول شي.»

هغه امر وکړ چې استازي دي ورته راوستل شي او خپلو سرتېرو ته يې وويل: «هغه څه چې ما درته ويلي، ورسره ويې کړي.» هغوی يې د باندي ويستل او خلک يې خبر کړل. نارينه، بنځي او ماشومان په لويو ډلو کې د سيل لپاره راټول شول. هغوی يې پر اوبنانو سپاره کړي وو او په پري پوري د اوبنانو په پالانونو کې داسې تړل شوي وو چې مخونه يې د اوبنانو د لکۍ خوا ته وو. يوازي هغه يو تن چې په يوازي سر زنداني شوی و، په يوې کجاوې کې په ځنځير وتړل شو، ترڅو هغه څه په خپلو سترگو وگوري چې پر خپلو ملگرو يې تېرېږي. سلطان هغه مغولی تنکی هلک هم ازاد نه کړ او امر يې وکړ چې د ده د مملوکونو په منځ کې دي وساتل شي.

دا ډله د ډولونو (طبلونو) په غږولو سره له کلا ووتله او خلک هم ترې چاپېره روان وو؛ خلکو چيغې وهلې، خندل يې او له خوښۍ يې لاسونه پرکول، تر هغه چې د جبل کلا لاندې د اسونو بازار ته ورسېدل. هلته يې يو استازی وواژه. کله چې د «زويله» دروازي ته ورسېدل، دويم يې وواژه، درېيم يې د «نصر» دروازي مخې ته او څلورم يې په «ريدانيه» کې له منځه يووړ. بيا يې نور ټول راکوز کړل او په يو ځل يې ورته غاړې پرې کړې او سرونه يې د زويله پر دروازه وځړول شول.

د سلطان په امر، د هغه ورځې په مازيگر د ريدانيه په ميدان کې د لښکر لوی او پراخ نندارتون جوړ شو. هلته د پاچا لپاره يوه جگه خيمه لگول شوې وه. هغه پر يوې څوکۍ ناست و او مهم شخصيتونه، اميران او وزيران ترې چاپېره وو. د لښکر سپاره سرتېري په جلا جلا ډلو کې تېرېدل؛ د هرې ډلې په مخ کې د هغې ډلې امير په داسې حال کې روان و چې تر غابونو په وسلو سمبال و او خپل ځانگړی بيرغ يې ورسره و. هره ډله چې به تېرېدله، امير به يې د درناوي په دود لاس خوځاوه او ملک مظفر به هم ورته راپاڅېده او د درناوي په ځواب کې به يې لاس ورکړ. بيا د پياده سرتېرو ډله چې هغوی هم پوره سمبال وو، ميدان ته راننوتل او د ميدان ټوله ساحه يې ډکه کړه. له هغوی وروسته د منجنیقونو ډله راغله؛ منجنیقونه پر هغو څرخونو (گاډيو) ايښودل شوي وو چې د پياوړو کچرو له خوا کښل کېدل. ورپسې د «هجان» ډله په ژپرو لنگيو (عمامو) کې رابنکاره شوه. په پای کې د اميرانو مشران او سرداران په خپلو اسونو ميدان ته

راغلل او اووه ځله يې د اس ځغونې سيالي وکړه. کله چې وروستی پړاو پای ته ورسېد، هغوی له اسونو راکوز شول او خیمې ته راغلل؛ پاچا ورسره روغېر وکړ او ورته يې ځانگړي خلعتونه (جايزې) ورکړي.

له هغه وروسته، ملک مظفر له خپل ځای څخه پاڅېد، له خیمې بهر راووت او پر خپل سپین اس سپور شو؛ د سپرو سرتېرو په بدرگه يې د جبل کلا په لور حرکت وکړ. هغه د خلکو د هغې لويې گڼې گونې له منځه تېر شو چې داسې دعاگانې يې ورته کولې: «ژوندی دې وي سلطان! خدای دې د هغه عمر اوږد کړي! د مظفر عمر دې اوږد وي!» کله چې سلطان د کلا دروازو ته ورسېد، امر يې وکړ چې هغه مغولی هلک ورته راولي او همدارنگه يې حکم وکړ چې د مغولانو هغه (بندي) استازی دې د ده په وړاندې ازاد کړي. هغه استازي ته وويل: «لار شه او زموږ د ځواک او توان هغه برخه چې تا وليدله، خپل لعنتي بادار ته ورسوه. ورته ووايه چې د مصر مېرني د هغو سړيو په څېر نه دي چې تا مخکې ليدلي وو؛ او خپل بادار ته ووايه چې موږ دا هلک له ځان سره ساتلی ترڅو کله چې ستاسو خاورې ته راغلو او تاسو مو مات او ټوټه ټوټه کړئ، دی ستاسو پاچا کړو.» بيا يې خپل وزير، يعقوب بن عبدالرفيع ته امر وکړ چې هغه مغول استازي ته يو مهر شوی ليک ورکړي؛ او خپلو يو شمېر سرتېرو ته يې دنده ورکړه چې د هغه ساتنه وکړي او تر پولې (سرحد) پورې يې ورسوي. په دې توگه، ملک مظفر د هلاکو سره د هغو فتنه گرو اميرانو د اړيکو هيلې پرې کړې او هغوی يې له يو نوي واقعيت سره مخامخ کړل. مظفر يوازي د مصري لښکر په سمبالولو او له مغولانو سره د مقابلي په لگښتونو بسنه ونه کړه، بلکې دا يې مصلحت وباله چې له هغوی پرته، يوه بله پياوړې جبهه چې د «شام» د سيمې پاچاهان او اميران پکې شامل وو، هم رامنځته کړي. هغه د مغولانو په وړاندې د هغوی له نه همکارۍ، بې پروايۍ او هلاکو ته د تسليمۍ او عاجزۍ له تمایل څخه بڼه خبر و. نو هر يوه ته يې ليک و استاوه چې پکې يې له مغولانو سره د جگړې لپاره خپله کلکه اراده او د بې شمېره سرتېرو چمتووالی تشریح کړی و. ده ليکلي وو چې هوډ لري اسلامي خاورې د هغوی له منگولو وژغوري او د هغوی له ناپاک شتون څخه يې پاکه کړي. ده وويل چې «شام» د «مصر» د دفاع لومړی کلا گڼي او د مغولانو په

منگولو کي د شام گير کښل د مصر د خطر په مانا بولي. سلطان تينگار وکړ چې دی د شام پاچاهي ته هيڅ طمعه نه لري او شام به خپلو مسلمانو پاچاهانو او اميرانو ته پرېږدي؛ د ده يوازنی مقصد له هغوی سره مرسته ده ترڅو شام د هغو فاجرو کافرانو په منگولو کي له لوېدو وژغوري.

په ليکونو کي راغلي وو: سره له دې چې شام خپلو پاچاهانو ته پرېږدي، خو هيڅکله به يو تن ته هم اجازه ورنکړي چې مغولانو ته تسليم شي، بلکي د خپلو مسلمانو ورونو پر ضد له هغوی سره مرسته هم بايد ونکړي. د مظفر، د هغوی او د مغولانو مثال د هغه چا په څېر دی چې د نږدې گاونډي په کور يې اور لگېدلی وي او دا بايد هڅه وکړي چې اور مړ کړي، او گاونډی نشي ويلی چې ستا کور له ما سره هيڅ تړاو نه لري. هغه په ليکونو کي په بنکاره اعلان وکړ چې هر څوک چې له دښمن سره همکاري وکړي، سزا به ورکړل شي، او د هغه هېواد به د شام هر هغه امير ته وسپارل شي چې د مغولانو په وړاندې جگړه کي برخه اخلي. او هر هغه څوک چې د دښمن په وړاندې يې د مقاومت وس نه درلود او د ځان ژغورني لپاره تېبنتي ته مجبور شو، بايد «مصر» ته لاړ شي چې هلته ورته د درناوي او هوساينې ټول وسايل برابر دي، ترڅو کله چې د مصري لښکرو د حرکت مناسب وخت راشي، ټول به په گډه له دښمن سره مبارزه وکړو.

او هر چا چې له دې کاره ډډه وکړه او بي له کوم منل شوي عذر څخه د جگړې له ډگره لاس په سر شو، نو کله چې د مصريانو تورو مغولان له منځه يووړل، هغه به خپله پاچاهي او هېواد له لاسه ورکوي. سلطان يوازي په دغو ليکونو بسنه ونه کړه، بلکي په مصر کي مېشت يو شمېر شاميان يې هلته واستول ترڅو خپل هېوادوال د ملک مظفر له هغو لويو پوځي تدابيرو او لښکرو خبر کړي چې د مغولانو د بريدونو د مخنيوي او له اسلامي خاورو څخه د هغوی د شړلو لپاره يې نيولي دي.

کله چې پر «شام» د مغولانو پرله پسې بريدونه پيل شول، ډېری هغه پاچاهان چې له ملک مظفر سره يو ځای کښل يې غوره گڼل، «مصر» ته شاتگ وکړ ترڅو له هغه سره يو ځای د مغولانو پر ضد وجنگېږي. سلطان د هغوی ډېر درناوی وکړ، هر څه يې ورته چمتو کړل، خپل مجلس ته يې نږدې کړل او په مهمو چارو کي يې مشورې ورسره

کولي؛ هغوی یې د اسلام په لاره کې د جهاد په پایلو کې شریک کړل او هر یو یې د هغو سرتېرو او مملوکونو امیر کړ چې له ده سره مصر ته راغلي وو، او یو شمېر مصري سرتېري یې هم د هغوی تر قوماندې لاندې ورکړل. خو یو شمېر نور چې خدای ورته په دنیا کې ذلت او په اخرت کې خواری مقدره کړې وه، له هلاکو سره یو ځای شول، تر دې چې ځینو یې د مسلمانانو په وژلو کې له هغه سره مرسته کوله.

خوار لسم څپرکی:

ملک مظفر د خپلې واکمنۍ په لسو میاشتو کې د هوساینې خوند ونه څاکه؛ هغه د خوب پر ځای یوازې په لنډ استراحت بسنه کوله. په داسې سختو هڅو او کار بوخت و چې ان د خورا پیاوړو خلکو لپاره هم ستونزمن وو. ده باید د فتنو د طوفانونو او د دسیسو د گډوډیو په منځ کې د خپلې واکمنۍ پایې ټینګې کړې وای، خپلې پاچاهۍ ته یې نظم ورکړی وای، بلواګر عناصر یې له منځه وړي وای او د مفسدو دسیسه جوړونکو لاسونه یې لنډ کړي وای. هغه باید په خپل قوي لاس د سیاست سرکښه مهار نیولی وای، د مملوک امیرانو اصلاح یې کړې وای او له ځینو سره یې نرمي او له ځینو نورو سره یې توندوالی غوره کړې وای. هغه باید لښکر پیاوړی کړی وای، د سرتېرو، وسلو او مهماتو شمېر یې زیات کړی وای، هغوی ته یې زېرمې او خوراک برابر کړی وای او د دې ټولو لپاره یې باید کافي مالونه ترلاسه کړي وای. ده باید هغو زړونو ته ډاډ ورکړی وای چې د مغولانو له وېرې لرزېدل او د هغو بې شمېره امیرانو په شتون کې یې په خلکو کې د مېړانې روح پو کړی وای چې له مرستې یې نهیلې شوی و او یا یې له مغولانو سره جګړه نه غوښته او ټول یې سولې او تسلیمۍ ته رابلل.

الله تعالی ورته ځانګړي صفتونه لکه پیاوړی بدن، کابو شوي اعصاب، ځلنده هوډ، اوسپنیزه اراده، رښتیني ایمان او کلکه عقیده وربښلې وه؛ ګواکې هغه یې همدې ماموریت ته چمتو کړی و ترڅو مغولانو ته ماتې ورکړي او له اسلامي خاورو یې وشړي. که داسې نه وای، هغه به هیڅکله نه وای توانېدلی چې په دغو څو میاشتو کې هغه څه بشپړ کړي چې نور یې په څو کلونو کې هم له کولو عاجز دي. ده د مصر لښکر بیا ورغاوه

او د مېراني، سربښندنې او د دين او وطن په لاره كې د مړه روحيه يې پكې ژوندۍ كړه. خپله شجاعت او حماسه يې هغوى ته وركړه، تر دې چې سرتېري هم د جگړې له حماسې تگ سره شول او د خداى په لاره كې جهاد ته يې شېبې شمېرلې. هغه وتوانېد چې د عامو خلكو زړونه، چې د مغول له نامه به لړزېدل، له ارامۍ او ډاډه پك كړي او په زړونو كې يې د مغولانو د بريدونو په وړاندې د مصر د بريا او له شامه د هغوى په شړلو باوري كړي—هماغسې چې مخكې يې د صليبيانو په شا تمبولو كې بريا ترلاسه كړې وه.

په دې لاره كې، د هغه مېرمنې او محبوبې، ملكې گلنار هم د هغه ملاتړ كاوه او پر دې ستونزمنه او ناواره لاره يې هغه هڅاوه. هغې به شپې شپې له خپل مېرمن سره ويښې تېرولې، د هغه په غمونو او دردونو كې به شريكه وه او په خپلو مهربانو لاسونو به يې د هغه ستوماني لري كوله؛ په ځانگړي ډول هغه مهال چې سلطان به د هغو اميرانو له لاسه په تنگ شو چې د هغه له امره يې سرکښي كوله، په غياپ كې يې ورته دسيسي جوړولې، نفاق يې كاوه او د هغه پر لاره كې يې خنډونه جوړول. كله به داسې كېدل چې سلطان به د كار د ډېرې سختۍ له امله خپله ډوډۍ او اوبه هېرولې، نو ملكې گلنار به پخپله هغه ته خواړه وركول. كه به د شپې په نيمايي كې بې خوبې ورباندې غلبه وكړه، هغې به پاڅاوه او خپل بستر ته به يې بوته ترڅو لږ استراحت وكړي. هغې به تل د هغه زړه په هغه كار كې چې ده غوره كړى و، پر بريا ډاډمن كاوه، نو د هغه يقين به نور هم زيات شو. هغې خپل مېرمن ته ويل: «زه له تا سره د جگړې ډگر ته ځم ترڅو په خپلو سترگو د دښمنانو مړينه وگورم او زړه مې ارام شي.»

ملك مظفر به ورته ويل: «زه وېرېرم چې د هغوى د غشو نښه ونه گرځي.» هغې به ځواب وركاوه: «زه چې ستا په اړه نه وېرېرم، د خپل ځان په اړه هم هېڅ وېره نه لرم؛ او ستا د ډاډ لپاره به د لښكر تر شا په يوې خوندي سيمه كې پاتې شم چې د هغوى له غشو او گوليو لري وي.»

* «ايا نه وېرېري چې د بريد په وخت كې در ورسېري او بندي دې كړي؟»

* «زه د جلال الدين لور يم او زما د اس په شتون كې به هغوى هيڅكله ماته را ونه

رسپري. محموده! در په ياد دي كله به مو چي له يو بل سره د اس خُلونې سيالي كوله،
كله به ته رانه مخكې كېدې او كله زه؟»

ملك مظفر به وخنډل او په داسې حال كې چې هغه به يې په غېر كې نيولي وه، ويل به
يې: «هو، جهادي! ياد مې دي، څنگه كېدای شي هغه خورې ورځې هېرې كړم؟»
ملك مظفر د خپلې واكمنۍ د لسې مياشتې له تېرېدو وروسته وليدل چې لښكر يې بشپړ
شوی او د خدای په مرسته د مغولانو سره مقابلې ته چمتو دی. ده غوښتل چې د روژې
تر پايه صبر وكړي او بيا لښكر وخوځوي، خو د مصر په لور د مغولانو حركت تر هغه
گرندی و چې د روژې پای ته انتظار وشي. ځكه داسې خبرونه راغلل چې د دښمن
مخكېنې دلې «غزې» او «الخليل» ته رسېدلې دي، هلته يې سړي وژلي، بنځي او
ماشومان يې مريان كړي، بازارونه يې چور كړي او د تل په څېر يې خورا ناوړه
جنايتونه كړي دي. نو دې چارې سلطان اړ كړ چې د مقابلې او وتلو لپاره خپل هوډ نور
هم گرندی كړي

د روژې مبارکه مياشت راغلي وه او خلکو لا څو ورځې روژه نيولي وه چې په
«قاهره» او د مصر په نورو ښارونو او كليو كې د خدای په لاره كې د جهاد او د رسول
الله ﷺ د دين د نصرت غږ پورته شو. دا لوی غږ په هر ځای كې خپور شو او په خلکو
كې يې داسې يو عجيب احساس پيدا كړ چې پخوا يې ساري نه و ليدل شوی. هغوی داسې
احساس كاوه چې گواکې نور مخلوقات دي او په داسې يوه زمانه كې ژوند كوي چې د
دوی خپله زمانه نه ده؛ داسې ښكارېده لکه د اسلام د صدر اول دوره وي، هغه وخت
چې صحابه وو (رضی الله عنهم) د رسول الله ﷺ بلنې ته لبيک وايه او په سپک او دروند
(هر ډول حال) كې به د جگړې ډگر ته وتل او د هغه تر څنگ به يې له مشرکانو سره
جگړه كوله، ترڅو د كافرانو خبره ټيټه او ذليله كړي، په داسې حال كې چې د الله كلمه
تل لوره او برلاسي ده.

دا احساس پر عامو خلکو داسې غالب شو چې ان فاسقانو له گناهونو لاس واخيست،
شراب خورو د شرابو څښل پرېښودل، جوماتونه له لمونځ كوونكو ډك شول او په ټولو
كورونو، مجلسونو، جوماتونو او لارو كې يوازې د جهاد خبرې اترې په ژبو جاري وې!

ملک مظفر امیرانو او قوماندانانو ته امر وکړ چې سرتېري راوغواړي او د «صالحیه» په لور د حرکت لپاره یې چمتو کړي، او هر څوک چې پټ شي، باید په دورو (تازینو) ووهل شي. دی پخپله تر ټولو مخکې روان شو ترڅو صالحیه ته ورسېد او هلته د ټول لښکر راتگ ته په تمه شو. کله چې لښکر بشپړ شو، ده امیران خپل حضور ته وغوښتل، خو دا یې حس کړه چې هغوی د تگ زړه نه لري او غواړي همدلته پاتې شي. نو ده له دښمن سره د مقابلي لپاره د حرکت په اړه خبرې ورسره وکړې، خو ډېرو یې سرکښي وکړه او د ملک مظفر له امره یې غاړه وغړوله؛ هغوی دا پلټنه کوله چې غوره ده همدلته پاتې شو ترڅو مغولان راشي او په همدې ځای کې ورسره وجنگېږي. ملک مظفر د دې خبرو په اورېدو سخت غوسه شو، ان له ډېرې غوضې یې د یوې شپې لپاره ژبه بنده شوه. بیا یې په لور غږ چیغه کړه: «دا څومره بده او بې ځایه کمزورې رایه ده! په خدای قسم! یوازې د هغو غاړو د پرې کېدو وېره او وحشت چې د خلکو له مالونو نه ډکې او غټې شوې دي، تاسو دې کار ته مجبور کړي یی! ای بدو امیرانو! ایا نه پوهېږئ هر هغه ملت چې په خپل کور کې ورباندې برید وشو، هغه ذلیل او خوار شو؟ ای مسلمانو امیرانو! دا ډېره موده کېږي چې تاسو د بیت المال مالونه خورئ، خو له جهاده بد وړئ!»

«دا نننۍ شپه څومره له پرونی سره ورته ده او تاسو څومره د رسول الله ﷺ د زمانې هغو منافقانو ته ورته یی چې الله تعالی یې په اړه فرمایلي دي:

﴿وَلَوْ أَرَادُوا الْخُرُوجَ لَأَعَدُّوا لَهُ عُدَّةً وَلَكِنْ كَرِهَ اللَّهُ انبِعَاتِهِمْ فَتَبَطَّهْمُ وَقِيلَ لَهُمْ ائْعِدُوا مَعَ الْقَاعِدِينَ * لَوْ خَرَجُوا فِيكُمْ مَا زَادُوكُمْ إِلَّا خَبَالًا وَلَأَوْضَعُوا خِلَالَكُمْ يَبْغُونَكُمُ الْفِتْنَةَ وَفِيكُمْ سَمَاعُونَ لَهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ﴾ [التوبه: ۴۶-۴۷]

ژباړه: «او که هغوی (جگړې ته) د وتلو اراده لرلای، نو د هغې لپاره به یې څه توبنه او سامان برابر کړی وای، خو الله د هغوی وتل بد وگڼل، نو هغوی یې (له حرکت) ودرول او ورته وویل شول: له ناستو کسانو سره کښېنئ. که هغوی ستاسو په منځ کې وتلي وای، نو ستاسو له فساد او خرابۍ پرته به یې بل څه نه وای زیات کړي، او ستاسو تر منځ به

يې په فتنه اچولو کې ډېره منډه کړې وای، او ستاسو په منځ کې داسې کسان شته چې د هغوی خبرو ته غوږ نیسي، او الله پر ظالمانو بڼه پوهېدونکی دی.

ې زما ملگري دي، د خدای د دښمنانو جگړې ته ځم؛ نو له تاسو څخه چې هر څوک جهاد غوره کوي، له ما سره دې راشي او څوک چې نه غواړي، خپل کور ته دې ستون شي، پر هغه هیڅ جبر نشته او الله پرې بڼه خبر دی، او د مسلمانانو د بڼو مسؤلیت د هغو کسانو پر غاړه دی چې جگړې ته نه راځي!»

ملک مظفر چې څنگه خپلې خبرې پای ته ورسولې، هغو کسانو ته یې اشاره وکړه چې له ده سره یې د جگړې هوډ درلود ترڅو په یو گوښه کې راټول شي، او له هغوی یې وغوښتل چې له مغولانو سره پر جهاد ورسره بیعت وکړي. هغوی تر مرگ پورې ورسره بیعت وکړ او نور امیران هم بې چاره شول، نو یو په بل پسې له هغوی سره یو ځای شول تر دې چې ټولو ورسره بیعت وکړ.

د شپې مهال «صالحیه» د خیمو او څادرونو په یو لوی ښار بدله شوه چې د سلطان خیمه یې په منځ کې وه. هغه اوبښان او کچرې چې تجهیزات، زیرمي او درانه وسایل ورباندې بار وو، لا هم په حرکت کې وو. ملک مظفر امر وکړ چې سرتېري دې لږ ویده شي او استراحت دې وکړي، او د ساتونکو لویې ډلې یې وگمارلې چې له لښکرگاه څخه لرې وینښ پاتې شي، په ځانگړې توگه د شام په لور، ترڅو د دښمن د مخکښو سرتېرو د ناڅاپي برید مخه ونیسي. د سلطان د خیمې مخې ته شاهي ساتونکي ولاړ وو چې ډېری یې د سلطان خپل باوري مملوک وو. خو د نورو امیرانو خیمې یې په لومړۍ کرښه کې چې د شام په لور وه، ولگولې او یوه لاره یې د سلطان له خیمې سره وتړله چې د پاچا قوي ساتونکو یې ساتنه کوله او له امیرانو پرته بل چا د تېرېدو اجازه نه لرله.

د ملک مظفر په خیمه کې امیر بېبرس، وزیر یعقوب بن عبدالرفیع او اتابک اقطای مستعرب ناست وو او نږدې ورته د پناه غوښتونکو شامي پاچاهانو خیمې وې. سلطان پر دښمن د برید د نقشو په جوړولو کې له هغوی سره مشوره کوله، خپل نظر یې ورته وایه او بیا به یې ورباندې بحث کاوه. هغه به نیوکو او وړاندیزونو ته غوږ نیوه، ځینو ته به یې په نرمۍ ځواب ورکاوه او د ځینو نظر به یې وستایه؛ بیا به یې له هغو ټولو څخه یو

نوي نظريه راويستله او د هغې په پلي کولو به يې هوډ کاوه، خو اميرانو ته به يې دا احساس ورکاوه چې دا د دوی د ټولو گډه پرېکړه ده، نه يوازې د سلطان. کله چې دا کار پای ته ورسېد، سلطان بېبرس او نورو ته وړاندیز وکړ چې لږ استراحت وکړي او ورته يې وويل: «بنايي تاسو سبا له سهاره تر بيگه د خوب وخت ونه مومئ.» هغوی ترې مننه وکړه او هر يو خپلې خيمې ته لاړ، يوازې اتابک اقطاعي مستعرب له سلطان سره پاتې شو. له لږ چوپتيا وروسته، سلطان له ده سره په داسې سختو حالاتو کې د اميرانو له نه همکارۍ شکايت وکړ او هغوی يې د نفاق، اختلاف او د هغې مسؤليت په وړاندې د بي پروايۍ له امله ملامت کړل چې د وطن دفاع او د اسلامي خاورو ژغورل دي.

اتابک ورته وويل: «زما باداره! ارام اوسئ، ځکه ستاسو هوډ د هغوی نهيلي او مخ اړونه له منځه وړي ده. هغوی اوس ستاسو امر منلی او اطاعت يې کړی، نو پر دې کار يې صبر وکړئ ځکه تاسو ډېر زغم لرونکی يئ.»

سلطان وويل: «بنايي زه د قدرت او امن په وخت کې دا کار وزغمم، خو د سختۍ او جگړې په وخت کې يې نشم زغملی. زه له تا يوه پوښتنه کوم، بي له کومې دوکې ځواب راکړه؛ د امير بېبرس په اړه دې نظر څه دی؟»

اقطاعي وويل: «زما معلومات د هغه په اړه تر تاسو زيات نه دي.»

سلطان بيا وپوښتل: «زه غواړم پوه شم چې ايا هغه لا هم په پټه له نورو اميرانو سره په اړيکه کې دی او هغوی زما په ضد هڅوي؟»

اتابک ځواب ورکړ: «فکر نه کوم زما باداره! زه يوازې دومره پوهېږم چې هغه د کلا له هغې ورځې راهيسې چې له تاسو سره يې د مغولانو پر ضد د جگړې لوظ کړی، پر خپل عهد ولاړ دی. نه يې هغوی سرکېنې ته هڅولي او نه يې ترې منع کړي دي؛ او که د هغوی په منځ کې و او څه يې اورېدلې وي، نو چوپتيا يې غوره کړې او گډون يې نه دی ورسره کړی.»

سلطان وويل: «خو همدا چوپتيا يې زه ستړی کړی يم ای اقطاعي!»

اتابک وويل: «خو زما بادار د هغه پر چوپتيا راضي و.»

سلطان وويل: «هو، زه يې پر چوپتيا راضي شوم، خو گومان مي کاوه چې وروسته به

سمه لاره غوره کړي او په پوره اخلاص به ځان دې کار ته وقف کړي. هغه څنگه د ده د سترگو او غوږونو په وړاندې هغوی له دسیسو او سرکښۍ نه منع کوي؟ اقطای، ایا ته هم له ما سره همغږی یې چې که بېبرس او د هغه دا بې طرفي نه وای، نو ملگرو به یې د داسې کارونو جرات نه شوای کولی؟»

اقتای وویل: «امر ستاسو دی جناب سلطانه! که وغواړی، ستاسو امر به د دې لښکر پر تر ټولو لوی قوماندان هم پلي کړم (یعنې بېبرس به هم سزا یی کړم).»

سلطان وویل: «نه اقطای، مور بېبرس ته اړتیا لرو. زه نه غواړم مسلمانان د دې سړي له مېراني او ځواک څخه بې برخې کړم. ما د مغولانو په جگړه کې د هغه رښتیني لېوالتیا او هیجان لیدلی دی، بنایي الله تعالی د هغه په لاس مسلمانانو ته ستره بریا ور په برخه کړي.»

سلطان خپل اتابک ته اشاره وکړه چې لږ ویده شي ترڅو استراحت وکړي، او دی پخپله هم په خپل بستر کې په سپک خوب لاړ او اتابک هم همداسې وکړو.

کله چې د شپې یوه برخه تېره شوه، سلطان له خوبه راوین شو، اتابک یې هم وین کړ او ورته یې وویل چې سرتېرو ته د حرکت امر وکړي. په لښکرگاه کې ټول کسان راوین شول او د حرکت لپاره چمتو شول. په همدې وخت کې سلطان ته خبر ورسېد چې ځینې امیران یو ځل بیا د حرکت لپاره پلمې او عذرونه کوي، خو ده هیڅ پاملرنه ورته ونه کړه او هیڅ یې ونه وبل، بلکې له خپلو نږدې کسانو سره پر اس سپور شو او وېي وبل: «زه پخپله له مغولانو سره مخامخ کېرم!» کله چې هغو پلمه گرو امیرانو د سلطان دا حال ولید، نو له ځانه وشرمېدل او په ناعلاقه توگه ورپسې روان شول.

سلطان امیر بېبرس ته امر کړی و چې د لښکر په سر کې له یو شمېر سرتېرو سره مخکې لاړ شي او د مغولانو په اړه معلومات راټول کړي. بېبرس او ملگري یې په پټه او پوره احتیاط سره روان شول، تر دې چې «غزې» ته ورسېدل؛ هلته د مغول لښکر مخکښې ډلې مېشتې وې. دوی ورباندې برید وکړ او مغولانو د دې تصور له امله چې گواکې تر شا یې یو ستر لښکر دی، ماتې وخوړه او غزه یې بېبرس ته پرېښوده. امیر بېبرس هلته پاتې شو ترڅو سلطان له خپل ټول لښکر سره ورسېد. سلطان د لښکر د

راتولولو او پلان جوړولو لپاره يوه ورځ هلته پاتې شو.

په دغه ځای کې ملکه گلنار له سلطان سره يو ځای شوه؛ هغې د اميرانو جامې اغوستې وې او پر مخ يې د توري وربښمينې توتي نقاب اچولی و، چې له دې پرته د هغې او نورو اميرانو تر منځ هيڅ توپير نه ښکارېده. دوه حبشي وينځې چې پر کچرو سپارې وې او د تورو غلامانو يوه ډله چې د هغې ساتنه يې کوله، هم ورسره ول. د سلطان د خيمې تر شا هغې ته يوه ځانگړې خيمه ودرول شوه او سلطان به کله نا کله د هغې پوښتنې ته ورته.

سلطان ته معلومه شوه چې «عکا» د فرنگيانو په لاس کې ده او بنايي هغوی د مسلمانانو او مغولانو د جگړې پر مهال له شا څخه برید وکړي. نو مصلحت يې وگاڼه چې د هغوی لاره وتړي. هغه «عکا» ته د څو استازو له ليرلو وروسته د ساحل له لارې د هغې خواته روان شو. کله چې خلک د سلطان له راتگ خبر شول، په ډېرو ډاليو او نذرانو د هغه هرکلي ته راووتل. سلطان ورته وويل چې دی کوم بد نيت نه لري او له هغوی سره د جگړې لپاره نه دی راغلی، بلکې د مغولانو مقابلي ته روان دی او هغوی بايد په پوره ډول بې طرفه پاتې شي. هغوی ترې ووېرېدل، په نرمۍ يې خبرې ورسره وکړې او د وفادارۍ ډاډ يې ورکړ؛ ان وړانديز يې وکړ چې د دوی د لښکر مېرني دې له ده سره ملگري شي. خو سلطان مننه ترې وکړه او ويې ويل: «زما لښکر مرستي ته اړتيا نه لري.» بيا يې پر هغوی قسم ياد کړ چې نه به د ده په گټه او نه به يې په زيان کې برخه اخلي، او سوگند يې وخور چې که کوم سپور يا پلي له عکا څخه د مسلمانانو د ځورولو لپاره ورپسې راغی، دی به له مغولانو سره تر جگړې وړاندې بېرته راگرځي او له هغوی (فرنگيانو) سره به جنگېږي.

فرنگيانو تر دې وړاندې له مغولانو سره لیکونه تبادله کړي وو او له مسلمانانو سره يې په جگړه کې د هغوی د ملاتړ اعلان کړی و؛ خو کله چې يې د مغولانو د مخکښې ډلې ماتې او له غزې څخه شاتگ وليد، نو د مسلمانانو له ځپلو ووېرېدل او د دوستۍ لاره يې غوره کړه. سلطان يوازې د هغوی پر ژمنو بسنه ونه کړه، بلکې شرط يې ورباندې کېښود چې د ده يو شمېر سرتېري به د عکا پر هغو جگو برجونو مېشت کېږي چې پر

بنار برلاسي دي، ترڅو د هغوی بي طرفي تضمین شي؛ هغوی هم له خپلي خوښي پرته دا شرط ومنلو.

سلطان له عکا څخه ووت او په یوې لړې سیمې کې یې لښکرگاه جوړه کړه. هغه ټول امیران، قوماندانان او مخکښ سرتېري راټول کړل، پر اس سپور شو او هغوی ته یې وینا وکړه. ده هغوی له دښمن سره مبارزې ته وهڅول او هغه مصیبتونه یې ورته یاد کړل چې پر نورو سیمو تېر شوي وو (لکه قتل عام، غلامي او اور اچول). بیا یې هغوی د شام د ژغورلو او د اسلام د نصرت لپاره وهڅول او په جهاد کې د سستی په صورت کې یې د الله له عذابه ووېرول. ټولو اورېدونکو وژړل او له مغولانو سره یې په جگړه کې د رښتیني مېراني عهد وکړ. په دغه وخت کې یې امیر بېبرس راوغوښت او امر یې ورته وکړ چې د لښکر د مخکښې ډلې (هرول) په توګه حرکت وکړي. بېبرس د سلطان امر ومانه او تر هغه روان و چې له مغولانو سره مخامخ شو؛ دا خبر یې سلطان ته په لیک کې واستاوه او جگړه یې ورسره پیل کړه. هغه به کله پرمختګ کاوه او کله به یې د هغوی د حرکت مخه نیوله؛ د ده هدف دا و چې هغوی په وړو نښتو بوخت وساتي ترڅو له هغوی سره په یوه پرېکنده جگړه کې ښکېل نشي (تر هغه چې سلطان را رسېږي). هغه همدې کار ته دوام ورکړ تر دې چې په «عين جالوت» کې سلطان ورته را ورسېد او له خپلو سرتېرو سره په یوې ټیټې سیمه کې مېشت شو. کله چې د مغولانو مخکښو سرتېرو د مصر د لښکر راتګ ولید، خپل ځایونه یې ونيول او د خپلو نورو ډلو بشپړېدو ته په تمه شول.

لښکر له «صالحیه» تر «غزې»، له «غزې» تر «عکا» او له «عکا» تر «عين

جالوت» پورې دا سرود تکراروه:

په توره، کمان

په نېزه، په ستان

د غلیم په ځان

کړو برید د زمريان

کړو به یې اسیر

لکه مری شپر
دا مغل تاتار
دا غداره کفار
مور یو جنگیالی
مور یو توریالی
ز مور متی دی پیاوری
مور شبران یو د بیری
دوی به کرو تری تم
لکه سپلی او د خزان غم
دا مغل تاتار
دا غداره کفار

د جمعی شپه وه، د روژې د میاشتی له پای ته رسېدو ته پنځه شپې پاتې وې. سلطان او لښکر یې په ټیټه ځمکه کې اړولي وو. لښکر خوا، د شپې په اوږدو کې د مغولانو لښکر هم راټولېده. دواړه خواوې د سبا ورځې په تمه وې او پوهېدل چې سبا یوه برخلیک ټاکونکې ورځ ده. ملک مظفر هغه شپه په بستر کې ویده نه شو، بلکې ټوله شپه یې د سرتېرو په منظمولو، د ځایونو په ټاکلو او قوماندانانو ته د امرونو په ورکولو تېره کړه. کله چې پرې ستوماني ډېره شوه، پر خپله چوکۍ یې لښکر پټې کړې، خو ویده نه شو. هغه مدام ذکر کاوه او د قران کریم هغه سورتونه یې تلاوت کول چې یاد یې وو. کله نا کله به د خپلې مېرمنې خیمې ته ورغی، د هغې احوال به یې وپوښت او بیا به بېرته راوت. هلاکو د خپل ورور «منکوخان» (د مغولانو پاچا) د مړینې د خبر په اورېدو سره «حلب» پرېښی و او خپل هېواد ته ستون شوی و. هغه خپل لوی قوماندان، «کتبغا» د مصر د برید لپاره خپل ځایناستی ټاکلی و. خو کله چې هلاکو د فارس خاورې ته ورسېد او خبر شو چې د مصر سلطان له یو ستر لښکر سره راوځي، نو هلته پاتې شو او د پېښو په تمه کېناست.

کله چې سباوون شو، دواړه لښکرې یو بل ته مخامخ ودرېدې. هېڅ لوري په برید کې

بیره نه کوله؛ ځکه مغولان د خپل مشر «کتبغا» راتگ ته په تمه وو، او مسلمانانو د سلطان په امر د جمعي د لمانځه وخت ته انتظار کاوه، ترڅو په داسې حال کې جگړه پیل کړي چې خطیبان پر منبرونو هغوی ته د بریا دعاګانې کوي.

کتبغا له غرمې یو ساعت مخکې راوړسېد او سمدستي یې خپلو سرتېرو ته د برید امر وکړ. په دغه وخت کې ملک مظفر هم خپل صفونه منظم کړي وو: امیر رکن الدین بېبرس په کین اړخ کې، امیر بهادر معزي په بني اړخ کې او سلطان پخپله د لښکر په زړه (قلب) کې و. د ده شاوخوا ته نږدې ملوک او مېرني ولاړ وو او هغه مغولی هلک هم پر اس سپور سلطان ته نږدې و. سلطان هغه خپل ملوک کړی و او یو څوک یې ورته ګمارلی و ترڅو دیني فرایض ور زده کړي. سلطان د هغه له ځیرکتیا خوښ و او ورته ویل به یې: «ته د مغولانو پاچا یې.»

ډېر ژر دواړه لښکري سره نږدې شوي او د مغولانو غشو د مسلمانانو صفونه وڅیړل. کله چې وضعیت سخت شو، سلطان د برید امر وکړ. جگړه اوج ته ورسېده او دواړو خواوو په مېرانه توره وهله. په دغه شېبه کې مسلمانان پر دښمن برلاسي ښکارېدل. سلطان په ډاډه زړه ننداره کوله او له دې امله خوښ و چې سرتېرو یې د مغولانو هغه وېره له زړونو ایستلې وه چې ګواکې هغوی نه ماتېدونکي دي.

هغه مغولی هلک له سلطان څخه د جگړې اجازه وغوښته. سلطان په مسکا ورته وویل: «وراندې لار شه ای د مغول پاچا!» هلک د مسلمانانو له صفونو تېر شو او پر مغولانو یې برید وکړ، څلور پنځه تنه یې ووژل او بېرته د سلطان تر څنګ خپل ځای ته راغی. سلطان ورته وویل: «مرحبا ای د مغول پاچا!» هلک دا کار څو ځله تکرار کړ. کله به چې هغه د غشي په څېر د مغولانو لور ته تلو، مسلمانانو به ورته لاره خلاصوله او د هغه پر مېرانه به یې چیغې وهلې: «برید وکړه ای د مغول پاچا!»

خو په حقیقت کې، دې هلک هر ځل چې برید کاوه، مغولانو ته یې په لښکر کې د سلطان دقیق ځای ښود او ورته ویل یې چې کله زه بېرته ستنېږم، تاسو راسره راشئ ترڅو سلطان ووژنئ.

ملکه گلنار چې یوازینی اندېښنه یې د خپل مېړه ساتنه وه، د سلطان تر شا له یوې لوري

غونډی څخه دا صحنه څارله. هغه د دې هلک پر تگ راتگ شکمنه شوه. په دې وخت کې هلک یو ځل بیا برید وکړ، خو دا ځل پنځه تنه مغول سپاره ورپسې وو او د سلطان په لور یې د غشي په څېر هجوم راوړ. سلطان او ملګري یې غافلګیر شول، خو سلطان خپله توره راوښکله او درې مغولان یې په ځمکه وغورځول.

ناڅاپه مغولي هلک له شا څخه پر سلطان د نېزې برید وکړ، نېزه د سلطان پر ځای د هغه پر اس ولګېده. سلطان له اسه راوغورځېد او دوه مغولان ورته نږدې شول. سلطان هڅه کوله چې ځان وژغوري، هغه د یو مغول د اس پښې په توره ووهلې او هغه یې راوپرځاوه، خو بل مغول غوښتل پر سلطان ګوزار وکړي چې په همدې وخت کې یو نقاب لرونکي سپاره هغه له سلطانه لرې کړ. دواړو توره وهله او دواړه په ځمکه راولوېدل.

نقاب لرونکي سپاره په لور غږ چیغه کړه: «پام کوه ای د مسلمانانو سلطانه! زه تر تا مخکې جنت ته لارم!»

دې نقاب لرونکي سپاره لا پخوا د هغه مغولي هلک سر له تنې جلا کړی و.

د سلطان ساتونکي راورسېدل او هغه مغول یې وواژه چې سلطان یې اس تپي کړی و. سلطان د نقاب لرونکي سپاره غږ وپېژانده، په شک کې شو او ورغی، چې نقاب یې ترې پورته کړ، ناڅاپه یې ملکه گلنار ولیده چې ساه یې ختله. سلطان سخت ووېرېد او هغه یې په غږ کې پورته کړه. بېبرس ته یې پیغام واستاوه چې د لښکر د زړه قومانده په لاس کې واخلي او پخپله د خیمې په لور روان شو. د خیمې په دروازه کې یې اتابک اقطاعی ولید او ورته ویل یې: «مه وېرېږه، ملکه تپي ده، لار شه طبیب او وینځي راوله!»

اقطاعی لار ترڅو هغوی راولي. سلطان گلنار په خپل بستر کې کېښودله او په داسې حال کې چې اوبسکي یې پر مخ بهېدې، د هغې تندي یې ښکلاوه او ویل یې: «ای زما مېرمنې! ای زما ګراني!»

ملکه په هوښ راغله، مخ یې را وړاوه او په ډېر کمزوري او پرې شوي غږ یې په داسې حال کې چې ساه یې ختله، وویل: «مه وایه (ای زما ګراني)! ووايه وا اسلامه (ای زما اسلامه)!» له دې جملو ویلو وروسته، کله چې دواړه حبشي وینځي او طبیب

راورسپدل، هغي ساه ورکړه. سلطان د هغي پر تندي وروستی ژوندي کينبودي، خپلي اوبسکي يې پاکې کړې او خپله شهیده مېرمن يې طبيب او وينخو ته پرېښوده ترڅو يې کفن او دفن ته چمتو کړي. دی پخپله له خيمي ووت، پر اس سپور شو او بېرته د جگړې ډگر ته ستون شو.

د ملکي گلنار د مړينې خبر د مسلمانانو په منځ کې د وچو لرگيو د اور په څېر خپور شو او د ټولو غوسه او غم يې راوپارولو. داسې آوازي هم خپرې شوي وې چې سلطان ملکه لښکرگاه ته بيولي او بېرس يې خپل ځايناستی کړی، خو کله چې لښکر سلطان وليد چې بېرته خپل ځای ته راغی، ټولو په يو غږ چيغه کړه: «الله اکبر!» د ملکي مېرانه د هغوی لپاره يو درس شو او هغوی يې پوه کړل چې د دښمن په وړاندې سستي نه ده په کار، نو په سرتېرو کې د حماسې اور بل شو او په پوره مېرانه يې جگړه پيل کړه.

کله چې مغولان – چې د سلطان په نشتوالي کې خوشحاله وو او فکر يې کاوه هغه وژل شوی – يو ځل بيا له داسې سخت مقاومت سره مخ شول، هغوی هم تر وروستي حده بريدونه پيل کړل. په دې ترڅ کې د اسلامي لښکر بني اړخ چې مشري يې امير بهادر کوله، گډوډ شو؛ د مسلمانانو صف داسې کړه کړښه شوه چې کين اړخ يې (د بېرس په مشرۍ) مخکې او بني اړخ يې وروسته پاتې شو، او د لښکر منځنی برخه (قلب) د مغولانو تر سختو بريدونو لاندې راغله. مغولان پوه شوي وو چې سلطان په منځ کې دی، نو هلته يې دومره فشار راوړ چې د مسلمانانو منځنی کړښه يو څه شاته شوه.

په دې نازک وخت کې، سلطان يو څه وړاندې لاړ، خپل وسپنيز خول (خود) يې له سره لرې کړ او په ځمکه يې وويشت او درې ځلې يې په لور غږ چيغه کړه: «وا اسلامه!» بيا يې له خپلو ملگرو سره يو ځای رښتيني او مرگونی بريد پيل کړ. دا غږ په ټول ميدان کې انگازې وکړې او نورو سرتېرو هم همدا جمله تکراروله او داسې بريد يې وکړ چې بني اړخ يې بېرته پياوړی کړ او د مغولانو د محاصرې هڅه يې شنډه کړه.

سلطان د مغولانو قوماندان «کتبغا» وليد چې په مېرانه يې توري وهلي او هر وخت به يې چې اس مړ شو، بل به يې بدلاره؛ هغه په دې تمه و چې د سلطان تر حريمه ځان ورسوي. په دې وخت کې امير بېرس خپل ملگري جگړې ته هڅول او د سخت فشار

سره سره يې هغوی شاته تگ ته نه پرېښودل. بېبرس به کله د صف مخي ته تلو او د دېنمن له نومياليو سره به يې جگړه کوله او بيا به بېرته خپلو سرتېرو ته راتلو او هغوی به يې يو موټی کول. هغه په ډېر خپراکت د دېنمن هر حرکت څاره او کله به يې چې د دېنمن کوم پياوړی سپور لیده، په داسې گوزار به يې له منځه وړه چې کله به يې اس او سپور دواړه نيم کړل.

د بېبرس د مېراني له امله، دېنمن خپل کين اړخ پياوړی کړ او بنی اړخ يې کمزوری شو. بېبرس چې دا وليدل، خپلو سرتېرو ته يې د هلالی (نيمه دايره) شکل د جوړولو امر وکړ ترڅو دېنمن په تدريجي ډول محاصره کړي او د هغوی د تاوېدو لاره بنده کړي. ملک مظفر قطز په داسې حال کې چې سر يې لڅ، مخ يې سور او وينستان يې خپاره وو، تر مرگ پورې جنگېده. هغه لکه د اور لمبه د دېنمن صفونه يو په بل پسې څيرل. هر وخت به يې چې توره کره شوه، بله به يې غوښتله او لومړی به يې پر دېنمن ویشته او په هر گوزار به يې «الله اکبر» وايه. د ده دا سربښندنه د ملگرو لپاره سخته وه، نو ځينو مېرنيو پرېکړه وکړه چې د سلطان لپاره سپر شي او د هغه شاوخوا يې حلقه جوړه کړه. په دې وخت کې يوه نېزه د سلطان په لور راغله، ده د خپل اس واگي وکارل او اس پر دوو پښو ودرېد، نېزه د اس په سينه کې ښخه شوه. سلطان له اسه راکښته شو، د اس يال ته يې لاس تېر کړ او ويې ويل: «د خدای په لاره کې ای زما گرانه ملگریه!» سلطان په پلي حالت کې جگړې ته دوام ورکړ او چيغې يې وهلي: «اس راته راولئ!» يو ملگري يې غوښتل له خپل اسه راکښته شي او سلطان ته يې ورکړي، خو سلطان ورته وويل: «پخپل ځای پاتې شه، زه نه غواړم په داسې حال کې د مسلمانانو په خدمت کې ستا خنډ شم.»

سلطان په پلي حالت کې جنگېده تر دې چې يو نجيب اس يې ورته راوست، هغه ورباندې سپور شو او د لښکر له نيمايي زياتې برخې سره د دېنمن د زړه او کين اړخ ترمنځ ننوت. هغه امير بهادر ته هم پيغام واستاوه چې د دېنمن د محاصري لپاره د شرق او شمال لور ته خپل ځواکونه خواره کړي.

ملک مظفر قطز خپلو ملگرو ته پرله پسې روحیه ورکوله ترڅو د دښمن د صفونو ترمنځ ایجاد شوي درز (فاصله) نوره هم پراخه کړي، ترڅو د مغولانو د لښکر کین اړخ د نور لښکر څخه په بشپړه توګه جلا کړي. ډېر ژر د اسلامي سرتېرو په بریدونو دا فاصله ودانګل شوه او د دې درز په دواړو غاړو کې سخته جګړه ونښته؛ په ځانګړې توګه د دښمن د لښکر په منځنۍ برخه (قلب) کې، چې هلته کتیبغا د یو لېوني سپي په څېر غږېده او په خپله توره یې جګړه کوله. د هغه وفادارو سرتېرو ځانونه د هغه لپاره سپر کړي وو او یو په بل پسې د هغه په وړاندې په ځمکه راغورځېدل.

سلطان قطز د دښمن د زړه په ټولو برخو کې په حرکت کې و، تر دې چې کتیبغا هغه ولید او له خپلو څو مېرنيو سره د سلطان په لور راوړاندې شو ترڅو په هغه درز کې ننوځي. سلطان وغوښتل چې په خپله ورسره مخامخ شي؛ ملګرو یې د دلسوزۍ له امله وغوښتل چې د ده مخه ونیسي، خو سلطان ورته وویل: «ما پرېږدئ! له ما پرته به بل څوک هغه ونه وژني! غواړم په خپلو لاسونو یې هلاک کړم!»

کله چې هغوی ونه توانېدل د سلطان مخه ونیسي، نو یو مېرني امیر چې جمال الدین آتوش شمسي نومېده او د سلطان تر څنګ یې جګړه کوله، داوطلب شو. هغه یو خالي ځای وموند او د مغولانو د قوماندان په لور یې برید وکړ او په لور غږ یې سلطان ته غږ کړ: «زما باداره! زه ستا لاس يم، د خدای دښمن مې ستا په لاس وواژه!» هغه خپله توره د هغه سرکښ (کتیبغا) پر اوږه داسې ورکښته کړه چې لاس یې ترې پرې کړ. کتیبغا په بل لاس هغه ته ګوزار ورکړ او له اسه یې راوغورځاوه، خو امیر آتوش په همغه حال کې خپله نېزه د هغه په غاړه کې ښخه کړه. کله چې کتیبغا له اسه راپرېووت، نېزه یې په ستوني کې ننوتې وه او لاستی یې د آتوش په لاس کې و. امیر آتوش په داسې حال کې چې د دښمن تورو نښه کړی و، په لور غږ تکبیر ووايه. سلطان او شاوخوا سرتېرو هم تکبیرونه پیل کړل.

مسلمانان پوه شول چې کتیبغا ووژل شو، نو ټولو په یو غږ داسې «الله اکبر» وویل چې د مغولانو زړونه له وېرې ډک شول. د هغوی په صفونو کې ګډوډي او ترهه خپره شوه او په شا تګ یې پیل کړ. سلطان خپلو سرتېرو ته امر وکړ چې د دښمن پاتې برخه محاصره

کړي. ډېری مغولان په دوو لویو کړیو کې محاصره شول او د تېبنتي لاره یې نه لرله؛ مسلمانانو هغوی یو په بل پسې له تیغه تېر کړل، تر دې چې د جگړې میدان د هغوی له ټوټه ټوټه جسدونو ډک شو. یوازې یو شمېر محدود کسان چې د لښکر په وروستی برخه کې وو، په تېبنته بریالي شول. یوه بله ډله نږدې غونډۍ ته پناه یوړه او له هغه ځایه یې پر مسلمانانو د غشو باران جوړ کړ؛ که څه هم هغوی پوهېدل چې ماتي یې خوړلي، خو جگړې ته یې دوام ورکړ. مسلمانان ور وختل او د غونډۍ په سر یې هغوی هم تیت او پرک او له منځه یووړل.

جگړه پای ته ورسېده او د مسلمانانو څېرې د هغې لویې بریا له امله چې الله تعالی ور په برخه کړې وه، له خوښۍ ځلېدې. همدا راز د جگړې غنیمتونه هم بې شمېره وو؛ ځکه مغولانو د نړۍ له شتمنو ښارونو څخه ډېر مالونه غلا کړي وو چې اوس د مسلمانانو لاس ته ورغلل. دا یوه داسې بریا وه چې په هغه زمانه کې یې ساری نه درلود

ملک مظفر قطز د دې ستر نعمت په شکرانه کې د خپل رب دربار ته سر په سجده شو او خپله سجده یې ډېره اوږده کړه. بیا یې په داسې حال کې سر له سجدي پورته کړ چې اوبنکو یې ټوله ریره لنده کړې وه؛ لمونځ یې تمام کړ، سلام یې وگرځاوه او په خپل اس سپور شو. هغه خپلو سرتېرو ته داسې خطاب وکړ:

«ای مسلمانانو! زما ژبه ستاسو د منني کولو څخه عاجزه ده او یوازې الله تعالی دی چې تاسو ته پوره او غوره بدله درکولی شي. تاسو په رښتیني توګه د خدای په لاره کې جگړه وکړه، نو ځکه الله ستاسو لږ شمېر د دښمن پر ډېر شمېر برلاسی کړ. الله تعالی فرمایي:

﴿إِن تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ﴾ (محمد: ۷)

«ای هغو کسانو چې ایمان مو راوړی! که تاسو د الله (دین) سره مرسته وکړئ، هغه به له تاسو سره مرسته وکړي او ستاسو ګامونه به ثابت وساتي.» او فرمایي:

﴿كَمْ مِّن فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ﴾ (البقرة: ۲۴۹)

«ډېر ځله داسې شوي چې یوه وړه ډله د الله په حکم پر یوې لویې ډلې غالبه شوي ده، او

الله له صبر کونکو سره دی.»

پام کوی چې پر دې بریا مغرور نه شی، بلکې د الله شکر ادا کړی او د هغه د قدرت او جلال په وړاندې عاجزي وکړی؛ ځکه هغه ډېر پیاوړی او متین دی. تاسو څه پوهېږئ، بسایي د منبرونو پر سر ستاسو د ورونو دعاگانې په هغه شېبه کې چې تاسو پر دښمن برید کاوه – په دې مبارکې جمعې او د روژې په میاشت کې – ستاسو له تورو، نېزو او غشو څخه ډېرې کارنده ثابتې شوي وي.

پوه شی چې لا هم جهاد پای ته نه دی رسېدلی، بلکې اوس تازه پیل شوی دی. الله او د هغه رسول به هغه وخت له تاسو راضي شي چې دښمنان د نورو اسلامي خاورو څخه هم وشړئ؛ هغه ورځ به مومنان د الله په نصرت سره رښتیني خوښي کوي. نو پر خپلو هغو ورونو درود او رحمت ووايي چې الله یې د زرونو له خیر او ایمان څخه خبر و؛ الله هغوی ته شهادت او جنت ور په برخه کړ او تاسو ته یې بریا او بقا نصیب کړه ترڅو د هغه په لاره کې جهاد وکړئ، او هغه څه چې د الله په وړاندې دي، ډېر غوره او پاتې کېدونکي دي. همدا راز پر ملکې (کلنار) هم درود او سلام ووايي، چې هغې له خپل رب سره کړی عهد رښتیني کړ او هغه څه یې چې د الله په وړاندې دي، پر هغه څه غوره کړل چې د الله د بنده (قطز) په وړاندې وو!»

په دې وخت کې سلطان نور خپل ځان کنټرول نه کړای شو، سخت یې وژړل او د ژړا غږ یې لوړ شو. ورسره ټولو مسلمانانو په لوړ غږ وژړل او ویل یې: «الله دې پرې رحم وکړي! الله دې یې وښيي!»

بیا سلطان دا آیتونه تلاوت کړل:

﴿وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرَزَقُونَ ۚ ۱۶۹ فَرِحِينَ بِمَا ءَاتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ ۗ وَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ۚ﴾ (آل عمران: ۱۶۹-۱۷۰)

«او په هغو کسانو چې د الله په لاره کې وژل شوي، هېڅکله د مړو گومان مه کوئ، بلکې هغوی ژوندي دي او د خپل رب په وړاندې روزي ورکول کېږي. هغوی په هغه څه خوښ دي چې الله ورته له خپل فضل او کرم څخه ورکړي دي، او د هغو کسانو په

اره زيری ورکوي چي لا تر اوسه له دوی سره نه دي يو خای شوي، چي پر هغوی به نه وپره وي او نه به غمجن کپري.»

پنخلم څپرکی:

له جگړې وروسته، ملک مظفر قطز د هغو مسلمانو بنديانو محاکمه پيل کړه چي له مغولانو سره ملگري شوي وو او له «شام» څخه د دښمنانو په صف کې د خپلو مسلمانو وروڼو په ضد راغلي وو. هغوی يو يو د سلطان حضور ته وړاندې کېدل؛ سلطان به د هر يوه نوم، د پلار نوم، دنده او اقتصادي حالت پوښتل. بيا به يې د مغولانو په اړه د هغوی نظر غوښت؛ که سلطان ته به ثابته شوه چي دغه کس پرته له کوم جبر، اکراه او يا ناپوهی په خپله خوښه له دښمن سره مل شوی، نو د مرگ امر به يې کاوه. خو که د هغوی عذر به پر خای و، نو د خپل کار په بدوالي به يې پوهول او توبه به يې کوله؛ بيا به يې له هغوی سره احسان کاوه او په خپل لښکر کې به يې شاملول.

په بنديانو کې د آل ايوب د کورنیو پاجا هم و چي له مغولانو سره يو خای شوی و او د مسلمانانو په ضد يې سخته جگړه کړې وه. سلطان امر وکړ چي هغه په زولنو کې راولي. سلطان د دغه خاين پاجا د خيانت او فسق په سزا کې هغه په خپلو لاسونو وواژه، ترڅو هغو نورو پاجاهانو ته عبرت شي چي د خپل امت او دين له دښمنانو سره لاس يو کوي.

بيا ملک مظفر له خپل لښکر سره د «طبريه» په لور روان شو. له هغه خايه يې دمشق ته يو ليک واستاوه چي په کې د اسلام د بريا او د دښمن د نابودی خبر ورکړل شوی و؛ سلطان ورسره ژمنه وکړه چي ډېر ژر به راشي او د عدل نظام به جاري کړي. سلطان د دمشق خلکو ته امر وکړ چي د مغولانو پلويان او جاسوسان ونيسي ترڅو دی پخپله ورشي او محاکمه يې کړي.

سلطان بل ليک خپل پخواني بادر «ابن زعيم» ته واستاوه چي د دمشق په شاوخوا کې پټ و. ابن زعيم له هغې ورځې چي قطز له خپل خادم (حاج علي فراش) سره دمشق پرېښی و، د هغه احوال څاره او کله نا کله به يې ورته ليکونه لېرل او د نبوي زېري

(بريا) په اړه به يې هڅاوه. كله چې قطز پاچا شو، ابن زعيم ورته د مباركي ليك وليږه او په پاى كې يې داسې لاسليك كړى و: «و يې ژړل او ويې ويل: شكر هغه خداى لره چې خپل بنده قطز يې د مسلمانانو والي او سرپرست كړ.»

ابن زعيم به تل سلطان ته د دمشق د حالاتو او د هغو اميرانو او پاچاهانو په اړه معلومات وركول چې له مغولانو سره يې دوستي يا دښمني كوله؛ سلطان هم د دغو معلوماتو په رڼا كې د شام خاوره له مغولانو پاكه كړه.

ډېر ژر، د روژې د مباركې مياشتې په وروستۍ ورځ ملك مظفر د دمشق دروازو ته ورسېد او هلته يې خيمي ووېلې. ابن زعيم هم ورغى؛ دواړو يو بل په غېږ كې ونيول او د ډېر وخت لپاره يې د خوښۍ اوښكې تويې كړې. سلطان هلته د اختر شپه تېره كړه او د شاوخوا كليو پر غريبانو يې خواره ووېشل. د اختر لمونځ يې په لښكر كې ادا كړ او دواړو (قطز او ابن زعيم) ارمان كاوه چې كاش شيخ ابن عبدالسلام دلته واى ترڅو د خلكو امامت يې كړى واى.

كله چې سلطان دمشق ته ننووت، خلكو په بې ساري ډول د هغه هركلۍ وكړ؛ ښار يې ښكلۍ كړ، ډولونه يې وډنگول او د سلطان تر پښو لاندې يې گلونه وشيندل. له دمشق وروسته، سلطان يو ستر لښكر د امير بېبرس په مشرۍ وليږه ترڅو تېنېدېلي مغولان تعقيب كړي. بېبرس هغوى تر «حمص» پورې وځغلول، ډېر يې ترې ووژل او حمص يې هم فتح كړ. نور پاتې مغولان د ساحل له لارې وتښتېدل، خو عامو خلكو به په لاره كې نيول او وژل؛ هيڅ مغول روغ پاتې نه شو. د حمص واقعه په شام كې د مغولانو د واكمنۍ د پاى تكي و؛ هغوى هر څه پرېښودل او يوازې د خپل ځان ژغورلو لپاره خپل هېواد ته وتښتېدل.

كله چې هلكو ته (چې په فارس كې و) د خپل لښكر د ماتې او د قوماندان (كتېبغا) د وژل كېدو خبر ورسېد، ډېر سخته پرې تمامه شوه؛ ځكه تر دې وړاندې د هغه لښكر هيڅكله ماتې نه وه خوړلې. د هغه غوسه تر هغه وخته سره نه شوه ترڅو يې چې هغه ټول خاين پاچاهان او د هغوى زامن ونه وژل چې له ده سره ملگري شوي وو. هغوى د هغه چا په لاس ووژل شول چې د خپلو مسلمانو وروڼو په ضد يې ورسره مرسته كړې

وه؛ يوازي يو تن تري پاتي شو چې د هلاکو مېرمن ورباندې مينه شوي وه او شفاعت يې ورته وکړ، نو د هغه ژوند د يوې کافرې بنځې احسان شو! هغه مغولي سرکښ (هلاکو) په داسې حال کې خپل هېواد ته ستون شو چې د خدای او د ټولو مسلمانانو لعنت ورپسې و.

شپاړسم څپرکی:

ملک مظفر تر هغه وخته خپل غم او اوبنکې په ډېر صبر سره کنټرول کړې وې. تر څو چې د مغولانو خطر په «شام» کې موجود و، هغه خپلې اوبنکې په زړه کې وساتلې او د غم لمبې يې پټې کړې. خو کله چې د «حمص» له پېښې وروسته مغولان وتښتېدل او خطر له منځه لاړ، سلطان د شام د چارو لپاره لازم تدابیر ونيول او واک يې هغو پاچاهانو او اميرانو ته وسپارل چې له ده سره يې په مېرانه جگړه کړې وه.

سلطان داسې احساس کړه چې د الله تعالی له لوري د فرض شوي مسؤليت (جهاد) د ترسره کولو لپاره يې د خپلې مېرمنې پر مړينه پوره صبر کړی دی، ترڅو شخصي غم يې د هغه لوړ هدف مخه ونه نيسي چې له خپل رب سره يې يې تړون کړی و. خو اوس چې هر څه آرام شول، هغه بېرته خپل ځان ته متوجه شو او د خپل مصيبت په اړه يې فکر پيل کړ. ده وليدل چې د گلنار په له لاسه ورکولو سره يې په ژوند کې د سکون او ډاډ يوازینی سرچينه له لاسه ورکړې ده. هغه غم چې ده په خپل زړه کې زنداني کړی و، يو ځل بيا راويښ شو او سلطان يې دومره بې وسه کړ چې د کنټرول واک يې ترې واخيست. سلطان دومره وژړل چې د سترگو بنو يې تپونه وکړل. نړۍ ورته توره تمه شوه او دا پراخه ځمکه پرې تنگه شوه. هغه د گلنار د ساه ورکولو شپې رايايې کړې؛ دا چې څنگه يې هغه تر خيمې ورسوله، څنگه هغې هغه تاريخي جملې وويلې چې په سختو شپبو کې د لښکر لپاره د بریا کيلې شوې. هغه ته دا فکر ورغی چې کله بېرته «مصر» ته ستنېږي، گلنار به ورسره نه وي. د خلکو په خوښيو، د ډولونو په غږ، د بېرغونو په رپېدا او د گلونو په شيندلو کې به هغه له ده سره شريکه نه وي. دی به يوازي د «جبل قلعي» ته ننوځي او بيا به د واکمنۍ هغه دروند بار په يوازي سر په اوږو وړي.

ده له خانه وپوښتل: ايا حكومت له دوكو، غمونو او د كينه گرو له حسد پرته بل څه هم لري؟ هغه څنگه كولى شي په داسې مات زړه او كمزوري ارادې د مملوكو اميرانو د سركشى مخه ونيسي چې يوازي د مقام او چوكى لپاره په خپل منځ كې په دښمنۍ اخته دي؟ ايا واک بېرته هغوى ته وسپاري ترڅو هېواد بيا د پخوا په څېر په فساد او گډوډۍ كې ډوب شي او هغوى د ملت پر مالونو او شتمنيو خپته واچوي او د هېواد له گټو غافل شي؟ ده وليدل چې دغو اميرانو څومره په بې ميلۍ او مجبورۍ د مغولانو ضد جگړې ته زړه ښه كړى و او كه د الله نصرت نه واى، د هغوى سركشى د هرې قوي ارادې د ماتولو لپاره كافي وه.

په نړۍ كې د ده يوازينى هيله گلنار وه چې د دې لارې سترياوې به يې ورته اسانولې او د ژوند سختۍ به يې ورته هوارولې؛ خو اوس هغه هيله د تل لپاره ورکه شوه. چېرته ده هغه گلنار چې د ده په غمونو كې ورسره شريكه شي، په خپل مهربان لاس يې شكايتمونه پاك كړي، ناهيلي ترې لرې كړي او په زړه كې يې د ژوند او مېراني لمبې بلې كړي؟ د گلنار پرته د ژوند خوند څه دى؟ د هغو سترگو پرته چې دى يې څاره او د ده په خاطر به ويښي پاتې كېدې، اوس به دى د څه لپاره د عزت او لويۍ په لټه كې وي؟

گلنار د هغې كورنۍ يوازينى نښه وه چې مغولانو وژلي وه؛ ده كه څه هم د هغوى او د اسلام غچ له مغولانو واخيست، خو په كومه بيه؟ نړۍ د هغو كسانو لپاره څومره سپكه او بې ارزښته ده چې اصلي څېره يې ويښي او د دې فاني نعمتونو په زرق او برق نه غوليزي. الله تعالى نړۍ داسې پيدا كړې ده چې هر كمال يې له زوال او هره گټه يې له زيان سره مل ده.

دې بې كچې غم د هغه پر قوي روح بريد وكړ؛ هغه پولادي اراده يې بې وسه كړه او هغه لوړه همت يې بې وزر او بې پره كړ. ملك مظفر نور په ژوند كې هېڅ هيله نه لرله او د ژوند سيورى ورته دروند او وخت يې ورته ډېر اوږد ښكارېده. د ده دا ارمان و چې كاش د ژوند پاتې ورځې يې د خپلې شهيدې محبوبې تر څنگ، د حقيقي مالک (الله) په وړاندې په هغه تلپاتې ځاى كې تېرې كړي واى.

هغه چا چې مغولانو ته ماتي ورکړې وه او د «عين جالوت» واقعه يې د اسلام د تاريخ د سترو برياوو لکه بدر، احد، قادسيي، يرموک، حطين او فارسکور په لړۍ کې ورگډه کړې وه، دا يې نه وو هېر کړي چې که څه هم دی پخپله له واکمنۍ ستړی دی، خو بايد د اسلام او مسلمانانو راتلونکي ته وگوري. هغه بايد د مسلمانانو له منځه يو پياوړی سړی غوره کړی وای ترڅو د واکمنۍ بار وروسپاري او د خدای په وړاندې خپل مسؤليت ادا کړي. ورځو تېرېدې او ده په اميرانو کې د داسې چا لټون کاوه چې دا دروند بار پورته کړي؛ په پای کې يې نظر يوازي پر خپل زاړه ملگري، سختدريځه سيال او د جهاد پر ملگري امير رکن الدين بېبرس ودرېد. سلطان سره له دې چې د بېبرس له مکر او رياست پر سر له پخوانۍ دښمنۍ خبر و، خو هغه يې تر هر چا مناسب او د دې جوگه وگانه چې د مسلمانانو عزت وساتي او د دښمنانو په زړونو کې د اسلام هيبت قائم وساتي. نو پرېکړه يې وکړه چې له واکمنۍ تېر شي او د مصر تخت بېبرس ته پرېږدي. خو سلطان دا مصلحت وگانه چې تر څو بېرته مصر ته نه وي رسېدلی، دا خبره پټه وساتي؛ ځکه وېره وه چې د اميرانو ترمنځ به فتنه او اختلاف رامنځته شي. په ځانگړي توگه «معزي» اميران (د معز الدين ايبيک پلويان) ځانونه تر هر چا حقدار گڼل. هغوی لا وړاندې له سلطان څخه گيله من وو چې ولې يې په شام کې ځمکې «صالحې» اميرانو ته ورکړې دي. هغوی په پټه سره سلا مشورې کولې چې خپل حق له سلطانه وغواړي او که اړتيا شوه، په زور يې ولسي کړي؛ خو له دې وېره وو چې صالحې اميران به د سلطان ننگه وکړي، نو ځکه يې دا موضوع مناسب وخت ته وځنډوله. بل لور ته، امير بېبرس له سلطان څخه د «حلب» د امارت غوښتنه کړې وه او سلطان هم ژمنه ورسره کړې وه. خو کله چې سلطان په خپل زړه کې پرېکړه وکړه چې ټول حکومت (مصر او شام) بېبرس ته وسپاري، نو د حلب د وړوکي امارت ژمنه يې هېره کړه او هغه ځای يې بل امير ته ورکړ.

کله چې بېبرس له دې خبر شو، سخت غوسه شو او په زړه کې يې کينه پيدا شوه. هغه داسې فکر وکړ چې سلطان د ده پر مېراني او د مغولانو په ماتولو کې د ده پر رول حسد کوي؛ بېبرس انگېرله چې سلطان د ده له محبوبيت څخه په وېره کې دی او غواړي هغه

سپک او ذليل کړي.

د بېبرس دا شک دوو خبرو نور هم پياوړی کړ: لومړی دا چې بېبرس په رښتيا هم غوښتل په حلب کې خپلواک شي او بيا له هغه ځايه د مصر د تخت لپاره له سلطان سره سيالي وکړي (ځکه حلب له مرکز لري و او د بغاوت لپاره مناسب ځای و). دويم دا چې بېبرس ته خپل پخوانی کار راياد شو چې څنگه يې په مصر کې اميران د سلطان پر ضد راپارولي وو؛ هغه فکر کاوه چې سلطان هغه پخوانی گناه نه ده بښلي او اوس چې د مغولانو خطر ختم شوی، نو غواړي غچ ترې واخلي.

بېبرس د سلطان له نېک نيت او اصلي پرېکړې (چې غوښتل يې دی خپل ځايناستی کړي) بې خبره و. سلطان هم نه غوښتل دا راز ورته ښکاره کړي، ځکه باور يې درلود چې بېبرس دا راز نه شي ساتلی او که خبره خپره شوه، په لښکر کې به گډوډي جوړه شي.

دا يوازې د بېبرس نظر نه و، بلکې د هغه ملگرو او صالحې اميرانو هم د سلطان پر ضد د هغه غوږونه ډکول او ورته ويل يې: «که ته نه وای، سلطان مغولانو ته ماتې نه شوای ورکولی؛ اوس چې هر څه سم شول، هغه د شام ولايتونه پر هغو کسانو وپيشي چې ستا د پښو خاورې ته هم نه رسېږي، او تاته د حلب د امارت ورکولو څخه هم ډډه کوي؟ دا ستا سپکاوی دی! هغه غواړي لومړی ستا سر تر اوبو لاندې کړي او بيا زموږ هر څه رانه واخلي.»

بېبرس په داسې حال کې چې خپله غوسه يې په سختی کنټرول کړې وه، د ملک مظفر قطز حضور ته ورغی. هغه پر سلطان نيوکه وکړه چې ولې يې خپله ژمنه ماته کړه او «حلب» يې هغه چا ته وبخښه چې د مغولانو په ضد جگړه کې يې د ده په پرتله لسمه برخه زحمت هم نه و کالی.

سلطان ورته وويل: «بېبرسه! زه په جگړه کې ستا مېرانه نه شم ردولی او له دې وروسته به درڅخه هېڅ شی هم دريغ نه کړم. خو وېره لرم که تا پر حلب مقرر کړم، په هغه ليرې ځای کې به وغولېږي، د خپلواکۍ اعلان به وکړي او د نورو سيمو د لاندې کولو هڅه به وکړي؛ په دې توگه به د مسلمانانو يووالی له منځه لاړ شي. بېبرسه، ما ته

ازمايلي يي! ستا په نيتونو او موخو بڼه پوهېږم.»

بېبرس نارامه او وارخطا شو، ځکه سلطان د هغه د زړه پرده پورته کړې وه او په ډاگه يي کړه چې د هغه له پلانونو خبر دی. خو خپله ترهه يي بنکاره نه کړه او سلطان ته يي وويل: «زه درته قسم خورم چې نه به خپلواکي اعلانوم او نه به ستا پر ضد پاڅون کوم.»

سلطان وويل: «ستا نفس ډېر سرکښ دی، بالاخره به داسې لاره ومومي چې زما سره خپل قسم مات کړي.»

بېبرس په توندۍ وويل: «که غوښتل دي چې د حلب امارت را نه کړي، نو بيا دي ژمنه ولي راسره کوله؟»

سلطان ځواب ورکړ: «هغه وخت مي مصلحت په ژمنه کې ليدلې و، خو اوس مي چې د مسلمانانو د تيت او پرک کېدو وېره وليده، نو ځکه يي درته نه درکوم.»

بېبرس وويل: «نو بيا ماته د دمشق امارت راکړه، چې تر حلب تاته نږدې دی.»

سلطان ورته وويل: «هغه څوک چې د شام پر يوې برخې درباندي باوري نه وي، څنگه به د ټول شام پلازمېنه تاته وسپاري؟»

بېبرس په داسې حال کې چې غوسه يي له ورايه پر تندي کې بنکارېده، وويل: «نو ستا هدف يوازې زما مخالفت او زما د حق خوړل دي. هر څه چې دي په زړه کې وي هغه وکړه، زه هم پوهېږم چې څه وکړم.»

سلطان په لنډه خدا سره وويل: «زما ملگريه! ته زما په وړاندي سرکشي او نافرمانې کوي، نو که له ما لرې شوې څه به وکړي؟! اي بېبرس! تر کومه ځايه چې زه پوهېږم، ته توندخويه يي او ډېر ژر غبرگون بڼي، بنايي خدای په دې کې د مسلمانانو لپاره خير ايښی وي، نو هڅه وکړه چې دا توندخويي پر خپل ځای وکاروي. پوه شه چې له تا سره زما د بحث موخه دا وه چې عقل دي سر ته راشي او خپله گټه د امت او دين تر گټې غوره ونه گڼي. پوهېږي، بنايي يوه ورځ د مسلمانانو سلطان شي، نو که ستا هوس پر تقوا غالب شي، د مسلمانانو چاري به څنگه سمبال کړي او هغوی به پر کومه لاره بوځي؟»

ببیرس وویل: «باداره! د خدای روی ومنه نوري ملندي راباندي مه وهه، حُکه زه بنایي د خپل حق له لاسه ورکول وزغمم، خو د ملنډو زغم نه لرم.»

سلطان وویل: «پر خدای قسم چې زه پر تا ملندي نه وهم اي ببیرس! حُکه په حقیقت کې ته د مسلمانانو د سلطنت وړتیا لري، البته که وکولای شي خپل هوس تر پښو لاندې کړي. خو اوس د سلطنت خبره پرېږده، خدای پخپله پوهېږي چې څوک د مسلمانانو رهبر کړي. غور شه چې څه درته وایم؛ حقیقت دا دی چې ما له تا څخه "حلب" یا "دمشق" نه سپمولو مگر نه غواړم چې ته له ما لري واوسي. زه په "مصر" کې ستا په څېر یو کس ته اړتیا لرم. ته ویني چې د ملکې مړینې زه څومره غمجن کړی يم او وېرېږم چې غم راباندي غالب نشي او د رعیت په وړاندې د خپلې دندې له ترسره کولو مې ونه گرځوي، نو غواړم چې زما نیمگړتیاوې پوره کړي.»

ببیرس د سلطان دځواب په فکر کې ډوب شو او د هغه مخ ته یې کتل، لکه غوښتل یې چې د هغه په نیت پوه شي، خو د ماتېدلو، خپگان، اخلاص او رښتینولۍ له نښو پرته یې بل څه ونه لیدل. هغه په خپله پرېکړه کې حیران پاتې شو او ووېرېد چې هسې نه دا ټول مکر او چل وي. نو وپي ويل: «آیا د وزیر، اتابک او یارانو ترمنځ یې داسې څوک نشته چې زما ځای ناستی شي؟»

سلطان وویل: «زه هغوی ټولو ته اړتیا لرم، حُکه هر یو یې ځانگړی مسؤلیت لري، خو هیڅ یو یې هغه کارونه نشي کولای چې ته یې زما لپاره کوي.»

ببیرس وویل: «ته زما په څېر له یو ضدي او توندخویه انسان څخه څه غواړي چې ان د یوې کوچنۍ او لري پرتې سیمې په اداره کولو کې هم پرې ډاډه نشي کېدای؟»

سلطان وویل: «ته لا هم هغې کوچنۍ سیمې ته تمه لري، په داسې حال کې چې نه پوهېږي ما تر هغې او ان تر "دمشق" هم غوره ځای تاته په پام کې نیولی دی؟!»

ببیرس وویل: «بنایي هغه د "قلیوب" کلی وي چې ما ته دې ټاکلی؟»

سلطان وخنډل او وپي ويل: «نه زما ملگریه ببیرس! بلکې تر هغه ډېر غوره، هغه د جبل کلا ده، ... کلا...»

په دې وخت کې سلطان غلی شو او خپله خبره یې بشپړه نه کړه. یوه شېبه په غوسه شو،

گواکي بيبرس ته په دې څرگندي خبرې پېښمانه شوی وي. بيا يې خپلو خبرو ته دوام ورکړ او ويې ويل: «خه او ډاډه اوسه زما ملگريه! ځکه زه تاته له خیر او بښگني پرته د بل خه نیت نه لرم.»

کله چې امير بيبرس له سلطان خه ووت، ملگري يې چې ورته په تمه وو، مخي ته ورغلل. هغوی هغه تر پخوا ډېر غمجن او حيران وليد او د هغه خه په اړه يې ترې پوښتنې پيل کړې چې د ده او سلطان ترمنځ شوي وي. ده هم ورته کيسه وکړه تر دې چې خبره يې د سلطان دې جملې ته ورسېده چې ويل يې: «هغه د جبل کلا ده.» هغوی ورته وويل: «نور خه غواړي؟ سلطان هغه خه چې په زړه کې يې وو درته وويل: يعنې ته به هلته وژل کېږي، کت مت لکه ستا ملگري "اقتای" چې هلته ووژل شو. پر خدای قسم چې هغه ستا په وړاندې څومره سپين سترگي کړي او ته يې سپک گڼلی يې، تر دې چې دا خبرې يې په خندا او ملنډو درته کړي ده.» بيبرس په خواب کې ورته وويل: «خو هغه د دې خبرو له ويلو وروسته بيا ونه خندل او يو خه وخت په غوسه او خپه و.» هغوی وويل: «هغه له دې بي غوری او ستا په مخ کې د قتل له يادولو پېښمانه شوی دی.»

بيبرس په داسې حال کې چې له ډېرې غوسې يې سترگي سرې شوې وې، وويل: «د جبل کلا! پر خدای قسم! مخکې له دې چې سترگي يې پر جبل کلا ولگېږي، هغه به خپلي مېرمنې ته (قبر ته) ور ولېږم! ولي ماته ځير ځير گوري؟ ستاسو نظر خه دی؟ مشوره راکړئ!»

هغوی وويل: «بيبرس! ته ژر بدلېږي او مور وپرېږو چې په دې خطرناک کار کې که له تا سره يو ځای شو وروسته، به ته بيا له هغه ووېرېږي او مور به د سلطان منگولو ته ورخوشي کړي چې محکوم مو کړي!»

بيبرس په غوسه وويل: «افسوس پر تاسو! زه به تاسو د هغه په منگولو کې پرېږدم په داسې حال کې چې ستاسو په وړاندې مې د هغه د وژلو قسم خوړلی دی؟»

هغوی وويل: «تا د اقتای د وژل کېدو پر وخت هم داسې قسم خوړلی و، خو خپل قسم

دي مات کر، هغه ته ورغلي او پناه دي تري وغوښته، هغه هم د "قليوب" کلي درکړ؛ مورن څه پوهېږو چې بنايي بيا همداسې وکړي او هغه د جبل کلا تاته درکړي؟!»
بيبرس چيغه کړه: «بس ده بس ده!»

ټول چوپ شول، يو څه وخت غلي وو تر دي چې بيبرس ورته وويل: «خو د "معزيانو" په اړه ستاسو نظر څه دی؟ له هغوی سره څه وکړو؟»

هغوی ځواب ورکړ: «الله د هغوی بوج ستا له اورو پورته کړی؛ هغوی ټول له سلطان څخه ناراضه دي، ځکه ده د ځمکو په وېش کې زمور او د هغوی ترمنځ مساوات وکړلو. هغوی نه پوهېږي چې سلطان دا کار يوازي زمور د غلي کولو لپاره کړی و. که هغوی زمور مخالفت هم وکړي پروا نلري، ځکه کله چې مورن د دوی د مشر سر پرې کړو، ټول به ارامه شي. ايا در په یاد نه دي چې کله يې د "اقتای" سر زمور مخې ته راوغورځاوه، مورن اوه سوه سپاره وو او له هېواده وتښتېدو؟»

بيبرس وويل: «څه فکر کوئ چې "اقتای مستعرب" هم له ځان سره ملگری کړو؟»
په دي اړه اختلاف راغی. يوه ويل چې هغه هم صالحی دی او لاره به راته هواره کړي، خو بل ويل چې هغه د سلطان مخلص ملگری دی، کله چې مورن سلطان ووژنو، هغه به په خپله مورن ته تسليم شي. په پای کې پرېکړه وشوه چې مصر ته په لاره به په کمين کې کېني او سلطان به په نښه کړي. هغوی دوه معزي اميران (سيف الدين بهادر او بدرالدين بکتوب) هم له ځان سره شریک کړل ترڅو معزي اميران وروسته د غچ اخیستو هڅه ونه کړي.

سلطان قطز د شام د چارو له تنظيم وروسته د مصر په لور روان شو. په لاره کې امير بيبرس ورسره و، خبرې يې ورسره کولې او داسې يې بنودله چې ډېر خوښ دی. کله چې سلطان "صالحی" ته نږدې شو، يو ځنگلي سوی يې وليد. سلطان په ناڅاپي ډول په سوی پسې اس وځغلاوه. په هغه شېبه کې ده داسې انگرېله چې گلنار يې هم تر شا په اس سپره ده، لکه څنگه به چې په هند کې په بنکار پسې وتل. هغه دومره لرې لار چې يوازي بيبرس او شپږ نور اميران ورسره پاتې شول.

بيبرس سلطان ته وويل: «زما باداره! يو احسان راباندې وکړه، هغه مغولی وینځه چې

پرون مي يي په اړه درسره خبري کړي وي، ماته وبنه. «
سلطان په مسکا وويل: «زه پوهېدم چې ته له بنځو سره مينه لري، هغه ستا شوه.»
بيبرس مننه وکړه، له اس راکوز شو او د سلطان لاس ته نږدې شو چې بنکل يي کړي.
کله چې سلطان لاس ور اوږد کړ، بيبرس د هغه لاس کلک ونيو (دا د نورو اميرانو لپاره
اشاره وه). يو امير په توره د سلطان پر غاړه گوزار وکړ، بل له اس راوغورځاوه او
دريم يي پر سينه کي نيزه ور ننباسله.

سلطان هيڅ مقاومت ونه کړ، يوازي يي وويل: «حسبي الله ونعم الوكيل! زما ملگريه
بيبرسه! ايا ته ما وژني؟ په داسي حال کي چې ما غوښتل تا خپل ځايناستي سلطان
وتاکم؟»

بيبرس چې دا واورېدل، لږزي واخيست، خو نورو اميرانو غوښتل کار يي تمام کړي. په
همدې وخت کي د سلطان ځانگړي ساتونکي راورسېدل او اميران يي ونيول. سلطان چې
په وينو کي لت پت و، په سختي سره يي ساه اخيستله ويي ويل: «بيبرس خوشي کړئ!
هغه ستاسو سلطان دی، ما هغه پاچا وټاکه، د هغه اطاعت وکړئ!»

بيبرس چې دا وليدل، توره يي وغورځوله، د سلطان په پښو کي پريووت او په چيغو يي
وويل: «زما باداره! ما ووژنه! هي افسوس پر ما، ما د مسلمانانو سلطان ووژلو! ما د
مغولو ماتونکي ووژلو! ما خپل نږدې ملگري ووژلو!»
سلطان په داسي حال کي چې د شهادت کلمه يي ويله، بيبرس ته وويل: «بيبرسه! ما ته او
ستا ملگرو ته بښنه وکړه. ما تاسو وښلي. مننه چې زه مو له خپلي گلنار سره يو ځای
کړم.»

بيبرس په اوښلنو سترگو وويل: «زما پاچا! زه وپړېدم چې ته به ما ووژني، ځکه مي
مخکي گوزار وکړ.»

سلطان وويل: «ما خو درته ويلي وو چې د جبل کلا به تاته درکوم.»
بيبرس وويل: «ما فکر کاوه چې ته ما په هغي کلا کي وژني!»
سلطان په وروستي ځل وويل: «بيبرسه! د اسلام له دښمنانو سره وجنگېره. دا زما
وصيت دی.»

بيا يي د اسمان په لور وکتل، يوه ژوره ساه يي واخيسته او د خپلي محبوبې شعار (اي زما اسلامه) په ويلو سره يي روح حق ته وسپاره:

سلطان قطز (محمود) ساه ورکړه او روح يي حق ته وسپاره. د هغه ملوک او سرتېرو په ژړا او فرياد هغه خاورو ته د سپارلو لپاره يووړ.

بيبرس په داسې حال کې چې د شهيد سلطان ساتونکي يي مخکې او شپږ اميران يي تر شا روان وو، «صالحی» ته ورسېدلو. هلته يي اتابک «اقتای مستعرب» وليد. کله چې اتابک د سلطان د مړينې کيسه او د هغه وروستی وصيت واورېد، ډېر غمجن شو. هغه د سلطان پر دې لويوالي حيران و چې د خپل قاتل لپاره يي د سلطنت وصيت کړی و. اتابک که غوښتل، بيبرس يي نيولی شو، خو د سلطان وصيت ته يي درناوی وکړ او يوازې يي بيبرس ته وويل: «الله دې پر سلطان رحم وکړي؛ له تاسو چا هغه وواژه؟» ټول چوپ شول، خو بيبرس په غمجن غږ وويل: «ما وواژه!» اتابک ورته په ملامتيا وکتل او ويي ويل: «زما باداره! لار شه او د هغه پر خای پر تخت کښېنه.»

بيبرس د مصر پر تخت کښېناست او د «ملک قاهر» لقب يي غوره کړ، خو وروسته يي د بد فال له وېرې دا لقب په «ملک ظاهر» بدل کړ. کله چې د قطز د مړينې خبر خلکو ته ورسېد، ټوله قاهره په وير کې ډوبه شوه. خلکو د خپل عادل او زړور سلطان لپاره ډېرې اوبسکې تويې کړې.

کله چې ستر عالم شيخ ابن عبدالسلام د خپل شاگرد (قطز) د مړينې خبر واورېد، ويي ژړل او ويي ويل: «که هغه ژوندی وای، د اسلام خواني به يي بېرته راگرځولي وه. تر عمر بن عبدالعزيز وروسته داسې عادل او نېک پادشاه چا نه دی ليدلی.» سلطان ملک ظاهر بيبرس د سلطان قطز د وصيت سره سم د اسلام د دښمنانو او صليبيانو په وړاندې خورا قوي مبارزه وکړه او مصر يي په يوې ستري امپراتورۍ بدل کړ. يوه ورځ چې بيبرس د سلطان قطز کاغذونه کتل، يو ليک يي وموند چې «ابن زعيم» قطز ته ليکلی و. په ليک کې داسې راغلي وو:

د مصر پر تخت ستا د کبناستلو د مبارکی د لیک خواب راورسېد؛ هغه لیک چې په هغه کې تا کلکه اراده کړې وه چې خپل هغه اصلي نوم او شهرت ته وگرځي کوم چې ستا پلار «امیر ممدود» درته غوره کړی و، خو د «ممالیکو» د امیرانو د بغاوت له ویرې — که چیرې ستا له اصل او نسله خبر شي — له دې کاره تېر شوی وې او له ما دې مشوره غوښتي وه.

زه هم ستا له نظر سره موافق یم؛ ځکه نوم او نښان د عبرت او ارزښت معیار نه دی، بلکې خصلتونه او عملونه د اعتبار وړ دي. الله تعالی پخپله پوهېږي چې ته محمود بن ممدود، د سلطان جلال الدین بن خوارزمشاه خوره یې، او هغه بنځه (گلنار) چې ستا مېرمن ده، ستا د ماما جلال الدین لور ده. نو د خدای له لوري همدا درته بسنه کوي. خلک هم داسې انگېږي چې ته یو «مملوک» (غلام) یې چې ستا همت، وړتیا او صلاحیت لور مقام ته رسولی یې، تر دې چې د مسلمانانو یو له سترو او عادلو پاچاهانو څخه ګرځېدلی یې؛ د خلکو له لوري هم همدا درته کافي ده.

زما او ستا امین خدمتګار «حاج علي فراش» سلامونه پر تا او زموږ پر شیخ «عزالدين بن عبدالسلام» وايو، او د الله رحمتونه او برکتونه دي پر تاسو وي. دا لیک په «دمشق» کې د ۶۵۸ هـ ق کال د محرم په پیل کې لیکل شوی دی. ستا د فرمانبردار خدمتګار «ابن زعیم» له لوري.

کله چې ملک ظاهر بیبرس دا لیک ولوست، دوه غټې اوبنکې یې له سترګو را روانې شوې او په ږیره کې یې ورکې شوې. هغه په پرله پسې ډول په ارامه غږ زمزمه کوله: «ای زما ګران ملګری، قطز! د خدای رحمت پر تا شه. ستا پر لاره تللو زه څومره ستړی کړم! له دې ټولو هڅو وروسته یوازې ستا د ترسره کړو کارونو، یوې کوچنۍ برخې ته ورسېدم.»

پای